EDITURA DACIA

Lei 16,50

V.P. BOROVIČKA

ȘTIȚI LA CÎT APUNE SOARELE DOMNULE GENERAL?

EDITURA DACIA

V. P. BOROVIČKA

ŞTIŢI LA CÎT APUNE SOARELE, DOMNULE GENERAL?

În românește și note de
NICOLAE NICOARĂ

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA 1982

V. P. BOROVIČKA
VYSTŘELY ZE ZÁLOHY
Naše Vojsko
Praha, 1976

Capitolul 1

MAHATMA

I se spunea *bhabú* — adică tăicuțul, dar și Părintele poporului și Mahatma, Marele Spirit. În realitate se numea Mohandas Karamchand Gandhi și a fost, fără îndoială, una dintre personalitățile cele mai reprezentative din cadrul mișcărilor de eliberare națională. Dar în ianuarie 1948, la numai jumătate de an după ce India și-a cucerit independența, Gandhi a fost asasinat.

Moartea lui a iscat un mare semn de întrebare în întreaga lume.

Cînd englezii s-au retras din India lăsînd o moștenire deloc de invidiat, continentul era împărțit în două: India hindusă și Pakistanul musulman. Războiul civil continua. Musulmanii îi vînau pe hinduși, iar aceștia rădeau de pe fața pămîntului sate musulmane. Locuitorii din diferite cartiere ale orașului își plăteau vechi polițe, milioane de oameni lipsiți de orice fel de mijloace materiale, emigranți în propria lor țară, mărșăluiau fără hrană, fără țel și fără nici o speranță. Istoviți de drumuri și foame, cădeau victime cu miile fanaticilor religioși.

Împotriva acestui val de violență s-a ridicat costelivul Mahatma. Spre disperarea întregii țări, convinsă că nu-i va supraviețui, el declară greva foamei. Avea șaptezeci și opt de ani. Mahatma a încetat să mai mănînce în ziua de doisprezece ianuarie și pînă în optsprezece ale lunii respective, în afară de cîteva căni cu apă, nu a pus nimic în gură. Starea sănătății lui se înrăutățea de la o zi la alta. Lumea urmărea cu cea mai vie emoție drama bătrînului care se ridicase de unul singur împotriva a milioane de fanatici religioși, cuprinși de furie oarbă. Oamenii de pe toate continentele țineau pumnii strînși pentru reușita acțiunii lui. În India încep să se audă glasuri care chemau la curmarea luptelor fratricide. Gandhi a anunțat că va înceta greva foamei în momentul cînd va fi asigurată convietuirea pașnică a hindușilor cu musulma-

nii. Această condiție a fost anunțată la o întrunire la care luau parte cîteva sute de mii de hinduși și fruntași ai musulmanilor.

În aceeași zi, la prînz, reprezentanții ambelor tabere au anunțat pacea în prezența lui Gandhi. Pentru prima dată de la declanșarea grevei, Mahatma a băut o cană cu suc de portocale. Seara, el și-a exprimat părerea că este necesar ca armistițiul realizat la New Delhi să se extindă pe întreg teritoriul Indiei și Pakistanului. Reprezentantul pakistanez la O.N.U. a anunțat în Consiliul de Securitate, care își desfășura lucrările la Lake Succese, vestea cea bună: „Începe o epocă de prietenie și pace, pe subcontinentul indian a fost instaurată liniștea", a declarat el. Mahatma Gandhi realizase ceea ce-și propusese.

Afirmația reprezentantului pakistanez avea să fie cel puțin pripită.

Mahatma Gandhi locuia la New Delhi în reședința unui vechi prieten, industriașul Birl. Era o vilă somptuoasă, cu o grădină vastă, înconjurată de un zid înalt. Bătrînul, slab și epuizat de nenumărate greve ale foamei, dar mai ales de aceasta din urmă, trăia aici într-o liniște deplină. Era servit de nepoatele sale Mana și Ava, în timp ce o gardă înarmată îl apăra de manifestările prea înfocate ale adepților săi, cît și de furia adversarilor. El era mai degrabă un sfînt decît un om politic, mai mult personaj de legendă decît reformator sau partizan al nonviolenței. Era un mit viu al Indiei contemporane, venerat, așa cum poporul acestei țări imense și sărace venera, din timpuri imemoriale, zeii.

La treizeci ianuarie, în jurul orei șaisprezece Gandhi a primit la reședința sa pe un fost colaborator apropiat, devenit ulterior unul dintre adversarii săi cei mai înverșunați: Sardar Fatel, ministru de interne și vicepremier al guvernului indian. Conform obiceiului, Gandhi l-a salutat la intrare după care l-a invitat într-o încăpere unde au discutat mai bine de o oră.

Pentru mulți indieni Mahatma era un fel de zeu, de aceea el avea anumite obligații față de cei ce-l venerau. În fiecare zi în jurul orei șaptesprezece, cînd soarele sta să apună, iar palmierii acopereau cu umbrele lor spațiul din fața casei, adepții lui Gandhi, precum și un mare număr de curioși se adunau în grădină pentru a lua parte la întîlnirea cu marele Gandhi. Întrucît studiourile indiene de radio transmiteau în mod regulat relatări de la aceste manifestări, Mahatma le folosea pentru a face și anumite declarații cu caracter politic. Opinia publică indiană se obișnuise să le asculte și în scurt timp ele deveniseră foarte gustate de mulți ascultători.

În ziua aceea Mahatma era așteptat în grădină de aproximativ o mie de persoane. El întîrzia însă să se arate. În această situație, Mana, nepoata lui, a intrat în cameră și i-a amintit bunicului că este timpul să iasă în grădină. Ministrul Fatel s-a înclinat adînc, ținînd palmele apropiate, și a părăsit încăperea.

Bărbatul scund, numai piele și os, înfășurat într-o *dhota* de bumbac, cu sandale în picioare, s-a ridicat, și-a aruncat peste umăr *ciadarul* de lînă albă și a ieșit pe terasă pentru a se adresa mulțimii. Mana a luat de pe masă carnetul, în care Gandhi își notase cîteva idei ale discursului, stiloul și tocul pentru ochelari și le-a dus bătrînului.

Mahatma pășea cu greutate, se oprea des și răspundea cu mîinile împreunate aclamațiilor mulțimii, care se dădea respectuoasă înapoi pentru a-i face loc. O mare de alb se proiecta pe covorul verde. Un singur om avea pe el o cămașă kaki. Acesta își croia drum prin mulțime pînă foarte aproape de Ghandi, împingînd-o cu brutalitate pe Mana. Individul se mișca repede ca și cînd s-ar fi grăbit să-i sufle lui Gandhi nisipul din sandale — semn de respect și adîncă supunere — așa cum cerea un vechi obicei.

Omul în cămașă kaki a ajuns în fața bătrînului, a băgat brusc mîna în buzunar și a scos un pistol cu care a tras din imediata apropiere. Două gloanțe au nimerit în regiunea inimii, al treilea în abdomen.

— Hé rám! (Dumnezeul meu!) a mai apucat Gandhi să strige apoi s-a prăbușit la pămînt.

Pe hainele lui albe ca zăpada a început să se lățească o pată de sînge . . .

Fila de calendar arăta treizeci ianuarie 1948. Era ora nouăsprezece și cincisprezece minute.

Atentatorul a încercat să se sinucidă, ridicînd pistolul spre tîmplă, dar oamenii din preajmă s-au aruncat asupră-i mai înainte să apuce a apăsa pe trăgaci. N-a lipsit mult ca oamenii să facă singuri dreptate. Garda lui

Gandhi a intervenit însă la timp, protejîndu-l pe asasin de mulțimea dezlănțuită.

Mahatma Gandhi a încetat imediat din viață. Atentatorul a fost dus la sediul poliției. Se numea Nathuram Godsé și era în vîrstă de treizeci și șapte de ani.

Nu aș putea spune că am înțeles întru totul problematica indiană, am trăit o perioadă destul de scurtă în această țară a contrastelor, dar am convingerea că am deslușit bine ce a însemnat și ce înseamnă încă Gandhi pentru India. Am înțeles mai bine legătura dintre bărbatul sfînt și poporul care trăia de-a lungul rîurilor sfinte Gange și Banaras, cînd am trecut pe lîngă sute de mii de animale care rătăceau pe trotuarele orașului Bombay, oraș cu peste patru milioane de locuitori. Nimeni nu protestează împotriva destinului, suportă cu toții, în resemnare, foamea și bolile, așteptînd să li se deschidă porțile Nirvanei.

Printre cei care înnoptau pe asfaltul trotuarelor se găseau ghemuiți nu o dată, alături, bunicul și nepotul, înveliți amîndoi într-un *pandjab* de bumbac.

Într-una din zile pe partea carosabilă a străzii s-a oprit o vacă. Șoferii au apăsat pe frîne, zgomotul străzii a amuțit ca prin farmec. Nepotul s-a ridicat în picioare. Cîteva clipe de așteptare, apoi vaca a început să urineze. Băiatul a rupt-o la fugă, oprindu-se în mijlocul bulevardului, de unde a luat în pumni, cu evlavie, lichidul care șiroia pe asfalt. A fugit apoi spre bunic. Cei doi s-au închinat în fața cuiva nevăzut, după care și-au spălat fețele. S-au așezat apoi pe trotuar, mai fericiți, desigur, decît cei care nu apucaseră să se spele, ca ei, pe față. Mișcîndu-se agale, vaca și-a văzut mai departe de drum, traficul s-a reluat pe strada din Bombay. M-am dus la hotel, dar n-am putut închide ochii multă vreme...

La scurgerea a treizeci de ani de la moartea lui Gandhi m-am putut convinge la fața locului că India nu l-a dat uitării pe Părintele ei și nu-l va uita atîta vreme cît pe Gange vor mai pluti cadavre de copii și ghirlandele de hîrtie pe care părinții le aruncă în urma lor pe apă. Poporul indian nu-l va uita pe Gandhi atîta vreme cît el, poporul, va avea nevoie de mituri care să-l întărească în credința că sărăcia și foamea nu reprezintă decît un scurt popas în fața veșniciei care îi așteaptă pe credincioșii umili pe cealaltă lume. India are astăzi aproape

șase sute de milioane de locuitori și majoritatea lor mai cred în destin...

Radj Ghat este locul din New Delhi, unde a fost ars corpul neînsuflețit al lui Gandhi. Străinii trec pe acolo dintr-o curiozitate cît se poate de lesne de înțeles, dar indienii, chiar și cei mai tineri, îmbrăcați în moderne straie europene, își scot încălțările ca și cînd ar păși într-un lăcaș sfînt. Pe aripa dreaptă se află o încăpere joasă unde se citește literatură despre Gandhi, precum și scrierile sale, traduse în mai toate limbile pămîntului. Nu numai India, dar nici restul lumii nu l-a uitat pe marele bărbat al Indiei, pe marele Gandhi.

Care a fost cauza asasinării lui?

Atentatorul și complicele lui au fost arestați și condamnați. Despre culisele politice ale atentatului asupra acestui om cu merite incontestabile în cucerirea independenței Indiei, s-au purtat lungi dispute, dar ministrul de interne Nanda a numit de-abia în anul 1965 o comisie care să cerceteze împrejurările producerii atentatului! În anii 1967 și 1970 au fost publicate o serie de documente ce permit reconstituirea cît de cît veridică a evenimentelor din dramatica iarnă a anului 1948.

Religia a jucat întotdeauna un rol important în politica indiană. În momentul proclamării independenței și a împărțirii Indiei în două părți — una hindusă și una musulmană — Gandhi obținuse de fapt numai o calmare a spiritelor. Extremiștii s-au opus oricărei colaborări cu musulmanii. Mahasabha, organizație politică hindusă alcătuită din grupările teroriste Rashtra Dal și Rashtrija Svajam Sevak, a hotărît să continue lupta. La New Delhi ele se loveau însă de autoritatea lui Mahatma. Iată motivul pentru care organizația teroristă Mahasabha, condusă de milionarul Vinajak Savarkar, a pus la cale atentatul ale cărui metode și mijloace de realizare amintesc în mod izbitor de fascism. Savarkar a avut inițiativa exterminării filozofului Gandhi, ce se bucura de încrederea nelimitată a poporului indian.

În octombrie 1947 bogătașul din Bombay a format un comando de asasini. Aceștia nu erau niște oameni oarecare, nici ucigași plătiți, nici niște disperați, ci brahmani, oameni cu poziție și educație aleasă. Nathuram Godsé era redactorul șef al ziarului radical de dreapta „Hindu Rashtra", Narajan Apté directorul ziarului, în timp ce

Digambar Bahdgé era negustor de arme. Bahdgé se îndeletnicise cu vînzarea ofrandelor și a florilor de hîrtie, dar mai tîrziu a început să se ocupe de procurarea diferitelor articole pentru mișcarea radicală: bastoane, arme, pumnale, chiar pistoale și muniții. De aceea directorul Apté l-a rugat tocmai pe el să facă rost de arma necesară uciderii lui Mahatma.

Din același motiv a fost cooptat printre conspiratori și Gopal, fratele lui Godsé, șeful cantinei de la depozitul de muniții al armatei. Din grup mai făceau parte: hotelierul Vishnu Karkaré, Shankar Kistajja, servitorul lui Bahdgé, și tînărul Madan Lal Pahve.

Madan Lal Pahve era un romantic și un visător. Avea doar douăzeci de ani, dar, în ciuda vîrstei sale fragede, avusese deja un mare număr de meserii. La început s-a ocupat cu vînzarea cărților profesorului Djain, apoi, o perioadă și-a cîștigat traiul făcînd comerț ambulant, pînă cînd l-a cunoscut pe hotelierul Karkaré.

În momentul în care pregătirile pentru atentat se apropiau de final, pentru că Bahdgé făcuse rost de cinci grenade, două bombe și două pistoale, Madan Lal Pahve și-a făcut apariția în casa profesorului Djain, lăudîndu-se că a devenit membru al unui comando de șoc. Relatînd ce se pune la cale, se lăuda cu trecutul lui dar mai ales cu actele de eroism ce vor urma și în care el va fi unul dintre protagoniști.

În felul acesta profesorul de limba hindi, Djain, de la Universitatea din Bombay, a aflat încă de la șase ianuarie 1948 că un grup de extremiști hinduși pregăteau un atentat împotriva lui Gandhi, dar nu a dat nici o importanță acestui fapt. Mai tîrziu el avea să declare că n-a dat crezare spuselor băiatului, care avea vădite înclinații spre exagerare.

Numai că de data aceasta Madan Lal Pahve nu exagerase.

La șaptesprezece ianuarie 1948 complotiștii Godsé și Apté s-au îmbarcat la Bombay la bordul unui avion al companiei Air India, după ce cu cîteva clipe mai înainte, primiseră binecuvîntarea din partea lui Sarvakar. Cei doi zburau spre New Delhi sub numele de frații Deshbande. Ajunși în capitală s-au cazat la hotelul „Mariner". Karkaré și Madan Lal au călătorit spre New Delhi cu trenul, de asemenea sub nume false. Karkaré se numea

B. W. Bise. Aici au tras la hotelul „Sharif". Seara, în timp ce prin preajma reședinței lui Gandhi afluiau o sută de mii de suflete, conspiratorii au ținut ultima lor consfătuire secretă.

Planul era simplu: Apté, Bahdgé și Kistajja se vor amesteca în mulțimea adunată să asculte discursul lui Gandhi. Bahdgé își va atîrna de gît un aparat de fotografiat și se va comporta ca un reporter oarecare. Prin clădirea alăturată va ieși în grădina casei vecine unde se va ascunde în spatele unui rînd de arbuști. Madan Lal va aprinde fitilul unei bombe, explozia va produce panică, de care se va folosi Bahdgé pentru a-l împușca pe Gandhi pe la spate.

India este o țară a contrastelor. Modul de a gîndi al indianului este aproape de neînțeles pentru un european. Individul care urma să-l asasineze pe Mahatma, un conspirator cu experiență, uns cu toate alifiile în calitatea lui de comerciant ambulant — și în India aceasta reprezintă o adevărată noțiune — s-a speriat în ultima clipă de un om cu un singur ochi, ce stătea în apropierea locului de unde el ar fi trebuit să tragă. Privirea omului, luată ca un avertisment al destinului, l-a derutat!

Bahdgé a apăsat pe trăgaci, ceilalți s-au speriat. Conform planului Madan Lal Pahve a aruncat bomba. S-a auzit o bubuitură puternică, dar aceasta nu a produs nici pe departe panica așteptată de complotiști. Mahatma Gandhi și-a revenit primul și a liniștit mulțimea. La radio, întreaga Indie a ascultat atunci cuvintele lui Gandhi: „Dușmanii musulmanilor sînt dușmanii Indiei!"

Madan Lal Pahve a fost prins de polițiști, ceilalți conspiratori însă au reușit să fugă. Comerciantul ambulant Bahdgé a înțeles că, în cadrul complotului brahmanilor, lui i-a revenit rolul maurului, de aceea cînd Godsé și Apté au venit la el pentru a-l trage la răspundere, Bahdgé le-a arătat ușa.

La hotel, Gopal Godsé și Vishnu Karkaré și-au strîns lucrurile și s-au mutat, tot sub nume false, la hotelul „Frontier", după ce mai înainte s-au lepădat de armele compromițătoare. Bahdgé a plecat la Puna împreună cu Kistajja, Mathuran Godsé și Apté și-au cumpărat bilete pentru Kampur. La numai cîteva clipe după ce aceștia au părăsit hotelul „Mariner", la recepție a sosit poliția împreună cu Madan Lal Pahve. Camera numărul 40, care

cu o seară înainte fusese statul major al atentatorilor, era goală.

Madan Lal Pahve n-a rezistat și a trădat tot ce știa despre atentat, numindu-i și pe ceilalți conspiratori. Al doilea martor prețios împotriva atentatorilor a devenit profesorul Djain. Aflînd despre atentat, a doua zi, din ziare, și-a dat imediat seama de greșeala pe care o făcuse, de aceea a încercat să intre în legătură cu ministrul de interne Patel. Acesta însă plecase din Bombay cu puțin timp înainte. În această situație a format numărul de telefon al președintelui Partidului Congresului, dar nu l-a găsit nici pe acesta. S-a anunțat atunci la Kher, ministrul principal al statului Bombay. Acolo, în prezența ministrului de interne local, Desi, a dezvăluit tot ce știa despre atentat.

Confruntarea declarației profesorului Djain cu mărturisirile lui Pahve a dat naștere la contradicții. Profesorul afirmase că Madan Lal venise la el însoțit de prietenul lor comun, Vishnu Karkaré, comerciant la bazarul din Puna, dar nu i-au vorbit despre faptul că erau în căutare de arme, ci numai despre scopul grupării Mahasabha și al detașamentelor de șoc Rashtrija Svajan Sevak Sangh. Madan Lal i-a cerut un ajutor financiar dar numai pentru sine, nu pentru procurarea de arme. Dar despre bombă? Au vorbit și despre bombă, aceasta trebuia să producă panică, în timpul căreia atentatorii urmau să-l răpească pe Gandhi. Despre crimă, nici vorbă!

Se înțelege că profesorul Djain încerca să-și apere pielea. Mult mai greu de înțeles a fost reacția poliției. În timpul interogatoriilor ministrul de interne aflase numele atentatorilor, descoperise că era vorba despre o conspirație de amploare a forțelor extremiste. În oricare altă țară din lume ar fi urmat o serie de măsuri stricte de securitate. La Bombay nimic din toate astea. Prefectul poliției se agăța de versiunea planificatei răpiri, afirmînd că pentru a împiedica această acțiune s-au pregătit douăzeci de grupuri de șoc a cîte douăzeci de oameni fiecare, se efectuau razii, dar fără a se găsi suspecți. Poliția a dublat paza în jurul vilei lui Gandhi. Cam asta a fost totul, iar complotiștii își puteau vedea mai departe de treabă. Ceea ce, dealtfel, au și făcut...

Îndată după ratarea acțiunii, Apté, Karkaré și frații Godsé ajunși pe căi ocolite la Bombay, s-au cazat

sub nume false, la hoteluri diferite. La douăzeci și cinci ianuarie, către asfințit, ei s-au adunat la palatul lui Djosi, proprietarul întreprinderii tipografice „Shivaji Printing Press".

Zilele care au urmat au fost pline de întîmplări stranii. În ciuda binecuvîntării primite din partea a numeroși bogătași, teroriștii nu aveau suficienți bani pentru a-și procura pistoale. Din această cauză au pornit cu cerșitul pe la diverse uși. Nathuran Godsé și Apté au luat avionul din Bombay spre New Delhi, iar a doua zi călătoreau comod într-un cupeu al expresului de Madras. La miezul nopții, urcîndu-se într-o ricșă, ce staționa în fața gării din Gvalijar, au poruncit să fie duși în cartierul cu vile, și iată-i după ora unu bătînd la ușa doctorului Dattatraja Parchure. Le-a deschis chiar doctorul, care era în același timp și conducătorul hindușilor din Gvalijar. Îi cerură arme.

Dacă n-ar fi vorba de o tragedie, scena care a urmat ar părea luată dintr-o comedie autentică. Doctorul avea pistoale, dar nu le putea da pentru că-i trebuiau și lui, însă telefonă unui prieten al său. Cum în bazarele indiene găsești să cumperi orice, dacă ai bani, după un timp a apărut un tinerel, care le-a cerut o sumă exagerată pentru pistolul adus. Apté a examinat arma, apoi a încercat-o. Pistolul nu funcționa! Cortina se lasă. Apoi scena se repetă cu un al doilea vizitator!

Abia spre dimineață a venit la locuința doctorului un al treilea vînzător cu un pistol „Beretta" aproape nou, pentru care a cerut 500 rupii. Cu toate că era un pistol automat, atentatorii au reușit să-l „scoată" cu numai 300 de rupii, după care au plecat la New Delhi unde au tras la hotelul gării.

Mahatma Gandhi își respecta, în continuare, cu strictețe programul de viață, evita cu modestie laudele ce i se aduceau pentru comportarea curajoasă și calmă din timpul atentatului și nu permitea polițiștilor să efectueze percheziții asupra credincioșilor care se adunau în grădina din jurul reședinței sale, la întrunirile de seară. El îi luă apărarea lui Madan Lal Pahve, zicîndu-le ziariștilor că Pahve nu poate fi un tînăr înrăit, că, de bună seamă, ceilalți doi l-au atras pe o cale greșită...

Mai tîrziu, avea să se vadă că de fapt Mahatma Gandhi nu era un bătrînel credul, cu o concepție naivă despre oameni. El a înțeles chiar de la început că tinerelul care aruncase bomba nu-i decît un instrument al unei conspirații cu largi ramificații. Era convins că atentatorii nu au renunțat la planul lor de a-l ucide. Lucrul acesta îl știa și poliția, Madan Lal Pahve declarase, doar, că ei își vor face din nou apariția. În ciuda acestui semnal de alarmă, prefectul poliției nu a luat nici o măsură pentru asigurarea securității lui Gandhi, iar bătrînelul Mahatma și-a îmbrățișat destinul cu fatalismul tipic indian: ce îi este scris omului, trebuie să i se întîmple...

Bogătașul Vinajak Savarkar, inițiatorul atentatului, hotăra din palatul său din Bombay asupra vieții și morții oamenilor politici incomozi. La început plănuise un atentat împotriva lui Nehru, primul ministru indian, iar mai tîrziu s-a gîndit la posibilitatea unei acțiuni violente împotriva lui Suhravard, primul ministru al statului Bengal și funcționar superior al Ligii Musulmane, dar, în cele din urmă a optat pentru bătrînul Gandhi. Acesta reprezenta un mit pentru întreaga Indie, iar moartea lui ar fi produs cele mai mari tulburări cu putință.

Lui Gandhi nu-i era străină ideea morții. Într-una din zile el îi spuse nepoatei sale Mana: „Dacă voi muri de moarte naturală se va spune că am fost un Mahatma fals. Dacă însă voi muri în urma unei explozii sau un glonte îmi va străpunge pieptul, iar eu voi pieri fără să mă văicăresc, voi rămîne pentru oameni un Mahatma adevărat".

Atentatorii se pregăteau cu minuțiozitate, căutîndu-și și alibiuri. După atentat, iubita lui Apté va trimite secretarului din New Delhi al partidului Mahasabha, cu maximă urgență, o telegramă semnată cu numele lui Apté și care conținea propunerea de a veni din Bombay pentru a se îngriji de apărarea lui Godsé. Această telegramă trebuia să demonstreze, chipurile, că în momentul critic Apté se găsea departe de locul atentatului. Un alibi asemănător își construia și Godsé.

Cu puțin timp înainte de atentat, s-au ivit complicații. Atentatorii, ascunși la hotelul gării, nu observaseră anunțul conform căruia călătorii pot rămîne în hotel doar o singură noapte! Nu le-a rămas altceva de făcut decît să-și strîngă lucrurile și să iasă în stradă. Deși poliția dispunea de numele lor — aveau, în plus, și fotografia lui Karkaré — prezența lor a trecut neobservată. În felul acesta ei reușesc să se amestece în mulțimea din grădina casei lui Birl și să-l aștepte pe Gandhi.

Desfășurarea atentatului avea să arate că atentatorii au avut mai mult noroc decît puteau ei spera, întîmplarea aducîndu-le vînt prielnic în pînze pînă în ultima fază a acțiunii.

Mahatma discuta cu adversarul său, ministrul Patel și din această cauză întîrziase deschiderea întîlnirii de seară. Mana, nepoata lui, îl îndemna să nu mai prelungească așteptarea credincioșilor săi, de aceea Gandhi a ieșit în mod precipitat în grădină. Garda lui personală a fost luată pe nepregătite. Conform regulilor, Gurbachan Singh, omul care răspundea de securitatea lui Mahatma, trebuia să meargă în fața acestuia. În momentul cînd și-a dat seama ce trebuie să facă, Gandhi se afla deja pe treptele ce duceau către terasă, Singh nemaireușind să-l ajungă. Celălalt om însărcinat cu paza, Armanath, se găsea la locul lui, adică la doi-trei pași în urma lui Gandhi, din care cauză el n-a putut interveni pentru a-l apăra. Armanath s-a aruncat asupra asasinului numai cînd s-au auzit împușcăturile. Prea tîrziu...

Apostolul nonviolenței a murit prin moarte violentă. Mulțimea a fost atît de șocată, încît trupul lui Gandhi a zăcut pe terasă aproape zece minute fără ca cineva să-l ridice. În cele din urmă cei însărcinați cu paza l-au luat înăuntru. Un medic militar a constatat decesul în timp ce afară asasinul era ridicat de poliție.

Studiourile londoneze ale lui BBC au transmis reportajul despre asasinarea lui Gandhi la mai puțin de 25 de minute după comiterea crimei, printre cei prezenți în grădina lui Birl aflîndu-se și Robert Stimson, corespondentul de presă pentru India.

În India s-a produs o panică de nedescris. Întrucît nu se știa din care partid face parte asasinul s-a răspîndit zvonul că el ar fi membru al Ligii Musulmane. Atît le-a trebuit hindușilor care au tăbărît cu înverșunare asupra musulmanilor. După atentat, la Bombay s-a declanșat un val de acte de violență, jafuri, incendii și crime. Polițiștii au deschis focul, teroriștii le-au urmat exemplul, iar pavajul străzilor se umpluse de nenumărate cadavre.

După aceea s-a răspîndit însă știrea că asasinul ar fi membru al Mahasabha și mulțimea înfuriată a început

vînătoarea extremiștilor reacționari. Cînd s-a aflat că asasinul lui Mahatma era Nathuran Godsé, născut în orașul Sangli, membrii familiei lui au plătit cu viața.

Gruparea Mahasabha a bătut în retragere, ferindu-se din calea mulțimii dezlănțuite care le incendia casele. În urma unui incendiu de proporții, vreo treizeci de case au fost prefăcute în scrum.

Poliția reușise să afle că Nathuran Godsé, în vîrstă de 37 de ani, a venit la Bombay din orașul Puna, unde a lucrat o perioadă ca secretar al organizației locale a Mahasabha. Puna este un important centru al transportului indian. Locuitorii lui trăiau tot timpul între două focuri: aici se întîlneau problemele Indiei cu cele ale statului Hajderabad. Acesta din urmă a rămas regat feudal de sine stătător, aparținînd, și după proclamarea independenței Indiei, celui mai bogat om din India. Din punct de vedere politic și economic acest regat a creat Indiei cele mai grave probleme.

Printre cei 16.000.000 locuitori originari, ca să spunem așa, ai statului, au apărut la un moment dat și cîteva sute de persoane strămutate, lipsite de orice mijloace de existență. Ei nu aveau nimic în afara urii oarbe, fără margini împotriva musulmanilor din fața cărora fugiseră. Aici unde fierbea dorința răzbunării, s-a născut ideea asasinării omului care milita pentru concilierea celor două tabere.

Mahatma Gandhi trebuia să fie doar prima dintre victimele planificate. Totuși, alte atentate n-au mai avut loc, întrucît poliția s-a trezit între timp din îndelungata-i stare de apatie.

A doua zi, la Puna, a fost arestat și Bahdgé. La Bombay, reședința lui Savarkar era supravegheată zi și noapte. Au fost organizate razii împotriva tuturor conducătorilor mișcării Mahasabha. Detașamentele înarmate Rashtrija Svajan Sevak Sangh au fost oficial dizolvate, cîteva mii de membri și conducători ai ei ajungînd după gratii.

Printre cei încarcerați se afla și doctorul Parchure. Reacția lui la aflarea veștii asasinării lui Mahatma Gandhi a fost promptă. După ce, în jurul orei optsprezece posturile de radio indiene au transmis știrea, doctorul și-a chemat cunoscuții pentru a sărbători victoria. În fața celor prezenți el declarase plin de emfază că pistolul cu

care Godsé trăsese asupra lui Gandhi provenea din Gvalijar, iar el și prietenii lui s-au îngrijit de procurarea lui. În ziua imediat următoare, doctorul Parchure s-a prezentat la sediul guvernului legal cerînd, plin de ifose, să fie numit pe loc membru al acestui organism. Dar, la 2 februarie, adică la numai două zile după atentat, el se găsea în spatele gratiilor, unde se întîlni cu atotputernicul Savarkar. Mai tîrziu ajunseră la închisoare și Gopal Godsé, Apté, Karkaré și Kistajja, arestați la Bombay.

Tot la două zile de la comiterea atentatului, la New Delhi se strînseră peste o sută de mii de oameni pentru a-l conduce pe Mahatma Gandhi pe ultimul său drum. Se formase un rînd lung de opt kilometri, străjuit de o parte și de alta de soldați. Corpul neînsuflețit al lui Gandhi, acoperit cu steagul național indian, a fost așezat pe un afet de tun tras de două sute de infanteriști. Apostolul nonviolenței, pacifistul, conciliatorul Mahatma Gandhi a fost însoțit pe cel din urmă drum de patru mii de infanteriști, o mie de piloți, o mie de marinari și o mie de polițiști. Coloana a străbătut străzile capitalei indiene timp de cinci ore. La 16,45, fiul lui Gandhi, Ramdas a aprins rugul din lemn de santal, pe care erau așezate rămășițele pămîntești ale tatălui său.

Procesul asasinilor și al celorlalți conspiratori s-a deschis la New Delhi la 22 iunie 1948. Pe banca acuzaților se găseau toți cei care, într-un fel sau altul, au luat parte la atentat. În fruntea lor se afla Savarkar fost, pînă nu demult, o personalitate din cale-afară de influentă.

Nathuran Godsé știa prea bine ce-l așteaptă. Ceilalți conspiratori sperau că vor fi salvați fie de niște avocați cu renume, fie de schimbarea situației politice, în sensul că va avea loc căderea lui Javaharlal Nehru iar ei din acuzați vor deveni, peste noapte, eroi. Se înșelau însă. Mișcarea de eliberare națională a poporului indian era în plin avînt, retrogarazii trebuiau să se dea la o parte.

Asasinul Godsé avea să declare la tribunal:

„M-am gîndit mult dacă e bine sau nu să-l ucid pe Gandhi. Nu am simțit nici o bucurie cînd l-am ucis, dar a trebuit să o fac. El lua în mod sistematic apărarea musulmanilor".

La rîndul său Apté declara:

„Opoziția mea față de Gandhi nu se referă la persoa-

na sa, ci la principiile pe care le promova. Niciodată n-am fost preocupat de ideea lichidării lui fizice, iar vestea morții lui m-a umplut de o tristețe adîncă".

Madan Lal se dezvinovățea astfel:

„N-am vrut să-i fac nici un rău lui Gandhi. Am aruncat bomba numai ca să-i atrag atenția asupra mea, întrucît voiam să-i înmînez o plîngere".

Vorbe, tertipuri, argumente puerile...

Singur Nathuran Godsé, de profesie ziarist, a fost capabil să încropească un discurs mai acătări în care afirma sus și tare că el consideră asasinarea lui Gandhi drept o îndatorire cetățenească, un serviciu adus țării. Așa îi poruncise lui destinul și el așa a făcut!

Tribunalul a pronunțat sentința în ziua de 9 februarie 1949. Bogătașul Savarkar a fost pus în libertate din lipsă de probe. Nathuran Godsé și Apté au fost condamnați la moarte, ceilalți urmînd să-și petreacă restul zilelor după gratii.

Din hotărîrea pronunțată în ziua de 2 mai 1949 în urma recursului judecat de Curtea de Apel din Simla, au fost puși în libertate doctorul Parchure și Kistajja. Între timp, cei doi condamnați la moarte își trăiau ultimele zile în închisoarea din Ambala. Asasinul Godsé își regreta fapta, declarînd că acum, după cele învățate din această tragedie, și-ar sluji țara într-alt mod și ar milita activ pentru pace și înțelegere între oameni.

La 13 octombrie 1949 condamnații au fost scoși în curtea închisorii, unde fusese ridicată o singură spînzurătoare. Apté s-a îndreptat plin de trufie spre știreang, în timp ce Godsé o făcea cu prețul ultimelor puteri. Cu toate acestea, atît unul cît și celălalt au strigat: „Trăiască în veci India!".

O mare parte dintre cetățenii Indiei nu au acceptat hotărîrea prin care tribunalul îi elibera pe Savarkar, conducătorul asasinilor, și pe doctorul Parchure. Complotul avea rădăcini mult mai adînci, mult mai largi și atunci de ce nu se găseau pe banca acuzării și oamenii finanței care subvenționaseră înarmarea detașamentelor teroriste? S-au făcut auzite și glasuri critice la adresa ministrului de interne Patel, în special la relațiile acestuia cu Savarkar.

Vishnu Karkaré, Gopal Godsé și Madan Lal Pahve au rămas în închisoare pînă în toamna anului 1964. Extremiștii hinduși au folosit prilejul eliberării lor pentru a-i primi, la Puna, ca pe niște eroi. Redactorul Ketkar declara în public, plin de mîndrie, că avea cunoștință încă cu trei luni mai înainte de atentat, despre intenția lui Godsé de a-l asasina pe Gandhi. Nu numai atît, și unele oficialități indiene erau la curent cu pregătirile făcute pentru lichidarea lui Gandhi.

Declarația lui Ketkar a fost publicată în presă și ea a devenit subiectul unor discuții aprinse în parlament. Opinia publică nu-l uitase pe Mahatma, iar acum cerea un răspuns limpede la întrebarea: de ce în anii 1948 și 1949 nu au fost cercetate toate dedesubturile atentatului împotriva lui Gandhi? De ce poliția nu a analizat tot ce s-a petrecut în culisele conspirației împotriva marelui om de stat care a fost Gandhi?

Guvernul nu putea evita un răspuns la aceste întrebări. Și nici nu avea interesul să o facă. De aceea în luna martie 1965 ministrul de interne Nanda a numit o comisie specială, desemnată să cerceteze împrejurările în care s-a produs atentatul. Documentele aflate la dosar permiteau reconstituirea faptelor, dar în afara acestora, a mai fost dat la iveală încă un element, greu de demonstrat cu fapte, dar foarte important. Este vorba despre o știre publicată la Bombay, sub semnătura lui K. L. Gaube. Acesta afirma că, înainte de a-și fi dat obștescul sfîrșit, Godsé ar fi declarat:

„Eu nu am fost decît executantul ordinelor lui Savarkar, ordine pe care el le primea de la Patel".

Este o afirmație cît se poate de logică. În mod normal, după comiterea primului atentat împotriva lui Gandhi, ministrul de interne ar fi trebuit să dispună măsuri severe de securitate, lucru pe care nu l-a făcut. Poate crede cineva că a fost doar o lipsă de prevedere? Că a fost o simplă întîmplare?

Astfel, comisia ajunge la concluzia că atentatul împotriva lui Mahatma Gandhi a fost pus la cale de un grup de extremiști, cu largi ramificații, în rîndul cărora se găseau persoane sus puse, în special din Puna. Măsurile de securitate luate de poliție după comiterea primului atentat au fost insuficiente, din această cauză o parte din răspunderea săvîrșirii atentatului cade pe umerii ministrului de interne.

În anul 1968, cînd toți atentatorii se aflau în liberta-

te, Madan Lal Pahve avea să declare că nu-și regretă fapta și că, dacă ar mai fi posibil, ar face încă o dată exact același lucru. Ostentativ gest, bun pentru pagina întîia a gazetelor bulevardiere...

Mahatma Gandhi a fost asasinat pentru că a încercat să realizeze conviețuirea pașnică între hinduși și musulmani.

Războiul dintre India și Pakistan în privința Caşmirului a luat sfîrșit mai înainte ca Godsé și Apté să atîrne în spînzurătoare. Hajderabadul a fost încorporat statului Andrapradesh, regele din Hajderabad trezindu-se peste noapte fără tron... Așa cum s-a întîmplat și în alte ocazii. Moartea violentă a lui Mahatma Gandhi, pusă la cale de elementele reacționare, nu a putut să frîneze mersul înainte al mișcării de eliberare națională, nici desfășurarea procesului de democratizare pe continentul indian. Și nu ar fi exclus ca tocmai crima politică, căreia i-a căzut victimă Mahatma Gandhi, să fi constituit catalizatorul ce a grăbit acest proces.

Capitolul 2

ASASINATUL DEPUNE MARTURIE!

După ce a străbătut străzile Genevei, mașina salvării a dispărut pe poarta spitalului. Șoferul a oprit în fața scărilor ce duceau la camera de gardă. Cîțiva oameni îmbrăcați în halate albe au scos din mașină și au așezat pe o targă un individ de culoare. După expresia feței acestuia se putea deduce că suferea cumplit.

— Vă rog, faceți ceva! spuse doctorului care îl consulta. Repede, pînă nu este prea tîrziu! M-au otrăvit cu taliu, a mai adăugat bolnavul.

— De unde știți că-i vorba de taliu?

— Simptomele sînt tipice otrăvirii cu taliu: dureri în regiunea abdomenului, tulburări...

— Dumneavoastră sînteți medic?

— Iertați-mă, am uitat să mă prezint... Sînt doctorul Moumié... E vorba de taliu, din păcate. Aș fi bucuros dacă m-aș înșela, dar simptomele... Omul cu mustață neagră închise ochii și tăcu. I se tăia respirația.

Doctorul făcu semn unei asistente și ea trase în seringă conținutul unei fiole.

Doctorul Moumié deschise din nou ochii.

— M-au otrăvit, îngînă el.

— Vă rog, nu mai vorbiți. Trăim într-o țară civilizată, Geneva nu-i, totuși, în Vestul Sălbatic...

— Cu două zile în urmă am luat masa la restaurantul „Le Plat d'Argent". Cred că mi-au pus otrava în băutură, ultimul pahar a avut un gust groaznic. Mi-am dat însă seama prea tîrziu...

— Ce vă face să credeți că cineva dorea să vă otrăvească?

— El avea motive s-o facă...

— Vreți să spuneți că-l știți și pe asasin?

— Da, se numește William Bechtel!

Este în afara oricărei îndoieli că medicul care-l con-

sultase a pus mîna pe telefon și a chemat poliția. Un comisar criminalist și-a făcut apariția la numai cîteva minute. Cercetîndu-i actele el constată că era vorba despre doctorul Felix Roland Moumié, cetățean din Camerun, în vîrstă de treizeci și șase de ani. După biletul de avion pe care comisarul îl găsi în buzunarul de la piept, Moumié trebuia să plece de la aeroportul din Geneva spre Conakry în ziua de doisprezece noiembrie.

Comisarul examină biletul apoi se uită la ceas.

— Avionul acesta nu are cum să-l mai prindă, zise.

— Mi-e teamă că n-o să mai prindă nici unul, răspunse doctorul. A ajuns prea tîrziu . . .

Felix Roland Moumié a încetat din viață în aceeași zi.

Lucrătorii secției de criminalistică a poliției din Geneva, iar mai tîrziu și judecătorul de instrucție Dinichert, însărcinat cu elucidarea împrejurărilor legate de asasinarea omului politic din Camerun, au încercat mai întîi să afle cît mai multe date despre cel asasinat. Iată cîteva dintre aceste date.

Felix Roland Moumié s-a născut în perioada imediat următoare primului război mondial, atunci cînd Liga Națiunilor a declarat Camerunul teritoriu sub mandat străin, împărțindu-l între două imperii coloniale. O parte, cea mai mare, a revenit Franței, cealaltă, Angliei. În felul acesta, patrioții camerunezi, care sperau să obțină măcar o eliberare parțială, au trăit o cumplită deziluzie. În țara lor nu hotăra și nu conducea poporul, ci reprezentanții monopolurilor franceze și engleze.

Mișcarea cameruneză de rezistență împotriva colonialiștilor era, în condițiile existente atunci în Africa, destul de amplă, ea urmărea unirea administrativă a țării artifical dezmembrată. După cel de al doilea război mondial, Camerunul a devenit teritoriu sub tutela Organizației Națiunilor Unite, dar și această măsură era pur formală, în țară conduceau guverne ale colonialiștilor francezi și englezi.

Țăranii din Camerun, majoritatea covîrșitoare a populației, trăiau de azi pe mîine, exploatarea primitivă a pămîntului constituind o frînă serioasă în calea creșterii nivelului lor de trai. Felix Moumié, spre deosebire de alții, a avut norocul să fie dat la o școală de misionari. A

plecat apoi la Brazzaville, capitala de atunci a Congo-ului francez, unde a lucrat ca muncitor și hamal în port. Mai tîrziu a urmat școala medie apoi s-a înscris la Facultatea de medicină din Dakar.

În Camerun fiecare medic este o personalitate marcantă și, în același timp, foarte necesară. Pe Felix Roland Moumié îl aștepta, așadar, un viitor plin de promisiuni. El și-a ales ca loc de muncă o regiune uitată de lume, unde pe suprafețe incredibil de mari nu funcționa nici un spital. Satul se numea Betara-Oya. Doctorul Moumié nu se ocupa însă numai cu vindecarea malariei sau a celorlalte boli care bîntuiau în regiune. El urmărea și trezirea conștiinței naționale, explica oamenilor din regiune rostul luptei împotriva colonialiștilor, pentru eliberarea țării.

Colonialiștii francezi aflînd despre activitatea doctorului Moumié i-au oferit un loc de muncă în capitală, pentru a-l avea tot timpul sub observație. Doctorul a refuzat oferta iar colonialiștii au trecut la acțiuni de intimidare. Dar organizația lui Moumié, „Uniunea poporului din Camerun", era destul de puternică pentru a-și apăra reprezentantul.

Uniunea poporului din Camerun (U.P.C.), care în vremea aceea activa sub conducerea lui Neubene Um Niobe, a luat naștere în anul 1947, devenind în scurt timp, o forță politică apreciată. Prestigiul ei se datora și faptului că U.P.C. colabora foarte strîns cu mișcarea sindicală cameruneză, care se bucura de sprijinul sindicatelor progresiste franceze. U.P.C. cerea cu insistență să se pună capăt scindării țării și să se stabilească data la care Camerunul va deveni stat independent și suveran.

Mișcarea de eliberare națională condusă de Neubene Um Niobe era ca un spin în ochii colonialiștilor francezi. Drept urmare, aceștia au hotărît interzicerea organizației U.P.C. La aflarea acestei vești, poporul camerunez s-a ridicat la luptă. Poliția și armata colonialiștilor au intervenit deschizînd focul împotriva mulțimii. Au avut loc ciocniri sîngeroase în urma cărora și-au pierdut viața peste zece mii de persoane. La jumătatea anului 1956 comitetul în ilegalitate al U.P.C. îi mobiliză pe patrioții camerunezi la organizarea activității de guerilă. Astfel s-a constituit armata de eliberare națională împotriva ocupației străine. Într-una din lupte Um Niobe și-a

pierdut viața, iar conducerea U.P.C. a fost preluată de Felix Roland Moumié.

Lupta poporului camerunez pentru independență a trezit un puternic ecou în întreaga lume, fiind sprijinită de opinia publică mondială. Acest lucru a determinat Organizația Națiunilor Unite ca la sesiunea specială din 1959 să acorde independența Camerunului începînd cu data de 1 ianuarie 1960.

Colonialiștii își luaseră din timp măsuri de prevedere, Franța căutînd să obțină poziții politice importante pentru oamenii fideli ei. Unul dintre aceștia era A. B. Ahidja, un aristocrat din Adamawa, care, cu ocazia alegerilor și a unui referendum popular pentru constituția țării a cîștigat majoritatea voturilor. El a fost ales președinte al Camerunului, după alegeri a semnat cu francezii, ale căror trupe au rămas mai departe în țară, un tratat inechitabil.

Forțele de eliberare națională au intrat din nou pe scena politică camerunează. De cealaltă parte a baricadei se găseau nu numai serviciile secrete franceze, dar și organizația teroristă ultracolonialistă cunoscută sub denumirea de „La main rouge".

Comisarul criminalist al poliției din Geneva, precum și judecătorul de instrucție Dinichert au fost încă de la început convinși că William Bechtel, pe care muribundul Moumié reușise cu prețul ultimelor puteri să-l indice drept asasin al său, trebuia să aibă legături cu organizația teroristă „Mîna roșie".

William Bechtel, un bărbat înalt, cu părul alb, în vîrstă de șaizeci de ani, dispăruse deja. El reușise să treacă granița în R.F. Germania chiar în ziua morții lui Moumié. Comisarul era convins de adevărul spuselor omului politic camerunez.

Cu două zile înainte de a muri, patriotul din Camerun luase masa împreună cu William Bechtel, aflat după spusele lui, la Geneva ca ziarist acreditat pe lîngă Națiunile Unite. Chelnerul care-i servise a declarat că cei doi s-au comportat prietenos unul față de celălalt, au băut tot timpul același soi de vin, iar în timpul mesei nu s-a întîmplat nimic deosebit, care ar fi putut să-i atragă atenția. Cam asta a fost tot ce s-a putut afla. Abia zece ani mai tîrziu au apărut unele elemente noi, legate de această afacere, elemente ce au permis creionarea precisă a portretului asasinului.

Probabil că atît Bechtel cît și șefii lui din „Mîna roșie" erau foarte siguri de reușita planului, un plan perfect din punctul lor de vedere, din moment ce Bechtel a venit la Geneva cu numele lui adevărat pe care nu și l-a ascuns nici în timpul prînzului de la restaurant.

Asasinul și instigatorii lui din umbră își construiseră planul pe următorul calcul: Felix Moumié avea bilet pentru Conakry în ziua de doisprezece noiembrie. Mai știau că taliumul — una din otrăvurile folosite la stîrpirea rozătoarelor — își face efectul după un anumit timp. Dacă i se va pune lui Moumié o doză corespunzătoare de otravă și la o oră anumită, de pildă în timpul prînzului de la restaurant, primele efecte ale otrăvirii vor apărea după efectuarea zborului și cu greu va putea cineva face vreo legătură cu Bechtel și cu invitația de a lua masa împreună la Geneva.

Planul părea simplu și, aparent, fără riscuri. Numai că și un astfel de plan poate să eșueze. De ce? Cantitatea de otravă a fost greșit calculată, în plus, nu au ținut seama de persoana căreia îi era destinată. Felix Moumié și-a dat seama de simptomele otrăvirii mai repede decît își închipuiau adversarii lui.

William Bechtel primise de la șefii lui sarcina de a-l asasina pe Felix Moumié. Restul îl privea personal. Nu era chiar așa de ușor ca cineva să ajungă la conducătorul U.P.C., care își avea sediul la Conakry. Așadar, viitorul asasin trebuia să se ducă mai întîi în capitala guineză.

Și iată-l pe Bechtel prezentîndu-se drept gazetar deși nici unul dintre corespondenții străini acreditați la Conacry nu-și aminteau să fi citit articole semnate cu acest nume. Treptat s-a infiltrat printre luptătorii camerunezi din mișcarea de eliberare națională și a făcut tot ce i-a stat în putință ca să ajungă la urechile conducătorului mișcării că vrea să se pună la dispoziția acesteia. Dacă nu va avea altă posibilitate, măcar prin publicarea unor articole de sprijin în diferite ziare. A durat destul de multă vreme pînă cînd Bechtel a ajuns în preajma activiștilor U.P.C., pe care a început să-i fotografieze și să-i intervieveze. Într-una din zile a luat parte la o conferință de presă a lui Felix Moumié. Aici Bechtel află că acesta urma să plece la Geneva, într-un turneu de conferințe, cu scopul de a atrage atenția opiniei publice mondiale asupra situației politice din Camerun.

William Bechtel nu era ziarist, dar avea o acoperire: precaut cum era, el se înregistrase, cîndva, drept corespondent pe lîngă sediul O.N.U. la Geneva. Nu încape nici o îndoială că și pentru obținerea acestei acreditări fusese ajutat de vreo organizație secretă. Iată-l, așadar, luînd loc în avion și coborînd pe aeroportul din Geneva alături de Felix Roland Moumié. Bineînțeles că n-a uitat să-i promită că-i va ține pumnii strînși și că prin articolele lui va informa opinia publică. Apoi i-a adresat invitația de a servi masa împreună.

William Bechtel nu era un novice în meserie, el dusese o viață agitată și dispunea de o mare experiență. Era membru al unui comando cu misiuni speciale, iar mai tîrziu devenise ofițer în cadrul detașamentelor de șoc din Indochina. Cînd împlinise anii de pensie, șefii lui i-au oferit o ocazie pentru a se face încă o dată remarcat: l-au făcut agent informator într-una din fabricile concernului „Simca". S-a strecurat în rîndul activiștilor mișcării sindicale progresiste C.G.T., străduindu-se să strîngă cît mai multe materiale compromițătoare pentru fruntașii mișcării.

Mai mult ca sigur că el s-a achitat cu brio și de această sarcină, pentru că în anul 1955 i s-a făcut oferta de a se reîntoarce în serviciul secret. Este drept, n-a avut șansa să lucreze la serviciile SDECE (Serviciul de documentare externă și contraspionaj) ci în cadrul organizației paralele de diversiune „Mîna roșie", organizație ce se îndeletnicea cu rezolvarea problemelor celor mai riscante.

SDECE a luat ființă la Paris imediat după cel de al doilea război mondial. În nici un document al lui nu figurează numele organizației „Mîna roșie", deși aceasta a jucat un rol important, de tristă faimă, în lupta împotriva popoarelor africane pentru obținerea independenței naționale.

La scurgerea a patru ani de la asasinarea lui Felix Moumié, în paginile cotidienelor continuau să apară diferite materiale despre acțiunile criminale ale organizației „Mîna roșie". Toate aveau un numitor comun: victimele încetau din viață una cîte una, iar asasinii rămîneau necunoscuți, nepedepsiți ...

În timp ce comerciantul Otto Schultter din Hamburg se afla în biroul său împreună cu Wilhelm Lorenz, un

vechi prieten, s-a produs o explozie puternică la instalația pentru stingerea incendiilor. Schultter a scăpat ca prin minune, în schimb Lorenz a murit pe loc. Poliția nu reușește să afle decît că instalația pentru stingerea incendiilor fusese controlată în urmă cu cîteva zile de un instalator necunoscut. Bănuind de unde vine mîna criminală, comerciantul devine prevăzător. Totuși, un an mai tîrziu, la 3 iunie 1957 îndată ce a luat loc, împreună cu mama și fiica sa, în Mercedesul personal și a pornit motorul, sub capota mașinii a explodat o bombă. Mama și fiica au încetat din viață la spital, Otto Schultter alegîndu-se doar cu cîteva zgîrieturi superficiale. Cauza atentatului? Comerciantul Otto Schultter făcea parte dintre aceia care nu s-au temut să vîndă arme revoluționarilor africani.

Marcel Leopold locuia la Geneva, la etajul al doilea al unei case de pe strada De Rive nr. 16. La 19 septembrie 1957, ajuns în ușa locuinței sale, a pus mîna pe butonul soneriei dar a simțit sub omoplat o înțepătură puternică. În timp ce apăsa pe buton s-a mai uitat prin preajmă, dar nu a văzut pe nimeni. Deschizînd ușa, soția l-a găsit întins pe scară, fără viață. Cercetînd cazul, poliția a ajuns la concluzia că arma cu care el a fost ucis s-ar putea asemăna cu cuțitele folosite de triburile indienilor din America de Sud. Leopold a încetat din viață în urma înțepăturii provocate de un vîrf minuscul de suliță otrăvit. Vînduse și el arme patrioților africani!

Georg Puchert, comerciant din Frankfurt pe Main, a decedat la 3 martie 1959 în urma exploziei unei mașini infernale montate sub mașina sa. Făcea și el parte din rîndul celor care s-au încumetat să vîndă arme luptătorilor pentru eliberarea Africii ...

Ziaristul progresist algerian Taied Boulhour, acreditat la Roma, numai printr-o minune a supraviețuit unui atentat pus la cale de „Mîna roșie". El avea mașina parcată pe una din străzile capitalei italiene. În timp ce se îndrepta spre mașină, i-au ieșit în cale un grup de copii ce jucau fotbal în plină stradă. Unul dintre ei a tras un șut în direcția mașinii. Taied s-a oprit și a urmărit mingea șutată chiar sub caroseria mașinii. A rămas apoi martor mut al unei explozii care i-a sfîrtecat automobilul în mii de bucăți. Indivizi necunoscuți lipiseră sub portiera mașinii o mină magnetică ...

Avocatul parizian Aoudia era cunoscut pentru faptul că fusese apărătorul majorității algerienilor judecați de tribunalele franceze. Pînă într-o zi cînd a fost găsit mort în locuința sa. Nici de această dată poliția nu a reușit să dea de urmele făptașilor.

Un alt caz: profesorul de istorie George Laperche din Bruxelles, unul dintre conducătorii Comitetului luptătorilor pentru pacea Algeriei, a primit într-o zi o carte referitoare la războiul din Algeria. Îndreptîndu-se spre birou, el a început să răsfoiască volumul primit. S-a produs o explozie puternică, în urma căreia locuința a fost grav avariată, iar profesorul a încetat din viață la spital, în urma rănilor primite. Cine au fost expediatorii originalei și criminalei cărți? Iată o întrebare la care poliția nu a fost în stare să dea răspuns.

Acestea sînt doar cîteva dintre crimele politice pe care „Mîna roșie" le are la activ. Despre faptul că activitatea ei nu se reducea numai la lichidarea fizică a oamenilor politici incomozi, stau mărturie o serie întreagă de sabotaje asupra unor nave de transport. În vara anului 1957, în timp ce naviga pe Mediterana spre Alger, o navă comercială a sărit în aer.

Tot în 1957 pe ruta Gibraltar—Tanger a explodat vasul „Bruja Rosa", aflat sub pavilion costarican, iar cîteva zile mai tîrziu vasul norvegian „Emma". La 1 octombrie 1958, la Hamburg, o explozie a distrus vasul „Atlas", iar în martie 1959 o încărcătură cu ceas a zguduit vasul egiptean „Al Kahira" la ieșirea din portul Ostende.

Toate aceste catastrofe maritime, căci au fost adevărate catastrofe, aveau ceva comun: toate transportau încărcătură destinată patrioților algerieni și serveau luptei acestora împotriva dominației coloniale franceze. Cui anume dacă nu dușmanilor independenței Algeriei serveau aceste crime politice? Cine puteau fi organizatorii tuturor acestor crime? Desigur, cercurile ultrareacționare, interesate să întîrzie sau măcar să oprească evoluția mișcărilor de eliberare națională a țărilor africane. Cine erau însă dirijorii din culise ai acestor cercuri?

Unul dintre ei se numea Marcel Mercier, colonel în serviciile secrete franceze.

În luna mai 1957 în presa occidentală au apărut două știri aparent contradictorii. Într-una se scria că Ministe-

rul Afacerilor Externe al Elveției îl declară pe Marcel Mercier, atașat comercial al Ambasadei franceze la Berna, persona non grata, apreciindu-se că prezența sa pe pămîntul elvețian este indezirabilă. În cealaltă știre se anunța că Marcel Mercier a fost numit consilier personal al comandantului Consiliului Aliat de Control din Berlinul Occidental...

Cele două evenimente fuseseră însă precedate de un altul. Unul tragic. Cu puțin timp în urmă sfîrșise, la Berna, sinucigîndu-se, René Dubois, șeful serviciilor secrete elvețiene.

Sinuciderea lui Dubois și imperativul părăsirii de către colonelul Mercier a teritoriului elvețian, erau legate de cîteva acțiuni ale organizației teroriste „Mîna roșie". Colonelul Mercier era eminența cenușie din culisele atentatului asupra lui Felix Moumié. După cum avea să se vadă mai tîrziu, înainte de a fugi în Germania Occidentală, asasinul Bechtel raportase acestei figuri proeminente a serviciilor franceze de informații, eventualele greșeli săvîrșite în timpul îndeplinirii misunii sale!

Colonelul Mercier și Dubois și-au cîștigat merite și într-o altă activitate a organizației „Mîna roșie". Pentru ca gangsterii să poată asasina și arunca în aer vasele cu încărcătură pentru Algeria, era necesar ca ei să primească informații precise despre fiecare mișcare a victimelor, precum și despre datele și rutele pe care se deplasau navele. Or, astfel de date nu erau la îndemîna oricui...

René Dubois, un tip de 48 de ani, îmbrăcat ca un gentlemen gen „idolul femeilor", avea în spate o carieră aventuroasă și plină de succese. Încă în timpul plebiscitului din anii '30 în legătură cu Saar-ul, el a făcut parte din comisia Societății Națiunilor de supraveghere a legalității în această acțiune. Se pare că încă de pe atunci simpatiza cu Germania fascistă și ținea pumnii strînși pentru Hitler. A devenit apoi un cunoscut propagator al anticomunismului și apărător înfocat al politicii coloniale față de țările din lumea a treia.

Pe atunci, Marcel Mercier era reprezentantul diplomatic al Franței la Berna. În mod oficial el era atașat comercial, dar pînă și cei mai puțin informați dintre polițiști și ziariști știau că el era, de fapt, reprezentantul serviciilor secrete franceze pe teritoriul Elveției. Este

de presupus că primele contacte ale colonelului Mericer cu René Dubois au avut loc la bursa informațiilor corespondenților de presă. Cert este că mai tîrziu cei doi parteneri au căzut de acord asupra desfășurării unor acțiuni de mare amploare. Se poate spune cu precizie că inițiatorul lor a fost colonelul Mercier, el era informat despre convorbirile secrete ale ambasadorilor cu ministerele lor de externe de către Max Ulrich, inspector al poliției din Berna. Tot el era și sursa de la care statul major al „Mîinii roșii" primea informațiile despre cursele navelor încărcate cu armament destinat mișcării de eliberare națională a Algeriei.

Datorită relațiilor sale cu omul de legătură al colonelului Mercier, polițistul Max Ulrich a devenit suspect în ochii propriilor săi colegi, care l-au urmărit, l-au sechestrat și l-au supus unui interogatoriu. Mai tîrziu inspectorul Ulrich a încercat să ia legătura cu colonelul Mercier cît și cu procurorul general și judecătorul principal de instrucție, întruchipați amîndoi într-una și aceeași persoană: René Dubois. Spera că aceștia nu-l vor lăsa în voia soartei. Constatînd însă că s-a înșelat, a început să vorbească. Speriat apoi de perspectiva unui scandal de proporții, Max Ulrich a preferat să se sinucidă, în timp ce colonelul Mercier fugea peste graniță.

William Bechtel, agent al organizației „Mîna roșie" săvîrșise cîteva greșeli pentru care, mai tîrziu, avea să dea socoteală în fața colonelului Mercier. În primul rînd, nu alesese momentul cel mai potrivit pentru declanșarea acțiunii. Și nu numai atît: înainte de aceasta atrăsese în mod inutil atenția asupra sa, urmărind un avocat francez care apărase cîțiva oameni politici algerieni în fața tribunalelor elvețiene. Avocatul, observîndu-l pe dubiosul urmăritor, a anunțat comandamentul poliției. Doi agenți l-au prins pe Bechtel și l-au dus în fața comisarului. În timpul interogatoriului el a recurs la un tertip cît se poate de străveziu: fiind în Germania, se îndrăgostise de o femeie de o frumusețe rară, despre care nu știa decît că lucrează ca secretară a unui cunoscut avocat din Berna. Polițiștii au strîmbat din nas a neîncredere, Bechtel avea peste șaizeci de ani și nu prea arăta a Don Juan ...

William Bechtel își urmărea cu asiduitate victimele. El l-a urmărit pe Moumié pînă în clipa în care mașina

salvării a dispărut pe poarta spitalului. Abia atunci l-a cuprins panica, înțelegînd că doctor fiind, Moumié de bună seamă cunoaște simptomele bolii și va spune și cine a pus otrava. De aceea nici nu s-a mai întors la locuința lui, s-a așezat la volanul mașinii și a pornit cu toată viteza spre graniță.

În apartamentul lui, poliția a găsit suficient material compromițător: fotografii ale conducătorilor mișcării naționale pentru eliberarea Algeriei, fotografii ale cîtorva puncte de trecere a frontierei, precum și un număr însemnat de adeverințe de la diferite firme franceze. Poliția elvețiană a descoperit că nici una din aceste firme nu existau în realitate. Între timp criminaliștii se adresaseră Interpolului pentru a controla dacă s-a emis mandat de arestare împotriva lui William Bechtel pentru crimele săvîrșite, mai înainte, în Maroc.

Multă vreme s-a crezut că organizația teroristă „Mîna roșie" constituie un comando al cercurilor algeriene ultrareacționare, că este condusă de ofițeri francezi cu vederi de dreapta și că scopul ei ar fi să zădărnicească, prin orice mijloace, lupta pentru independența popoarelor africane. Mai apoi aveau să iasă la iveală date despre structura internă a acestui comando de șoc. S-a aflat astfel că statul major se numea *Catena*, care provine de la prescurtarea denumirii Comité Anti-Teroriste Nord-Africain. Unul dintre criminaliști și-a mai amintit de anii de școală și de faptul că în limba latină catena înseamnă lanț. Așadar, și-au zis ei, denumirea statului major al organizației simbolizează un lanț conspirativ!

Numai că se înșelau. N-ar fi exclus ca ei să fi repetat doar ceea ce li s-a vîrît sub nas. „Mîna roșie" nu tînjea, de bună seamă, după reclamă și dorea, cu atît mai puțin, ca opinia publică să-i afle arborele genealogic! În felul acesta, specialiștii din serviciul secret și din presă, care se ocupau de culisele atentatului, au rămas convinși că firele schemei organizației „Mîna roșie" duc la colonelul Mercier, pe care unii îl considerau a fi chiar șeful serviciului francez de informații SDECE.

Total greșit. În culisele acțiunilor împotriva mișcărilor africane de eliberare națională se găsea altcineva, acest altcineva dispunea de aparate automate de ascultare la toate cancelariile, inclusiv la cabinetul președintelui Republicii Franceze. În calitate de consilier al președin-

telui, el avea oricînd acces liber, fără o anunțare prealabilă. Nu primea niciodată vreun ordin scris și nu a raportat nimănui în scris despre îndeplinirea sau neîndeplinirea misiunii primite. Rostul lui era de a rămîne în umbră. Se numea Jaques Focoart. După unele date apărute în presa occidentală, de-abia în anul 1969 s-a putut aprecia că el a fost dirijorul din culise al politicii neoficiale și al tuturor acțiunilor îndreptate împotriva eforturilor popoarelor africane de cîștigare și consolidare a independenței lor naționale.

Capitolul 3

MOARTEA ÎN „INSULA ZEILOR"

Se numea Somarama. Se purta proaspăt ras pe cap și avea pe umeri un sarang de șafran alb, caracteristic călugărilor budiști. Supraveghea grădina reședinței din Rosemeade Place, dominată de coroanele puternicilor boababi și ale palmierilor cu frunze lucitoare, fără a băga în seamă și florile de nalbă și maimuțele care săreau sprintene din creangă în creangă.

Se spunea că în biserica pe care o conducea se consuma opium, alții ziceau că el însuși căzuse în patima vinului *tadi,* extras din esență de palmier. Se zvonise chiar că opiumul și vinul tadi și le procura de la însuși Mapitigama Buddarakhista, marele preot, care urmărea prin aceasta să-și impună voința sa asupra tînărului Somarama.

25 septembrie 1959. O dimineață calmă și liniștită în perioada pe care locuitorii Ceylonului o numesc *ashvin.* Somarama se găsea la numai cîțiva pași de terasa reședinței lui Solomon Bandaranaike, primul ministru al Ceylonului. Era tocmai o zi a ușilor deschise, zi în care premierul primea vizitatori. Cei ce doreau să intre la el trebuiau să aștepte mai întîi afară pe terasă.

Cam la douăzeci de pași de casă se găseau doi călugări. Amîndoi aveau umărul drept descoperit, așa cum cerea ritualul. Somarama însă nu. Să fi fost cumva vorba de o omisiune? Dar lucrul acesta ar fi trebuit să-l observe imediat cei doi colegi ai lui... Dar dacă nu voiau să observe?

Solomon Bandaranaike primise vizitatori încă de dimineață. Unul dintre oaspeți, pe care tocmai îl conducea, era profesorul Guneratna. Oaspetele se îndepărta ținînd mîinile în dreptul pieptului. Stăpînul casei, un bărbat înalt și zvelt, cu ochelari, îmbrăcat într-un sarang alb și pantaloni de bumbac, se uită în jurul său. Își opri privi-

rea asupra celor doi călugări. Știind bine ce avea de făcut, el se îndreptă mai întîi către ei închinîndu-se în fața lor, după aceea se duse să-l salute și pe Somarama. Călugărul rămase ca o statuie, cu ochi de sticlă. Primul ministru își împreună palmele în timp ce Somarama se uita la el ca și cînd atunci s-ar fi trezit din somn. Sarangul îi alunecă deodată de pe umărul drept, dezvelindu-i mîna dreaptă în care ținea un pistol. Fața lui era ca o mască. Degetele strîngeau puternic patul armei, arătătorul căuta cu înfrigurare trăgaciul. Apoi nu i-a mai rămas altceva de făcut decît să descarce tot încărcătorul în trupul lui Solomon Bandaranaike și al profesorului Guneratna...

Solomon Bandaranaike s-a prins cu mîinile de umeri după care și-a așezat amîndouă mîinile pe piept, încercînd să ajungă pînă la ușă. Fața lui trăda o mare durere. Cei prezenți rămaseseră încremeniți, apoi dezmeticindu-se se aruncară asupra atentatorului, care fusese deja prins de garda personală a primului ministru. S-au auzit cîteva împușcături după care călugărul se prăbuși.

Secretarul primului ministru a chemat de urgență un doctor. N-a mai apucat să facă același lucru și cu poliția, dar, cu toate acestea, la numai cîteva minute după comiterea atentatului, lîngă poarta cea mare de la grădină își făcură apariția cîteva echipaje ale poliției. Dintr-o mașină coborî Sidney de Zoysa, locțiitorul șefului poliției. De unde aflase oare atît de repede despre atentat?

Această împrejurare a devenit mai tîrziu obiectul multor speculații. Unii s-au referit la extraordinara prezență de spirit a poliției din Colombo, capitala țării, al cărui comandant adjunct se prezentase cu maximum de urgență la locul acțiunii. Alții, socotind minutele, au demonstrat că Sidney de Zoysa ar fi trebuit să plece de la biroul său mai înainte ca Somarama să fi apăsat pe trăgaci! Era de prisos să se caute niște legături logice între toate acestea, mai ales după ce s-a văzut că ancheta s-a făcut după niște reguli cu totul nemaiîntîlnite în situații similare.

Inspectorul Namil, directorul secției de investigare a crimelor, n-a găsit ceva mai bun de făcut decît să dea din cap... El a fost primul care a înțeles că zarurile acestui joc fuseseră amestecate de un ins care se va pri-

cepe de minune să facă în așa fel încît interogatoriile să dureze cît mai mult cu putință...

De Zoysa a păcătuit față de multe dintre principiile pe care criminaliștii le respectă ca pe legea însăși. Mai întîi: nu s-a îngrijit de martori, nici măcar numele acestora nu le-a luat! El a declarat de la bun început că lucrurile erau clare, asasinul își recunoscuse vina așa că ce rost ar mai fi avut... Din ordinul lui, Somarama a fost dus, rănit cum era, la sediul poliției, unde trebuia păzit cu străşnicie, nicidecum interogat pînă la întoarcerea lui! Îl va interoga personal, mai tîrziu!

Mai departe, de Zoysa n-a acordat nici o însemnătate armei cu care s-a tras, armă pe care, prudentă, una dintre persoanele însărcinate cu paza primului ministru o învelise într-o batistă, pentru a putea servi mai tîrziu la identificarea amprentelor digitale. Inspectorul Namil s-a mulțumit să constate doar că era un pistol de fabricație americană... Desfăcînd încărcătorul și examinînd cartușele, a putut însă constata că acestea proveneau din depozitul de muniții al poliției!

Între timp premierul fusese așezat pe masa de operație, cei mai buni chirurgi din țară străduindu-se timp de cinci ore să-i salveze viața. Trupul lui fusese atins de patru gloanțe. Un glonte a fost extras din umăr, celelalte din partea dorsală a corpului. După operație starea pacientului lăsa să se întrevadă unele speranțe. Recăpătîndu-și cunoștința, premierul s-a interesat cine trăsese asupra lui și a ordonat ca acesta să fie lăsat în libertate, fără a fi pedepsit în vreun fel. Cel puțin așa afirmase purtătorul de cuvînt al guvernului care, în mod ciudat, tălmăci astfel dorința premierului rănit: primul ministru a cerut guvernatorului general al insulei, sir Oliver Goonetillake, să asigure ordinea în țară, chiar cu riscul folosirii unităților militare și a unor măsuri cît mai severe cu caracter militar. Să fie oare posibil ca Bandaranaike să fi presupus că, în urma atacului călugărului budist — pe care îl credea, după spusele aceluiași purtător de cuvînt, orb — în țară va izbucni o panică atît de mare încît să fie necesară instituirea stării de urgență?

Fie că a fost dorința premierului rănit, fie că a fost doar o manevră politică, fapt este că la numai cîteva ore după atentat, pe străzile orașului Colombo patrulau

unități puternic înarmate, iar clădirile guvernamentale și punctele strategice din oraș au fost ocupate de unități înarmate ale poliției.

Oamenii îl iubeau pe „Banda" al lor și se temeau pentru viața lui. Pe străzile principale au început să se audă glasuri care cereau să se comunice știri despre starea sănătății premierului. Acesta rezistase operației, starea lui era mulțumitoare, dătătoare de speranțe. Către dimineață, posturile de radio difuzară știri despre o speranță reală de a-l salva! Mulțimea respira ușurată... Oamenii se așezară pe trotuare, așteptînd...

Înainte de răsăritul soarelui începură să circule vești cum că starea sănătății lui Banda se înrăutățise brusc. Apoi, ceva mai tîrziu, la orele opt poate opt și cîteva minute, a fost difuzată știrea că primul ministru Solomon Bandaranaike a încetat din viață! Pentru el, fila calendarului se oprise la 26 septembrie 1959.

Adunarea de doliu s-a transformat într-o adevărată demonstrație. Mulțimea cerea pedeapsa cu moartea pentru asasinul lui Banda. Unii, bănuind dedesubturile atentatului, cereau ca politica promovată de primul ministru asasinat să fie continuată.

Nu peste mult timp avea să se vadă unde țintise, de fapt, atentatorul atunci cînd trăsese asupra lui Solomon Bandaranaike. Cu maximum de rapiditate guvernatorul general al insulei, sir Oliver Goonetillake, îl numi în funcția de prim-ministru pe Vijajananda Dahanajaka, fost pînă atunci ministru al culturii. În felul acesta conspiratorii își atinseseră scopul: urmașul lui „Banda cel mare" era un aventurier politic, capabil să facă orice pentru a obține diferite avantaje materiale.

Între timp inspectorul Namil ducea muncă de lămurire, încercînd mai întîi să afle cît mai multe date despre autorul atentatului. Asasinul Somarama era membru al colectivității călugărilor budiști *sangha* și aparținea de cea mai mare și mai importantă biserică din țară, al cărui reprezentant principal era *ther* Mapitigama Buddharakhista. Inspectorul Namil se puse pe urmele acestui individ despre care nu se spuneau lucruri dintre cele mai măgulitoare. Și astfel Namil a aflat că ther Buddharakhita participase la ședințele secrete ale unor personalități politice, care avuseseră loc cu numai cîteva zile înainte de comiterea atentatului. El mai află și faptul că therul avea anumite relații cu doamna Vimela Wijewardena, ministrul sănătății...

Despre această fostă cîndva „prima doamnă" a Ceylonului se știa că nu era tocmai plecată în fața primului ministru și se mai știa, de asemenea, că ascensiunea ei politică nu era străină de folosirea unora dintre metodele caracteristice sexului frumos. Namil nu s-a mirat aflînd că ședințele secrete, la care participase și atentatorul, avuseseră loc chiar în vila ei. Inspectorul puse una lîngă alta pietrele mozaicului și înțelese în cele din urmă că aici se pregătise atentatul împotriva primului ministru, precum și lovitura de stat care a urmat. Cum se explică totuși faptul că asasinul era un *bhikkha*, adică un ascet, un călugăr budist pe care credința îl oprește de la uciderea oricărei ființe vii?

Budismul, asemenea creștinismului sau islamismului, a fost, și în unele părți ale lumii încă mai este, o mare forță politică prin aceea că prin învățătura sa propovăduiește egalitatea între toți oamenii în suferință, același drept la mîntuire. Mai mult ca oricare religie, budismul ceylonez a afirmat însemnătatea renunțării la plăcerile vieții pămîntene ca o condiție sigură a intrării în Nirvana. El a dat astfel fiecărui pocăit șansa de a atinge perfecțiunea... Singura organizație religioasă din Ceylon era sangha, adică ordinul călugărilor din care făcea parte și Somarama. Neavînd însă o conducere corespunzătoare ea s-a despărțit în mai multe secte, pierzîndu-și în cele din urmă autoritatea.

În momentul cînd au început să pătrundă în Ceylon, odată cu oamenii instruiți prin alte părți de lume, și alte reprezentări despre alcătuirea vieții pe pămînt, budismul a început să-și piardă, pe zi ce trecea, și mai mult pozițiile. În felul acesta, călugării, care pînă nu demult erau singurii reprezentanți ai clasei celor instruiți, s-au trezit în fața unor concurenți foarte puternici: tinerii cu studii la universități europene și asiatice. În aceste condiții călugărilor începe să le fie din ce în ce mai limpede că dacă doreau să-și apere bruma de prestigiu pe care îl mai aveau, precum și o parte din pozițiile lor serios zdruncinate, nu le rămînea altceva de făcut decît să schimbe tezele religioase cu unele politice. Cu alte cuvinte, să-și cîștige influență în rîndurile partidelor politice.

Așadar, călugării budiști se organizează politic. Apar grupările „Sri Lanka Mahasangha Sabha" — Congresul ceylonez al călugărilor budiști — precum și „Congresul Societății ceyloneze a asceților", ambele organizații avînd mai mult un caracter politic decît religios. Ele nu se mai mulțumeau cu unele încercări de reformă, ci căutau, inclusiv pe căi nelegale, să influențeze politica guvernului. Liberalismul burghez al primului ministru Bandaranaike reprezenta un pericol serios în calea eforturilor lor. În felul acesta s-a ajuns la unirea politicienilor reacționari cu călugării budiști, și numai așa se explică alegerea asasinului din rîndurile fanaticilor călugări ai grupării amintite.

La pregătirea puciului au luat parte mai multe persoane, în primul rînd therul budist Buddarakhista. El nu umbla îmbrăcat în sarang, ci în haine europenești. La tribunal a venit cu mașina lui Richard de Zoysa! Este demn de menționat că acest reprezentant al bisericii budiste era unul dintre cei mai bogați oameni din Ceylon, el pricepîndu-se ca nimeni altul să folosească toate ocaziile, multe dintre ele nu tocmai legale, pentru a-și spori averile. În jurul afacerilor lui începuse să se cam facă lumină și aceasta ca urmare a politicii promovată de Solomon Bandaranaike. Ca măsură de răspuns, therul a hotărît să-i declare război.

La ședințele grupului de conspiratori, frații de Zoysa aveau o influență foarte mare. Ei erau trei la număr. Primul dintre ei, Richard, pe care oamenii lui de încredere îl strigau Dick, nu era amestecat în politică, dar, cu toate acestea, orice om din Colombo știa că făcea comerț cu absolut orice produse care îi aduceau un cîștig cît mai gras. Dick numai aparent nu făcea politică pentru că în realitate avea legături cu fel de fel de americani stabiliți în insulă, despre care inspectorul Namil avea suficiente motive să creadă că erau și sînt agenți secreți ai C.I.A.

Sidney de Zoysa, adjunctul șefului poliției, era un fante, un Don Juan și un șarlatan fără pereche. Se îmbrăca la cele mai luxoase saloane londoneze. Avea în spate o lungă listă de afaceri sentimentale și scandaluri, pe care a reușit să le mușamalizeze grație poziției deținute. Era și el unul dintre conspiratori. Numai așa se explică faptul că a putut apărea într-un timp atît de

scurt la locul crimei unde s-a purtat ca un novice, ca unul care n-avea idee de ce anume trebuie să facă un criminalist într-o asemenea împrejurare.

Stanley de Zoysa, cel de al treilea dintre frați, era unul dintre cei mai puternici oameni din insulă și nici nu se putea să fie altfel din moment ce era și ministru de finanțe! Felul lui de a conduce Ministerul de finanțe ar putea fi foarte sugestiv ilustrat de expresia „a ajuns lupul paznic la oi!" În această calitate, pe care o deținea în guvernul ceylonez condus de Bandaranaike, el trebuia să gospodărească bogăția poporului, dar el avea grijă mai întîi de buzunarele proprii și de conturile prietenilor săi, comercianții englezi.

Ministrul educației, Vijajananda Dahanajaka, s-a prezentat la ședința conspirativă cu planul distribuirii portofoliilor ministeriale în buzunar! Lumea îl cunoștea ca pe un aventurier politic lipsit de scrupule. Locotenentul colonel britanic Jesudason, directorul societății britanice „Catson Cumberbath" a luat parte la amintita ședință cu titlul de comandant al unei unități militare formate din ofițeri englezi ce trăiau în insulă, o organizație stranie, cu scopuri deloc clare. Prezența ofițerului superior britanic printre conspiratori nu mai necesită, credem, nici o explicație în afară poate de aceea că Uniunea pentru apărarea intereselor cetățenilor britanici din Ceylon, al cărui membru marcant era și Jesudason, înființată la scurtă vreme de la alegerea lui Solomon Bandaranaike ca prim-ministru, s-a postat fățiș împotriva guvernului. Așadar, în cadrul complotului antiguvernamental împotriva lui Bandaranaike, locotenent-colonelul Jesudason reprezenta interesele englezilor, în timp ce interesele americanilor erau susținute și apărate de Ossie Corea. Oficial acesta lucra la „Liga catolică", o firmă-paravan, cu rolul să mascheze adevăratele preocupări ale angajaților. Organizația era finanțată de privilegiați asiatici ai Statelor Unite. Personalitățile sau numai persoanele care conduceau filiala ei din Ceylon se numeau James Green și William Fleming.

Sidney de Zoysa și-a făcut încă de la început o anume părere despre asasin și despre motivele acestuia, părere pe care nu și-a schimbat-o nici după interogatoriul luat lui Somarama. Iat-o: călugărul este un fanatic religios, căzut în patima opiumului, și crede de-

spre sine că este capabil să facă minuni! El ceruse chiar primului ministru permisiunea, mai bine-zis autorizația de a exercita profesiunea de doctor făcător de minuni și pentru că acesta l-a refuzat, el s-a hotărît să se răzbune. În plus, n-ar fi exclus să fie și dement, se gîndea Sidney de Zoysa... Ce motiv politic ar fi putut să aibă? Nu poate fi vorba în nici un caz de o crimă politică!

Inspectorul Namil o știa însă pe a lui. El avea cunoștință despre ședințele secrete la care participase și Sidney de Zoysa și, în plus, aflase cîte ceva și despre conținutul discuțiilor purtate acolo. Și mai avea în sertarul mesei și rezultatul expertizei laboratorului de balistică al poliției, conform căruia gloanțele folosite de asasin proveneau din arsenalul poliției...

Interogîndu-l pe călugărul Somarama, inspectorul Namil află că pistolul i-a fost dat de therul Buddarakhista personal. Inspectorul a trimis o patrulă pentru a-l aduce pe preot, dar s-a ales cu un răspuns în doi peri. Bogatul și influentul preot era de părere că, acum, după moartea lui Bandaranaike, el era intangibil. Doar nu preluase puterea și conducerea administrației tocmai prietenul și colaboratorul lui cel mai apropiat? Uitase însă că prevederile Codului Penal erau în vigoare și în noile condiții politice și că în baza acestora era suspect de participare la crimă. În aceste împrejurări inspectorului Namil nu i-a rămas altceva de făcut decît să întocmească mandatul de arestare, pe care șeful poliției a trebuit să-l semneze.

Atentatorii, aflați acum foarte aproape de deținătorii puterii, începură să fie tot mai conștienți de pericolul pe care inspectorul Namil îl reprezenta pentru însăși existența lor, de aceea au hotărît să treacă la acțiune. Așa se face că, într-o dimineață, cînd acesta s-a prezentat la slujbă, a găsit sertarul biroului său deschis cu forța: documentele dispăruseră ca prin farmec, iar pistolul cu care trăsese Somarama, corpul delict numărul unu, era de negăsit!

Ciudat, dar pe inspector l-a pufnit rîsul! Furtul reprezenta astfel cea mai bună dovadă și recunoaștere a culpabilității asasinilor! Proprietarul armei, căruia nu-i rămînea altceva de făcut decît să recunoască, se afla deja

în spatele gratiilor. Acesta era Ossie Corea, funcționarul superior de la „Liga catolică". Întrebat fiind cine și cînd i-a trimis pistolul, Somarama a declarat că pistolul l-a primit din partea lui Corea și a lui Buddarakhista prin intermediul doamnei Wimala Wijewardena. Ajunse la acest punct cercetările nu mai erau atît de lesne de continuat. Dar, cu toate împotrivirile primului ministru Dahanajaka și ale lui Sidney de Zoysa, vital interesați în sistarea cercetărilor, atît călugărul Buddarakhista cît și doamna Wijewardena au compărut în fața comisiei de anchetă.

Temîndu-se de urmări, primul ministru a comis o primă și gravă eroare tactică: a interzis tuturor ziarelor din insulă să publice vreo știre despre culisele atentatului împotriva lui Solomon Bandaranaike. Interdicția n-a făcut decît să atragă și mai mult atenția ziariștilor asupra acestui caz, iar umbra suspiciunii a trecut și asupra sa...

Opinia publică era neliniștită, demonstrațiile împotriva guvernului erau tot mai dese. Oamenii cereau elucidarea împrejurărilor săvîrșirii atentatului, precum și deschiderea unui proces împotriva asasinului și a complicilor lui. Simțindu-se încolțit premierul Dahanajaka a comis cea de a doua eroare: a decretat starea excepțională. N-a obținut însă ceea ce urmărea. Oamenii nu erau dispuși să admită tergiversarea deschiderii procesului și iată-l pe Dahanajaka comițînd cea de a treia greșeală: a declarat presei că în cel mai scurt timp posibil va fi deschis procesul împotriva asasinului lui Solomon Bandaranaike!

Era acum rîndul fraților de Zoysa și al instructorilor lor americani și englezi! Nici unul dintre ei nu-și închipuia că declarațiile primului ministru aveau doar menirea de a calma opinia publică, extrem de indignată. Dimpotrivă, erau cu toții convinși că Dahanajaka îi trădase! Răspunsul lor nu s-a lăsat prea mult așteptat: ei au declarat că la pregătirea și desfășurarea atentatului luase parte activă însuși premierul Dahanajaka!

*

Solomon West Ridgway Dias Bandaranaike s-a născut într-o familie bogată, din înalta aristocrație, trăind din generație în generație pe insula căreia i se mai spunea și „perla oceanului", „raiul de la tropice" sau „insula zeilor". În cărțile de geografie sau în cele de istorie insula

era cunoscută sub denumirea de Ceylon sau Sri Lanka. Tatăl viitorului prim ministru și om politic de mai tîrziu, al cărui țel va fi lupta pentru eliberarea națională, împotriva colonialismului, a fost un prețios consilier al cîtorva dintre guvernatorii Ceylonului, iar drept recompensă coroana britanică l-a ridicat la rangul nobilimii.

Tînărul Solomon a studiat la Universitatea „Thomas" din Colombo, apoi la Facultatea de drept de la Oxford, unde a făcut dreptul roman și internațional. La Oxford fiind se întîlnea la cîte o partidă de tenis cu colegul său Anthony Eden, viitorul ministru de externe și prim ministru britanic, cu doi ani mai în vîrstă decît el. Cu diferite ocazii, Anthony Eden îi declarase că are toate șansele să ajungă prim-ministru în țara sa. Solomon i-a răspuns de fiecare dată că nu va face niciodată politică, deși era fascinat de amploarea mișcării de eliberare națională a poporului indian.

După terminarea studiilor a lucrat o vreme ca avocat la baroul londonez „Inner Temple", apoi a revenit în Ceylon pe cînd avea douăzeci și șase de ani. Tatăl lui avea să constate cu regret că aschia sărise foarte departe de copac! Solomon Bandaranaike abandonase îmbrăcămintea europeană, întorsese spatele bisericii catolice dedicîndu-se cauzei mișcării de eliberare națională a poporului ceylonez.

În vîltoarea luptei pentru libertatea și independența insulei, precum și pentru ieșirea țării din cadrul imperiului colonial britanic, el a fost alături de premierul D. S. Senanajaka. Acesta era însă un politician burghez, de la el nu se puteau aștepta pași fermi pe calea progresului. Solomon Bandaranaike a înțeles repede că în ciuda faptului că Ceylonul își cîștigase independența, primul ministru continua să ducă o politică colonială, cu alte mijloace și cu alte lozinci, se-nțelege. Țara era condusă de un guvern al aristocrației autohtone, nepreocupată însă de rezolvarea problemelor poporului și de la care, deci, nu se putea aștepta nimeni la măsuri cu caracter progresist, nici în politică și nici în orînduirea economică a republicii.

În anul 1951 Solomon Bandaranaike a fondat „Sri Lanka Freedom Party"[1], la alegerile din anul următor

[1] Partidul Ceylonez al Libertății — nota trad.

sprijinit necondiționat, caracterizînd eforturile primului ministru și ale ministrului agriculturii Gunawardena drept „complot al comuniștilor". Drept urmare, ministrul a fost nevoit să demisioneze, iar poziția primului ministru a început să se clatine. Era limpede că reacțiunea pregătea o acțiune de mare amploare împotriva lui Bandaranaike, că extremiștii de dreapta puneau la cale o lovitură de stat.

Se spunea că ministrul de finanțe, Stanley de Zoysa nu-și ascunde ura față de șeful guvernului, iar poziția lui nu era motivată numai prin conflictele de natură lingvistică, de încercarea de constituire a Băncii Coperatiste sau de naționalizarea plantațiilor de pe insulă, el urmărea realizarea unui întreg sistem de măsuri represive împotriva reprezentanților socialiști și progresiști.

După asasinarea premierului Bandaranaike reacțiunea trebuia să pună mîna pe putere, însă poziția ei era instabilă. După comiterea crimei, cînd au fost date în vileag manevrele reacțiunii și cînd opinia publică a aflat că primul ministru nu era străin de toate cele întîmplate, au izbucnit mari tulburări în întreaga țară. Deputații Keuneman și William de Silva l-au acuzat în parlament pe primul ministru de colaborare cu atentatorii și au propus o moțiune de neîncredere în guvern. Premierul Dahanajaka era convins că pierduse partida!

S-a întîmplat însă ceea ce nici el nu mai spera: antipaticul politician a obținut victoria grație unui singur vot! În această situație el s-a decis pentru o măsură disperată: a ordonat deschiderea procesului împotriva asasinului și a complicilor acestuia ...

După cum am văzut, ajungînd, după comiterea crimei, la reședința lui Bandaranaike, de Zoysa nu s-a îngrijit de găsirea martorilor necesari deschiderii unui proces. Cu toate acestea, în fața tribunalului puteau depune mărturie nouă sute de oameni! Un asemenea proces ar fi durat ani buni ... Dacă, bineînțeles, rămîneau la putere aceeași oameni ...

Dahanajaka s-a menținut în scaunul rezervat primului ministru aproape un an de la comiterea atentatului. Odată cu el au căzut și ceilalți complici. Sidney de Zoysa nu a mai fost ministru de finanțe, iar fratele lui a fost obligat să părăsească postul pe care-l deținea în cadrul poliției. Principalii vinovați de comiterea atentatului îm-

potriva primului ministru Solomon Bandaranaike au fost condamnați. Călugărul budist Somarama a fost condamnat la moarte și executat. Ceilalți complotiști, în frunte cu doamna Wijewardena, au fost condamnați pe diferite termene, pedepsele fiind executate fără privarea de libertate.

Prim-ministru al Ceylonului a devenit apoi soția premierului asasinat, doamna Sirimavo Bandaranaike, ea fiind prima femeie din lume care a ocupat un scaun de prim-ministru...

Capitolul 4

CEZARUL DIN CARAIBE

Dictatorul dominican Rafael Leonidas Trujillo Molina și-a început cariera ca hoț de cai. Mai tîrziu a ajuns miliardar și zeu oficial al statului dominican, calitate în care timp de trei decenii a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a fi ales drept țintă de numeroși atentatori. S-a autoproclamat „Binefăcătorul țării", „Creatorul independenței financiare", „Creatorul și conducătorul partidului", „Primul ziarist al republicii", luîndu-și și gradul de generalissim. Din porunca lui, capitala țării, Santo Domingo, a fost botezată „Ciudad Trujillo", iar pe străzile orașului au fost așezate sute de statui, care-l imortalizau.

A ordonat înălțarea unui monument imens în cinstea calului său preferat. Cu ocazia dezvelirii acestuia, bietul necuvîntător, care de bună seamă nu bănuia nimic, a primit gradul de colonel de stat major! Și odrasla dictatorului a primit gradul de colonel în ziua în care a împlinit cinci ani, iar cu ocazia celei de a zecea aniversări, a fost numit general de brigadă cu retribuția corespunzătoare!

Trujillo nu se dădea în lături de la cele mai deșănțate acte de teroare. Fără nici o remușcare a ordonat în anul 1937 să fie asasinați peste 12 000 de muncitori haitieni, care lucrau în Republica Dominicană.

Trujillo avea pe conștiință crime groaznice. Cu toate acestea, „Părintele țării", „Eliberatorul poporului", „Apărătorul mamelor", „Cel mai mare savant din țară" a poruncit ca pe toate băncile din parcuri să fie prinse tăblițe cu textul: „Pentru umbra acestui copac îi mulțumim lui Trujillo". Fiecare automobilist din împărăția despotului era obligat ca lîngă numărul de înmatriculare să fixeze și o plăcuță cu cuvintele: „Trăiască Trujillo"! Era, de asemenea, obligatoriu ca pe fiecare fîntînă cu apă potabilă să existe inscripția „Dumnezeu și Trujillo îți dau

această apă". Cel mai înalt pisc din țară, Cordillera Central Loma Tima (3.140 m) a fost botezat cu numele lui. Pe fațadele caselor particulare, școlilor sau altor instituții publice a fost prinsă lozinca: „Dumnezeu în ceruri, Trujillo pe pămînt".

Acest mecena al artei și literaturii, cum se autocaracteriza, a ordonat asasinarea poetului Virgilio Martinez Reyn, împreună cu soția. „Primul muncitor", „Primul agricultor", „Primul învățător", „Primul doctor" și după modelul colegului Franco, și generalissim, nu se dădea în lături nici de la provocări pe plan internațional. Între cei patruzeci de copii ai săi, majoritatea proveniți din afara căsătoriei, Trujillo avea favoriții lui. Fetița lui preferată se numea Angelita. În anul 1953, cînd aceasta a împlinit paisprezece ani, tăticul a numit-o ambasadoare a Republicii Dominicane pe lîngă coroana britanică a reginei Elisabeta a II-a, Foreign Office îi refuză însă această cinste iar ca răspuns, ambasadorul englez în Republica Dominicană, Stanley Gudgeon, a fost declarat în scurt timp persona non grata.

Despotul dominican a făcut tot ce a putut pentru ca mai devreme sau mai tîrziu să devină ținta unui atentat. Este însă greu de înțeles de ce împușcătura fatală s-a lăsat așteptată treizeci și unu de ani!

În ziua de 1 iunie 1961 postul „Radio Național" transmitea pe un fond de muzică funebră următorul comunicat, citit cu voce gravă, patetică:

„În anul treizeci și unu al erei Trujillo, «El Benefactor», «Părintele țării», «Cel mai mare apărător al intereselor oamenilor muncii", „Geniul păcii", „Cel mai mare dușman al comunismului», generalissimul Rafael Leonidas Trujillo Molina a încetat din viață în urma atentatului comis de un grup de conspiratori a căror mînă criminală a fost dirijată de trădătorii de țară, de dușmanii libertății și ai democrației".

Mulți, foarte mulți oameni erau obișnuiți să privească raporturile politice din republicile latino-americane ca pe un spectacol în ritm de rumbă sau ca pe un film de aventuri. Și nu fără motiv. Metodele luptei pentru putere în această parte a lumii scapă puterii noastre de înțelegere, aici guvernează alte legi, dacă le putem numi astfel.

Despotul dominican nu obișnuia să aștepte să i se

ivească o ocazie. Opoziția trebuia distrusă cu orice preț și, în orice caz, în propria sa țară aceasta nu i-a dat prea multă bătaie de cap. Seguridad Nacional asasina fără scrupule, iar închisorile și lagărele de concentrare erau înțesate de „dușmani ai statului".

Exista însă și o emigrație dominicană destul de numeroasă de care trebuia să se îngrijească serviciile secrete ale lui Trujillo cu experimentații lor pistoleros. Aceștia își aveau sedii în Statele Unite, Mexic, Brazilia, Venezuela, Cuba, în Haiti și Honduras. Agenții organizațiilor teroriste dominicane își făcuseră apariția și în Europa, peste tot unde trăiau emigranți dominicani antitrujillo.

Conducătorul organizației emigranților pentru eliberare națională împotriva dictaturii lui Trujillo era Sergio Bencosme. El își avea sediul la New York și dispunea de o serie de publicații în care se străduia să înfățișeze opiniei publice americane crimele săvîrșite de dictatorul dominican. Iată de ce era considerat de Trujillo drept dușmanul numărul unu. Atotputernicul dictator l-a arătat cu degetul ordonînd asasinarea lui.

Cei doi pistoleros însărcinați cu această misiune erau Ludovino Fernandez și Luis de la Fuente Rubirosa. Fernandez, cunoscut și sub numele de Pajda, era asasinul de elită al lui Trujillo, pe care l-a scăpat de mulți adversari incomozi. Rubirosa făcea parte oarecum din familie, era nepotul lui Porfirio Rubirosa, playboy și diplomat haitian compromis în multe scandaluri, fost ginere al lui Trujillo.

Rubirosa și Fernandez s-au pus pe urmele lui Bencosme. L-au urmărit zi și noapte, și-au confecționat o dublură a cheii de la apartamentul acestuia, iar la 28 aprilie 1935 l-au ucis. În momentul cînd cei doi au pătruns în cameră cu pistoalele pregătite, Bencosme se afla în baie, unde se rădea. Rubirosa a apăsat pe trăgaci, iar Bencosme s-a prăbușit imediat. Cei doi asasini au dispărut cît au putut mai repede.

Sergio Bencosme nu a murit imediat, agenții F.B.I. l-au găsit încă în viață. Cu prețul ultimelor eforturi el le comunică numele asasinilor. Criminaliștii au început urmărirea și în cîteva zile au reușit să afle unde locuiau și cu cine s-au întîlnit în ultimul timp. Cazul era ca și rezolvat cînd, pe nepusă masă, primiră din partea șefului lor ordinul de a sista cercetările, chiar dacă acest lucru li

se va părea, și lor, de ne-nțeles. Trujillo avea degete lungi și relații solide în cele mai înalte și influente cercuri de la Washington!

Revenind teferi la Ciudad Trujillo, cei doi *pistoleros* au fost lăudați pentru îndeplinirea în bune condițiuni a misiunii, primind și onorariile corespunzătoare. Pentru meritele cîștigate în acest mod, Luis de la Fuente Rubirosa a fost numit ofițer superior în armata dominicană!

După ani buni, Fernandez și-a făcut din nou apariția la New York cu o misiune similară. În dimineața zilei de 2 octombrie 1955, trecătorii au găsit, nu departe de Madison Street, cadavrul unui bărbat, pe care un comisar de poliție l-a identificat a fi Andreas Requena, activist de frunte, în exil, al lui Partido Revolucionario Dominicano.

Succesorul lui Requena fu desemnat Jesus Maria de Galindez, un om mult mai periculos pentru Trujillo decît predecesorul său. Profesorul Galindez era un spaniol, care luptase împotriva lui Franco nu numai cu arma în mînă ci și în paginile presei progresiste. Era un bun orator, un mare stilist, articolele lui avînd și un înalt conținut politic. El a părăsit Spania în momentul preluării puterii de către Franco. S-a stabilit în Republica Dominicană unde se vorbea spaniola și unde însuși Trujillo i-a oferit un post bine plătit, acela de profesor al odraslelor sale.

La început emigrantul Galindez a fost mulțumit, locuia la palatul lui Trujillo și îi mergea mai bine decît oricînd și oriunde. Mai tîrziu a înțeles însă prețul aurului, ajungîndu-i la urechi informații despre crimele dictatorului, despre exploatarea poporului, despre modul pirateresc în care s-a îmbogățit „El Benefactor" și numeroasa lui familie, formată din mai mult de 150 persoane.

Dascălul copiilor tiranului era considerat de-al casei, în fața lui se vorbea deschis despre fel de fel de tranzacții comerciale, despre planurile lui Trujillo de exterminare a opoziției. Trăind în preajma dictatorului șapte ani încheiați, profesorul a înțeles ce înseamnă pentru țară și pentru poporul ei trupele și unitățile lui „Seguridad Nacional" și a mai înțeles că era educatorul odraslelor unuia dintre cei mai mari asasini din cîți i-a fost dat istoriei să cunoască. Iată de ce a început să strîngă dovezi și informații despre cei asasinați...

Și-a putut face și o idee clară despre legăturile externe ale Republicii Dominicane în momentul cînd, în timpul unei vizite, senatorul american Jencer declara plin de entuziasm că „țara lui Trujillo este singurul stat din emisfera apuseană care are o imagine corespunzătoare despre lupta noastră împotriva comunismului."

În anul 1946 profesorul Galindez pleacă la New York unde devine membru al Partidului Revoluționar al Emigranților Dominicani. Începe să publice în „El Diario" o serie de critici vehemente împotriva regimului despotic al lui Trujillo. De asemenea, trece la redactarea materialelor culese pentru volumul „Era lui Trujillo". La Universitatea Columbia deschide un ciclu de prelegeri pe care intenționa să le publice sub forma unei lucrări de disertație.

La New York impunătoarea clădire a Universității Columbia se găsește la o distanță doar de cîteva străzi de Riverside Park și de Broadway, precum și de liniștita Amsterdam Avenue. În ziua de 14 martie terminîndu-și cursurile, profesorul Galindez se pregătea să plece acasă. Unul dintre studenți îi propusese să-l ducă cu mașina. Galindez consimțise, adăugînd cu modestie că ar vrea să coboare la Central Park, lîngă stația de metro Columbus Circle de unde va ajunge acasă foarte repede, luînd metroul...

După cum aveau să demonstreze cercetările ulterioare, profesorul Galindez a coborît din mașină în fața stației de metro la orele 23,35. Nu era o oră de vîrf, dar în stația de metro se găseau destul de mulți oameni.

Profesorul cobora încet scările cînd îi apăru în față un individ care-l rugă să-i dea un foc. Profesorul duse mîna la buzunar, dar în clipa aceea în jurul lui își făcură apariția și alți necunoscuți, l-au bătut cu brutalitate aplicîndu-i îndeosebi lovituri în abdomen. Unul dintre ei îl sprijinea de subsioară. În mîna stîngă sclipi o seringă. Profesorul simți o înțepătură puternică apoi totul i se întunecă în fața ochilor. Dintre trecători cineva a întrebat ce s-a întîmplat. Unul dintre necunoscuți a răspuns că prietenului lor i s-a făcut rău, nu suportă alcoolul și vor încerca să-l ducă acasă...

Un altul s-a repezit la o cabină telefonică chemînd, chipurile, salvarea, dar — greșeală de regie? — pînă să pună receptorul în furcă își și făcură apariția cîțiva

oameni îmbrăcați în halate albe! Trecătorii nici n-au băgat măcar de seamă cînd profesorul Galindez a fost urcat într-o ambulanță de culoare galbenă. Dacă cineva ar fi avut curiozitatea s-o privească, ar fi putut constata că mașina nu avea însemnul Crucii Roșii și nici inițialele „Columbia Presbiterian Medical Center, Broadway and 168 St.", singurul loc de unde salvarea ar fi reușit să vină într-un timp atît de scurt.

Gerald Lester Murphy avea 23 de ani. În fotografiile publicate mai tîrziu în presă, părea un tînăr simpatic. Lucrase ca desenator într-un birou din Miami, Florida, și acum locuia cu chirie în zona vestică a orașului. Absolvise la 16 ani cursurile unei școli de pilotaj, iar șapte ani mai tîrziu obținuse diploma de pilot de bord. Cam tot în aceea perioadă a cerut să fie primit în „U.S. Air Force." Nu a trecut mai departe de cabinetul doctorului militar, întrucît aviația militară americană nu angaja piloți miopi. Garry rămase deci pe mai departe desenator, dar mai lucra din cînd în cînd și ca pilot pentru companiile particulare. Nu era însă mulțumit, el aștepta mai mult de la viață.

În martie 1956 i s-a ivit o șansă. Într-o zi un cunoscut al său îl prezentă domnului Arthur Espaillat, consulul Republicii Dominicane la New York, iar după cîteva zile trăi un vis nesperat: grație amabilității noii sale cunoștințe el a fost angajat ca pilot al Societății aviatice „Compania Dominicana de Aviación" — C.D.A. — în condiții foarte avantajoase. Pentru început primea 800 dolari la care se adăugau primele pentru zborurile excepționale.

Murphy nu a așteptat prea mult timp prima excepțională. Prin intermediul domnului consilier el primi din partea CDA ordinul de a închiria de la firma „Trade Air" din Linden, statul New Jersey, un avion Beecheraft cu care să transporte de la New York la Tampa, Florida, un bogătaș american grav bolnav.

Mai înainte ca Murphy să ia loc în cabina de comandă a bimotorului cu numărul de înregistrare 68100 se întîlni cu consulul Espaillat, care îi spuse că bogătașul în cauză fiind o personalitate importantă, nu vrea să se facă publicitate în jurul lui. Va trebui deci să părăsească teritoriul Statelor Unite fără să fie observat. Erau necesare anumite manevre de camuflaj, iar jurnalul de

bord nu trebuie să consemneze nimic din toate astea... Și cel mai bun lucru ar fi ca și el să uite totul...

Murphy își zise că un bogătaș care își poate permite să închirieze doar pentru sine un avion poate să aibă și alte idei, la fel de ciudate. La 10 martie el decolă de pe aeroportul din Linden, aterizînd după puțin timp la Newark, New Jersey, unde trase la un hotel. A doua zi zbură spre New York unde spuse că se întoarce la Newark. Declară apoi că decolează în direcția Miami, Florida, dar ateriză pe „Zahn's Airport", nu departe de Amityville din Long Island, unde îl aștepta pe consulul Espaillat și pe bogatul pasager.

La ora 22,00 singurul avion rămas pe pista de decolare a aeroportului era Beecheraft-ul lui Murphy. Acesta își pierduse răbdarea așteptînd în întuneric. Nu mîncase decît două chifle toată ziua, îi era foame și sete și simțea nevoia să se odihnească.

Puțin după ora 23,00 zări farurile unei mașini. Pe pista aeroportului își făcu apariția o salvare care opri chiar lîngă avion. Din ea sări consulul Espaillat, care îl întrebă dacă este gata de zbor. Doi oameni îmbrăcați în halate albe scoaseră targa din ambulanță și-l urcară pe bolnav în avion. Pe scaunul rămas liber din cabina avionului luă loc un individ înalt, cu privirea piezișă. Era pistolero Ludovino Fernandez. În clipa aceea Murphy înțelese cine era stăpînul atotputernic al avionului în timpul zborului!

Spre dimineață aparatul ateriză pe un mic aeroport în apropiere de Miami, Florida, să alimenteze. Cum însă era prea devreme și aeroportul nu fusese încă deschis, Murphy fu obligat să pornească din nou motoarele și să aterizeze pe aeroportul Lantana. Aici alimentă în schimbul sumei de 95 dolari și a unui bacșiș de 10 dolari. Se urcă în cabină unde îl aștepta nemișcat și încruntat „pajda" Fernandez. Decolă în direcția mării; Bahamas, țărmurile albe ale Cubei și în cele din urmă aeroportul Montechristi din Republica Dominicană. Murphy își îndeplinise cu bine misiunea, sosise la timp. Se miră totuși de agitația din jurul micului său aparat. Imediat după aterizare, în jurul avionului s-au strîns în grabă patru mașini. Din ele au coborît cîțiva civili și niște ofițeri. Doi dintre ei au prins în fugă targa pe care se afla bol-

navul și s-au îndreptat cu ea spre un alt avion, mai mare care aștepta pregătit pentru decolare.

Bolnavul se afla încă în stare de inconștiență.

Abia după aceea îi acordară și lui Murphy puțină atenție.

— Sînt căpitanul Octavio de la Maza, i se adresă bărbatul cu uniformă albastră, cu fireturi de aur. Vă felicit, v-ați îndeplinit excelent misiunea. Poftiți și cecul, cred că veți fi plăcut surprins...

După ce luă cecul, Gerald Murphy exclamă cu vocea sugrumată de emoție:

— Zece mii de dolari?!!

Pentru Murphy începu o nouă viață, plină de plăceri. Primele zile și le petrecu la cel mai bun hotel din Jaragua, apoi închirie o casă în mijlocul unei grădini cu plante tropicale. Își zicea că de-acum va zbura ca pilot secund împreună cu simpaticul căpitan Octavio de la Maza și era bucuros. Doar de la Maza fusese primul său cunoscut pe insulă și, în plus, el îi oferise cecul cu cei zece mii de dolari.

Aceasta era partea bună și frumoasă a noii lui situații, dar nici reversul medaliei nu i se păru o tragedie, cel puțin la început. Împrietenindu-se cu Octavio de la Maza află cine era în realitate bogătașul cel bolnav. Mai află că profesorul Galindez era socotit dușmanul acestei țări și că fiind în Statele Unite el aducea mari prejudicii Republicii Dominicane. Iată de ce a fost nevoie ca el să fie răpit!

— Acum se află în închisoare? întrebă Murphy.

— Eu am pilotat avionul care l-a dus la Ciudad Trujillo. Acolo l-am predat oamenilor de la Seguridad Nacional. Mai mult nu știu... Și nici nu vreau să știu!

Murphy tăcu, ceva îi spunea că nu e bine să mai întrebe nimic. Dar înțelese că oamenii de la Seguridad Nacional erau agenți ai poliției secrete. Mai află că deși profesorul Galindez nu era american, era foarte apreciat în Statele Unite. A doua zi după dispariția sa, rectorul Universității Columbia, Greyson Kirk, s-a prezentat personal la FBI cerînd să se cerceteze cazul dispariției profesorului. Galindez lăsase în mașina de scris un text în care își exprima îngrijorarea și teama în legătură cu faptul că de mai multă vreme era urmărit de persoane necunoscute că, fusese amenințat cu moartea și că agenții

serviciilor secrete ale lui Trujillo urmăreau să-l extermine. În aceeași zi rectorul se prezentă la poliție împreună cu editorul lucrării de disertație a lui Galindez.

Poliția avea o urmă evidentă, dar în momentul în care criminaliștii începură cercetările se împiedicară de alte crime. Reconstituirea drumului parcurs de bimotorul lui Murphy îi conduse pe aceștia la „Zahn's Airport" din New York. În noaptea cu pricina de pază era Joseph Capell. Căutîndu-l pentru a-l interoga, îl aflară mort, chipurile în urma unui atac de cord! Dacă ar fi să dăm crezare presei bulevardiere din New York am reține că Joseph Capell a fost rănit la cap de un avion tip sport și a decedat în drum spre spital! Poliția n-a reușit însă să descopere nici numărul avionului cu pricina, nici pe proprietarul lui și, se-nțelege, nici pe pilot!

A doua victimă, în Statele Unite, a agenților lui Trujillo a fost Joe Leigh, bărbatul de pe aeroportul Lantana, care a alimentat avionul lui Murphy contra celor 95 de dolari. Leigh ar fi putut fi un martor prețios al răpirii profesorului Galindez pentru că l-ar fi putut descrie pe pilot. Agenții FBI nu aflară însă nimic, Joe Leigh murise cu puțin timp înainte, noaptea, într-un accident de mașină, despre care nimeni nu putea da nici o relație...

Murphy înțelese în ce afacere intrase: era unul dintre răpitorii lui Galindez, iar în Statele Unite răpirea unei persoane se pedepsea cu aceeași asprime ca și crima. Reuși să priceapă sistemul teroarei polițienești din „raiul" lui Trujillo, înțelese și unele din metodele prin care clanul dictatorului participa, prin intermediul societăților comerciale, la jecmănirea cetățenilor țării. Acum nu căuta însă altceva decît să găsească o modalitate de a ieși din bucluc.

Norocul îi zîmbi. Garry Murphy se îndrăgosti de Sally Caire, o tînără stevardesă de pe avioanele societății „Panamerican Airways", care zbura pe o rută ce trecea și prin Ciudad Trujillo. O mare dragoste, născută în condiții cu totul neobișnuite. Sally era însă uimită de bunătatea lui Murphy, de încrederea lui, pentru că el îi mărturisise de ce „Compania Dominicana de Aviación" îl plătea atît de bine pentru niște zboruri sporadice.

Sally Caire fiind o fată isteață a înțeles imediat pericolul în care se găsea Murphy. Din săptămînalele newyor-

keze află amănunte despre cazul profesorului Galindez și ținea mortiș ca Garry să părăsească Republica Dominicană cu primul avion la care ar fi reușit să ajungă...

În momentul acela Gerald Murphy comitea greșeala vieții sale. Neînțelegînd în ce condiții trăia, subestimînd regimul polițienesc al despotului dominican, el se destăinui căpitanului de la Maza, discută cu el despre cazul profesorului Galindez, chiar într-un loc cum este holul hotelului, uitînd că la Ciudad Trujillo și ușile barurilor aveau urechi! Mai tîrziu avea să se dovedească că agenții lui Seguridad Nacional îl urmăriseră tot timpul, din momentul aterizării sale pe aeroportul Montechristi.

Căpitanul de la Maza încercă într-adevăr să găsească o rezolvare. Îl sfătui să tacă, să se căsătorească cu Sally și să rămînă la Ciudad Trujillo unde ar putea trăi ca în sînul lui Avram. Doar și „Compania Dominicana de Aviación" avea nevoie de stevardese atrăgătoare!

Murphy hotărî însă altfel. La 17 noiembrie, în totală contradicție cu cele afirmate în precedentele scrisori, cum că toate îi mergeau din plin, scrise părinților săi că s-au ivit complicații neprevăzute și neplăcute, ca urmare, intenționează să părăsească locul acesta rentabil și să se întoarcă acasă.

Se înțelege că scrisoarea lui a căzut în mîinile cenzurii lui Trujillo...

Sally Caire s-a mai întîlnit cu Garry la 3 decembrie, dar între aterizarea și decolarea avionului companiei americane nu era decît foarte puțin timp pentru discuții. Mai tîrziu avea să declare că Garry era nervos și se vedea că se temea de ceva. Murphy îi spusese, dar nu cu mîndrie, ci mai degrabă cu o anume teamă în glas, că fusese invitat la reședința lui Trujillo.

Știrile apărute ulterior în presa americană se deosebesc între ele numai în privința amănuntelor. Conform uneia dintre versiuni, în seara respectivă Murphy ar fi fost la un dineu la reședința lui Trujillo, după o alta, l-ar fi sunat un prieten propunîndu-i să iasă undeva să se distreze. Garry era într-o proastă dispoziție și cum nu dorea să rămînă singur, a acceptat. La ieșirea din casă, cîțiva necunoscuți l-au înconjurat și l-au obligat să se urce într-un „Chrysler" de culoare neagră, ce a demarat imediat cu toată viteza. Un alt individ s-a urcat în „Ford-ul" lui Murphy și i-a urmat.

Mașina lui Murphy a fost găsită în ziua de 4 decembrie, abandonată în afara orașului, pe șoseaua din apropierea mării, lîngă „Golful rechinilor", un loc al cărui nume spune totul. Agenții lui Seguridad Nacional nu au avut ce constata: ușa mașinii lui Murphy era larg deschisă, încolo nu exista nici o urmă care să dovedească ceea ce fiecare cititor știe și simte că trebuia să dovedească...

La 13 decembrie familia lui Garry, primind din partea Departamentului de Stat al S.U.A. comunicarea că fiul lor a dispărut fără urmă, în orașul Ciudad Trujillo, au plecat împreună cu Sally Caire, în capitala dominicană. Aici au vizitat sediul poliției, ministerul justiției, dar totul a fost zadarnic, ei n-au aflat absolut nimic despre soarta fiului lor și, respectiv, a iubitului.

Locuința lui Garry arăta ca și cînd băiatul abia ar fi ieșit. Lucrurile păreau la locul lor și cu toate acestea, agenții serviciului secret controlaseră fiecare sertăraș luînd cîteva obiecte compromițătoare printre care și carnetul cu însemnări al lui Garry unde, la litera G, era trecut numele profesorului Galindez.

Sally a declarat că dispăruseră toate scrisorile trimise de ea lui Garry, documentele lui de pilot, precum și o fotografie, tăiată dintr-un ziar de limba spaniolă, înfățișînd, printre alții, pe colonelul Espaillat. Murphy, cîndva foarte mîndru de noul și înflăcăratul lui prieten, scrisese în carnețelul său: „Noul meu prieten, consulul general". Mai tîrziu, cînd FBI l-a interogat pe Espaillat, acesta a declarat cu seninătate că n-a cunoscut niciodată un om cu numele Murphy!

După dispariția lui Murphy, căpitanul Octavio de la Maza, participant la răpirea profesorului Galindez, înțelese că și el se afla în pericol și se hotărî să părăsească insula. Fiind un bun cunoscător al metodelor lui Seguridad Nacional știa că familia lui va fi exterminată în cazul în care ei ar fugi în străinătate. La Maza s-a prezentat la Consulatul american unde a cerut viză. A obținut-o la 9 decembrie. Patru zile mai tîrziu își conducea părinții la aeroportul din Ciudad Trujillo, fiind înțeleși să se întîlnească peste cîteva zile în Florida. Nu a mai apucat însă să-și revadă părinții întrucît peste o zi sau două a fost arestat de agenții lui Trujillo.

„În numele legii sînteți arestat pentru asasinarea ce-

tățeanului american Gerald Lester Murphy, al cărui cadavru l-ați aruncat apoi în mare, la «Golful rechinilor!», a spus unul dintre ei.

La 7 ianuarie 1957, la Consulatul american din Ciudad Trujillo s-a prezentat un ofițer de la Seguridad Nacional care i-a comunicat consulului general Stephenson că, Octavio de la Maza, presupusul asasin al lui Murphy, s-a spînzurat în celula sa din închisoarea unde se afla. La plecare a lăsat o scrisoare. Consulul general american a luat-o, a citit-o și a rămas stupefiat: căpitanul Octavio de la Maza, pilot de elită al generalissimului Trujillo, prezent, adesea, în uniformă de paradă lîngă stăpînul său, recunoștea că a săvîrșit crima! Din scrisoare reieșea că, în seara cu pricina, la Maza s-a plimbat cu colegul lui pe faleză. Acolo Murphy a început să-i facă propuneri imorale, care l-au scos din sărite pe căpitan. Cei doi s-au încăierat. Înfuriat peste măsură, căpitanul la Maza l-a îmbrîncit pe Murphy, care a căzut în mare, zdrobindu-se de țărmul stîncos. Abia la închisoare, înțelegînd grozăvia faptului săvîrșit, a hotărît să-și ia singur viața.

După un timp, cînd în laboratoarele FBI de la Washington a fost comparat scrisul de pe scrisoarea lăsată lui Stephenson cu cel aflat pe alte scrisori puse la dispoziție de rudele „sinucigașului", a fost clar că între ele nu exista nici o asemănare.

Criminaliștii de la FBI nu depuseră însă armele. Ei aflaseră de la Sally Caire că în timpul răpirii profesorului Galindez, în cabină lîngă pilot s-a aflat un anume Fernandez. FBI știa cu cine are onoarea. Fernandez avea pe conștiință mai multe crime și era căutat de polițiile mai multor țări. Întrucît nu se găsea pe teritoriul Statelor Unite, a fost căutat în Republica Dominicană.

La Ciudad Trujillo însă colegii de la Seguridad Nacional îi informară, cu regret, pe agenții FBI, că Fernandez este de negăsit de mai multă vreme. În această situație ei încercară să stea de vorbă cu soția lui. Numai că senôra Fernandez nu mai putea da informații: murise cu cîteva zile în urmă într-un accident de mașină produs chiar în centrul orașului...

Fernandez era un pistolero de înaltă calificare, dar și locotenentul de culoare Cecil Leloir, membru al gărzii

personale a dictatorului, era un maestru neîntrecut. Era rudă cu prima soție a lui Trujillo, Adminta Ledesma, și poate tocmai de aceea „binefăcătorul" i-a încredințat lui o misiune atît de delicată. Leloir mai avea la activ moartea unui adversar al dictatorului, doctorul Lightow, proprietarul plantației Perez, pe ale cărei întinderi se ascundeau membri Comitetului Tineretului Democratic. Fiind martorul asasinării a unsprezece studenți ai opoziției, Lightow se găsea la Havana, unde desfășura o susținută activitate împotriva dictaturii lui Trujillo. Răpit și transportat clandestin în Republica Dominicană, a fost schingiuit și în cele din urmă ucis, iar cadavrul i-a fost aruncat în „Golful rechinilor".

Cecil Leloir era responsabil și de asasinarea lui Manuel Santana, secretarul în exil al Partidului Popular Dominican. Nu-i, deci, de mirare că tocmai un ins cu o asemenea calificare înaltă a fost ales pentru „rezolvarea" cazului profesorului Galindez...

Amănuntele privind asasinarea profesorului ajungeau cu mare greutate la urechile opiniei publice. Leloir l-a interogat după ultimele metode, străduindu-se prin toate mijloacele să obțină manuscrisul lucrării „Era lui Trujillo", dar profesorul a refuzat orice propunere.

Astfel, lucrarea demascatoare a lui Galindez a putut vedea lumina tiparului la Buenos Aires în anul 1958 sub titlul „La Era de Trujillo". Autorul nu mai era în viață, murise în urma schingiuirilor lui Leloir. Agenții de la Seguridad Nacional îl duseră apoi pe unul din cele trei iahturi luxoase ale „Marelui creator al păcii", unde corpul neînsuflețit al profesorului a fost ars într-un cazan.

Mai tîrziu, la Havana, în timp ce strîngeam material despre cazul „Cezarului din Caraibe", colegii mei cubanezi au fost cei care mi-au atras atenția asupra cărții profesorului Galindez, vehement act de acuzare împotriva unui mare nelegiuit. Nu este de mirare că Trujillo a încercat prin toate mijloacele să zădărnicească apariția ei. Împreună cu alte documente ea ilustrează despotismul și corupția practicată în Republica Dominicană.

America Latină nu duce lipsă de oameni care au făcut carieră amețitoare, dar între aceștia ascensiunea lui Trujillo poate fi comparată cu zborul unei comete. A apărut, a strălucit apoi s-a stins. Dintr-un om de ni-

mic, hoț de cai și cuțitaș temut, el a ajuns mare om politic pe care, oricît am vrea, nu-l putem trece cu vederea. El este autorul „miracolului economic" al insulei cu industrie primitivă, proprietarul a o treime din pămînturile insulei, posesorul a 80% din culturile de trestie de zahăr și, în plus, a peste două miliarde de dolari!

În afara cîtorva duzini de titluri caraghioase și bombastice pe care singur și le-a atribuit, Universitatea din Pittsburg l-a făcut doctor honoris causa, titlu conferit apoi și de alte universități. Papa de la Roma l-a decorat cu „Marea Cruce a Sfîntului Grigore". Trujillo a fost decorat, de asemenea, cu peste 80 de ordine și titluri străine.

Care este secretul acestui tur de forță? Iată-l: Trujillo știa foarte bine în fața cui să stea smerit și la cine poate să se răstească. Și, în sfîrșit, șansa i-a zîmbit chiar de la început, norocul lui fiind pecetluit de ocupația americană a insulei.

Ocupanții, cărora în insulă li se spunea „marines", nu aveau o sarcină prea ușoară, rar de tot se găseau printre băștinași oameni dispuși să colaboreze cu ei. Tînărul Trujillo a fost printre puținii localnici care au manifestat interes pentru Garda Națională. Serviciul în slujba armatei americane de ocupație și l-a îndeplinit cum doreau șefii, fapt pentru care americanii l-au ales printre cei șase ofițeri de poliție autohtoni.

Familia lui Trujillo avea o bogată tradiție în această privință. Bunicul Molina, originar din Cuba, fusese căpitan de poliție, iar tatăl lui Rafael a fost comerciant cu vază. Faptul că fiul ajunsese în fața tribunalului sub acuzația de furt de cai, n-a contat prea mult și iată-l pe Rafael ofițer de poliție. Opt ani mai tîrziu, cînd ocupanții s-au retras din insulă, el a fost numit șeful poliției Republicii Dominicane. Acesta a constituit punctul de plecare pentru organizarea viitoarei armate. Astfel, Rafael Leonidas Trujillo a pus mîna pe putere și și-a permis lucruri pe care nu și le îngăduia nimeni în insulă. El s-a priceput ca nimeni altul să valorifice șansa oferită.

Iată ce scria el mai tîrziu în cărțile de citire destinate uzului școlar:

„Polițistul este cel mai bun apărător al țării. Fiecare membru al guvernului îți este cel mai bun sfătuitor, judecătorul cel mai bun prieten. Comunistul urmărește să

ucidă pe fiecare om întîlnit, să-și însușească tot ce-i cade în mînă, tot ce reprezintă proprietatea ta și a vecinului tău. Comunistul îți este cel mai mare dușman!"

Micul dictator de numai 1,65 m lucra multe ore pe zi în două direcții principale: pentru terorizarea supușilor săi și pentru sporirea avuției personale. Ambele strădanii îi reușiseră din plin. Pentru vîrsta pe care o avea, el arăta bine, practica sportul, avea trei iahturi, treizeci și cinci de automobile și cinci palate fastuoase. Oriunde s-ar fi aflat purta o vestă impenetrabilă, chiar și atunci cînd îmbrăca uniforma de gală cusută cu aur, pe care o cumpărase din Statele Unite contra a 10 000 dolari. Reședința lui era pe drept cuvînt inexpugnabilă, prevăzută cu absolut toate cele necesare în caz de asediu, și chiar mai mult: un spital, un salon de cosmetică, terenuri de sport, un patinoar artificial, precum și un cinematograf personal.

Imaginația și abilitatea lui în afaceri erau fără limite. La început, cînd nu stăpînea decît biroul de șef al armatei, a investit-o pe propria-i soție cu monopolul spălării lenjeriei soldaților. Maria Martinez a deschis o mare spălătorie, iar soțul ei ciupea de la fiecare soldat o bună parte din soldă pentru curățirea uniformelor.

Acesta a fost primul pas către îmbogățire. Mai tîrziu clanul Trujillo își întinse tentaculele asupra industriei oțelului, a cimentului, a industriei de medicamente, a celei pentru prelucrarea trestiei de zahăr și a cafelei, a untului, tutunului și cărnii. Trujillo trecu în patrimoniul său societățile de asigurare, fabricile de sticlă, de ulei, lăptăriile. În momentul în care a început construirea unei fabrici pentru vopsele și lacuri, a dat instrucțiuni ca toate casele particulare să fie zugrăvite în mod obligatoriu în fiecare an. Inaugurînd o fabrică pentru producerea sîrmei ghimpate el anunță că fiecare proprietate trebuie să fie împrejmuită numai cu sîrmă ghimpată. Vrînd să pună mîna pe industria de pescuit, dar fără a investi bani pentru construirea de nave speciale, el a folosit, în acest scop, navele marinei de război dominicane. Treptat reușește să acapareze întreaga economie a insulei, urmărind numai și numai cîștigul personal. Nu respecta pe nimeni și nimic cu excepția proprietății monopolurilor americane. Cel puțin un timp, acestea nu i-au stat în cale.

Metodele dictatoriale ale lui Trujillo nu au constituit

o excepție în America Latină. Prin bunăvoința Statelor Unite Anastasio Somoza este de peste douăzeci de ani președinte al statului Nicaragua[1], el guvernează în mod asemănător, devenind cel mai bogat om din țară. Dictatorul cubanez Fulgencio Batista deși s-a bucurat de condiții mai prielnice, Cuba fiind o țară mai dezvoltată, nu a reușit să strîngă averi atît de mari.

Americanii obișnuiau să spună: „Ce este bun pentru Trujillo, este bun și pentru Republica Dominicană", iar Trujillo era proprietarul republicii sale și stăpînul supușilor săi. Ziarul „Washington Post" scria în anul 1959 că speranța medie de viață în țara lui Trujillo este de 45 de ani, venitul mediu anual de 150 pesos, adică 150 dolari și că două treimi din populație este analfabetă. Același cotidian scria mai departe că 17% din oamenii apți de muncă sînt șomeri, iar o parte din funcționari și o anumită categorie de muncitori lucrează pentru 30 de dolari pe lună. Este adevărat că legea stabilea salarii minime, dar acestea nu privea întreprinderile lui Trujillo, care, prin decrete speciale, erau scutite de impozite, conchidea ziarul.

Trujillo întreținea cele mai bune relații cu Washingtonul, adică făcea numai ceea ce era pe placul americanilor. În momentul însă cînd averea lui a crescut și el a monopolizat industria și întregul comerț din insulă, interesele clanului Trujillo au început să se ciocnească cu interesele firmelor americane.

Acesta avea să fie începutul sfîrșitului lui Trujillo, de la care nu l-au putut salva nici măcar sumele enorme primite de unii oameni politici americani. Trujillo plătea anual pînă la 75 000 de dolari unor senatori, unor președinți de subcomitete pînă la 15 000 dolari, iar unor congresmeni de rînd în jur de 5 000 dolari. Consulul dominican la New York, Arturo Espaillat, fiind în același timp și agent secret al centralei SIM, cu ajutorul lui s-a organizat răpirea profesorului Galindez, avea să numească mai tîrziu, printre cei care s-au înfruptat din banii oferiți de Trujillo pe senatorii: Thurmond, Ellender, Byrd, Martin și mulți alții.

„Cel mai mare anticomunist din lume" și „Conducătorul campaniei împotriva bolșevicilor" a hotărît — urmînd exemplul Comisiei pentru cercetarea activității antiamericane din S.U.A. — să pună partidul comunist în afara legii și să creeze Comitetul pentru investigarea activității antidominicane.

[1] A fost înlăturat de la putere în iulie 1979 de forțele Frontului Sandinist de Eliberare — nota trad.

În presa internațională începură să apară tot mai des articole ce demascau și condamnau teroarea prin care Trujillo încerca să instaureze liniștea în Republica Dominicană. Papa Ioan al XXIII-lea s-a pronunțat vehement împotriva încălcării sistematice a principiilor democratice și a drepturilor omului în Republica Dominicană.

Trujillo a reacționat în felul lui specific: în biserici au început să explodeze bombe, răufăcătorii, rămași neidentificați, furau mașinile slujitorilor bisericii... Membrii partidului comunist, dar și cei ai stîngii socialiste au fost constrînși să intre în ilegalitate. Despotul a înăsprit teroarea.

În anul 1964 doctorul Hazim Subero, atașat la Ambasada dominicane la Paris, a declarat reporterului revistei vest-germane „Stern": „În anul 1960 am pregătit împreună cu alți prieteni un complot împotriva lui Trujillo. Am fost însă trădați și arestați cu toții. Am fost încarcerați cîte zece inși într-o celulă de trei metri pătrați, care nu avea nici măcar o fereastră. Ne țineau complet dezbrăcați, nu aveam aer, eram lăsați să murim de sete. În fiecare noapte, la ora două eram duși, în cătușe, la interogatoriu, unde ne biciuiau pînă la șase dimineața".

Mărturii și mai cutremurătoare a adus W. Schreyer în articolul său „Tragedia dominicană". Viitorul ambasador dominican la Washington, doctorul Manuel Barrera, a relatat că în noaptea de 1 iunie 1961, după comiterea atentatului împotriva lui Trujillo, i-au bătut la ușă trei oameni, toți răniți: „I-am bandajat fără a-i întreba măcar un cuvînt. La puțin timp după ce au plecat de la mine am fost arestat și dus în fața serviciului secret, a șefului acestui serviciu, fratele lui Porfirio Rubirosa. Mi-au dezlipit cu cleștele unghiile degetelor de la picioare și mi-au băgat scobitori sub ele. După aceea m-au așezat, complet dezbrăcat, pe un scaun electric. La toate acestea asista și Ramfis Trujillo. Mai tîrziu a venit să privească și fratele său, Rhadames, în vîrstă de optsprezece ani, întovărășit de un grup de băieți și fete, beți cu toții. Rhadames a rulat un ziar pe care l-a aprins

și a început să mi-l plimbe pe piele. După ce ne-au dus în celulă, a revenit cu cîteva cutii de furnici roșii pe care le-a deschis și le-a aruncat cu propria-i mînă. Prin gemulețul din ușa celulei, s-a delectat apoi urmărind chinurile noastre pricinuite de mușcăturile furnicilor".

Fostul comandant al aviației militare, Ramfis Trujillo, depășea orice imaginație în materie de sadism. Lui Miguel Baez care făcuse greva foamei în închisoare, i-a dat într-o zi să mănînce orez cu carne. După ce a terminat de mîncat, i-a spus că bucățelele de carne pe care le-a înghițit erau din trupul propriului său fiu! I-a adus apoi pe tavă, spre a-l convinge, capul tăiat al micuțului Baez. Miguel a făcut pe loc infarct!

Pînă la victoria revoluției cubaneze dictatorul dominican s-a simțit în largul lui. După 1 ianuarie 1959 însă, cînd Fidel Castro a intrat victorios în Havana, tronul lui Trujillo a început să se clatine din temelii.

Opoziția dominicană a căpătat un nou imbold. În iunie 1959 debarcaseră pe țărmul insulei, nu departe de Maimon și Estero Hondo, trei grupuri de luptători, pentru eliberarea țării, din rîndurile emigranților dominicani. O sută optzeci de bărbați curajoși au pornit lupta împotriva dictatorului, ocupînd mai întîi hotelul lui Trujillo rezervat oaspeților de seamă.

Trujillo a mobilizat de urgență toate forțele pe care le avea la dispoziție, inclusiv vedete rapide și avioane de vînătoare. Rămași fără muniții, fără alimente, încercuiți, revoluționarii au fost nevoiți să se predea forțelor armate dominicane, mult superioare numeric. Un nou prilej pentru „benefactor" de a-și da arama pe față. În afara celor căzuți în timpul luptelor, el ordonă ca ceilalți să fie schingiuiți exemplar în închisoarea „La Cuarenta" sau împușcați la închisoarea „San Isidro". Douăzeci dintre ei au încăput pe mîna fiului lui Trujillo, Ramfis. Acesta le-a pregătit un număr diavolesc: i-a urcat într-un avion, iar la 2 000 de metri i-a aruncat unul cîte unul. Seara, în compania unei societăți selecte, se lăuda că este singurul om din lume care a văzut partizani zburînd!

Rafael Trujillo nu era un ignorant în materie de politică, el a dovedit de multe ori că este un tactician capabil. Deci știa foarte bine că trebuie să se apere de rezistența organizată, care era în creștere. Întrucît de-

tașamentele emigranților veneau pe insulă din țările vecine, el hotărî să facă o demonstrație de forță, alegîndu-și o metodă proprie: a pus la cale uciderea președintelui Venezuelei, Romulo Betancourt, cu care Trujillo avea niște conturi mai vechi nerezolvate. În timpul dictaturii lui Jimenez, Betancourt se stabilise în Republica Dominicană, unde făcuse comerț în stil mare cu citrice. În felul acesta el devenise concurentul familiei Trujillo. Din punct de vedere juridic, Betancourt era intangibil, dar Trujillo găsise repede o cale de rezolvare a problemei. Hector, fratele dictatorului, însoțit de cîțiva huligani, s-au năpustit asupra lui Betancourt. Acesta însă, scăpat ca prin minune din mîinile lor, a reușit să fugă de pe insulă, devenind pentru totdeauna dușmanul de neîmpăcat al familiei Trujillo. Ajungînd la putere în țara sa, Betancourt a criticat vehement metodele dictatorului dominican, drept pentru care Trujillo s-a gîndit că n-ar fi rău dacă l-ar lichida!

Atentatorii se strînseră cu toții pe aeroportul din Havana. În afară de doi foști ofițeri SS, care după atîta amar de ani petrecuți în America Latină, vorbeau încă destul de prost spaniola, toți ceilalți aveau documente false. Erau, chipurile, turiști cubanezi! După escala făcută la San José și Maracaibo, avionul Panamericanului a aterizat la Caracas.

Asasinarea lui Betancourt era planificată pentru 24 iunie 1960, în timpul unei parăzi militare, organizată la Caracas. Serviciul secret SIM le puse la dispoziție pirotehniști pricepuți. Pe strada pe unde urma să treacă președintele Betancourt au parcat un camion dotat cu o mare cantitate de exploziv. Un tehnician dominican trebuia să aprindă încărcătura de la distanță.

Atentatul s-a desfășurat conform programului, dar fără succes. Explozia s-a produs, Cadillac-ul președintelui a fost avariat. Perit, aghiotantul președintelui, a murit pe loc, Betancourt însă a scăpat doar cu cîteva arsuri la mînă.

Diversioniștii dominicani au reușit să treacă granița la bordul unui avion particular. Unul dintre ei a fost însă arestat de poliția venezueleană, care și-a exprimat neîncrederea în privința actelor lui de proveniență cubaneză.

Serviciul secret venezuelean a reușit să dovedească

că atentatul a fost organizat de SIM la „San Isidro", unde s-a făcut și experiența prealabilă cu explozivul. Betancourt a înmînat Organizației Statelor Americane o plîngere prin care cerea anchetarea cazului. În mai puțin de o lună această organizație a comunicat rezultatele cercetărilor sale în legătură cu atentatul: în culisele acțiunii se afla însuși Trujillo, care a dat personal ordinul organizării și desfășurării lui!

În august 1960, a avut loc în capitala statului Costa Rica, o conferință a miniștrilor afacerilor externe ai țărilor membre ale Organizației Statelor Americane. Oamenii politici ai Americii intenționau să folosească această ocazie pentru crearea unui front comun împotriva Cubei revoluționare. Secretarul de stat al S.U.A., Herter, a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a mușamaliza cazul și a propus ca Organizația Statelor Americane să-și exprime doar dezacordul față de atentatul guvernului dominican împotriva președintelui Betancourt.

Bunele intenții și încercările făcute de S.U.A. în aplanarea conflictului nu au avut efectul scontat, deoarece toți miniștrii de externe ai țărilor participante au cerut ruperea relațiilor diplomatice cu Republica Dominicană și sistarea trimiterilor de armament către Trujillo, unii dintre ei cerînd chiar instituirea unei blocade economice totale.

Trujillo devine, astfel, o povară pentru Washington. În presă, mai ales în cea americană, încep să apară articole prorocind căderea iminentă a dictatorului din insulă.

În aprilie 1961 Trujillo a plecat, pe neașteptate, într-o vizită de inspecție. El era însoțit de ministrul de război, generalul Roman Fernandez, căsătorit cu verișoara dictatorului, Mirella. De unde să bănuiască Trujillo că ministrul său de război era unul dintre cei care conspirau împotriva lui? În momentul părăsirii reședinței, Fernandez a predat complotiștilor, prin intermediul locotenentului Amado Garcia Guerrero, din garda personală a lui Trujillo, planul complet al deplasării acestuia.

Dictatorul plănuia să rămînă puțin la Rhadames, iar peste noapte să tragă la ranch-ul Estancia Fundacion, ale cărui camere fuseseră aranjate cu mare fast. Aici se ducea Trujillo, acum în vîrstă de 70 de ani, cu iubitele

lui sau cu amorurile ocazionale, pe care i le furniza aghiotantul său.

Planul atentatorilor era cît se poate de simplu. Două mașini trebuiau să bareze șoseaua ce duce de la vila lui Rhadames către Estancia Fundacion. A treia mașină trebuia să treacă pe lîngă Chevroletul lui Trujillo, și din această mașină, trăgători de elită să-și descarce automatele în tiran. După moartea dictatorului o juntă militară urma să preia puterea și să formeze un guvern în frunte cu generalul Roman Fernandez.

Cine erau complotiștii ce se încumetaseră să-l înlăture pe dictatorul care conducea țara cu mînă de fier de treizeci și unu de ani? Hotărît lucru, nu se poate vorbi de niște oameni cu convingeri socialiste sau măcar progresiste. Cei mai mulți dintre rebeli proveneau din familii bogate, unii dintre ei fiind, pînă nu demult, asociații lui Trujillo, alții foști părtași la crimele lui, avînd ei înșiși o conștiință nu prea curată.

Fostul ministru de externe și președinte al guvernului lui Trujillo, Modesto Diaz, era un vechi prieten al familiei dictatorului. I se spunea „unchiul". Fratele lui, generalul Juan Tomas Diaz, avea faima de chefliu ce nu mai îmbătrînea și care își petrecuse multe nopți în compania dictatorului. Salvador Estrella era directorul institutului de construcții, bine prins și el în mrejele clanului Trujillo. Nici el nu se putea lăuda cu o conștiință imaculată. Antonio Imbert Barreras era o fostă mărime, cîndva ocupase funcția de guvernator al provinciei La Plata, pentru ca mai tîrziu să ajungă directorul loteriei lui Trujillo. El revine la linia de plutire în anul 1965, cînd armata americană a ocupat pentru a doua oară Republica Dominicană. În anul 1961 era directorul fabricii de ciment Ready Mix, sub patronaj american. Fratele lui, ofițer superior în armata lui Trujillo, fiind suspectat de participare la un complot împotriva dictatorului, fusese condamnat la treizeci de ani de temniță. Omul de legătură dintre Barreras și Diaz era Luis Amiana, șeful rețelei stațiilor de benzină. Unul dintre conducătorii puciului era Antonio de la Maza, fost aghiotant al lui Trujillo, fratele căpitanului de aviație implicat în răpirea profesorului Galindez.

Chevroletul în care se găsea Trujillo era un model 1957, fără uși blindate și sticlă incasabilă. Doar lîngă

șofer, care era în același timp și membru al gărzii personale a dictatorului se găsea o mitralieră, cealaltă fiind ascunsă în spătarul scaunului lui Trujillo. Și una și cealaltă erau de tipul M-1, de fabricație americană, așa cum aveau și atentatorii. În momentul cînd dictatorul a ajuns la șosea, în apropierea restaurantului „El Pony", în spatele lui se vedeau farurile automobilului unde se găseau atentatorii.

La volan se afla Antonio Imbert Barreras, iar lîngă el, cu un automat în mînă, locotenentul Guerrero. Salvador Estrella și Antonio de la Maza stăteau pe bancheta din spate, cu armele pregătite.

Cele două mașini au trecut prin fața restaurantului „El Pony" unde, la o masă, în fața unui pahar cu whisky se găsea Arturo Espaillat, fostul consul dominican la New York, agent secret american al CIA, și, în același timp, ofițer al centralei dominicane de informații SIM! Bine-nțeles că mai tîrziu nimeni n-a vrut să creadă că acesta se oprise întîmplător la restaurantul acela obscur de la periferie. Dimpotrivă, prezența lui, atît de aproape de locul acțiunii, a fost un argument în plus pentru cei ce susțineau că în culisele atentatului se afla CIA și că Espaillat era supraveghetorul acțiunii. Pentru aceasta pledează și faptul că în timp ce lumea nu aflase încă de comiterea atentatului împotriva lui Trujillo, presa americană anunța cu litere și titluri mari moartea dictatorului!

Desfășurarea atentatului a fost cît se poate de simplă. În timp ce depășeau mașina lui Trujillo, atentatorii au deschis asupra lui un foc concentrat de arme automate. Șoferul lui Trujillo a observat primul mașinile care-i barau drumul, a frînat brusc și a dat înapoi cu maximum de viteză, încercînd să fugă. Înțelese însă că nu avea nici o portiță de scăpare, de aceea a oprit și a sărit din mașină, urmat de Trujillo. Antonio de la Maza s-a apropiat de dictator și a tras o rafală lungă. Trujillo a căzut ca secerat...

Auzind împușcăturile, Arturo Espaillat a ieșit din restaurant, a sărit în mașina lui și s-a îndreptat, în viteză, spre vila generalului Roman, cerîndu-i să-l însoțească la o consfătuire foarte importantă, dar în realitate s-a îndreptat cu el spre fortăreața Ozama, unde ordonă să fie închis într-o celulă. S-a dus apoi la generalul Diaz,

desemnat comandant al juntei. Acesta îi spuse însă că el nu participă direct la acțiune și că nu va întreprinde nimic pînă nu va vedea cadavrul lui Trujillo.

Curînd în fața casei generalului a oprit mașina atentatorului. În ea, într-un cufăr, se găsea cadavrul lui Trujillo. Colonelul Espaillat nu putea avea o bucurie mai mare și o informație mai prețioasă: sosise la vila generalului Diaz doar cu cîteva clipe înaintea atentatorilor pe care îi avea acum la mînă! Înaintea sa se afla și corpus delicti — cadavrul dictatorului...

Atentatorii au plătit cu viețile lor moartea dictatorului. Nu au reușit să scape decît Antonio Imbert Barreras și Luis Amiana. Trujillo era mort, sistemul lui dăinuia mai departe. Seguridad Nacional a arestat mii de suspectați, sute de adversari ai regimului au fost exterminați în beciurile poliției.

La trei zile după atentat, ministrul apărării al Cubei, Raul Castro, declară la un miting la Havana: „Pentru ei, Trujillo devenise un obstacol. De aceea au hotărît să-l îndepărteze fără vărsare de sînge. Știm că i s-a spus să plece și știm și pentru ce i s-a spus acest lucru. Nu este exclus ca acest lucru să-i fi fost comunicat pe cale diplomatică. Trujillo a încercat să-i convingă să-l lase măcar pe fratele său să conducă țara, dar i s-a răspuns că trebuie să plece tot clanul Trujillo, căci ei au datoria să faciliteze ținerea unor alegeri «democratice» în insulă. Vă amintiți, desigur, că el a oprit pe neașteptate atacurile împotriva Cubei, că la radio s-au transmis cîteva din discursurile lui Fidel Castro și că a ordonat expluzarea din țară a unor mercenari[1]. A declarat peste tot că pregătește o reformă agrară și că va organiza gospodării colective după modelul celor de la noi. Imperialiștilor nu le-a rămas decît să aleagă calea de a-l înlătura. În timpul acesta Trujillo își continua jocul. Iar pînă la urmă cine a fost în măsură să anunțe primul moartea lui Trujillo? Tot guvernul american!"

Pînă în prezent nu s-au găsit dovezi clare că în culisele atentatului împotriva lui Trujillo s-a aflat CIA, în ciuda faptului că în presă au apărut astfel de afirmații. Criminaliștii și-au pus însă întrebarea: cine a tras

[1] Contrarevoluționari cubanezi, care își găsiseră găzduire în Republica Dominicană — nota trad.

foloase de pe urma atentatului? Este limpede că atentatorii nu au tras în Trujillo pentru a pune capăt exploatării și teroarei la care erau supuși cetățenii Republicii Dominicane. Ei nu așteptau decît ivirea unui prilej — căderea lui Trujillo — pentru a-i lua locul. Numai că acest lucru nu le-a reușit.

Din această înfrîngere clanul Trujillo a ieșit — oricît ar părea de paradoxal — victorios. Prevăzător, „Binefăcătorul țării" a depus milioane de dolari în conturi secrete la băncile elvețiene. Imensul capital, antichitățile de valoare și bijuteriile pe care familia Trujillo le-a trimis peste graniță au fost evaluate la aproximativ opt sute milioane dolari!

Arizmendi Trujillo a furat de la Banca Republicii Dominicane șapte milioane de dolari și a dispărut. Hector Trujillo a fugit cu iahtul „Angelica" cu optzeci de milioane dolari. La 18 noiembrie 1961 a trebuit să părăsească țara și un alt fiu al lui Trujillo, Ramfis, care a luat pe iahtul său lăzi cu obiecte avînd un volum total de 800 m^3, pe care le-a ascuns în Franța. El a poruncit deshumarea rămășițelor părintești ale tatălui său din catedrala San Cristobald și depunerea lor, cu mare pompă, în cimitirul Pére Lachaise din Paris unde, cu 462 000 dolari cumpărase un mormînt în vecinătatea mormintelor comunarzilor francezi!!

Neamul Trujillo s-a răspîndit în toată lumea, trăind o viață de lux pe Riviera franceză, la Paris, la Madrid și certîndu-se mereu pentru moștenirea dictatorului. La 27 iulie 1964, în orașul elvețian Evreaux, a fost arestat sub învinuirea de furt, Rhadames Trujillo, dar a fost eliberat curînd în schimbul unei cauțiuni consistente.

Tribunale din Republica Duminicană i-au condamnat în contumacie pe membrii clanului Trujillo la pedepse cu privațiune de libertate între 10 pînă la 30 de ani și aceasta nu numai pentru furt, port de acte false și diferite mașinațiuni în legătură cu moștenirea, ci pentru asasinate, dintre care cinci au fost comise numai de Ramfis...

Capitolul 5

CONSPIRAȚIA

„Cabinetul ambasadorului. O masă mare, etajere ale bibliotecii, într-un colț niște fotolii. Cîteva jaluzele separă încăperea de căldura sufocantă de afară. Climatizoarele zumzăie liniștit. Ambasadorul american în Congo, Timberlake, un tip înalt, sportiv, ține în mînă o telegramă. În încăpere se mai află Dag Hammarskjöld, secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Este un bărbat zvelt, îmbrăcat într-un impecabil costum alb. Fața îi este toată numai un zîmbet. Ambasadorul american este foarte insistent:

Ambasadorul american:

Trebuie să discutăm pe marginea știrilor primite chiar acum. Washingtonul este hotărît să nu admită nici o prezență străină în Congo. Va trebui, deci, să facem tot ce ne stă în putință pentru a împiedica această prezență. Tot ce va fi necesar... (Meditează.) Tot ce va fi necesar. Cinci cuvinte neliniștitoare, nu ți se pare?

Hammarskjöld:

Din cale-afară de neliniștitoare.

Ambasadorul american:

Noi, adică noi americanii, vreau să spun, am hotărît să nu-i lăsăm să pună mîna pe Congo. Mai neplăcut este însă faptul că ei au fost chemați de guvernul legal al acestei țări. Și, în fața acestei realități, ce importanță mai au cele cinci cuvinte din cale-afară de neliniștitoare?

Hammarskjöld:

Va trebui să vă ocupați de înlăturarea lui Lumumba.

Ambasadorul american:

E-n regulă. Sîntem pregătiți pentru orice situație. Dacă ei doresc să aibă o a doua Coree, o vor avea. Numai că de data aceasta condițiile vor fi mult mai favorabile. Pentru noi, se-nțelege...

Hammarskjöld:

Sînt fericit s-o pot crede.

Ambasadorul american:

Cu ajutorul dumneavoastră am putea provoca o criză de scurtă durată și nesîngeroasă. Dacă ne veți ajuta ei nu vor face nici un pas. Și ceea ce este mai important, se vor opri înainte de a fi făcut vreo mișcare. În cazul în care veți oscila sau veți aborda un punct de vedere neutru, ei s-ar angaja foarte serios în acest conflict. Se înțelege că în cazul în care ei o vor face ne vom face și noi apariția în scenă. Și cu ce vă veți alege? Cu reprosul opiniei publice că Organizația Națiunilor Unite a suferit eșecuri pe toată linia, că este incapabilă să rezolve situațiile conflictuale în lume, și, în plus, cu blocarea oricărei posibilități de intermediere într-o situație ce ar putea declanșa un nou război mondial. Ei, dragă Dag, ce hotărăști?

Hammarskjöld:

În această situație sînt obligat să vă ajut să-l înlăturați pe Patrice Lumumba. Sînt convins că în felul acesta voi salva prestigiul Organizației Națiunilor Unite.

Ambasadorul american:

Întocmai, dragă Dag, întocmai. Să nu-ți fie frică, nu noi vom fi cei care îl vom înlătura. N-avem nevoie să ne arate lumea cu degetul. Să nu uitați un lucru: atîta vreme cît Lumumba va fi în viață el va constitui pentru noi un adevărat pericol. Are un mod extraordinar de a fascina oamenii. Dumneata și cu mine, dacă veți fi de acord, îl vom da pe Lumumba pe mîna dușmanilor săi. Să se sfîșie între ei, noi vom privi de pe margine... Chiar și așa vom fi învinuiți că avem mîinile pline de sîngele lui... Dacă dumneata, dragă Dag, nu dorești să ai mîinile mînjite cu sînge, n-ai decît să nu accepți... Ei, ce spui? Primești? Ești pentru asasinarea lui Lumumba?

Hammarskjöld:

Da. Logica situației nu admite o altă variantă. Dacă este necesar să apărăm prestigiul Organizației Națiunilor Unite și poate chiar pacea lumii cu prețul vieții unui individ care a descătușat niște forțe imposibil de stăpînit la această oră, atunci o vom face. Nu cred că acțiunea nu va lăsa urme — sufletești, fizice — dar menirea mea nu este să rămîn fără urme, și, la urma urmelor, cu mîinile curate... Misiunea mea este să apăr nădejdile pe care omenirea și le pune în Organizația Națiunilor Unite...“

Am reprodus una din scenele cheie din piesa lui Conor Cruise O'Brien intitulată „The Murderous Angels“ — „Îngerii morții“, apărută în anul 1968 în editura „Little, Brown and Co“ din Boston.

Conor Cruise O'Brien face parte dintre puținele persoane care se pot considera că au pătruns în culisele acestei crime politice. El își poate permite să pună în gura ambasadorului american Timberlake și a secretarului general al Organizației Națiunilor Unite orice afirmație întrucît a fost de față la discuția purtată de

cei doi oameni politici. În perioada respectivă el era consilierul personal al lui Dag Hammarskjöld pentru problemele congoleze. Se poate afirma chiar, fără să greșim, că el era cel care conducea întreaga strategie politică a O.N.U. pe pămîntul fierbinte al Congoului și se pare că este singurul dintre oamenii politici care nu a uitat că mai are și o conștiință. Imediat după comiterea crimei căreia i-a căzut victimă Patrice Lumumba el a demisionat din funcția deținută în cadrul O.N.U., urmărind prin aceasta să aibă mînă liberă pentru a putea analiza și concluziona cu sînge rece evenimentele petrecute atunci.

Conor Cruise O'Brien, irlandez la origine, s-a priceput de minune să se orienteze în complicata situație creată în Congo. El făcea parte din delegația țării sale la O.N.U., iar Dag Hammarskjöld, secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, l-a ales, avînd în vedere experiența sa diplomatică și cunoștințele de limbi străine, ca reprezentant oficial al O.N.U. în Congo. În anul 1961 O'Brien a condus intervenția forțelor O.N.U. în regiunea Katanga, aflată sub conducerea lui Moise Tschombe, acțiune prin care această regiune trebuia să fie redată teritoriului congolez.

Mărturiile despre evenimentele de atunci el le-a înfățișat în memoriile sale catangheze intitulate „To Katanga and Back" — Pînă în Katanga și înapoi — apărute la Londra în anul 1962. Cartea a produs senzație în lumea cărții, dar a constituit și o critică ascuțită îndreptată împotriva politicii secretarului general al O.N.U., Dag Hammarskjöld, învinuindu-l că nu a pus la dispoziția organizației toate datele pe care le deținea, înșelînd în felul acesta buna credință a statelor membre ale organizației mondiale.

Dag Hammarskjöld n-a mai putut răspunde acestei acuzații întrucît a încetat din viață într-un accident de aviație, petrecut la 17 septembrie 1961, deasupra Rhodeziei de Sud, pe teritoriul actual al Zambiei. Împrejurările producerii catastrofei survenite în timp ce secretarul general al O.N.U. zbura pentru a lua parte la întîlnirea cu primul ministru al Katangăi, Moise Tschombe, au rămas nelămurite pînă astăzi.

În ziua de 17 ianuarie 1961, Moise Tschombe, care se autointitulase președinte al provinciei separatiste con-

goleze Katanga, se afla în sala cinematografului aclimatizat din incinta hotelului Palace. Cinematograful era unul dintre cele mai moderne din zona europeană a orașului Elisabetville[1]. Moise Tschombe se purta ca un veritabil Napoleon negru, garda lui știind bine, printre altele, că stăpînului nu-i plăcea să fie deranjat în timp ce se distra.

Telefonul suna însă prea insistent. La celălalt capăt al firului se afla președintele congolez Joseph Kasawubu, care-l chema tocmai din îndepărtatul Léopoldville[2]. Era vorba, desigur, de o convorbire foarte importantă. Tschombe se întoarse foarte abătut în fotoliul său apoi operatorul reluă proiecția filmului „Liberté".

Cîteva minute mai tîrziu, Tschombe este chemat la telefon de ministrul de interne Godefroid Munongo, un alt carierist, care nu scăpa nici un prilej pentru a sublinia că se trăgea dintr-o familie aristocratică, că bunicul lui fusese căpetenia tribului Mairi. Discuția se pare că s-a purtat în genul celor care se poartă în operete. După această convorbire telefonică, Munongo nu s-a mai întors în sala de unde plecase, a fugit direct în holul hotelului, i-a spus ceva șoferului după care, cît ai bate din palme, își făcură apariția trei jeepuri ale poliției.

— La aeroport, porunci el șoferului. Cît poți de repede!

Mai tîrziu s-a aflat că președintele Kasawubu îl anunțase telefonic pe Tschombe de sosirea avionului. Ministrul de interne nu știa nimic de sosirea acestuia.

Căpitanul Bauwens, care pilota un aparat DC-4 al companiei „Air Congo", a cerut comandamentului aeroportului permisiunea de aterizare. Era aceasta o solicitare neobișnuită, întrucît din momentul separării Katangăi de Republica Congo, legăturile aeriene dintre cele două părți au fost complet suspendate, avioanele congoleze fiind considerate inamice. Pentru rezolvarea situației, comandantul aeroportului s-a consultat cu ministrul de interne Munongo, dar acesta din urmă a refuzat să-i aprobe aterizarea.

Urmă o nouă convorbire cu comandantul avionului și numai atunci Munongo înțelese despre ce era vorba.

[1] Actualul oraș Lumumbashi — nota trad.
[2] Actualul oraș Kinshasa — nota trad.

Căpitanul Bauwens îl înștiință că mai dispune de carburanți doar pentru zece minute de zbor, că trebuie să aterizeze pentru a alimenta indiferent de ce se va întîmpla după aceea. În plus, mai adăugă că a decolat de pe aeroportul provinciei Bukwanga și că la bordul avionului pe care-l pilotează se află comisarul general al apărării naționale, Bernard Kazadi, și trei deținuți: Lumumba, Okito și Mpolo.

Auzind aceste nume Munongo a făcut imediat legătura cu Tschombe și îndată ce a pus receptorul în furcă a ordonat comandantului aeroportului să permită aterizarea cu condiția ca acesta să facă plinul și să-și continue imediat zborul. Despre soarta celor trei deținuți nu a suflat însă nici o vorbă...

Patrice Lumumba era președintele guvernului congolez și unul dintre cei mai reprezentativi luptători pentru eliberarea țării sale de sub dominația colonială. Okito era președintele senatului, iar Mpolo, ministrul apărării naționale.

Din ordinul ministrului Munongo unități armate au ocupat aeroportul și căile de acces în ciuda faptului că aeroportul se afla sub supravegherea unui detașament al gărzii suedeze din cadrul forțelor O.N.U.! Mărturiile depuse ulterior privind evoluția evenimentelor se deosebesc numai în privința detaliilor, nu se referă la lucruri de esență. Cert este că din avion au coborît sau au fost coborîți trei ostateci, cu cătușe la mîini, aflați toți trei într-o stare jalnică. Echipajul avionului a depus mai tîrziu mărturie conform căreia cinci sau șase soldați uriași din tribul Baluba, care luptaseră în Kasaiul de Sud împotriva armatei lui Patrice Lumumba, i-au maltratat pe cei trei ostateci, în fața personalului aeroportului. Lumumba, Okito și Mpolo aveau, după cum am spus, cătușe la mîini, căluțe la gură și nu era greu să-ți dai seama de la prima vedere că se aflau la capătul puterilor. Fețele le erau pline de răni. Lui Patrice Lumumba i-au ras barba și mustața, apoi i-au luat ochelarii pe care i-au pus într-un buzunar al hainei sale. Toate cîte se petreceau acolo erau demne mai degrabă de un film de aventuri în junglă decît de bordul unui avion aparținînd companiei „Air Congo".

Kazadi, ministrul federal al apărării, nu era desigur un primitiv din junglă. El studiase la Universitatea

Lovanium din Léopoldville, condusă de profesori catolici, unde obținuse titlul de doctor în științe politice. Intrînd apoi în rîndul adversarilor politici ai lui Lumumba, el a fost arestat și închis cînd Lumumba a venit la putere. Acum i se oferea șansa de a se răzbuna, fiind în final unul dintre cei care poartă răspunderea principală pentru asasinarea celor trei patrioți congolezi.

De pe aeroportul Moanda, Kazadi i-a preluat pe ostateci de la comandantul trupelor de securitate Mendoko, cu ordinul expres de a-i transporta în Bukwanga și de a-i preda „regelui" Albert Kalondji al Kasai-ului.

Avionul, avîndu-i la bord pe cei trei ostateci, a decolat de pe aeroportul Moanda în jurul orei nouă. Ajuns deasupra aeroportului din Bukwanga, Kazadi a observat că acesta era ocupat de forțele O.N.U., iar soldații din trupele O.N.U. controlau toate avioanele care aterizau sau se pregăteau de zbor. Gîndindu-se că la bordul avionului se găseau trei ostateci proeminenți, ce nu trebuiau nici în ruptul capului să cadă în mîinile soldaților din forțele O.N.U., care nu ar fi făcut altceva decît să-i elibereze, precum și la faptul că știrea despre detențiunea lor ar apărea a doua zi pe primele pagini ale ziarelor, Kazadi a ordonat pilotului să continue zborul.

După aterizare cei trei ostateci au fost urcați într-un jeep și transportați la hotelul companiei belgiene „Sabena". Acolo, după versiunea publicată mai tîrziu de însuși Moise Tschombe, prin intermediul prietenului său Pierre Davister, redactorul șef al ziarului „Special", ei au fost lăsați sub supravegherea directorului poliției din Elisabetville, Pio Sapwe, și a unui doctor. Cei doi au constat că ostatecii se aflau într-o stare foarte proastă, că le mai rămăseseră doar cîteva ceasuri de trăit, dacă, bineînțeles, nu vor fi transportați de urgență la un spital pentru a li se acorda o îngrijire specială.

Ceea ce, desigur, nu s-a întîmplat. În schimb, Moise Tschombe i-a convocat la el pe cîțiva miniștri, încercînd să arunce și asupra lor o parte din răspundere. Mai tîrziu el avea să declare, în apărare, că nu avea de ales, că a încercat să-l determine pe Bauwens să-și continue zborul, dar că acesta a refuzat pe motiv că zborurile deasupra teritoriului congolez erau strict interzise pe timpul nopții.

A doua posibilitate era spitalizarea celor trei. Dar Tschombe nu a dat nici o indicație în acest sens. Chiar în cursul aceleiași nopți el îi telefonă lui Kasawubu, reproșîndu-i că i-a trimis trei candidați la moarte, dar și anunțîndu-l, în același timp, că îi va face pachet și i-i va returna a doua zi. Dacă vor mai fi în viață pînă mîine! Președintele Kasawubu îi răspunse cinic: în cazul în care cei trei nu vor apuca ziua de mîine, va trebui ca Tschombe să se îngrijească ca ei să fie îngropați cît mai repede și fără ca cineva să afle despre aceasta. Moise Tschombe s-a înfuriat peste măsură, a început să țipe la telefon, declarînd, în final, că îi va trimite cu primul avion din ziua următoare, indiferent dacă mai sînt sau nu în viață.

Nici unul din ostateci nu a supraviețuit însă pînă a doua zi dimineața. Mai întîi a murit Okito, președintele senatului, apoi și ceilalți doi. Tschombe a dat ordin să fie urcate într-un avion cele trei cadavre, dar pilotul Bauwens a refuzat zborul, invocînd motivul că pentru transportarea cadavrelor este nevoie de aprobarea directorului companiei „Air Congo" și de un certificat oficial.

În această situație ministrul Munongo a telefonat la Léopoldville, dar răspunsul a venit negativ.

Cadavrele celor trei oameni politici congolezi au fost înmormîntate chiar în perimetrul aeroportului, în apropierea hotelului companiei belgiene „Sabena", operațiunea fiind condusă de însuși ministrul de interne Munongo.

Dispariția lui Patrice Lumumba a trezit un interes extraordinar în rîndul opiniei publice. Pe aeroportul cu pricina se aflau mulți martori așa încît în scurt timp întregul Elisabetville a fost plin de vestea că Lumumba, Okito și Mpolo au fost asasinați. Ministrul de interne speriat din cale-afară, a ordonat unui comando special să dezgroape cadavrele, în timpul nopții, apoi acestea au fost aruncate în mina părăsită „Etoile", aparținînd societății belgiene „Union Minière", la două sute de metri adîncime.

Conform altei versiuni, cadavrele au fost transportate la laboratorul societății „Union Minière" unde au fost închise în niște instalații frigorifice. Cînd însă vestea despre dispariția celor trei oameni politici a ajuns la cunoștința opiniei publice, grație presei, cadavrele au

fost aruncate într-o groapă și incendiate, pentru ca nimeni să nu le mai poată identifica.

Pentru opinia publică Munongo a înscenat, cu multă măiestrie, tabloul dramatic al tentativei fugii de sub escortă a celor trei. Pentru a da versiunii sale o tentă de autenticitate, ministrul de interne a semnat și cîte o recompensă pentru prinderea sau divulgarea unor date care să ajute autoritățile să-i prindă pe fugari... Pentru Lumumba premiul era în valoare de 300.000 franci katanghezi, iar pentru Okito și Mpolo cîte 50.000.

Evoluția evenimentelor politice din Congo a trezit o vie preocupare în rîndurile opiniei publice mondiale. Nu era greu de priceput că, în realitate, sub patronajul forțelor O.N.U., se desfășura un joc nu tocmai curat. Presa internațională publica zilnic diferite materiale în care revenea, ca un laitmotiv, întrebarea: unde a dispărut Patrice Lumumba, președintele ales al Consiliului de Miniștri congolez, și cei doi prieteni și tovarăși ai săi de luptă? Nervozitatea creștea, reprezentanți ai tot mai multor state au reacționat foarte violent la aceste evenimente, cerînd lămuriri. Cerere perfect îndreptățită dacă avem în vedere faptul că în Congo exista o misiune a O.N.U., precum și șaisprezece mii de soldați ai trupelor Organizației Națiunilor Unite...

În ziua de 9 februarie 1961 Uniunea Sovietică a cerut, prin intermediul reprezentantului său permanent la Organizația Națiunilor Unite la New York, V. A. Zorin, convocarea Consiliului de Securitate pentru discutarea situației din Congo. În același timp, diplomatul sovietic a înaintat secretarului general al O.N.U., Dag Hammarskjöld, o scrisoare unde se exprima temerea guvernului sovietic față de moartea lui Patrice Lumumba. Astfel de documente au fost predate de reprezentanți ai altor zece state membre ale O.N.U.

La scurt timp după aceea ministrul Munongo a înmînat presei o declarație oficială în care se afirma că într-un sat katanghez, al cărui nume nu a fost însă dat în vileag, au fost descoperite cadavrele celor trei „fugari": Patrice Lumumba, Okito și Mpolo. Ei au fost uciși, afirma ministrul de interne, de cîțiva țărani ce au dispărut de la locul crimei. Cadavrele au fost identificate oficial, iar înmormîntarea s-a făcut într-un loc care, din rațiuni ușor de ghicit, nu a fost făcut public.

Prin intermediul presei, publicul larg a luat cunoștință și de certificatele lor de deces, toate fiind semnate de doctorul belgian Peeters.

Realitatea este însă cu totul alta. Moise Tschombe a fructificat prilejul unic ce i se oferea de a scăpa de periculosul său adversar, din această cauză a dat ordin ministrului Munongo să-l împuște pe Lumumba. Nu este desigur important de știut dacă acest lucru s-a petrecut în curtea închisorii, în fața plutonului de execuție sau pe aeroport, cert este că în momentul aterizării ostatecii au fost luați din mîinile uriașilor negri din tribul Baluba, de cîțiva mercenari albi, ofițeri belgieni: căpitanul Gat din primul detașament al poliției militare belgiene, originar din Antverp, și colonelul belgian Huyge. Se înțelege că ei nu au acționat din proprie inițiativă, ei aveau ordine foarte precise și executau o... misiune foarte bine plătită!

După cum s-a dovedit mai tîrziu, moartea lui Patrice Lumumba fusese planificată încă din luna august 1960, la Léopoldville. Dramaturgul irlandez, pe atunci împuternicit al O.N.U. în Congo, Conor Cruise O'Brien a avut posibilitatea să pătrundă în culisele evenimentelor, de aceea scena cu care a debutat acest capitol este cît se poate de veridică. Ea este completată și întărită și de cele ce urmează:

Toate cîte s-au petrecut în Congo aveau o foarte strînsă legătură cu activitatea „Clubului celor cinci", de fapt jocul societăților mamut, care controlau în procent de sută la sută economia unor țări, dispunînd în felul acesta de capitaluri în miliarde.

„Union Minière de Haut Katanga" (U.M.H.K.) era cea mai mare producătoare de cobalt din lume, ea se situa pe locul trei în producția mondială de zinc, cupru, aur, germaniu, cadmiu și, mai ales, de uraniu. Cu alte cuvinte, deținea depozitele de materii prime strategice avînd în felul acesta posibilitatea să domine nu numai din punct de vedere financiar, dar și militar. Pentru această societate lucrau o sută de mii de muncitori, iar capitalul recunoscut al lui U.M.H.K. era de opt miliarde franci belgieni...

„Cominière-Société Commerciale et Minière du Congo" deținea plantații întregi și un număr important de mine; „Brufina-Société de Bruxelles pour Finance et l'Industrie", deținea finanțele și domeniul asigurărilor. „Société Générale de Belgique" controla direct sau indirect 70% din economia congoleză, avînd monopolul cuprului, cobaltului și diamantelor. Interesele lor se concentrau în special în regiunile cele mai bogate în minereuri: Katanga și Kasai. Se înțelege, deci, cine au fost cei care au finanțat puciul lui Tschombe și cine l-a ridicat la rangul de rege al Kasai-ului pe Albert Kalonji. Acești politicieni negri, îngîmfați și infatuați, proveniți în principal dintre căpeteniile triburilor, erau capabili să facă orice pentru bani.

Un alt membru al Clubului, cea de a cincea societate — „Tanks" (Tanganika Concessions), dispunînd de capital englezesc, avea mai mult un statut consultativ. Reprezentanții acestei societăți erau în unanimitate de părere că Patrice Lumumba și guvernul său reprezentau un pericol serios pentru interesele economice ale acționarilor, care cîștigau miliarde de franci din exploatarea bogățiilor naturale ale Congoului.

Mult timp nu s-au cunoscut date despre legăturile acestor societăți cu cercurile aventurierilor în timpul lui Tschombe și Kalonji. Mai tîrziu, și-a făcut apariția în scenă omul care făcea pe intermediarul între societățile membre ale Grupului celor cinci și uneltele lor. Acesta era contele Harold d'Aspremont-Linden, fost adjunct al șefului cabinetului primului ministru al Belgiei, funcție în care răspunsese nu numai de serviciile secrete de pe teritoriul belgian, ci și din Congo. Contele Harold îl cunoștea bine și pe Moise Tschombe, pe lîngă acesta mai avea și alte relații influente în Congo, lucru de înțeles dacă ne gîndim că el fusese ministru împuternicit pentru problemele africane și, în același timp, șef al consilierilor belgieni pentru Congo. Unchiul lui, contele Robert d'Aspermont-Linden, era mareșal regal și, în același timp, sau mai ales membru al consiliului de control al lui Société Générale du Belgique. Dar, întrucît o mare parte din capitalul manevrat de aceste societăți aparținea concernelor americane ale lui Morgan, Melloun și Rockefeller ne putem imagina fără a greși că împotriva tînărului de culoare, zvelt și cu barbă, cu chip luminos, care era Patrice Lumumba, și-au dat mîna cele mai puternice concernuri ale lumii capitaliste, concernuri care s-au priceput de minune să-și găsească prozeliți printre cetățenii de culoare.

Acest lucru le-a fost facilitat și de sistemul „nduku" — sistemul „verilor". Conform acestei reguli nescrise, dar respectată cu strictețe, fiecare cetățean care obținea o funcție mai sus sau mai jos plasată pe scara ierarhiilor era obligat să plaseze în posturile instituției respective numai rude de-ale sale, în cel mai rău caz consăteni, mergîndu-se așa pînă la cele mai îndepărtate legături, ultimii fiind membri ai aceluiași trib. Fiecare nduku își avea la rîndul său nducii lui de care era legat, de asemenea, prin aceleași obligații. Sinecura rubedeniilor creștea cu viteza reacțiilor în lanț, administrația se umfla și creștea precum vegetația tropicală. Nimeni nu făcea nimic, dar erau cu toții mulțumiți că aveau o funcție și, prin aceasta, o anumită poziție socială.

„Sectorul sănătății publice din Albertville, de exemplu, avea 186 angajați însărcinați cu curățenia a 10 kilometri, iar oficiul pentru problemele muncii cu populația, din același oraș, dispunea de 40 dulgheri, în ciuda faptului că oficiul nu avea alocat nici un bănuț pentru cumpărarea de scînduri și cuie! Înmulțirea scaunelor pentru oamenii politici și funcționari a dus la o adevărată explozie a parazitismului. Ministerele și oficiile au devenit niște filiale particulare ale unor triburi. Datorită situației de nesiguranță din țară, fiecare din cei 300 miniștri, 300 șefi de cabinete, secretare etc. urmăreau ca în timpul cît se aflau în această poziție să ducă o viață îndestulătoare, să-și aleagă modul de viață cel mai convenabil și să fure cît mai mult din visteria țării . . ."[1]

Pentru zugrăvirea fundalului crizei căreia i-a căzut victimă Patrice Lumumba și cei doi colaboratori apropiați ai săi, ne ajută și următorul exemplu: armata populară care, în scurt timp după aceea, a obținut mari succese pe cîmpul de luptă, controlînd trei sferturi din întregul teritoriu al țării, a fost înarmată la început cu arcuri și săgeți, iar vîrsta medie a luptătorilor era de 14 ani! De cealaltă parte, armata mercenarilor, cu care acești copii trebuia să se înfrunte, era formată din aventurieri foarte bine înarmați și instruiți, dar și foarte demoralizați.

Moise Tschombe și acoliții lui se aflau la un pol al crizei, celălalt pol fiind ocupat de Dag Hammarskjöld,

[1] Martin Simba, „Congo", Editura Svoboda, Praga, 1966.

secretarul general al Organizației Națiunilor Unite. Să fi parcurs cumva drumul care îi lega pe cei doi și contele Harold d'Aspremont-Linden?

În acest caz dovezile sînt mai mult decît concludente. Unul dintre directorii societății „Union Minière du Haut Katanga" era suedezul Sten Hammarskjöld, fratele secretarului general al O.N.U. Dag Hammarskjöld provenea dintr-o familie aristocratică, fusese cu ani în urmă secretar al Băncii de Stat a Suediei, apoi ministru secretar la finanțe, într-un cuvînt om de afaceri.

Și, în fine, un ultim argument edificator asupra motivelor pentru care trebuia să moară, în anul 1961, omul politic al cărui țel era eliberarea și independența țării sale! Minele de uraniu din Sinkolowe erau cel mai mare producător de uraniu din întreaga regiune de apus a țării. De aici a fost luat uraniul folosit la fabricarea bombei atomice care a distrus orașul Hiroșima! Este limpede, credem, cît de mare ar fi fost bucuria americanilor în cazul în care mina aceasta ar fi căzut în mîinile congolezilor!

Așa s-a născut ideea ca ministrul belgian de externe, Wigny, să dea ordin organizației Mistebel[1] ca aceasta să pună la dispoziția mercenarilor, adversarilor lui Patrice Lumumba, suma de trei milioane franci belgieni. Alte sume la fel de importante au fost oferite unor înalți ofițeri belgieni dislocați în Congo. În localul consulatului belgian la Brazzaville a fost instalat un post de radio, deservindu-i pe cei aflați de cealaltă parte a baricadei decît se găsea Lumumba.

În ziua de 28 noiembrie 1960 se strînseseră la „Hotel du Beach" din Brazzaville, pentru a participa la recepția oferită de șeful guvernului local, Youlou, cu ocazia zilei naționale a Congoului (Brazzaville): Tschombe, Kasawubu, Adoula, Iléo, Bomboko și Kimbe. Aceștia au alcătuit tribunalul suprem care a hotărît moartea lui Patrice Lumumba. Ei se temeau de influența adversarului lor, se temeau, de asemenea, și de succesele omului de la Stanleyville, Gizenga, care i-ar putea ajuta pe cei trei să ajungă iarăși în libertate și apoi cu ajutorul forțelor O.N.U. din Congo, să pună din nou mîna pe putere.

[1] Cuvînt format de la denumirea „Mission Technique Belge" — nota trad.

Planul inițial prevedea ca de lichidarea fizică a lui Lumumba să se preocupe Tschombe în persoană. Apoi, după lungi dezbateri, s-a ajuns la scena pe care cititorul o cunoaște din piesa lui O'Brien: îl vor trimite pe Lumumba lui Kalonji, adversarul său de moarte, care va rezolva totul...

Patrice Emery Lumumba s-a născut la 2 iulie 1925 în localitatea Katako-Kombe din provincia Kasai, ca membru al tribului Mutetele. După studii la școli din Léopoldville și Stanleyville a devenit funcționar la poștă și, în cele din urmă, lucrător la o berărie. Activitatea politică și-a început-o în cadrul A.P.I.C., ce făcea parte din Confederația sindicatelor libere. În anul 1956 a fost arestat și închis timp de un an pentru activitatea sa politică.

După eliberarea din închisoare, în anul 1956, el a creat partidul Mișcarea Națională Congoleză — M.N.C. La sfîrșitul anului 1959 Patrice Lumumba a fost din nou arestat și aruncat în închisoare, dar autoritățile coloniale belgiene au fost obligate să-l pună în libertate pentru a-i permite să participe, în calitate de reprezentant politic al Congoului, la Conferința africană de la Accra, în al cărui comitet directoral fusese ales.

Mișcarea de eliberare națională congoleză a avut de luptat chiar de la început cu o serie de dificultăți. Existau multe partide și orientări politice; de cea mai mare popularitate bucurîndu-se cele care se pronunțau pentru independența totală a țării. Acestea, și în primul rînd Patrice Lumumba, au avut rolul hotărîtor la conferința din primele două luni ale anului 1960, desfășurată la Bruxelles, și care a luat sfîrșit cu victoria triumfală a mișcării de eliberare a lui Lumumba; proclamarea la 30 iunie 1960 a Republicii Congo!

În alegerile pentru parlament și pentru adunările provinciale, ce au avut loc în luna martie 1960, a ieșit victorios partidul lui Lumumba. Acesta își înscrisese în programul său electoral cucerirea deplină a independenței țării, precum și unificarea ei. Patrice Lumumba a alcătuit un guvern de coaliție, el devenind președintele Consiliului de Miniștri. În funcția de președinte al Republicii Congo, primul președinte al noii țări independente, a fost ales șeful partidului Abako, Joseph Kasawubu.

Evenimentele din lagărul de la Camp Hardy s-au

dovedit a fi rezultatul politicii coloniale belgiene, iar în desfășurarea lor un rol important l-a jucat generalul Emile Janssens, comandantul armatei congoleze Force Publique. Acesta, folosind cuvinte mari despre independența țării, a reușit să provoace revolta militarilor de la baza Camp Hardy, dar, chiar în aceeași zi, reprezentanți ai armatei congoleze au reușit să-i aresteze pe răsculați și să aleagă o delegație care trebuia să ajungă la șeful guvernului, Patrice Lumumba.

Vestea despre arestarea la Camp Hardy a comandanților belgieni s-a răspîndit cu iuțeala fulgerului. La bazele militare de la Rensdorf și Léopold soldații congolezi fideli lui Patrice Lumumba i-au arestat pe comandanții lor de origină belgiană. Ei au cerut premierului congolez ca aceștia să fie excluși din armata congoleză, locul lor urmînd a fi luat de militari autohtoni, lucru imposibil de realizat pînă la acea dată datorită prezenței militarilor belgieni în funcțiile de comandă ale armatei congoleze. De asemenea, ei au cerut să se respecte regulamentele privind avansările și majorarea lefurilor.

Guvernul lui Lumumba a satisfăcut cererile lor. În felul acesta, în ziua de 9 iulie 1960 toți ofițerii belgieni în frunte cu generalul Janssens au fost expulzați din Congo! În cadrul forțelor armate congoleze au rămas doar cîțiva consilieri tehnici. Acest fapt a provocat o oarecare dezordine în țară, suficientă însă ca presa occidentală să înceapă o campanie împotriva așa-zisei anarhii îndreptate împotriva cetățenilor belgieni. De teamă să nu-și piardă proprietățile, cîțiva cetățeni străini și-au închis magazinele și au părăsit țara în mare grabă. Belgienii au lăsat să se înțeleagă că în Congo vor fi trimise în cel mai scurt timp detașamente ale armatei belgiene. Și pentru a avea acoperire în ziarul londonez „Times" a fost publicată o declarație a purtătorului de cuvînt al ministrului britanic de externe, conform căreia consulul britanic Ewans și colegii săi americani, francezi și italieni acreditați în capitala provinciei Katanga, orașul Elisabetville, au cerut ministrului afacerilor externe belgian să trimită unități pentru apărarea vieții și bunurilor cetățenilor străini rezidenți în Congo, pentru apărarea dreptății și a ordinii. Așa se face că în chiar ziua următoare apariției declarației din „Times" pe aeroportul din Elisabetville a aterizat un avion cu parașutiști

belgieni, care abia ajunşi la sol au început să tragă asupra băştinaşilor. Au fost ucişi cu acest prilej peste o sută de oameni. După două zile de lupte înverşunate, parașutiştii au reuşit să pună mîna pe oraş.

Patrice Lumumba a cerut Organizației Națiunilor Unite să intervină pentru a obliga trupele belgiene să părăsească țara. La 15 iulie 1960 guvernul prezidat de Lumumba a întrerupt orice relații cu regatul Belgiei, cerînd în același timp ambasadorului belgian să părăsească imediat teritoriul congolez.

Patrice Lumumba a încercat prin toate mijloacele să păstreze independența Congoului. Pe neașteptate, în ziua de 24 iulie, el a plecat la New York pentru a avea o serie de discuții cu secretarul general al O.N.U., Dag Hammarskjöld. La Washington el a fost primit, de asemenea, de președintele Statelor Unite, generalul Dwight Eisenhower, și a avut un schimb de păreri cu secretarul de stat american, Herter.

Totul a fost în zadar. Complotul împotriva independenței Republicii Congo era pregătit pînă în cele mai mici detalii. Pe drumul de întoarcere în țară, la Rabat fiind, Lumumba află că președintele Kasawubu și-a exprimat neîncrederea în capacitatea sa de a conduce guvernul congolez. Două zile mai tîrziu, Lumumba ordonă unităților sale să intre în provincia separatistă Katanga, decretînd în același timp starea excepțională pe întregul teritoriu al țării. Haosul politic atinge cote foarte înalte. La 5 august președintele Kasawubu îl înștiințează pe Lumumba că a fost debarcat din funcția de președinte al Consiliului de Miniștri și că în locul lui a fost numit Iléo, care pînă la acea dată îndeplinise funcția de președinte al senatului. La 19 septembrie Patrice Lumumba este arestat, dar reușește să evadeze pentru ca trei ore mai tîrziu să încerce să pătrundă în clădirea Radiodifuziunii din Léopoldville pentru a se adresa, prin intermediul radioului, poporului congolez. Trupele O.N.U., care păzeau intrările, nu i-au permis însă să intre!!!

Între timp, Parlamentul congolez i-a retras lui Lumumba imunitatea nelimitată deținută, iar la 24 septembrie i-a fixat domiciliu forțat. La sfîrșitul lui noiembrie, Lumumba a reușit să fugă de la domiciliu forțat, fapt care a făcut ca autoritățile să declanșeze o acțiune de urmărire fără precedent în analele țării. Să fie prins viu sau

mort! glăsuia ordinul emis de directorul general al poliției congoleze.

Opinia publică mondială își ridicase glasul împotriva acțiunilor ilegale folosite pentru înlăturarea de la putere a guvernului premierului Patrice Lumumba. Reprezentanții unui mare număr de state au intervenit pe lîngă Organizația Națiunilor Unite cerînd punerea imediată în libertate a ostatecilor. Dar, în pofida tuturor acestor intervenții, cei trei deținuți — Patrice Lumumba, Maurice Mpolo și Joseph Okito — au fost transportați în Katanga, adică acolo unde domnea Moise Tschombe, cel mai înverșunat adversar al lor.

Complicitatea Organizației Națiunilor Unite întruchipată în persoana secretarului său general, Dag Hammarskjöld, este cît se poate de evidentă. Această instituție internațională, în loc să fie alături de guvernul legal al Congoului, a trecut de partea pucițtilor. Drept urmare, celor trei ostateci li s-a interzis orice libertate de mișcare, toate aeroporturile din țară fiindu-le închise. Prin intermediul secretarului său general, Organizația Națiunilor Unite a oferit conducerii armatei congoleze suma de cinci milioane franci belgieni cu care, în situația de atunci a țării, armata putea fi și a fost atrasă de partea rebelilor. Nu e greu, așadar, de explicat de ce soldații în uniformă albastră a O.N.U. nu i-au permis lui Patrice Lumumba să ajungă la centrul de emisie al Radioului central din Léopoldville...

După asasinarea lui Patrice Lumumba și a tovarășilor săi de luptă, Dag Hammarskjöld a declarat cu cinism că Organizația Națiunilor Unite nu a putu opri comiterea acestei crime. Realitatea era însă cu totul alta. Generali ai trupelor O.N.U. au refuzat să ofere protecția lor lui Patrice Lumumba la întoarcerea acestuia în țară, precum și în drumurile sale în interiorul țării. Ba mai mult, în momentul cînd se afla în apropierea satului Mweka și a fost prins de adversari, nu s-a găsit nimeni să-i vină în ajutor. Conor O'Brien a fost nevoit, în cele din urmă, să declare că, în calitatea pe care o avea, el ar fi trebuit să fie încunoștințat despre ordinul telefonic dat de Hammarskjöld direct de la New York, privind interzicerea acordării oricărui sprijin sau ajutor lui Lumumba. În perioada respectivă, în apropierea satului Mweka operau trupele ghaneze aflate sub drapelul O.N.U., iar comandan-

tul acestora a şi făcut propunerea de a veni în ajutorul ostatecilor, cerînd chiar eliberarea patrioţilor congolezi.

Moartea lui Lumumba nu a dus la îmbunătăţirea situaţiei politice din ţară. Antoine Gizenga, vicepreşedintele guvernului legal, a creat un guvern independent cu sediul la Stanleyville[1], guvern recunoscut de un număr important de state. Acest eveniment nu a fost însă de natură să curme haosul. La o situaţie ceva mai bună s-a ajuns abia în luna iunie 1961 cînd cele două guverne congoleze, cel de la Léopoldville şi cel de la Stanleyville, au încheiat un acord referitor la convocarea Parlamentului. În felul acesta au fost organizate alegeri pentru guvernul Frontului Naţional, al cărui preşedinte a fost ales C. Adoula, iar ca vicepreşedinte Antoine Gizenga.

Programul noului guvern prevedea crearea şi consolidarea unităţii Congoului, lichidarea provinciei separatiste Katanga, înlăturarea haosului economic. În septembrie 1961 guvernul Adoula a cerut sprijinul Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru unirea Katangăi cu Republica Congo. Dag Hammarskjöld, pînă atunci aliatul din umbră al lui Moise Tschombe, n-a făcut în această situaţie decît să treacă de pe o parte a baricadei pe cealaltă.

Unităţile O.N.U. nu aveau însă şanse de reuşită. Scopul acestei operaţii era de a ocupa punctele strategice din Katanga şi de a-l trece pe Tschombe pe linie moartă, dar forţele O.N.U. nu aveau suficienţi soldaţi aşa că nu le-a rămas decît o singură soluţie: să capituleze! În această situaţie, secretarul general al O.N.U. n-a mai avut altceva de făcut decît să încerce să salveze prestigiul organizaţiei în fruntea căreia se găsea. Dar, între timp, opinia publică luase poziţie făţişă împotriva O.N.U. şi a secretarului său general, motivul principal al acestei noi orientări fiind asasinarea lui Patrice Lumumba. Situaţia era realmente foarte gravă, mai ales că lordul Hume, ministru de externe al Marii Britanii, scrisese în „Daily Telegraph", organul partidului conservator, un amplu comentariu privitor la evenimentele din Congo, sub titlul semnificativ: „O agresiune a Organizaţiei Naţiunilor Unite!"

Şi astfel lui Dag Hammarskjöld nu-i rămăsese altceva de făcut decît să ia legătura, între patru ochi, cu Tschombe pentru a-l convinge că vîntul bătea acum din cu totul altă

[1] Actualul oraş Kisangani — nota trad

parte decît planificaseră împreună. Cu alte cuvinte, el dorea să-l arunce pe Tschombe direct în groapa cu lei. Întîlnirea celor doi urma să aibă loc pe teritoriul Rhodeziei.

Hammarskjöld nu era un aventurier, el s-a hotărît pentru acest pas periculos pentru că realmente nu avea de ales, cu atît mai mult cu cît el avusese cîteva întîlniri, destul de dure şi neplăcute cu reprezentanţi ai S.U.A. şi ai Marii Britanii. De la Londra venise la New York subsecretarul de stat la Foreign Office, lordul Lansdowne, pentru a insista pe lîngă Hammarskjöld să pună capăt acţiunii forţelor O.N.U. din provincia separatistă Katanga. Pretenţiile lordului englez nu erau însă prea convingătoare: Marea Britanie, zicea el, nu poate admite ca deasupra coloniilor sale să survoleze avioane de vînătoare etiopiene, pe care Haile Selasie[1] le-ar putea pune la dispoziţia forţelor O.N.U.! Lordul Lansdowne a mai adăugat: dacă domnul secretar general al O.N.U. va reuşi să menţină un echilibru între forţele aeriene combatante, atunci el va face uz de influenţa sa şi a coroanei regale britanice pentru a-l convinge pe Tschombe să nu scoată din hangare avioanele sale de vînătoare. După cum se va vedea, mai tîrziu, era vorba în realitate doar de două avioane, dar care în desfăşurarea evenimentelor au jucat un rol cu totul deosebit.

Întrevederea cu lordul Lansdowne nu a fost însă singura pe care Hammarskjöld a avut-o înaintea plecării sale spre Rhodezia. El a purtat, de asemenea, discuţii cu ambasadorul american şi cu concetăţeanul său Sture Linner, reprezentantul permanent al O.N.U. în Congo. Concluzia acestor două întrevederi a fost una singură: Dag Hammarskjöld avea mînă liberă pentru rezolvarea situaţiei din Congo.

Pregătirile pentru plecarea spre Rhodezia s-au desfăşurat într-o stare de nervozitate accentuată. Hammarskjöld nu avea la dispoziţie alt aparat de zbor decît un Albertina SE-DBY, un cvadrimotor de tip Douglas-6B, cu care cu două zile în urmă călătorise generalul irlandez Sean McKeown pentru a prelua comanda trupelor O.N.U., în locul generalului suedez Karl von Horn. Avionul era într-o stare destul de proastă, mai ales că pe aeroportul

[1] Împăratul Etiopiei, în acea perioadă — nota trad

orașului Elisabetville fusese atins de cîteva gloanțe de mitralieră. Dar căpitanul avionului, suedezul Per Hallonquist îl asigură că loviturile nu deterioraseră aparatul, acesta era în stare bună, echipajul era odihnit așa că nu mai exista nici un obstacol în calea decolării normale.

Pare paradoxal cum, în situația dată, trupele O.N.U. nu au fost în măsură să asigure securitatea secretarului general al organizației pe care o reprezentau. Pe întregul teritoriu al Congoului nu s-a găsit nici măcar un singur avion de vînătoare care să-l escorteze pe Dag Hammarskjöld! În felul acesta, securitatea secretarului general al O.N.U. a fost asigurată numai de garda aflată la bordul avionului, gardă formată din cinci persoane, între care și doi ofițeri suedezi.

Echipajul avionului, format din șase piloți experimentați ai companiei „Transair", era în întregime suedez. Înainte de decolare însă, căpitanul echipajului, Hallonquist și-a permis unele abateri de la principiile de zbor. El a declarat că va zbura înspre Luluanburg[1], dar, în realitate a ales un alt traseu făcînd o buclă mare pînă de-asupra lacului Tanganica și apoi spre Ndola.

Dag Hammarskjöld nu se afla singur la bordul avionului. El era însoțit de secretara sa, Laland, și de doi consilieri americani, Wieshoff și Fabry. Și, ca întotdeauna, se afla cu el și secretarul său personal, Ranall.

Echipajul fiind gata de zbor, călătorii s-au urcat îndată în avion. Aparatul, avînd însemnele Organizației Națiunilor Unite și numărul de imatriculare SE-DBY, s-a desprins de pista de beton a aeroportului „Ndjili" din Léopoldville la ora șaptesprezece fără cinci minute, ora Congoului. Nimeni nu poate spune ce s-a petrecut la bordul avionului după ce acesta a decolat, singurele date care ar permite reconstituirea evenimentelor provin de la serviciile de localizare prin goniometre. Din motive lesne de înțeles, căpitanul Hallonquist nu a permis radiotelegrafistului său să intre în legătură cu solul atîta timp cît avionul se afla deasupra teritoriului congolez. El a încuviințat acest lucru numai după ce avionul a pătruns în spațiul aerian al Rhodeziei. Prima comunicare a radiotelegrafistului făcea cunoscut că avionul zbura deasupra lacului Tanganica.

[1] Actualmente orașul Kananga — nota trad.

Întîlnirea lui Hammarskjöld cu Tschombe trebuia să rămînă secretă, așa se explică faptul că, în momentul decolării, pe aeroport nu se afla nici o delegație, nici un reprezentant al corpului diplomatic, nici un reprezentant al presei. Cu toate acestea, acțiunea lui Hammarskjöld a fost repede dată în vileag. La numai douăzeci de minute de la decolarea avionului, posturile de radio comentau deja plecarea secretarului general al O.N.U. pentru a se întîlni cu Tschombe. Cum au aflat reprezentanții presei despre această întîlnire? Și nu cumva această indiscreție a fost tocmai cauza evenimentelor de mai tîrziu?

Este greu de stabilit exact cine a dat-o în vileag, dar se poate deduce cu destul de multă exactitate. Despre călătoria secretarului general al O.N.U. aveau cunoștință numai cîțiva reprezentanți ai S.U.A. și ai Marii Britanii, cîțiva funcționari ai O.N.U., precum și Moise Tschombe și acoliții lui.

Un martor deosebit al cercetărilor ulterioare a fost A. Campbell Martin, inspector de zbor pe aeroportul din Ndola. El făcea serviciul de noapte și aflîndu-se la aeroport a prins de veste că un avion de transport al O.N.U. cu însemnele SE-DBY urma să aterizeze pe aeroportul din Ndola la douăzeci de minute după miezul nopții. Cu zece minute înaintea presupusei aterizări, radistul avionului a intrat în legătură cu aeroportul. Martin a controlat înălțimea aparatului și a permis aterizarea.

Mai tîrziu inspectorul de zbor Martin a făcut cunoscute și ultimele cuvinte ale căpitanului de pe „Albertin":

— „Mă aflu deasupra Ndolei. Deslușesc bine luminile orașului. Rog permiteți începerea manevrelor pentru aterizare!"

În acel moment s-a produs prima acțiune suspectă: Martin nu a înregistrat pe banda de magnetofon convorbirea cu radistul aeronavei, așa cum cer toate reglementările internaționale. Magnetofonul era stricat, avea să motiveze el mai tîrziu, și s-ar putea ca această scuză să fi fost reală, tot așa cum pare a fi fost real și faptul că întregul personal de la sol nu a dat prea mare importanță acestui zbor. Asemenea lui Martin, acesta nu avea cunoștință de numele personalității aflată la bordul aeronavei. Dacă Martin nu a înregistrat în mod voit convorbirea cu „Albertina", avea el vreun motiv să n-o facă?

Asupra lui Martin nu a căzut nici o umbră de îndoială.

El este un lucrător conștiincios și devotat, așa a conchis comisia însărcinată cu elucidarea împrejurărilor în care s-a produs accidentul. Dar avea comisia motive să declare acest lucru? Nu ar fi fost acesta primul caz din istoria accidentelor de aviație cînd înregistrarea de pe banda de magnetofon ar fi putut juca rolul principal în elucidarea cazului... Să nu uităm că situații asemănătoare se petrec și la sol, în cazul unor atentate. Așa de exemplu, în anul 1963, cînd a fost asasinat președintele S.U.A., John F. Kennedy, și poliția l-a arestat imediat pe presupusul asasin L. H. Oswald, polițiștii care l-au interogat au „uitat" să dea drumul magnetofonului pentru a înregistra depozițiile presupusului asasin!

Aeroportul din Ndola este o construcție foarte modernă și a fost dotată cu aparatură pe măsură, pentru că orașul însuși este un important centru economic, fiind așezat în mijlocul unei regiuni foarte bogate în cupru.

Era duminică, dar aeroportul era foarte animat încă din primele ore ale dimineții. Williams, directorul aeroportului, a fost chemat de acasă, unde își petrecea weekendul, pentru a lua măsurile necesare întîlnirii dintre Hammarskjöld și Tschombe. Venind la aeroport el și-a golit biroul pentru a oferi condiții cît mai bune ședinței celor doi. Williams era unul dintre cei care deținea date certe despre zborul lui Dag Hammarskjöld: cu o zi în urmă el trasase personalului de serviciu la sol sarcina de a pregăti aeroportul în vederea unei aterizări nocturne.

Personalul de serviciu de la sol aflase astfel, și el, cu șase-șapte ore înainte, de planificata aterizare și întîlnire secretă. Dar cum se face că maiorul Mussel, comandantul escadrilei de avioane de vînătoare anglo-rhodeziene și al bombardierelor de tipul „Camberra", aflase cu o zi înainte de sosirea lui Hammarskjöld, adică atunci cînd secretarul general al O.N.U. nu comunicase nimic referitor la întîlnirea sa cu Tschombe? Cu toate acestea, avioanele lui Mussel și-au făcut apariția pe aeroportul din Ndola cu douăzeci și patru de ore înainte de planificata aterizare a aeronavei cu care călătorea Hammarskjöld!.

Numai că aceste aparate nu erau singurele aflate în momentul acela pe aeroport; se mai găseau acolo și trei aparate americane de tipul „Dakota", ce așteptau cu motoarele pornite, gata de decolare!

Aeroportul din Ndola era deci pregătit, din toate punctele de vedere, pentru găzduirea întîlnirii dintre cele două părți. De-cu-seară aterizaseră cîteva avioane de tipul „Camberra", care au escortat avionul personal al lui Tschombe. După aterizare, Tschombe a intrat în clădirea aeroportului și s-a instalat în biroul directorului.

Un alt element vine să confirme faptul că întîlnirea dintre Tschombe și Hammarskjöld, ce trebuia să rămînă secretă nu era de fapt secretă: cu cîteva ore înaintea planificatei aterizări a „Albertinei", a apărut pe aeroport un corespondent al Agenției „Reuter", foarte dispus să vîneze informații de la personalul aeroportului.

Avionul fusese anunțat pe aeroportul din Ndola, iar inspectorul de zbor Martin aștepta date noi de la bordul aeronavei. Dar, pe parcursul a zece minute, el n-a mai primit nici o veste. Cîțiva martori afirmară că au auzit zgomotul motorului avionului, care, după cît se părea, intenționa să vină la aterizare. Alții, însă susțin că, judecînd după acest zgomot, avionul a făcut cale-ntoarsă îndepărtîndu-se de aeroport. Cei ce-l așteptau pe Hammarskjöld au dedus logic: avionul nu a aterizat pentru bunul și simplul motiv că secretarul general al O.N.U. a hotărît să amîne întîlnirea sa cu Moise Tschombe sau, pur și simplu, nu a mai considerat necesară această întîlnire, de aceea a dat ordin pilotului să întoarcă.

Să fie posibil acest lucru? Să fi fost posibil ca „Albertina" după un zbor de șase ore, să întoarcă în momentul cînd mai avea cîteva minute pînă la pista de beton a aeroportului din Ndola?

Căpitanul Per Hallonquist executase deja manevrele de aterizare, avionul se afla în poziția indicată de inspectorul de zbor Martin, care dăduse ordinul de escamotare a terenului de aterizare. Este posibil ca aeronava să se fi aflat totuși destul de departe, astfel încît pilotul să nu fi văzut reflectoarele pistei de aterizare...

În momentul cînd căpitanul Hallonquist se pregătea să execute primul cerc deasupra aeroportului, încercînd să vină la aterizare, tocmai atunci aparatul a căzut brusc spre pămînt atingînd cu aripile vîrfurile copacilor. Restul a mers apoi groaznic de repede. Aripile i-au rămas între crengi, apoi s-a auzit o explozie puternică. „Albertina" ardea în flăcări pe Ndola Hill, din apropierea aeroportului, vîrf care măsura 1 290 m. Numai că, dacă ar fi să

dăm crezare afirmațiilor inspectorului de zbor Martin, în momentul acela aparatul trebuie să se fi aflat la o înălțime de minimum 1 800 m.

Toți cei aflați la bordul avionului au pierit. A scăpat cu viață, dar numai pentru cîteva ore, sergentul Harold Julien. Cadavrul secretarului general al O.N.U. zăcea ceva mai departe decît ale celorlalți tovarăși de zbor. Identificarea a fost o chestiune de rutină, foarte simplă.

Sergentul Harold Julien a fost transportat la spital unde a vorbit pînă în ultima clipă a vieții. Cele cîteva fraze rostite de el au apărut pe paginile mai tuturor ziarelor din lume, dar ele nu au fost de natură să aducă vreo clarificare în problema avariei avionului. Spusele lui Harold au fost auzite de un ofițer britanic, aflat lîngă patul celui ce agoniza, și de medicul care se străduia să-l salveze. La întrebarea dacă știe din ce cauză nu a aterizat „Albertina" el a răspuns:

— Domnul H. a spus să ne întoarcem... Dar unde mă aflu?

— În Rhodezia de Nord. Pentru ultima oară v-am auzit pe cînd erați deasupra aeroportului din Ndola...

— ...s-a auzit o explozie.

— Unde? În zona de aterizare?

— Da.

— Și ce s-a întîmplat după aceea?

— Am zburat mai departe, apoi ne-am izbit de ceva. Am reușit să sar...

— Ceilalți ce-au făcut?

— Ceilalți n-au putut sări. Domnul H. spunea să ne întoarcem...

Mărturia lui Harold Julien a trezit senzație, dar ea nu a fost de natură, după cum am mai spus, să clarifice enigmele legate de explozia aparatului cu însemnele Organizației Națiunilor Unite, cu atît mai mult cu cît medicii care l-au consultat au declarat: „nu este sigur că sergentul a înțeles întrebările puse și nici dacă era conștient de răspunsurile date". Așa că enigma continua să planeze mai departe asupra acestui caz delicat.

Experții au considerat că avionul a explodat la aproximativ trei minute de la ultima legătură radio cu turnul de control al zborurilor, adică cu treisprezece minute înainte de miezul nopții. Cu toate că locul unde s-a produs explozia se afla la o distanță de numai optsprezece

kilometri de aeroportul Ndola, cadavrul lui Dag Hammarskjöld a fost adus la aeroport abia la orele treisprezece și patruzeci și cinci de minute, și asta în ciuda faptului că operațiunile de salvare au început la orele opt dimineața.

Opinia publică mondială aștepta cu vie emoție și înfrigurare vești despre cauzele care au dus la catastrofă. În presă au început să apară fel de fel de speculații: atentat, catastrofă sau sinucidere sui generis?

Prima comisie însărcinată cu investigarea cauzelor accidentului a fost condusă de colonelul britanic de aviație, Barber. El a ajuns la concluzia că a fost o catastrofă produsă de o eroare de pilotaj. Oficialitățile locale au deschis însă o anchetă cu ajutorul unui grup de experți, aflați sub conducerea juristului britanic Clayden, ce luase poziție împotriva concluziei colonelului Barber, conform căreia accidentul s-ar fi produs ca urmare a unei erori de pilotaj a căpitanului Per Hallonquist. Acesta era un pilot de elită, avea la activ 7 841 ore de zbor efectiv. În plus, împreună cu el se aflau alți doi piloți la fel de încercați ca însuși căpitanul lor. Este exclus, deci, spunea Clayden, ca toți trei piloții să fi comis aceeași greșală, ca toți trei să-și fi pierdut deodată capacitatea de a conduce avionul. Toată lumea era de acord că avaria nu s-a produs din cauza proastei funcționări a motoarelor, acestea funcționînd perfect pînă în clipa producerii exploziei.

Cercetările efectuate de o comisie a O.N.U. au ajuns la concluzia că accidentul s-a produs în urma unor indicații necorespunzătoare sau insuficiente transmise de turnul de control înaintea efectuării ultimelor manevre dinaintea aterizării. Concordă această părere cu datele neînregistrate pe bandă de magnetofon de inspectorul de zbor Martin?

O eroare de pilotaj este exclusă, un sabotaj nu a putut fi dovedit de nimeni. Atunci cum s-a produs catastrofa în urma căreia și-a pierdut viața secretarul general al O.N.U.? Nu cumva unele date ar putea duce către Moise Tschombe? Mai tîrziu a ieșit la iveală faptul că exista un asemenea plan împotriva omului politic suedez, pus la cale de Moise Tschombe în persoană.

Amănunte în legătură cu acest plan au fost publicate în anul 1962 de ziaristul suedez Lindström. El a afirmat că planul prevedea răpirea secretarului general al O.N.U.

dar, explozia avionului cu care călătorea, deasupra aeroportului din Ndola, a dus la eşuarea planului. Autorul acestei afirmaţii de senzaţie a publicat şi numele informatorului său: Jacques Duchemin, locţiilor al secretarului suedez pentru problemele militare în Katanga. Dealtfel, el era autorul planului pe care trebuia să-l ducă la bun sfîrşit centrala katangheză de spionaj, aflată sub comanda colonelului belgian Robert Gheysels.

Planul era simplu. Agenţi de încredere ai lui Gheysels urmau să îmbrace uniforme de sergenţi ai trupelor O.N.U. şi, avînd asupra lor actele necesare, să urce la bordul avionului îndată ce va ateriza şi cu mitralierele îndreptate împotriva pilotului, să-l oblige pe acesta să decoleze cu destinaţia Katanga.

La prima luare de contact s-ar părea că era vorba de un plan perfect realizabil, pentru nişte agenţi experimentaţi ca ei, ducerea lui la îndeplinire nu putea fi decît o joacă. În realitate, însă, colonelul Gheysels ar fi trebuit să fie adevărat vrăjitor pentru a putea realiza acest truc. Este adevărat că avionul rămăsese cîteva ore bune pe aeroportul din Ndjili fără nici o supraveghere, dar înaintea decolării, căpitanul Hallonquist împreună cu un grup de mecanici au controlat cu minuţiozitate aparatul, pe care l-au găsit în perfectă stare de zbor. În plus, înaintea decolării de pe aeroportul din Ndjili, o patrulă militară a efectuat un nou control, în special al încăperii destinată bagajelor. Colonelul Gheysels ar fi trebuit să aibă o mască deosebit de rafinată pentru a putea scăpa din ambele controale.

Teoria cu încercarea de deturnare a avionului nu poate fi reală şi dintr-un alt motiv: dacă colonelul belgian s-ar fi aflat la bordul avionului, el ar fi scos dinainte mitraliera pentru a-l determina pe căpitanul Hallonquist să execute manevrele dorite de el şi nu să aştepte, desigur, pînă cînd pilotul a cerut permisiunea de începere a manevrelor de aterizare.

Dar dacă colonelul Gheysels avea asupra sa o bombă cu ceas cu care l-a ameninţat pe pilot? Şi dacă dintr-o greşeală bomba a explodat, aruncînd aparatul, cu el cu tot, în aer? Lucru perfect valabil, dar în cazul acesta printre cadavrele găsite după accident ar fi trebuit să se găsească şi cel al colonelului belgian. Doctorii au găsit însă numai paisprezece cadavre, adică tot atîtea cîţi pa-

sageri au urcat împreună cu Hammarskjöld, socotind, bineînţeles, şi membrii echipajului. Desigur la bordul avionului nu a putut urca nici o persoană străină pentru că Sture Linner îi cunoştea pe toţi cei în cauză.

Mai rămîne de cercetat o singură posibilitate: nu cumva avionul cu care călătorea Dag Hammarskjöld a fost atacat, deschizîndu-se din aer foc asupra lui? În situaţia dată se putea întîmpla orice. O'Brien a recunoscut că s-a ajuns la o situaţie întrucîtva curioasă: paraşutişti ai forţelor O.N.U. au luat poziţie pe aeroportul din Elisabethville pentru a-l captura pe Moise Tschombe, dar acesta a reuşit să li se strecoare printre degete. Cu toate acestea postul local de radio, aflat în mîinile separatiştilor, şi este curios că unităţile O.N.U. nu au încercat să ocupe clădirea acestui post, a început să transmită chemări înflăcărate ale lui Tschombe prin care acesta îndemna populaţia să se opună trupelor O.N.U.!

Cîţiva reprezentanţi diplomatici, în special consulul britanic Dunnet, au încercat să rezolve situaţia pe cale... parlamentară. El perfecta aproape zilnic întrevederi între Tschombe şi O'Brien, întîlniri la care primul nu s-a prezentat niciodată. Ştia el bine de ce: Conor O'Brien avea în sertarul biroului său ordinul de arestare a lui Tschombe şi a miniştrilor lui, emis la 11 septembrie de Curtea de apel din Léopoldville şi semnat de procurorul Adrien de Lood. Învinuirea care i se aducea? Crime comise împotriva concetăţenilor.

Reprezentantul permanent al O.N.U. în Congo, O'Brien, a organizat o conferinţă de presă la vila sa, voia să explice ziariştilor raţiunea acţiunilor O.N.U. în Katanga şi să-şi expună punctul de vedere în legătură cu rezolvarea pe cale paşnică a situaţiei din ţară. Tema era desigur interesantă cu atît mai mult cu cît urma să fie făcute declaraţii oficiale. La conferinţa de presă au venit mai mulţi ziarişti decît putea primi holul oferit de O'Brien, din această cauză amfitrionul a hotărît să ţină conferinţa de presă în grădină, sub cerul liber.

Abia a apucat O'Brien să rostească cîteva cuvinte pe care cei prezenţi şi le notaseră în blocnotesuri cînd, deodată s-a auzit zgomotul motoarelor unui avion. Peste coroanele copacilor şi-a făcut apariţia un avion de vînătoare, apoi se auzi lătratul unei mitraliere. Ziariştii o rupseră cu toţii la fugă.

Conor O'Brien știa acum cine era cel care atacase. Și cîțiva dintre ziariști auziseră despre un pilot pe avioanele de vînătoare, numit Delin, un sudafrican ce trăia în Katanga. Forțele O.N.U. nu aveau la dispoziție nici avioane militare, nici mijloace de apărare antiaeriană, în felul acesta cele două avioane de vînătoare ale lui Tschombe au ajuns să terorizeze pur și simplu forțele O.N.U. Ambele aparate erau de construcție franceză. Unul dintre ele era pilotat de francezul Magnain, celălalt de Delin. Acesta făcea pe artistul de cinema, se îmbrăca sport după ultimele jurnale de modă, iar pe aparatul lui de zbor a poruncit să i se înscrie cuvintele „vagabondul singuratic".

Delin își putea permite să se joace de-a eroul din moment ce avea de-a face cu niște adversari neînarmați. El era capabil să execute pînă la cinci-șase acțiuni pe zi. Iată de ce presupunerea a căzut asupra lui. O'Brien a susținut cu tărie faptul că Delin a fost cel care a atacat avionul cu care călătorea Hammarskjöld. Deschizînd din aer focul asupra lui, acesta a pierdut brusc din înălțime și s-a lovit de muntele Ndola Hill.

Mulți nu erau convinși că acesta era adevărul. Rămășițele avionului avariat indicau urme de gloanțe, dar experții au exclus posibilitatea că acestea ar fi fost trase cu o mitralieră aflată la bordul unui avion de vînătoare. Nu trebuie să uităm, au declarat ei, că la bordul „Albertinei" se găseau soldați din trupele O.N.U., iar ei aveau asupra lor arme și muniții și că explozia acestora a produs urmele de pe aripi și de pe fuselajul aeronavei cu însemnele Organizației Națiunilor Unite.

Mai există încă un argument care, aparent, infirmă teoria atacului avionului de vînătoare asupra „Albertinei": avionul de vînătoare pilotat de Delin nu era prevăzut cu aparate ce i-ar fi permis efectuarea de zboruri și pe timpul nopții. Dar această realitate putea fi un obstacol în calea efectuării unui raid nocturn?

În Katanga zburau cîteva zeci de piloți, majoritatea veterani de război, mercenari din întreaga lume, în special piloți proveniți din escadrilele Luftwaffe ale lui Hitler. Așadar, ei erau în stare de orice, dacă li se plătea. Datorită rivalității dintre ei, erau capabili de orice performanță. Iată de ce nu ar fi exclus ca Delin, care se remarcase ca un pilot experimentat pe cîmpurile de luptă

ale aerului din Asia, Africa, Europa și America Latină să se fi aventurat într-un zbor de noapte chiar fără aparatele specifice și necesare unui astfel de zbor. Numai așa se explică de ce pilotul de pe „Albertina" a pierdut dintr-o dată aproape o mie de metri din înălțime, fără a mai putea redresa aparatul.

După ani, cînd Congoul încetase a mai fi centrul atenției generale, a apărut în presă o altă versiune în legătură cu împrejurările producerii catastrofei. Doctorul suedez A. Hassler a criticat vehement concluziile comisiilor care au investigat catastrofa de la Ndola. El a declarat că aceste concluzii sînt lipsite de obiectivitate. În acest context a apărut și părerea profesorului Frei Sulzer, conform căreia nu este exclusă posibilitatea ca această catastrofă aeriană să se fi produs din vina pilotului. Contrar acestui punct de vedere, Hassler declară că în procesele verbale se găsesc suficiente date ce atestă că pilotul se face vinovat de producerea accidentului. Acest expert suedez a reușit să adune date capabile să demonstreze că întregul echipaj al „Albertinei" lucrase continuu timp de treizeci de ore înaintea zborului. Căpitanul, afirma el, nu s-a odihnit deloc timp de douăzeci și patru de ore și, în plus, unul dintre cei trei piloți, aflați la bordul aeronavei, își pierduse noaptea dinaintea zborului într-un club din cele rău famate.

Dar cum nu este posibil să aflăm care dintre cei trei piloți se afla la comanda avionului în momentul producerii catastrofei, varianta lui Hassler ar putea fi cea adevărată și în măsură să explice pierderea bruscă din înălțime a aparatului. Pentru această teorie pledează și faptul că procesul verbal al autopsiei demonstrează că în sîngele unuia dintre piloți s-a găsit o cantitate însemnată de alcool...

Capitolul 6

ARAMBURU, UN CAZ CIUDAT

Din punctul de vedere al climei și al vieții politice Argentina este o țară fierbinte. Ea este însă și o țară frumoasă, iar capitala ei, Buenos Aires, unul dintre cele mai interesante orașe din lume. Numai că în golful Rio de la Plata domnește în permanență o stare de neliniște și agitație.

Încă înainte de întoarcerea din exil a președintelui Juan Domingo Perón, reședința acestuia, fabuloasa Casa Rosada, a fost amenajată în așa fel încît să dispună de cele mai moderne sisteme de securitate. Pe acoperișul palatului prezidențial a fost construită o pistă pentru aterizarea elicopterelor, pentru ca în caz de pericol extrem președintele să-și poată salva viața pe această cale.

De la Casa Rosada pleacă o stradă largă, la al cărui capăt se găsește clădirea Congresului, amintind în mod izbitor de edificiul Capitoliului de la Washington. Pe această stradă își avea sediul guvernul real al acestei țări, în clădirile moderne, cu turnuri și metereze, pe care generalii și le construiseră în imediata apropiere a palatului prezidențial. Se spune că și Ministerul de război era legat de Casa Rosada printr-un coridor subteran, ceea ce face ca pista de aterizare a elicopterelor de pe palatul prezidențial să nu mai aibă nici o valoare. Și-apoi, elicopterul este pilotat de un om, dar cine știe și cine ar putea spune de partea cui se află el la un moment dat? În condițiile Argentinei acest lucru este, dealtfel, ceva obișnuit...

La 29 mai 1970, în ziua primei aniversări a evenimentelor sîngeroase de la Cordoba, pe străzile capitalei argentiniene ieșiseră patrule ale poliției militare și civile întrucît Ministerul de interne dorea să oprească cu orice preț demonstrațiile. Fostul președinte al Argentinei, Pedro Eugenio Aramburu, în vîrstă de șaizeci și șapte de

ani, locuia în cartierul cu vile de la periferie. El renunțase de mult la politică, dedicîndu-se cu totul afacerilor în calitatea pe care o avea de coproprietar al Asigurărilor.

În aceeași zi, adică 29 mai 1970 după-amiază, în fața porții vilei lui Aramburu își făcură apariția doi ofițeri. Un al treilea rămase la volanul unui Peugeot alb. Cei doi sunară, spuseră cum îi cheamă iar femeia de serviciu le deschise și îi pofti în hol. Amîndoi aveau pe epoleți gradele armatei argentiniene. După mărturisirile ulterioare ale fiului și ale soției fostului președinte Aramburu, Sara, femeie cu o bogată experiență, a reieșit că militarii declaraseră că sînt însărcinați cu asigurarea securității generalului Aramburu.

Pedro Aramburu se întreținu cu cei doi în hol la o cafea. Nici Sara Arambru, nici fiul ei nu erau de față așa încît ar fi foarte greu de spus despre ce anume au discutat. În momentul însă în care soția lui Pedro Aramburu a intrat în hol, ea a observat că fotoliile erau goale. Spre marea ei surprindere... Aramburu părăsise locuința fără a spune măcar un cuvînt cuiva din familie... Așa ceva nu mai făcuse niciodată pînă atunci!

Mai tîrziu, fiul fostului președinte avea să relateze că îl văzuse pe tatăl său părăsind vila însoțit de cei doi ofițeri. Aceștia îl luaseră între ei, în timp ce un al treilea se așezase în spatele lor cu pistolul îndreptat spre ceafa tatălui, apoi s-au urcat toți patru într-un Peugeot alb.

Îndată ce mașina a dispărut după primul colț de stradă, familia lui Aramburu a anunțat poliția. Vestea dispariției fostului președinte a apărut cu litere mari pe primele pagini ale ziarelor. Purtătorii de cuvînt ai guvernului se grăbiră să declare că, în nici un caz nu poate fi vorba despre o răpire! Care erau argumentele lor? Nici unul plauzibil, de aceea mai tîrziu avea să se spună că a fost o greșeală regretabilă. Fapt este că poliția argentiniană și-a început cercetările pentru găsirea fostului președinte cu o întîrziere de o săptămînă. Timp suficient pentru răpitori să dispară și să se ascundă într-un loc sigur, împreună cu victima lor.

Pedro Eugenio Aramburu s-a născut la 21 mai 1905 în Rio Cuarto, ca fiu al unui mare latifundiar. La vîrsta de șaisprezece ani a intrat la Academia Militară. După absolvirea acesteia, în fața lui se deschisese o frumoasă

și rapidă carieră. Mai întîi una militară, apoi una politică. El făcea parte din aripa liberală a ofițerilor de stat major, care în anul 1955 au pus la cale înlăturarea guvernului lui Juan Domingo Perón, după ce acesta guvernase țara timp de șase ani. Înlăturat, Perón nu a depus însă armele, a emigrat la Madrid de unde, cu ajutorul unor susținători influenți, a preluat iarăși puterea în țară pentru o perioadă de numai treizeci de zile.

Cel de al doilea puci antiperonist a fost condus de generalul Aramburu în persoană. Și cu aceasta se părea că înfrîngerea lui Perón era definitivă. Lucrurile nu s-au petrecut însă întocmai. În anul 1973 Perón s-a reîntors din exilul madrilen și în luna septembrie a aceluiași an a fost reales președinte, funcție în care a rămas pînă la sfîrșitul vieții.[1]

Puciul condus de generalul Aramburu l-a adus la putere pe generalul Leonardi, care preluă funcția de președinte doar pentru scurt timp, pentru că, în urma unui alt puci, locul lui la Casa Rosada a fost luat de însuși Pedro Eugenio Aramburu! Și așa cum este obiceiul prin partea locului, el și-a început activitatea prin declanșarea unor acțiuni represive împotriva membrilor opoziției. Peroniștii au fost înghesuiți în spatele sîrmelor ghimpate. Execuțiile fără nici o judecată se țineau lanț...

Aramburu, personal, a dat ordin să fie asasinat generalul peronist Juan José Valle. La scurgerea unei perioade de doi ani de la preluarea puterii, Aramburu a fost nevoit să organizeze alegeri prezidențiale, cîștigate de Arturo Frondizi, candidatul blocului radicalilor, care a devenit, astfel, primul președinte ales al Argentinei. Pedro Aramburu se văzu nevoit să renunțe la Palatul prezidențial, nu însă și la activitatea politică, după cum avea să demonstreze țesătura de intrigi țesute de el ulterior.

Aramburu a fost unul dintre autorii principali ai loviturii de stat din martie 1962, cînd președintele Frondizi a fost înlăturat de la putere. În locul lui a fost instalat José Maria Guido. Nici acesta nu s-a menținut prea mult în scaun, urmîndu-l în ianuarie 1963, Umberto Illia. Aramburu trecu de partea opoziției, dar pe vremea aceea se ocupa mai mult de afaceri decît de politică. La 28 iunie 1966 președintele Illia a fost răsturnat și el de la

[1] Perón a încetat din viață la 1 iulie 1974 — nota trad.

putere de către un grup de militari conduși de generalul Juan Carlos Ongania, care deveni și președinte. Acesta era adversarul cel mai de temut al lui Aramburu, aflat la acea dată în rezervă.

Indiferent dacă cercetările au fost întîrziate intenționat sau dintr-o neglijență condamnabilă, fapt este că răpitorii au avut, așa cum spuneam, suficient timp pentru a ajunge, împreună cu victima lor, într-un ascunziș sigur. Poliția a lansat la o săptămînă de la data răpirii o acțiune de urmărire de mare amploare. În ziua declanșării acțiunii, un comisar de poliție declară că un Peugeot alb staționase în urmă cu cîteva zile în fața unui garaj public din apropierea vilei lui Aramburu. Șeful garajului cunoștea numărul de înmatriculare a mașinii iar atunci cînd a fost întrebat cine a venit și cine a plecat cu mașina a răspuns scurt: niște ofițeri.

Cam acestea erau datele cu care poliția pornise la drum. Numai că în cartotecile serviciilor de circulație numărul Peugeot-ului alb, indicat de șeful garajului, nu a putut fi identificat. Ceva mai tîrziu a fost găsit atelierul unde se confecționase numărul mașinii. Proprietarul atelierului a declarat poliției că el confecționează numere de înmatriculare la dorința clientului, așa cum dorește acesta, lucru perfect legal. Cît privește numele clientului el a precizat că nu trece în registru astfel de date. Clientul vine, plătește, își ia tăblița și pleacă... Cine are timp să se întrebe ce are de gînd să facă clientul în cauză cu mașina lui?!

În paginile ziarelor încep să apară fel de fel de presupuneri. Conform uneia dintre ele, poliția s-ar fi aflat în posesia mai multor date despre răpitori, date necomunicate însă ziariștilor. Lucru de înțeles, pentru că regimul lui Ongania nu avea nici un interes ca adevărul să iasă la lumină. Această presupunere era întărită și de faptul că poliția tăinuia adresa garajului și numele șefului acestuia.

În această atmosferă de confuzie totală, Carlos Perette, fost vicepreședinte al guvernului, a făcut o declarație senzațională: Aramburu a fost răpit din ordinul lui Ongania! Afirmație pe cît de surprinzătoare, pe atît de nedovedită!

Modul cum a fost răpit Aramburu seamănă izbitor cu răpirea și apoi asasinarea liderului sindical Augusto Var-

dera. Și acesta luase poziție împotriva regimului lui Ongania, devenind incomod, fapt pentru care el trebuia adus la tăcere. Ceea ce s-a și întîmplat în anul 1969: a fost răpit și asasinat! Poliția nu a reușit să-l prindă pe asasin, în ciuda faptului că dispunea inclusiv de o fotografie a acestuia!

Identi-kit este o metodă nouă de identificare în criminalistică. Un calculator electronic alcătuiește, pe baza unor semnalmente tipice, făcute de persoane care l-au văzut pe făptuitor, portretul real al acestuia. În cazul răpirii generalului Aramburu portretul răpitorului alcătuit de calculator, semăna izbitor cu al răpitorului și asasinului lui Vardera! Răpirea ex-președintelui amintea însă și de un alt atentat petrecut cu o lună de zile înainte.

Despre ce anume este vorba? Iurii Pivovarov, adjunct al șefului Agenției comerciale sovietice din Buenos Aires, se întorcea împreună cu soția și cei trei copii ai săi din weekendul petrecut cu prilejul sărbătorilor de iarnă. A oprit mașina lînă garajul locuinței sale, a coborît și a dat să deschidă poarta, dar în momentul acela cîțiva indivizi necunoscuți au tăbărît asupra lui. Aveau cu toții pistoale automate pe care le țineau îndreptate asupra lui. Alți cîțiva au obligat-o pe soția lui Pivovarov și pe copii să coboare din mașină, i-au pus cu fața la zid și le-au interzis să se întoarcă pînă cînd soțul și tatăl lor nu se va urca în mașina care tocmai stopase la marginea trotuarului. L-au urcat pe diplomatul sovietic în mașina lor apoi au demarat în viteză.

Soția lui Pivovarov a început să țipe după ajutor. Un polițist, aflat de serviciu în fața clădirii ambasadei unei țări latino-americane a tras după răpitori, dar mașina lor deplasîndu-se cu viteză ajunse la o distanță destul de mare așa că nu a mai putut fi atinsă. Focurile de armă au atras însă atenția celor aflați prin preajmă, iar vehicolul cu răpitorii a fost oprit de cîțiva cetățeni. Poliția i-a arestat imediat pe autorii răpirii.

În urma acestui act, guvernul sovietic a înaintat guvernului argentinian o notă de protest vehementă. Guvernul argentinian și-a exprimat regretul față de cele întîmplate, dînd asigurări că asemenea situații nu se vor mai repeta în viitor. Aceasta a fost fața obișnuită a medaliei, cealaltă față era mai puțin obișnuită... Poliția argentiniană a trecut sub tăcere rezultatele anchetei o bu-

nă bucată de vreme. Dar ziariștii au aflat, mai tîrziu ce-i drept, că în culisele răpirii lui Pivovarov se găsea „Movimiento Argentino Organizado", organizație teroristă și anticomunistă, ale cărei ramificații duceau pînă la cercurile guvernamentale cele mai înalte. Organizația colabora atît cu serviciul secret argentinian, cît și cu poliția, ea dispunea de un comando de șoc bazat pe principiile detașamentelor de șoc naziste. Ulterior nimeni nu a mai putut tăinui că unul dintre răpitori era Carlos Buena, ofițer activ de poliție. El semăna perfect cu portretul răpitorului lui Aramburu alcătuit prin sistemul identi-kit!

Odată cunoscute aceste date, au ieșit la iveală și alte elemente: armele fuseseră luate din arsenalul poliției! Unele aveau pe ele chiar însemnul depozitului de muniții al serviciului secret argentinian! Se înțelege că ceea ce a urmat nu se poate numi altfel decît un mare scandal... La scurt timp, șeful serviciului argentinian de informații, Eduardo Senorano, și-a prezentat demisia. Din cauza vîrstei înaintate și a stării precare a sănătății, ziceau gurile rele...

Familia lui Aramburu fiind conștientă că guvernul nu avea nici un motiv să-i prindă și să-i demaște pe răpitori, fiul cel mare al fostului președinte a hotărît să întreprindă cercetări pe cont propriu. El a fost sprijinit, îndeaproape, de căpitanul de fregată Luis Molinari, directorul poliției. În plus, Molinari i-a pus la dispoziție o grupă de marinari cu experiență și doi subofițeri de poliție, care au reușit în scurt timp să dea de urmele Peugeot-ului alb. Grupul lui Molinari descoperă că individul desemnat cu paza fostului președinte se muta, împreună cu victima sa, dintr-o ascunzătoare în alta.

Molinari a făcut toate demersurile pe cont propriu, adică ilegal, dar, în condițiile politice de atunci din Argentina, aceasta era singura cale posibilă. Oamenii lui își făcură apariția la locuința răpitorului și-l arestară, dar în momentul acela intră în scenă și poliția. Ieșind din casă cu răpitorii arestați, oamenii lui Molinari s-au trezit înconjurați de un număr apreciabil de polițiști. Aceștia îi urcară pe răpitori într-o mașină, iar pe Molinari și pe grupul său îi reținură pînă cînd mașina poliției se făcu nevăzută. Din clipa aceea nimeni nu i-a mai văzut pe răpitori. Poliția păstra o tăcere de mormînt asupra celor întîmplate. Abia mai tîrziu șeful poliției înaintă

presei un comunicat prin care se preciza că organele de poliție au reținut un grup de indivizi, condus de Molinari și fiul lui Aramburu, cărora le-au fost confiscate armele și grenadele de mînă ce le aveau asupra lor.

Ajunse în acest moment, lucrurile luară a turnură cu totul neașteptată: pînă acum poliția îi căuta pe răpitori, acum răpitorii începură să se caute între ei! Omul lor de legătură era arhiepiscopul Antonio Goggiari, el transmitea redacției ziarului „La Capital", din Mar del Plata, scrisorile răpitorilor.

Într-una din aceste scrisori se afirma că generalul Aramburu nu mai este în viață. O alta glăsuia același lucru, adăugînd însă că generalul a fost răpit de comandoul „Montaneros", format din civili și militari. De fapt era vorba de una și aceeași grupare care, la scurt timp după comiterea răpirii, a pus la dispoziția posturilor de radio o declarație privind schimbarea denumirii grupării. În viitor se va numi „Comandoul Juan José Valle". Alegerea nu era întîmplătoare. În anul 1956 cînd, după alungarea lui Juan Peron de la președinție, Aramburu a preluat puterea și a ordonat executarea a douăzeci și șase de peroniști, printre care și generalul Juan José Valle.

Într-o altă scrisoare adresată arhiepiscopului Goggiari, comandoul făcea cunoscut că Aramburu a fost condamnat la moarte de un tribunal militar, constituit din doi ofițeri activi și unul în rezervă, și executat. Actul de acuzare a lui Pedro Aramburu conținea 271 capete de acuzare. Printre altele el a fost condamnat pentru că l-a trimis pe Juan Domingo Perón în exil, a desfășurat o campanie incorectă împotriva acestuia și a proferat calomnii la adresa soției acestuia, Evita. Celelalte capete de acuzare aminteau de asasinarea generalului Juan José Valle și a colaboratorilor săi, guvernarea lui anticonstituțională, cenzura presei și, în cele din urmă, furturile. Se spunea că dictatorul și-ar fi însușit o bună parte din fondurile organizațiilor sindicale, de exemplu.

Conform aceleiași scrisori, în ciuda vîrstei înaintate și a experienței sale, Aramburu s-ar fi prezentat în fața tribunalului ca un începător, iar în momentul în care l-a recunoscut pe președintele tribunalului — numele acestuia era ținut în secret — și a înțeles că nu mai are nici o șansă de scăpare, a leșinat. Medicul i-a făcut o injecție

cu adrenalină readucîndu-l repede în simțiri, dar, la scurt timp după aceea, în timp ce i se citea lista crimelor de care se făcea vinovat, a leșinat din nou. Înainte de pronunțarea sentinței, cînd i s-a dat ultimul cuvînt, a recunoscut că este vinovat și că regretă faptele comise.

După alte scrisori, execuția nu s-ar fi putut desfășura conform procedurii obișnuite întrucît condamnatul își pierduse cunoștința fără să și-o mai recapete. În această situație ofițerii hotărîseră să-l împuște, pentru a termina mai repede cu el. Una din scrisori se termina astfel: „Dacă Dumnezeu se va îndura de sufletul lui Aramburu, atunci să fie atît de milostiv cu el, precum a fost el față de țară și față de locuitorii ei."

În legătură cu scrisorile publicate, în presa argentiniană au apărut tot felul de supoziții, cele mai multe legate de autenticitatea lor. În situația politică din Argentina era greu de precizat dacă exista cu adevărat un comando cu numele „Montaneros", dar și mai greu era de precizat cine sînt ofițerii ce făceau parte din acest comando. Lingviști reputați analizînd textul scrisorilor au ajuns la concluzia că, după modul de exprimare, după expresiile folosite și după cuvintele alese, textul fusese redactat de una sau mai multe persoane din cercuri foarte apropiate poliției sau armatei.

Agenția „Interpress Service" a relatat o împrejurare care mai mult a încețoșat decît a reușit să clarifice ceva din enigmele legate de asasinarea generalului Aramburu. La începutul lunii iulie, cîțiva prieteni ai lui Aramburu, din Buenos Aires, au primit vești din partea unui oarecare avocat Mahmud, ce se dădea drept intermediar între răpitori și familia generalului răpit. El declarase că este împuternicit să trateze predarea ex-președintelui Aramburu către familie, în cazul în care aceasta din urmă va accepta să plătească răpitorilor o răscumpărare de 50.000.000 pesos argentinieni.

Prietenii lui Aramburu se sfătuiră cu familia fostului președinte și hotărîră să accepte propunerea. Ulterior însă cînd urma să fie stabilite amănuntele legate de modalitatea de predare a ostatecului și, respectiv, a banilor, avocatul Mahmud n-a mai apărut. Parcă l-ar fi înghițit pămîntul... O săptămînă mai tîrziu, mai precis la 15 iulie, familia Aramburu a publicat în presă un comunicat referitor la acceptarea ofertei făcută de răpitori.

Drept răspuns, la 16 iulie poliția a descoperit cadavrul fostului președinte.

Chemată să-l identifice, soția lui Aramburu a declarat că nu-l recunoaște pe soțul ei în cadavrul ce i se înfățișează. Dar, în pofida acestei declarații, cadavrul a fost înmormîntat cu toate onorurile cuvenite unui șef de stat, ca fiind al lui Pedro Eugenio Aramburu. Mai tîrziu poliția argentiniană avea să declare că găsise cadavrul fostului președinte într-un cavou, situat la 38 km de Buenos Aires. Asta a fost tot ce s-a publicat în presă. Despre locul detențiunii lui Aramburu sau despre starea cadavrului în momentul găsirii nu s-a suflat nici o vorbă!

La numai cîteva săptămîni de la funeralii, agenția argentiniană de presă informa că poliția a reușit să-i prindă pe răpitorii lui Aramburu: aceștia se numeau Eugenio Angel și Fernando Medina, ambii studenți cu vederi de stînga. Ei însă nu vor putea să compară în fața tribunalului întrucît Medina reușise să fugă de sub escortă, iar Angel fusese împușcat în schimbul de focuri purtat cu poliția. Știrea a apărut în toate ziarele argentiniene, însă nimeni nu i-a acordat nici cea mai mică atenție sau importanță. Lumea știa foarte bine că nu era decît o manevră, destul de slab însăilată, a guvernului. Cunoșteau cu toții prea bine metodele generalului Juan Carlos Ongania! Era grăitor mai ales faptul că în intervalul scurs de la răpirea lui Aramburu pînă la terminarea funeraliilor acestuia, generalul Ongania nu a părăsit nici o clipă palatul Casa Rosada. El era adversar declarat al comunismului și democrației și se comporta ca atare, avînd la activ un număr impresionant de dispariții „enigmatice" ale unor oponenți incomozi. În schimbul unor sume însemnate, sustrase din vistieria statului, oameni plătiți de el îi căutau și îi măturau din cale orice adversar politic.

Poporul argentinian îl ura pe Ongania mai mult decît pe oricare alt dictator aflat pînă la el în fruntea statului. Și nu fără motive. Oare n-a fost el cel care a dat ordin cu sînge rece să se deschidă focul împotriva studenților și muncitorilor care demonstrau împotriva teroarei și a situației economice și sociale precare din țară? La Cordoba și Tucuman, din ordinul lui, poliția a deschis focul asupra muncitorilor neînarmați. Pe pavajul străzilor au

rămas fără viață patruzeci de persoane, iar ambulanțele au transportat spre spitale sute de răniți.

Real sau fals, Aramburu a fost așadar îngropat. La scurt timp după aceea generalul Ongania a dispărut și el de pe scena politică a țării, locul lui luîndu-l, la începutul lunii iunie, o juntă militară condusă de doi generali: comandantul aviației și cel al forțelor navale. După aceea la Casa Rosada și-a făcut apariția un nume nou, Roberto Marcello Levingston, acesta venea direct de la Washington unde îndeplinise funcția de atașat militar, aero și naval al Argentinei.

Ceva mai tîrziu au ieșit la iveală o serie de elemente demne de toată atenția: ex-președintele Aramburu fusese răpit și asasinat pentru ca moartea lui, în general, toată afacerea legată de aceasta să ducă la căderea generalului Ongania? Cu puțin timp înainte Ongania avusese o controversă serioasă cu ministrul comerțului Adalbert Krieger Vasen, care era și reprezentantul concernului nord-american Rockeffeler în Argentina, cu alte cuvinte era omul Americii pe pămîntul acestei țări. Sau, altfel spus, un om cu o influență imensă.

Tribunalul ofițerilor Montaneros, cel care îl condamnase la moarte pe fostul președinte, prezentase drept unul dintre principalele capete de acuzare faptul că Aramburu pîngărise memoria Evitei Perón, fosta soție a fostului președinte, devenită atît în timpul vieții, dar mai ales după moarte, un mit pentru poporul asuprit al Argentinei. Oamenii de rînd îi spuneau pur și simplu Evita sau Evita cea sfîntă și considerau orice calomnie adusă ei drept o insultă personală!

Evita s-a născut în localitatea La Primavera, undeva în pampa sud-americană. Era o frumusețe. Ajunsese dansatoare la Buenos Aires, apoi crainică la un post de radio. Voia să se facă actriță, dar neavînd suficient talent a trebuit să se mulțumească a ajunge „Evita cea sfîntă"! Tînărul ofițer Juan Domingo Perón a zărit-o odată în timpul unui spectacol, i-a trimis un buchet de flori, după care a luat-o de nevastă. Mai tîrziu, după ce el a ajuns președinte, frumoasa Evita deveni prima doamnă a Argentinei și, spre surprinderea multora, un politician din cale-afară de abil.

Înainte de toate Evita era un bun psiholog. Ea s-a priceput de minune să cîștige simpatia poporului exploa-

tat, știa să se exprime în cuvinte alese și să gesticuleze patetic. A promis și în parte a realizat diferite reforme sociale. Oamenii o idolatrizau, o adulau. Numele ei a început să fie dat străzilor, unor localități, chipul ei a fost imprimat pe timbre. Juan Domingo Perón, a cărui poziție politică era din zi în zi mai șubredă, avea în persoana frumoasei sale soții un apărător pe cinste.

Într-o bună zi Evita Perón se îmbolnăvi grav, doctorii reușind s-o țină în viață cu mare greutate și numai cu injecții. La 26 iulie 1962, ziua în care ea a încetat din viață, întreaga țară s-a cufundat într-o tristețe fără margini. Juan Domingo Perón își avea însă planul său: doctorul Pedro Aza îmbălsămă cadavrul Evitei Perón pentru a fi expus, într-un sicriu de sticlă, la Casa Sindicatelor din Buenos Aires. Mulțimea venea de peste tot să se închine memoriei dispărutei, Casa Sindicatelor devenind în scurt timp un loc de pelerinaj pentru poporul argentinian. La nu mult timp după aceea, Juan Perón a cerut Papei de la Roma să o declare sfîntă pe răposata lui soție. Papa a refuzat. Situația din țară s-a agravat, evoluînd spre evenimentele știute. Perón a plecat în exil, iar la Casa Rosada s-a instalat, ca președinte, Aramburu.

Una dintre primele griji ale noului președinte a fost să scape de cadavrul Evitei Perón, care devenise un simbol al peronismului. Din această cauză, Aramburu și vicepreședintele său, Rojas, au hotărît să facă dispărut corpul neînsuflețit al Evitei.

Acțiunea s-a desfășurat după un plan tipic. În zorii zilei armata a ocupat clădirea Casei Sindicatelor, postînd pază severă la intrarea principală. Către miezul nopții în fața clădirii își făcuseră apariția unități motorizate ale armatei și poliției. Martori ocazionali și unii ziariști recunoscură printre ofițeri pe colonelul König, șeful serviciului argentinian de spionaj, și pe alți colaboratori apropiați ai acestuia. Cîțiva soldați așezară sicriul de sticlă pe un car blindat după care cortegiul s-a pus în mișcare într-o direcție necunoscută. Ziariștii prezenți la fața locului au încercat să se țină după convoi, dar nu li s-a permis acest lucru.

A doua zi, răpirea corpului neînsuflețit el Evitei Perón deveni punctul de senzație al întregii prese argentiniene. Oamenii începură să-i învinuiască de această acțiune brutală pe generalul Aramburu și pe contraamiralul Rojas, vicepreședintele său. Pe străzi își făcură apariția grupuri de demonstranți. În această situație, Aramburu a ordonat poliției să ocupe pozițiile strategice ale orașului.

Afacerea cu dispariția cadavrului Evitei Peron a ținut pagina întîia a ziarelor argentiniene o lună încheiată. Nu au lipsit, desigur, nici presupunerile. Unii ziceau că generalul Aramburu a ordonat ca ea să fie înmormîntată nu departe de localitatea La Primavera, acolo unde ea văzuse lumina soarelui. Și fără a aștepta vreo confirmare oficială, a doua zi spre locul acela începură să se îndrepte grupuri mari de peroniști. Alții spuneau că Evita fusese înmormîntată în marele cimitir Chacarita din Buenos Aires, sub un nume străin ... O a treia versiune glăsuia cum că mașinile blindate ale colonelului König au transportat corpul neînsuflețit al Evitei la o cazarmă de la marginea orașului. Aici l-ar fi așezat într-o ladă de lemn pe care scria „piese de schimb", după care au trimis lada într-o direcție necunoscută.

În presa mondială au apărut și alte speculații. Conform uneia dintre ele, sicriul cu cadavrul fostei prime doamne a Argentinei ar fi fost transportat într-o valiză diplomatică la ambasada Argentinei la Roma, unde ambasadorul, la ordinul ministrului său de externe, l-a îngropat într-un loc necunoscut. Un purtător de cuvînt al guvernului a păstrat cea mai discretă tăcere, în timp ce președintele Aramburu și vicepreședintele Rojas parcă n-ar fi auzit de una ca asta!

S-a făcut auzită și o altă versiune, tot „autentică", ea îngreunînd și mai mult contul, și așa destul de încărcat, al generalului Aramburu. În vechiul port Tigre de la periferia orașului Buenos Aires și-au făcut apariția într-o bună zi trei ofițeri ai armatei argentiniene și un duhovnic în sutană neagră. Aceștia au scos dintr-un automobil un obiect lung și greu, învelit într-o cuvertură, l-au așezat pe o ambarcațiune și au plecat. În aceeași dimineață, în golful Rio de la Plata a ancorat un iacht neidentificat. Ofițerii au trecut pe puntea iachtului obiectul acela lung și greu după care ambarcațiunea s-a îndepărtat de țărm. Ajuns la locul numit Martin Garcia ei au aruncat obiectul în mare, în timp ce prelatul catolic rostea rugăciuni ...

Capitolul 7

ÎN PLINĂ AMIAZĂ

Dallas nu este capitala statului Texas, chiar dacă este cel mai important dintre orașele acestui stat. În cartierele lui cu vile trăiesc aproximativ cinci sute de milionari, iar pe străzile lui cad în fiecare an sub gloanțele asasinilor tot atîtea victime cît în întreaga Anglie într-o perioadă similară. Procurorul Wade, despre care va mai fi vorba în continuare, spunea: „În Texas nu ne aflăm cu mult mai departe decît în epoca lui de pionierat".

Se spune că texanul este îngîmfat, brutal și exagerat de plin de sine. El își atribuie cel puțin de două ori mai multe calități decît americanul obișnuit, calități care îi deranjează și-i supără pe europeni.

Texasul a devenit pămîntul tuturor făgăduințelor în 1901, în momentul cînd pe țărmurile Golfului Mexic au apărut primele pete de petrol și cînd între Houston și Galvestone s-a ridicat, doar în cîțiva ani, cel mai mare centru petrochimic din lume.

Se spune că Heraldson L. Hunt cîștigă cîte un milion de dolari în fiecare zi. El este cel care a finanțat Comitetul pentru cercetarea activităților antiamericane al lui McCarthy și are merite incontestabile în promovarea războiului rece. În anii șaizeci el se afla în culisele unor organizații ultrareacționare de dreapta, propovăduitoare ale concepțiilor fasciste. „Societatea John Birch", sprijinită materialicește de Hunt, îl catalogase drept comunist pe însuși președintele Statelor Unite, Eisenhower!

Cam același lucru se scria în diferite ziare și despre Kennedy. La sosirea lui la Dallas, „Dallas Morning News" publicase un text care încadra un portret. Fotografia era retușată într-atîta încît Kennedy aducea cu un criminal, iar textul însoțitor suna ca un mandat de arestare. Extremiștii de dreapta îl învinuiau pe Kennedy de trădarea principiilor Constituției și de subminarea suveranității Statelor Unite, de trădarea țărilor prietene (Cuba, Katanga și Portugalia). Se mai afirma că este prietenul dușmanilor (U.R.S.S., Iugoslavia, Polonia). În textul din „Dallas Morning News" mai scria că J. F. Kennedy era indiferent față de agreerea legilor anticomuniste și că în instituțiile federale și-au găsit adăpost cetățeni străini și comuniști. Textul și fotografia costaseră 1 465 dolari, sumă pe care a plătit-o Nelson B. Hunt, fiul miliardarului Hunt.

În Texas, dar mai ales la Dallas, guvernau extremiștii de dreapta, iar în întregul stat nu s-au găsit suficienți adversari politici care să se opună activității elementelor fasciste de dreapta. Din vremea legendarilor „Texas Rangers" tehnica de luptă s-a mai schimbat, dar principiul conform căruia dreptatea este totdeauna de partea celui mai tare a rămas la fel de valabil.

Cine s-ar fi încumetat să-i țină piept miliardarului Hunt? Lui îi aparținea totul la Dallas, pînă și poliția. Ordinele lui erau respectate cu strictețe și de cei optzeci de bussinesmeni care îl ajutau să guverneze orașul. Domnii aceștia urmăreau un singur lucru: ei vroiau să-și mențină pozițiile economice, asigurîndu-se astfel posibilitatea executării unei dictaturi politice. În anul 1963 el avea în mînă toate atuurile puterii. Crease pentru aceasta și condițiile necesare.

Consiliul orașului era format din două sute cincizeci de bogătași locali, pe care nimeni nu-i alegea pentru a face parte din acest organism. Ei erau pur și simplu invitați. Aceștia nu aveau curajul să refuze căci știau prea bine că, în caz contrar, la viitoarele „alegeri" vor rămîne pe dinafară. Încuviințau și apoi nu-i mai era permis nimănui să taie vreun codru din pîinea lor cea mare. Membrii consiliului s-au ridicat împotriva politicii lui J. F. Kennedy. Nu-l iubeau pe președinte și nu aveau încredere în el, întrucît Kennedy nu se limita numai la a-și respecta promisiunile făcute în campania electorală, precum și obligațiile asumate față de populația de culoare. În timpul campaniei electorale, cînd Martin Luther King, conducătorul negrilor, ajunsese în fața unui tribunal din Georgia, și curînd după aceea a fost silit să ajungă după gratii, viitorul președinte american l-a susținut în pofida amenințărilor proferate de guvernatorii a trei sta-

te din sud. Aceştia îi prorociseră lui Kennedy că va pierde alegerile dacă va face din problemele negrilor propriile lui probleme. Viitorul ministru american al justiţiei, Robert Kennedy, a fost pentru o acţiune şi mai eficientă, el a determinat eliberarea lui King, acţiune prin care şi-a cîştigat întreaga adeziune a Americii negre şi adversiunea a numeroşi duşmani din rîndul preaputernicilor magnaţi.

Ameninţările guvernatorilor nu se adeveriseră. E drept, cîţiva boşi din sud îi întorseseră spatele, dar populaţia de culoare trecu necondiţionat de partea lui. Kennedy a cîştigat alegerile datorită voturilor hotărîtoare ale negrilor americani. În ianuarie 1961 el îşi preluă funcţia în mod oficial. Mulţi îşi exprimaseră părerea că prin politica sa socială progresistă, tînărul preşedinte se situa alături de marele Abraham Lincoln. Dar cine ar fi putut prevedea că îl va aştepta şi acelaşi destin?

Magnaţii finanţei zîmbiseră la auzul punctelor cuprinse în programul campaniei electorale, imaginîndu-şi că ar fi vorba doar de o metodă simplă de atragere a alegătorilor. Candidaţii promiteau adesea marea cu sarea, dar după victoria în alegeri uitau brusc toate promisiunile făcute.

Kennedy îşi ţinu cuvîntul, fapt care a trezit o reacţie vehementă, hotărîtă şi în sînul propriului partid. Membrii partidului democrat din statele sudice se postară făţiş împotriva propriului reprezentant la Casa Albă. Cea mai puternică opoziţie venea însă din statul Texas. Dezbinarea din sînul partidului ar fi putut deveni fatală pentru a doua candidatură a preşedintelui. Dealtfel, adversarii nici nu aşteptau altceva decît declanşarea unor neînţelegeri în cadrul partidului democrat. Aceasta era şi părerea exprimată într-un articol din „Washington Calling“ din 10 noiembrie 1963:

„Preşedintele Kennedy a încredinţat prea devreme vechiului său prieten şi îndelungat colaborator părerea că este foarte indignat de obrăznicia cîtorva mari industriaşi, care folosesc degrevarea de impozite pentru a sprijini elementele extremiste de dreapta. Zicînd acestea, preşedintele se gîndea la doi oameni, despre care se spunea că sînt cei mai bogaţi din lume. Este vorba despre magnatul petrolului Paul Getty, care trăieşte mai mult în Anglia, şi de Hunt, regele petrolului din Dallas. Amîndoi sînt miliardari şi amîndoi, după cum spunea însuşi

preşedintele, au plătit în anul care a trecut impozite federale relativ scăzute. La fel, după cum spunea Kennedy, aceşti industriaşi „folosesc diferite trucuri pentru a se eschiva de la plata impozitelor, iar sumele astfel realizate le folosesc pentru sprijinirea elementelor ultrareacţionare, pentru popularizarea lor în presă, la radio şi televiziune“.

Este cunoscut faptul că, între prieteni, miliardarul Hunt nu-şi ascundea duşmănia faţă de Kennedy. Preşedintele devenise incomod întrucît impozitele pe care Hunt le datora statului se ridicau la aproximativ o sută de milioane de dolari. Poate de aceea regele petrolului declarase în toamna anului 1961: „Nu există alte cale, Trebuie să terminăm cu trădătorii infiltraţi în guvernul nostru. Toţi trebuie împuşcaţi“. Să fi fost o remarcă întîmplătoare, un program bine pus la punct sau o instigare la atentatul ce avea să aibă loc?

John Fitzgerald Kennedy nu subestima opoziţia texană, de aceea hotărîse să se întîlnească cu adversarii săi texani chiar pe terenul acestora. Intenţiona să discute cu senatorii Yarborough şi Connally şi mai dorea, de asemenea, să încerce să-i convingă pe alegătorii din partea locului să voteze pentru el. În orice caz, Kennedy era convins că nu va fi o călătorie prea plăcută.

Opinia publică îi pregătea însă un alt program. La San Antonio, Kennedy participă la o festivitate organizată la Institutul de cercetări în domeniul aviaţiei şi medicinii cosmice al lui „U. S. Air Force“. Adunarea a avut loc la baza aeriană de la Brooks; la Houston, Kennedy rosti o cuvîntare la dineul oferit de congresmenul democrat Albert Thomas. De aici preşedintele se îndreptă spre Fort Worth, o aşezare de o jumătate de milion de locuitori, unde reprezentanţii Camerei de Comerţ organizaseră un dejun pentru două mii de invitaţi.

Cu această ocazie Kennedy se referi la importanţa istorică a oraşului, vestit prin luptele purtate împotriva indienilor, remarcă dezvoltarea rapidă a industriei locale în perioada de după cel de-al doilea război mondial[1] şi lăudă ultima noutate în materie de armament; avionul de luptă supersonic din seria TFX. În ziare apărură arti-

[1] Printre altele, aici s-au fabricat faimoasele bombardiere de tip „Liberator“ — Nota trad.

cole referitoare la cuvîntarea pe care o rostise și despre programul lui la hotelul „Texas", dar puțini dintre reporteri își puteau permite să creadă că majoritatea aplauzelor erau adresate președintelui și nu soției lui!

Kennedy, care înțelese acest lucru, zîmbi și spuse în glumă: „Dealtfel, eu sînt un simplu președinte care o însoțește pe soția sa, Jacqueline". În această călătorie, Jackie, care în momentele acelea era cea mai populară femeie a Statelor Unite, îl ajuta, prin farmecul său, pe John Fitzgerald să cîștige cît mai mulți alegători.

Președintele luă micul dejun la Fort Worth. La prînz, avionul era așteptat la Dallas, oraș aflat nu prea departe. Între timp, serviciul de securitate se îngriji de degustarea băuturilor pregătite pentru președinte. Agenți ai F.B.I. se ocupau direct de cumpărarea cărnii necesare mesei, conform preferințelor șefului administrației americane, iar bucătarul o pregătea sub strictă și permanentă supraveghere. Punctul central al vizitei îl constituie tîrgul local. Nu este deci de mirare că agenți secreți cercetară cu minuțiozitate fiecare din cei cinci sute de trandafiri galbeni, care împrejmuiau restaurantul tîrgului, unde urma să aibă loc prînzul oficial.

Prevederea nu era inutilă. În urmă cu cîteva săptămîni se petrecuse, chiar la Dallas, un incident neplăcut, care se soldase cu insultarea reprezentantului permanent al S.U.A. la Națiunile Unite, Adlai Stevenson. Poliția locală reușise să intre în posesia fotografiilor tuturor persoanelor dubioase, iar în ziua vizitei lui Kennedy aceștia aveau în spate cîte un agent secret. Dacă unul dintre ei ar fi ieșit pe stradă, el ar fi fost anihilat imediat. Dar, se părea că este liniște peste tot, pînă și neofasciștilor, conduși cîndva de generalul Walker, nu li se auzi glasul.

Ku-Klux-Klan-ul nu dezgropase nici el pipa războiului. Iată de ce oamenii din garda personală a președintelui își imaginară că totul este în cea mai perfectă ordine.

La Fort Worth micul dejun oficial dură două ore încheiate. La unsprezece și treizeci și două de minute avionul supersonic prezidențial „Air Force One" decolă și peste numai opt minute aterizâ pe aeroportul „Love Field" din Dallas. În fața aerogării veniră să-l întîmpine oficialitățile locale și reprezentanți ai partidului democrat. Magnații finanței nu veniseră la aeroport, fapt care produsese vicepreședintelui Johnson și soției sale o mare

satisfacție. Întreaga primire fusese destul de rece, comportarea gazdelor destul de rezervată.

Pe aeroportul din Dallas președintele era așteptat de mașina sa personală, pe care Secret Service o adusese de la Washington pe calea aerului. Era un „Lincoln" de paradă complet blindat, cu numărul de înmatriculare OG-300, cu capota rabatabilă și cu pereți transparenți din laminit impenetrabil. Lui Kennedy nu-i prea plăcea să călătorească cu ea întrucît i se părea că arată ca un manechin într-o vitrină. Din această cauză, președintele dădu ordin ca acoperișul să fie strîns, cu atît mai mult cu cît ziua de douăzeci și doi noiembrie 1963 era plină de soare. Mercurul termometrelor urcase pînă la douăzeci și șase de grade.

În fruntea coloanei de mașini se afla, într-un Ford alb, șeful poliției din Dallas, Jesse Curry, însoțit de șeriful Bill Decker și doi polițiști. Președintele ședea lîngă soția lui pe bancheta din spate a mașinii personale, în fața lor aflîndu-se guvernatorul Connaly cu soția. William R. Greer, șoferul de pe „Lincoln", era un agent experimentat. În imediata apropiere a mașinii lui Kennedy se găsea Roy H. Kellerman, șeful gărzii personale a președintelui. Limuzina lui Kennedy era escortată de ambele părți de motarzi, în timp ce din spate era urmată îndeaproape de o mașină a poliției, avînd patru polițiști înăuntru și alți patru pe scări. „Queen Mary", cum numeau polițiștii această mașină, avea misiunea de a supraveghea acoperișurile caselor și geamurile și de a urmări ce se întîmplă pe trotuare, prin mulțimea entuziastă care flutura din mîini de o parte și de alta a șoselei.

În spate, la o distanță oarecum apreciabilă în urma lui „Queen Mary", veneau vicepreședintele Johnson[1] cu soția, senatorul Yarborough și garda personală a lui Johnson. Urmau după aceea în coloană mașinile oficialităților locale și ale demnitarilor, autobuze pentru presă și reporterii televiziunii, toate fiind însoțite de motocicliști ai poliției de circulație. Poliția secretă alesese încă în urmă cu o săptămînă traseul pe care urma să-l parcurgă coloana, traseu cu care președintele Kennedy se

[1] Locul pe care mașina vicepreședintelui Johnson îl ocupa în ordinea de precădere a coloanei prezidențiale nu trebuie să surprindă pe nimeni, întrucît în vizita la Dallas acesta îl însoțea neoficial pe președintele J. F. Kennedy — Nota trad.

declarase de acord. El măsura aproximativ șaisprezece kilometri, prin aceasta conducătorii partidului democrat urmărind ca președintele să fie văzut de cît mai mulți alegători. Traseul trecea prin cartierele industriale ale orașului, zona rezidențială, apoi zona de blocuri noi din centru și în cele din urmă trecea la o distanță de cinci sute de metri de centrul de expoziții Trade Mart.

Dacă primirea la aeroport fusese rece, în schimb străzile erau înțesate de oameni care jubilau. Serviciul secret al lui Kennedy estima la patru milioane numărul cetățenilor aflați pe trotuare. Pentru condițiile din Texas acest număr însemna un succes deosebit. Președintele era foarte bucuros, zîmbea, saluta pe toată lumea. Îi ceruse șoferului să oprească lîngă un grup de școlari cărora le întinse mîna. Micii admiratori ridicară capetele la nivelul capotei, rugîndu-l: „Opriți și aici, domnule președinte. Dați mîna și cu noi!" A doua oară mașina prezidențială opri lîngă un grup de călugărițe catolice. Kennedy coborî, schimbă cu ele cîteva cuvinte și le întinse mîna, „shakehands"[1] fiind una din obligațiile președintelui american. Ovațiile creșteau, iar doamna Connally era bucuroasă să constate că pentru Kennedy acest lucru constituia o surpriză plăcută.

„— Nu ați putea spune, domnule președinte, că locuitorii Dallas-ului nu vă iubesc, zise ea.

— Nu, într-adevăr, n-aș putea spune", recunoscu președintele.

S-ar putea ca acestea să fi fost ultimele lui cuvinte; pentru că la numai cîteva minute după aceea s-a produs tragedia.

Dar, să urmărim evoluția evenimentelor. La douăsprezece și douzeci și șapte de minute coloana trebuia să părăsească centrul orașului, trecînd de pe artera principală Main Street pe Houston Street, apoi pe Elm Street spre pasarelă de unde urma să pătrundă spre Trade Mart. Acesta era programul. La douăsprezece și douăzeci și opt de minute mașina lui Kennedy se afla pe Elm Street, în-

[1] Obicei devenit obligație a președinților americani. Însemnînd în traducere liberă „ceremonia strîngerii mîinilor", obligația, introdusă în anul 1901 de președintele William McKinley, consta din aceea că șeful administrației americane trebuia să strîngă mîna tuturor persoanelor care treceau pe lîngă el în timpul unei ceremonii — Nota trad.

dreptîndu-se spre pasarelă cu optsprezece kilometri la oră. La douăsprezece și treizeci coloana trecea prin dreptul lui Texas School Book Depository, o clădire nu prea aspectuoasă. Pe trotuare, mulțimea entuziastă flutura din mîini. Doamna Connally îi mai spuse președintelui:

„— O să ajungem într-o clipă, este imediat după pasarelă".

Unul dintre agenții secreți, care îl urmărea din „Queen Mary" pe președinte, comunică prin aparatul de emisie-recepție colegului său din zona centrului de expoziții că mașinile se apropie de punctul terminus și că președintele va ajunge acolo în cel mult cinci minute. Cineastul amator Abraham Zapruder se găsea pe Elm Street, la numai șaptezeci de metri de Depozitul de cărți. În momentul în care observă mașina președintelui, el duse aparatul la ochi și începu să filmeze. El, desigur, nu bănuia că va fi autorul celui mai valoros document, că filma pe viu întreaga desfășurare a atentatului împotriva președintelui Statelor Unite ale Americii!

La douăsprezece și treizeci de minute se auzi prima împușcătură. În momentul acela, polițistul Chaney se găsea pe motocicletă la numai doi metri de roata din dreapta-spate a „Lincoln-ului", așa că observă imediat cum din capul președintelui începu să curgă sînge. Jacqueline Kennedy se întoarse și, înțelegînd ce s-a întîmplat, abia mai apucă să strige: „O, nu! Nu!" Soțul ei ridică mîna ca și cînd ar fi vrut să-și protejeze gîtul apoi se înclină încet spre înainte. Se auzi a doua detunătură și imediat după ea, a treia. Președintele Kennedy căzu în brațele soției sale. Guvernatorul Connally se prăbuși și el.

Agentul Clinton Hill, din garda personală a lui Kennedy, sări de pe scara lui „Queen Mary" și alergă spre mașina președintelui. Se agăță de un suport și încercă să sară pe scară, dar căzu pe capota portbagajului. Jacqueline încercă să-l ajute, întinzîndu-i mîna în timp ce capul președintelui lovit căzu pe bancheta mașinii.

Ținînd pistoale în mîini, oamenii din garda președintelui se răspîndiră pentru a-l prinde pe făptaș. Operatorul de televiziune Nel Crouch zări pentru o clipă, tocmai în momentul în care dispărea, la fereastra unui etaj superior al Depozitului de cărți, un om cu o pușcă. Bill Greer, șofer cu experiență, apăsă pe accelerator și pen-

tru că mașina avea un start foarte bun, țîșni înainte, apropiindu-se cu toată viteza de viaduct.

Roy Kellerman, garda personală a președintelui, comunică la aparatul de emisie-recepție tot ce se petrecea și, în special, că mașina se îndrepta spre spitalul cel mai apropiat.

Garda personală a vicepreședintelui Johnson îl culcase pe acesta și pe soția lui pe podeaua mașinii cînd auziseră prima detunătură. Cei doi încă nu aflaseră de tragedie. Clinton Hill reuși să ajungă între cei doi răniți[1] de unde striga șoferului să mîne cît poate mai repede.

Mai tîrziu, un reporter al Agenției Associated Press aducea următoarea mărturie:

„Se părea că din mașina președintelui zburau bucățele de carne. Partea stîngă a capului lui Kennedy era năclăită de sînge. Doamna Kennedy înțelese îndată ce s-a întîmplat, îl cuprinse în brațe, strigînd: „O nu! Nu!" Ea se aplecă asupra președintelui, îi așeză capul pe genunchii ei și încercă să-i vorbească. Roy Kellerman îl căuta pe atentator, ținînd în mînă un pistol cu piedica trasă . . ."

„Parkland Memorial Hospital" nu se afla prea departe. La douăsprezece și treizeci de minute emițătorul mobil al poliției, care îl însoțea pe președinte, comunică centralei spitalului că vor sosi îndată cu rănitul. Imediat după aceea postul local de radio făcea apel către chirurgul șef Thomas Shires să se prezinte de urgență la sala de operație pentru un caz de forță majoră.

Doctorul Shires nu era însă acasă. Malcom Perry, colegul lui, care tocmai prînzea în bucătărie, auzi apelul și plecă în grabă spre spital. Și numai cînd intră pe poarta spitalului află cine era pacientul!

Mașina pilotată de Bill Greer opri în fața spitalului la douăsprezece și treizeci și opt de minute. Căutară mai întîi două targi mobile căci amîndoi rănițiii stăteau întinși pe banchetele mașinii. Buchetele cu trandafiri erau năclăite în sînge. Jacqueline Kennedy tăcea. Nelly Connally sprijinea capul soțului ei și plîngea cu suspine.

Între timp sosiră și reporterii. La întrebarea unuia dintre ei, Clinton Hill răspunse că președintele a încetat din viață. La orele douăsprezece și patruzeci, adică la

[1] Președintele Kennedy și guvernatorul Connally — Nota trad.

scurgerea a zece minute din clipa cînd a răsunat prima împușcătură, doctorul Perry își spăla mîine, în timp ce asistenta lui îl aștepta cu mănușile sterile. Peste alte două minute puse scalpelul pe traheea lui Kennedy și tăie un mic orificiu pentru a permite efectuarea respirației artificiale. Ceru apoi ajutor doctorilor Clark, McClellan și Baxter. Un alt doctor deschise președintelui toracele pentru a putea introduce un tub pentru colectarea sîngelui. Doctorul Marion T. Jankins conectă aparatul de oxigen. Jacqueline Kennedy stătea sprijinită de zid fără să fie în stare să scoată vreun cuvînt.

Guvernatorul Connally primi chiar în ambulanță primul ajutor și numai după aceea a fost transportat în sala de operație, unde chirurgii își începură imediat activitatea, extrăgîndu-i fragmentele de oase provenite dintr-o vertebră sfîrtecată de glonte, îi pansară încheietura mîinii și-i cusură mușchiul femural.

Doctorul Perry înțelesese chiar de la început că nu există nici cea mai mică șansă pentru ca președintele să scape cu viață: glontele îi atinsese creierul, inima nu mai funcționa, pulsul era insesizabil. Cu toate acestea, el nu depuse armele și hotărî să facă o ultimă și disperată încercare: masajul extern al inimii. Se așeză pe un scăunel și, la intervale regulate, apăsă coșul pieptului rănitului. Între timp, doctorul Kamp Clark făcu racordul cu electrocardiograful. Timp de zece minute încercă să reaprindă o scînteie de viață. Era însă prea tîrziu. Transfuzia nu mai ajută nici ea la nimic: viața părăsise trupul lui John Fitzgerald! La orele treisprezece doctorul Jenkins acoperi fața președintelui cu un giulgiu alb.

Jacqueline Kennedy urmărise în tăcere munca doctorilor, iar cînd aceștia o sfătuiră că ar fi mai bine să aștepte afară, ea refuză. Vroia să rămînă alături de soțul ei și în clipele cele mai de pe urmă. Această comportare îi uimi pe cei prezenți. Jacqueline trecea prin cele mai grele clipe ale vieții ei, dar reuși să demonstreze că știe să-și păstreze demnitatea și sîngele rece.

La scurt timp după orele treisprezece în sala de operație intrară doi preoți catolici, care îi făcură răposatului președinte un maslu. Parohul Huber comunică apoi numerosului grup de ziariști că președintele a încetat din viață. Vestea aceasta zbură în lume ca vîntul. Peste cîteva minute își făcură apariția patru bărbați, care adu-

ceau un sicriu de bronz. Erau trimiși, fără să fi fost cerut de cineva, de proprietarul unui magazin de pompe funebre. Jacqueline Kennedy privea mai departe, martor mut, la cele ce se petreceau. Veniră apoi cîțiva agenți secreți care așezară cadavrul în sicriu. Jacqueline își sărută soțul pentru ultima oară, își scoase verigheta de pe deget și o așeză în sicriu lîngă corpul neînsuflețit al lui John. Agenții secreți procedară apoi la închiderea sicriului pe care la orele paisprezece, îl așezară pe un car mortuar. Jacqueline urcă și ea, puse mîna pe sicriu și în această poziție îl conduse pe soțul său, acum un corp fără viață, pînă la aeroportul din Dallas.

Vice-președintele Johnson sosi la spital în timp ce Kennedy se afla pe masa de operație. Agenți ai lui Secret Service îl protejară cu corpurile lor pentru a-l feri de un eventual atac. Îl scoaseră apoi pe o ușă laterală, îl urcară într-o mașină și-l însoțiră pînă al aeroport. În minutele în care sicriul cu corpul neînsuflețit al lui Kennedy era urcat la bordul avionului, vicepreședintele Johnson se găsea în salonul aeroportului, în compania judecătorului Sarah T. Hughes, ținînd în mînă o biblie împrumutată de la familia Kennedy. Era pregătit și chiar se grăbea să depună jurămîntul, în ciuda faptului că, în conformitate cu prevederile Constituției, după moartea lui Kennedy el devenea automat succesorul acestuia.

Avionul, avînd la bord cadavrul lui Kennedy, decolă de pe aeroportul din Dallas la orele paisprezece și patruzeci și opt de minute, iar peste alte o sută optzeci și opt de minute ateriză pe aeroportul din Washington. În momentul aterizării, tragica veste a asasinării lui J. F. Kennedy făcuse deja înconjurul lumii. Corpul neînsuflețit al președintelui a fost dus la spitalul Bethesda, unde o echipă de medici cu experiență, conduși de patologul James, J. Humes, din marina de război, efectuară autopsia. Mai tîrziu, procesul verbal al autopsiei va da naștere mai multor variante privind rănirea lui Kennedy.

La orele douăsprezece și treizeci de minute, adică la numai trei minute după comiterea atentatului, aproximativ trezeci de polițiști percheziționau clădirea lui Texas School Book Depozitory. Apăru îndată și un martor, Howard L. Brennan, care declară că a zărit, într-o fereastră de la etajul al șaselea, un individ cu o pușcă și că omul acela trăsese asupra președintelui. L-a descris cu

lux de amănunte cu toate că, aflîndu-se la etajul al șaselea abia se putea distinge din stradă cît era de mare sau cît de bătrîn. În timpul percheziției unul dintre polițiști află despre presupusul asasin că deschisese cu cîteva clipe mai înainte de atentat o sticlă cu limonadă. Cel în cauză era îmbrăcat într-un pulover roșu și purta o cămașă kaki. Administratorul depozitului declară că acesta era Lee Harwey Oswald, angajat la Texas School Book Depository.

Microfoanele poliției repetau încontinuu: „Se caută un alb, zvelt de aproximativ un metru șaizeci și cinci înălțime, în jur de treizeci de ani...“ În felul acesta, polițiștii prinseseră o urmă. La orele douăsprezece și patruzeci la etajul al șaselea este găsită o pușcă Carcano 38 de fabricație italiană, prevăzută cu o lunetă japoneză. Imediat după aceea, la etajul imediat superior dădură peste niște oase de pui fript și peste trei patrone fără gloanțe. Comandantul detașamentului de cercetare avea sentimentul că cercetarea se desfășoară mai mult decît bine: la numai cîteva minute după comiterea atentatului erau deja în posesia numelui criminalului și, în plus, aveau și arma crimei. Nimeni nu se îndoia că lucrurile stăteau chiar așa!

Lee Harwey Oswald, presupusul asasin, se comporta însă ca un amator: nu încerca să se ascundă, nici un plan după care să dispară cît mai repede pentru a se pune la adăpost, după cum era de presupus, nu avea. Dimpotrivă, el ieși în stradă, unde mișunau zeci de polițiști. La stația Lamar Street se urcă într-un autobuz unde află de la ceilalți călători că președintele Kennedy a fost asasinat. Cînd această veste îi ajunse la ureche, Oswald rîse zgomotos.

Lee Harwey Oswald nu a mers prea mult cu autobuzul. La stația următoare a coborît și a așteptat un taxi, care să-l ducă vreo șase kilometri pînă în cartierul Oak Cliff, unde locuia la o pensiune de pe Beckley Street. Nu s-a comportat nici aici ca un om care tocmai l-ar fi ucis pe președintele Statelor Unite. Își salută gazda, după care se duse în camera lui unde își dezbrăcă puloverul și-și puse un sacou maro. Cîteva minute mai tîrziu ieși din casă, iar la orele treisprezece și optsprezece minute păși pe strada numărul 9-sud, la numai două blocuri de pensiunea pe care tocmai o părăsise.

Polițistul J.D. Tippit auzise comunicatul, repetat obsesiv, despre un individ la treizeci de ani, presupus a fi asasinul președintelui. Văzîndu-l pe Oswald, se gîndi că el ar putea fi cel descris de comunicat, de aceea opri mașina la cîțiva metri în fața lui și-l pofti să urce. Oswald se îndreptă liniștit spre portiera mașinii larg deschisă, discutînd ceva cu polițistul. Tippit coborî și se apropie de presupusul asasin, dar acesta scoase un pistol și descărcă trei gloanțe în corpul polițistului. Scoase apoi gloanțele trase din magazia pistolului său „Smith and Weston", le aruncă și se făcu nevăzut. Auzind împușcături, mecanicul auto Domingo Benavides fugi spre mașină și, văzîndu-l pe Tippit mort, înștiință centrala poliției despre crima făptuită.

La cinematograful „Texas Theatre" de pe Jefferson Street, ce se găsea la o depărtare de numai șase clădiri de locul unde zăcea polițistul Tippit, rula filmul „Chemarea la luptă". În imediata apropiere a cinematografului se afla magazinul de încălțăminte al lui Hardy. Brewer, directorul magazinului, emoționat de apelurile de la radio și de sirenele mașinilor poliției se uită pe stradă și văzu „un bărbat oarecum ciudat, care lăsa să se creadă că ceva nu-i în ordine cu el. Se părea că alergase tare mult și arăta caraghios". Brewer îl urmări cu privirea.

Era Oswald. Acesta se îndreptă spre casă, cumpără un bilet și intră apoi în sală printre ceilalți spectatori. Julie Postal, casierița, n-avea de unde ști că vînduse biletul presupusului asasin. Directorul Brewer îi atrase însă atenția asupra vizitatorului. La orele treisprezece și treisprezece minute Brewer puse mîna pe telefon și anunță poliția, în timp ce Julie Postal îl supraveghea pe „tînărul transpirat". Cînd ea, cînd directorul Brewer intrau în sala de proiecție pentru a se convinge că tînărul, presupusul asasin, așa cum îl descria comunicatul de la radio era încă acolo. Pe parcursul a cîtorva minute el își schimbă locul de trei ori. Între timp, centrala poliției alertase echipajele mobile, care patrulau în apropierea cinematografului „Texas Theatre", iar la orele treisprezece și patruzeci și cinci clădirea cinematografului era încercuită. Totul părea perfect, totul părea cît se poate de limpede.

Comisia Warren consemna mai tîrziu:

„Ordonară să se aprindă lumina în sală apoi polițistul M. N. McDonald, împreună cu alți cîțiva membri ai serviciului de ordine, se apropiară de individul pe care îl arătă Brewer. McDonald îl invită să se ridice. Se auziră cuvintele lui: «Acum, și cu asta am terminat». Individul scoase cu o mînă pistolul iar cu cealaltă îi dădu polițistului o palmă peste față. McDonald îi prinse mîna cu mîna lui dreaptă, iar cu stînga îi împinse pistolul. După o luptă scurtă, McDonald și ceilalți polițiști reușiră să-l dezarmeze pe suspect, să-i pună cătușele și apoi să-l ducă în clădirea poliției, unde îl ținură pînă la orele paisprezece.

După constatarea că împușcăturile porniseră din clădirea lui Texas School Book Depository, stațiile mobile ale poliției lansară apeluri în urma cărora în jurul depozitului se strînseră cîteva echipaje din cele de permanență. Începînd de la orele douăsprezece și treizeci și patru de minute inspectorul J. Hubert Sowyer de la poliția din Dallas controlă în fugă clădirea depozitului, ajunse la parter și ordonă ca nimeni să nu părăsească clădirea. Aceasta se petrecea între orele douăsprezece și treizeci și șapte de minute — douăsprezece și patruzeci.

Cu puțin timp înainte de orele treisprezece, își făcu apariția căpitanul J. W. Fritz, șeful secției Crime și jafuri a poliției din Dallas, care preluă conducerea operațiunilor de cercetare. În timpul percheziționării etajului al șaselea, șeriful Luke Mooney descoperi într-un colț din partea de sud-est o grămadă de cutii de carton. Cînd se uită mai cu atenție descoperi că acesta era locul de unde se trăsese. Pe podea se aflau trei patroane goale.

Descoperirea lui Mooney determină percheziționarea amănunțită a întregului etaj al șaselea, unde se puteau găsi mai multe probe. La orele treisprezece și douăzeci și două de minute, adică la zece minute după găsirea patroanelor, ajutorul de șerif Eugene Boone îndreptă fascicolul de lumină al lanternei de buzunar asupra a două rînduri de cutii de carton, așezate nu departe de scări, în partea de nord-vest. Între cutii găsi o pușcă cu repetiție, cu lunetă... Era lungă cam de un metru, pliantă, deci se putea duce foarte bine împachetată în hîrtie sau într-un ambalaj confecționat acasă. Arma se găsea la numai cîțiva metri de patroane..."

În clipa în care polițiștii Fritz și Day se pregăteau să examineze pușca, se apropie de ei Roy Truly, administra-

torul depozitului, pentru a le comunica o veste, care, bănuia el, îi va putea interesa: în timp ce polițiștii îi interogau pe salariații depozitului, Lee Harwey Oswald s-a făcut nevăzut. Truly comunică polițiștilor adresa acestuia și-l descrie pe Oswald. Cu aceste date Fritz pleacă spre sediul comandamentului poliției, unde ajunse chiar în momentul în care sosi și grupul de polițiști care îl escortau pe Oswald cu cătușe la mîini.

Poliția din Dallas avea un noroc nemaipomenit. Întîmplările se succedau atît de logic și de exact și într-un ritm atît de alert încît nu li se poate găsi o asemănare în întreaga istorie. La mai puțin de o sută de minute de la înregistrarea primei împușcături poliția îl descoperise pe asasinul președintelui Kennedy, îl arestase și, pe deasupra, intră în posesia a mai multor corpuri delicte printre care și arma crimei! Aici este cazul, credem, să ne punem o întrebare: atentatorul care se încumetase să-l asasineze pe președintele Statelor Unite putea fi oare atît de naiv încît să se comporte ca un tinerel inconștient? Bineînțeles că polițiștii apreciau ca veridice toate cele cîte s-au întîmplat, fără să le treacă cîtuși de puțin prin cap că, poate, cineva ar avea tot interesul să-i pună pe o pistă falsă!

Dar, să nu devansăm evenimentele. Poliția pusese mîna pe Oswald și credea că el este adevăratul asasin, de aceea au început să se intereseze cine anume este tînărul acela slăbuț, scund de statură, puțin speriat și cu fața neregulată. Primele rezultate reușiseră să taie respirația celor de la poliție: Oswald era comunist! Dar aceasta nu era totul, vor apare alte date cel puțin la fel de surprinzătoare.

Se spunea despre Oswald că duce o viață ciudată: un zăpăcit, care n-a știut niciodată ce înseamnă succesul, că acționa fără un scop precis. Oswald se născuse la două luni după moartea tatălui său, la 18 octombrie 1939 la New Orleans, fiind al treilea băiat din familie. Împreună cu mama, rămasă văduvă, și cu cei doi frați se mutau dintr-un oraș în altul, negăsindu-și liniștea. Cel puțin așa se spunea.

Dallas, Fort Worth, New York iată haltele școlare ale micuțului Oswald. Nu s-ar putea spune că a fost un elev bun. La New York repetă de mai multe ori o clasă, dascălii nu-l iubeau, discuțiile dintre profesor și discipol ter-

minîndu-se adesea cu scandaluri. Și iată-l pe Oswald ajuns într-un sanatoriu de psihiatrie pentru tineri. Aici ies la iveală apucăturile lui de om anormal care, în cele din urmă, îi conduc pe specialiști la concluzia că băiatul „suferă de tulburări de dezechilibru cu simptome de schizofrenie și tendințe pasive de agresivitate". Doctorii conchiseseră că Oswald trebuie supus unui tratament psihiatric.

Mama lui era însă de altă părere. Refuză să-și interneze fiul la psihiatrie și se mută iarăși la New Orleans. Și acolo, în mediul sudist al orașului acestuia cu o atmosferă ce nu poate fi întîlnită niciunde, cu o climă greu de suportat, tînărul Oswald redevine iarăși băiat cuminte. La școală educatorii erau mulțumiți de el. La vîrsta de șaisprezece ani a cerut să fie primit la marina de război, dar a fost refuzat. Familia Oswald se mută din nou la Fort Worth de unde Oswald trimite o nouă cerere pentru a fi primit în marină și în octombrie 1956 primește un răspuns pozitiv. Dacă ar fi să dăm crezare portretului fabricat de Comisia Warren, Oswald manifesta interes pentru învățătura marxistă încă din anii copilăriei. Slujind în marina militară el își exprima simpatia față de Uniunea Sovietică și se înflăcăra de fiecare nouă acțiune a lui Fidel Castro. Oswald era bufonul colegilor. Era un om ciudat, puțin sociabil, un însingurat. Și, pe nepusă masă, într-o bună zi se hotărî să se retragă din armată. La unsprezece septembrie 1959 era de-acum civil. Ce-ar fi putut să-l nemulțumească în armată? După ce anume tînjea? Sau avea alte motive să se retragă? Să-și fi putut el oare pregăti, în numai nouă zile, drmul pe care avea să-l urmeze îndată ce s-a văzut în civilie? La nouă septembrie se îmbarcă la New Orleans pe un vas de transport, cu destinația Franța. Debarcă la Le Havre și la șaisprezece septembrie îl găsim la Moscova. Aici însă nu venise să se plimbe, zicea că a venit pentru a se stabili definitiv. Autoritățile sovietice nu se grăbiră să-i acorde cetățenia, dar îi acordară dreptul de a lucra ca muncitor auxiliar, într-o fabrică de aparate de radio din Minsk. Ciudată întorsătură în viața acestui tînăr american! Comisia Warren nu încearcă să afle și cauzele acestei cotituri, membrii ei urmăreau doar biografia lui Oswald, fără nici un comentariu și-și explicau lucrurile fiecare în felul lui.

Oswald n-a rezistat nici la Minsk. În primăvara lui 1961 se prezintă la Ambasada americană la Moscova unde

cere să fie repatriat. Va pleca abia peste un an, după ce, între timp o cunoscuse pe Marina Nikolaevna Prusakova, o rusoaică frumoasă. Cîteva luni mai tîrziu, la sfîrșitul lunii aprilie 1961, el se căsători cu Marina, iar la sosirea în S.U.A. Oswald nu numai că era însurat, dar avea și o fetiță.

Se spune că odată întors acasă, el ar fi declarat că șederea în Uniunea Sovietică l-a decepționat, dar, în ciuda acestei declarații, continua să spună despre sine că este comunist, ceea ce în condițiile cunoscute ale Americii acelor ani nu constituia nici pe departe cea mai bună carte de vizită. Fiind deci „comunist" blama public modul de viață american capitalist, iar entuziasmul lui față de orînduirea socialistă în general era atît de mare încît în aprilie 1963, pentru a-și dovedi simpatia față de forțele de stînga, pune la cale un atentat împotriva generalului Edwin A. Walker, conducătorul neonaziștilor americani radicali! Oswald trase trei gloanțe, dar toate trecură pe lîngă general. Să fi fost Oswald un trăgător atît de prost? Și cum rămîne atunci cu declarațiile poliției din Dallas și ale Comisiei Warren care afirmau că are calități excepționale de trăgător.

Conform versiunii oficiale, după acest episod în familia lui Oswald au avut loc o serie de schimbări. Soția începe să-i reproșeze că nu-i în stare să cîștige mai mulți bani. Doamna Paine, mama lui Oswald, o cheamă pe Marina la Irwing, pentru a nu mai fi singură. Oswald hotărî să închirieze o cameră în Dallas. Dar, nu cumva aceasta era hotărîrea soției lui? În unele materiale își făcură loc afirmații conform cărora Marina l-ar fi gonit din casă și că de aceea s-ar fi mutat să locuiască în oraș, cu chirie.

Se pare însă că situația era cu totul alta. Este evident faptul că Lee Harwey Oswald se mutase cu chirie într-o casă de pe Beckley Avenue în chip de O. E. Lee, dar aceasta se întîmpla mai înainte ca Oswald să fi găsit de lucru la Dallas. Conform versiunii Warren, Oswald a întrebat la depozitul de manuale școlare dacă nu cumva au un loc liber. Primind un răspuns afirmativ, Oswald și-a început activitatea ca magazioner la șaisprezece octombrie 1963.

Comisia Warren lasă să se înțeleagă că a investigat tot ce se putea investiga în legătură cu viața suspectului Oswald. Aceste cercetări s-au desfășurat însă după moartea lui Oswald și în condițiile în care acesta era considerat drept singurul asasin al președintelui. Celelalte evenimente legate de familia Oswald se oglindesc astfel în raportul Warren:

„În ziua de douăzeci octombrie 1963 în familia Oswald se născu cea de-a doua fetiță. În lunile octombrie și noiembrie Oswalzii se duceau de regulă în weekend la Irwing, plecau vinerea după-masa și se întorceau luni dimineața. În cincisprezece noiembrie Oswald rămase la Dallas, la propunerea soției sale. În ziua de luni, optsprezece noiembrie 1963, între cei doi soți avu loc la telefon o discuție brutală, întrucît soția aflase că el se mutase cu chirie sub un nume străin. În ziua de douăzeci și unu noiembrie Oswald îi spuse lui Frazier că se duce la Irwing, de unde trebuie să cumpere două tije pentru perdelele din cămăruța sa din Dallas. Soția rămase surprinsă de această plecare. Ea își închipuia că plecase numai pentru a prelungi starea de încordare dintre ei, cu toate că el se arăta conciliabil, Marina fiind cea care continua să fie supărată.

Seara, doamna Paine călca niște rufe în bucătărie. După aceea se duse în garaj unde văzu că lumina era aprinsă, în ciuda faptului că era ferm convinsă că nu lăsase lumina să ardă. Faptul nu i se păru însă demn de luat în seamă. În garaj, Oswald avea o bună parte din bunurile lui. În dimineața următoare, cînd Oswald părăsi locuința, soția îl mîngîie fără să-i vorbească. Nici soția nici doamna Paine nu-l văzură reîntorcîndu-se după amiază acasă. Pe măsuța de la toaletă el își lăsase verigheta, lucru pe care nu-l făcuse niciodată pînă atunci, iar într-un sertar al mesei își lăsase portofelul cu o sută șaptezeci de dolari.

Oswald merse pînă la Frazier, care locuia la numai cîteva blocuri mai departe. Pe scaunul din spate al mașinii puse un pachet, învelit în hîrtie, lung și îngust, lipit cu bandă. Lui Frazier îi spuse că sînt niște tije pentru perdele. Cînd opriră mașina în parcarea de la depozit, Oswald coborî primul și se îndepărtă în grabă. Frazier se luă după el și văzu că Oswald intrase în clădirea depozitului cu pachetul acela lung de hîrtie.

În dimineața zilei de 21 noiembrie, Marina Oswald urmărea la televizor, împreună cu doamna Paine sosirea președintelui Kennedy. În momentul în care se transmise știrea că președintele a fost asasinat, cele două izbucniră

în plîns. Ruth Paine, care îi tradusese Marinei textul comentariului de la televizor, îi mai comunică Marinei și faptul că împușcăturile care a pus capăt vieții lui J. F. Kennedy au fost trase chiar din clădirea în care lucra Oswald. Auzind acestea, Marinei Oswald îi veni în gînd afacerea cu Walker și își aduse aminte că soțul ei ținea în permanență acasă o pușcă. Pe neobservate se duse în garajul doamnei Paine unde, într-o grămadă de lucruri, zări și un obiect învelit într-o husă. Își zise că este pușca așa că nici nu o mai desfăcu să se uite.

În jurul orei cincisprezece la ușa casei doamnei Paine sună un polițist. Acesta o întrebă dacă Marina Oswald este acasă și dacă soțul ei poartă armă. Ea răspunse afirmativ și-l invită pe polițist în garaj să-i arate husa. În momentul în care polițistul ridică husa, aceasta se îndoi peste mînă. Pușca dispăruse . . ."

Henry Wade era mulțumit de rezultatele cercetărilor. Procurorul Henry Wade era conștient că depindea și el de alegători și nu-i era indiferent dacă cercetările într-un caz atît de important cum era asasinarea președintelui american vor fi sau nu încununate de succes. Pentru el dovedirea vinovatului era o chestiune de viață și de moarte. Cam în același fel se punea problema și pentru Jesse Curry, șeful poliției din Dallas.

Procurorul Wade se grăbi să afirme, și o făcu în mod cu totul suveran, că pușca găsită la etajul al șaselea al depozitului de manuale școlare a fost identificată ca fiind arma crimei, întrucît pe ea erau imprimate amprentele digitale ale lui Oswald. Curry, șeful poliției, adăugă că Oswald era un trăgător excepțional, așa că este plauzibil faptul că el ar fi putut trage în doar cîteva secunde trei gloanțe într-o țintă mobilă, situată la o distanță de o sută de metri. Mai tîrziu avea să se dovedească că o asemenea performanță era demnă în exclusivitate de un campion mondial. Numai că performanța n-ar fi putut fi atinsă cu o pușcă Carcano . . .

Procurorului Wade îi erau limpezi multe lucruri. El declară că în timpul percheziționării camerei lui Oswald poliția descoperise un plan al orașului Dallas pe care era însemnat întregul traseu al președintelui Kennedy. Dealey Plaza, unde se găsea clădirea depozitului de manuale, era însemnată cu un semn distinctiv. În plus, pe plan era marcat cu linie întreruptă asupra căruia s-au tras

cele trei gloanțe. În felul acesta, procurorului Wade nu-i mai rămăsese decît să mai adauge cîteva elemente compromițătoare din viața lui Oswald.

Trebuie să remarcăm faptul că orașul Dallas se află în fruntea celor care instigă lumea împotriva comunismului. Și tocmai în acest oraș s-a găsit tînărul abia întors după o ședere îndelungată în Uniunea Sovietică, cu soție rusoaică, să-și etaleze public simpatia față de comunism și, în plus, să intre și în comitetul „Fair play for Cuba Committee", adică într-o organizație simpatizantă cu Fidel Castro!! Și peste toate acestea, colac peste pupăză, el primește în urma unui simplu telefon, un post de răspundere într-o întreprindere de stat, unde, în mod normal trebuia să i se analizeze cu minuțiozitate tot trecutul!

Agerii detectivi ai șefului poliției din Dallas reușiră să dovedească îndată că erau niște meseriași clasa-ntîia. Pe parcursul a numai cîteva ceasuri ei aflară originea armei lui Oswald și în plus, procurorul Wade avea în mînă și alte dovezi. Oswald își procurase pușca la Chicago, în aprilie 1963, prin comerțul prin poștă, rugînd ca arma să-i fie trimisă pe un nume fals: A. Hidell. Numărul de fabricație C 2766 corespundea, de asemenea, corespundea și anul, calibrul 6,5 mm și faptul că era „Made in Italy". Toate se potriveau de minune numai Oswald declara sus și tare că nu are nimic comun cu asasinarea președintelui Kennedy și a polițistului Tippit.

Procurorul Wade era însă uns cu toate alifiile. Fotografia lui apărea tot mai des pe primele pagini ale gazetelor, iar el își făcea un titlu de glorie din faptul că trimisese pe scaunul electric douăzeci și patru de acuzați fără să fi făcut, în nici unul dintre cazuri, uz de toate dovezile pe care le deținea împotriva lor.

Poliția din Dallas îl interogă pe Oswald timp de douăsprezece ore dar, din motive de neînțeles, nu s-a consemnat nimic în vreun proces-verbal! Cel puțin așa avea să se afirme mai tîrziu. Să fie vorba de o simplă abatere de la principiile de bază ale muncii polițienești sau de o acțiune premeditată?

La două zile după ce fusese arestat, suspectul Oswald urma să fie transportat din închisoarea orașului Dallas într-un loc mai sigur: închisoarea districtuală, situată la o mie șase sute de metri de prima. Ziariștii aflară de

acest transfer și înspre închisoarea orășenească începură să afluiască mașini ale televiziunii. Operatorii se pregăteau pentru realizarea unor reportaje senzaționale, dar nici unul dintre ei nu bănuia că va deveni martorul unor fapte de o importanță cu totul excepțională.

Comisia specială de cercetări orientată de președintele Johnson avea drept scop să clarifice împrejurările în care s-a produs atentatul împotriva lui Kennedy. Ea era compusă din șase remarcabile personalități ale vieții publice americane, și se bucura de garantarea sprijinului instituțiilor publice. Comisia era prezidată de Earl Warren, președintele Curții Supreme a Statelor Unite.

Iată ce relatează raportul Comisiei despre evenimentele care au urmat:

„Camerele de luat vederi erau gata pregătite. Oswald trebuia să apară pornind din subsolul clădirii, chiar în fața teleobiectivelor. Planul prevedea ca Oswald să urce apoi într-o mașină, ce urma să-l transporte la închisoarea districtuală. În jurul orei unsprezece și douăzeci Oswald ieși din subsolul închisorii orășenești fiind însoțit de funcționari ai poliției criminale. Aceștia erau dispuși de ambele părți, precum și în spatele lui Oswald. Acesta făcu cîțiva pași către automobil, uitîndu-se drept în lumina reflectoarelor, cînd, deodată, din partea dreaptă, unde se găseau ziariștii, se repezi spre el un individ ținînd în mîna dreaptă un Colt de calibru 38, apropie pistolul de abdomenul lui Oswald și apăsă pe trăgaci. Milioane de spectatori urmăriră pe micile ecrane această scenă. Oswald urlă de durere, căzu la pămînt și își pierdu cunoștința. Pe parcursul a șapte minute Oswald a fost transportat la spitalul «Parkland Memorial Hospital» unde, la ora treisprezece și șapte minute doctorii constatară decesul.

Asasinul lui Oswald se numea Jack Ruby. El a fost arestat pe loc și închis cîteva minute mai tîrziu la etajul al cincilea al închisorii poliției din Dallas. În timpul interogatorului el declară că gestul de a-l omorî pe Oswald nu are nici o legătură cu atentatul împotriva președintelui Kennedy și că el l-a ucis pe Oswald într-o stare de depresiune psihică și de indignare oarbă trezite în el de asasinarea președintelui".

Presupusul asasin al lui Kennedy muri la spitalul Parkland, la numai cîțiva pași de locul unde, cu treizeci

și opt de ore mai înainte, medicii luptaseră cu disperare să salveze viața președintelui. Procurorul Henry Wade și Jesse Curry se grăbiră să declare că nu încape, desigur, nici o îndoială că Oswald era asasinul. La o jumătate de oră după moartea acestuia ei declarară că cercetarea împrejurărilor în care s-a produs atentatul este încheiată, dar această hotărîre a lor avea să fie doar începutul unui întreg lanț de semne de întrebare în legătură cu obiectivitatea cercetărilor și cu seriozitatea concluziilor.

În realitate, Jack Ruby se numea John Leon Rubinstein. De bună seamă nu putem crede că el era un patriot fanatic, care să-și fi zis din proprie inițiativă: „Vreau să o scutesc pe Jacqueline Kennedy de neplăcerile unui proces intentat lui Oswald".

În vîrstă de cincizeci și doi de ani, Ruby era proprietarul unor localuri de noapte, cu program de striptease, după ce făcuse cunoștință cu lumea interlopă cu ani în urmă, la Chicago. La Dallas el îi mituia pe polițiști pentru a ocoli localurile sale în timpul raziilor. Toată lumea știa că Jack Ruby era un gangster, căruia însă poliția nu-i putea dovedi nimic concret. Unul dintre prieteni a declarat referitor la patriotismul lui: „Jack iubea un singur portret al președintelui, cel de pe hîrtiile dolarilor". O existență dubioasă așadar, o misiune și mai dubioasă pentru că era limpede pentru oricine că Ruby nu acționase dintr-un impuls interior.

Poliția federală (F.B.I.) dovedi că procuratorul Wade și șeful poliției, Curry, se cam grăbiseră afirmînd că dețin suficiente corpuri delicte împotriva lui Oswald. Nu exista nici un plan al Dallas-ului pe care să fi fost însemnat traseul președintelui Kennedy, ba exista chiar un mare semn de întrebare dacă pușca incriminată a aparținut cîndva lui Oswald. Iar în ceea ce privește asasinarea de către Oswald a polițistului Tippit, dovezile lipseau cu desăvîrșire.

Specialiștii în balistică manifestară îndoieli în legătură cu cele trei împușcături atît de precise asupra unei ținte mobile, de la o distanță atît de mare și cu pușcă atît de imprecisă. Campionii mondiali și olimpici la tir confirmară părerea lor. La locul de unde trăsese presupusul asasin, poliția găsise o țigară neaprinsă, ori, toți cei care îl cunoscuseră pe Oswald știau că aceasta nu era fumător. Comisia Warren a publicat mai tîrziu un raport cuprin-

zător, care a devenit în scurt timp obiectul multor suspiciuni. Raportul conținea chiar inexactități săritoare în ochi. Drept pentru care opinia publică americană și mondială începu să se îndoiască de cinstea membrilor Comisiei Warren.

Raportul asupra cercetărilor a fost publicat la douăzeci și patru septembrie 1964. Comisia ajunsese la concluzia cea mai simplă și mai comodă: președintele Kennedy a fost împușcat de Oswald care a acționat pe cont propriu. La data publicării raportului, Oswald era mort așa că totul era în cea mai perfectă ordine, iar membrii Comisiei Warren erau pe deplin convinși că trăseseră cortina peste ultimul act al acestui caz.

Curînd aveau însă să apară păreri contrare. Prin textul publicat ei susținuseră teoria existenței unui singur trăgător. Conform depozițiilor mai multor martori (atentatul fusese doar urmărit de cîteva sute de oameni, mulți dintre ei fotografiindu-l și filmîndu-l!) prima împușcătură venise din spațiul din fața viaductului nicidecum din fereastra Depozitului de manuale școlare, adică din față. Alți martori observaseră în aceeași zonă un automobil suspect, cu un grup de oameni care se făcură nevăzuți imediat după atentat. Așadar președintele era adulmecat de mai mulți trăgători. Oswald avînd doar rolul de a sustrage atenția.

Și apoi, exista și filmul cineastului amator Abraham Zapruder. Studierea atentă a fiecărei secvențe, în concordanță cu deplasarea mașinii președintelui Kennedy și a guvernatorului Connally, demonstrează că în nici un caz cei doi nu puteau fi atinși de același glonț, așa cum se străduia să convingă Comisia Warren. Guvernatorul reacționase la împușcătură cu 1,7 secunde după rănirea lui Kennedy. Acest lucru el l-a confirmat după ce s-a însănătoșit. F.B.I. a examinat arma, despre care procurorul Wade și șeful poliției din Dallas afirmaseră că este indiscutabil arma crimei, și specialiștii în balistică au demonstrat, însă, că din punct de vedere tehnic, nu este posibilă realizarea, cu această armă, a unei atari performanțe.

În analiza Comisiei Warren, rolul principal îl joacă un glonte găsit pe targă, în spitalul Parkland. Cu acesta ar fi fost loviți atît președintele Kennedy cît și guvernatorul Connally. Specialiștii demonstrară însă că glonțul acesta, înregistrat drept corpul delict numărul 399, nu trecuse

prin două corpuri omenești și că el nu pornise, în mod cert, din așa-numita pușcă a lui Oswald.

Dar dacă nu Oswald este cel care a tras, cel care a ucis, atunci cine a făcut-o? În întreaga lume au apărut imediat după atentat sute de reportaje unde autorii lor încercau să găsească prin deducție cine ar putea fi adevăratul asasin. În felul acesta au văzut lumina tiparului zeci de cărți scrise de publiciști bine cunoscuți. S-au lansat fel de fel de supoziții, unele logice, altele mai puțin. Aproape fiecare publicație aducea cîte o părere nouă. Dar au reușit ele să facă lumină în culisele intrigilor politice și gangsterești ale atentatului? Cine putea trage foloase de pe urma asasinării președintelui Kennedy? Cui i-ar fi convenit moartea lui?

Desigur magnaților petrolului și fabricanților de armament. Războiul rece crease pentru marele capital american o conjunctură favorabilă. Crescuseră pretențiile de înarmare a țării, cererile de arme crescuseră și ele, iar coaliția politico-economică a generalilor și miliardarilor devenise adevăratul guvern invizibil al S.U.A., ei dictau hotărîrile politice. Cu sprijinul acordat de C.I.A., transformată de mult dintr-o agenție de informații într-una teroristă, aceștia se străduiau să frîneze evoluția pozitivă a evenimentelor prin orice mijloace, chiar și nelegale. Președintele Kennedy dorea să meargă pe o cale proprie, de aceea el a devenit victima atentatului desfășurat sub patronajul guvernului.

Garrison, procurorul de district la New Orleans, unul dintre bărbații cei mai curajoși, care se angajase, riscîndu-și viața, pentru a scoate la lumină adevărul despre adevărații asasini ai președintelui Kennedy, afirmă că este vorba despre o amplă acțiune a guvernului, bine pregătită și perfect realizată, cu alte cuvinte un complot antistatal. Care era scopul acestui complot? Să ascundă poporului american adevărul despre subordonarea politicii guvernului politicii fabricanților de armament. Procurorul Garrison declară:

„Încercăm de ani buni să convingem poporul nostru că în Vietnam noi luptăm pentru democrație, că obținem victorii pe cîmpurile de luptă, că din punctul de vedere al securității statului nostru acest război este indispensabil, și asta ca să pierdem într-o spirală fără sfîrșit miliarde de dolari, fără a ține seama de starea economiei noastre.

Nu este deloc adevărat că menținem în Vietnam mari efective militare pentru a apăra democrația, ci pentru că acest război este o sursă de cîștiguri economice și politice pentru cercurile miliardarilor care la noi guvernează asupra guvernului. Cîmpul de luptă reprezintă un debușeu rentabil, el aduce industriei de război cîștiguri fabuloase. Iar impozitele le plătesc cetățenii americani ...

Președintele Kennedy s-a opus acestor practici. După ce președintele Kennedy a încetat din viață, ministrul apărării McNamara[1] i-a ignorat ordinul de a pune capăt războiului din Vietnam. După asasinarea lui Kennedy politica externă americană a cunoscut o cotitură importantă. În anul 1965, pe care Kennedy îl plănuia a fi anul realizării păcii pe fronturile din Asia, noul guvern american a aruncat noi efective pe cîmpurile de luptă din Vietnam, escaladînd războiul".

La douăzeci și cinci noiembrie 1963, într-o grabă neobișnuită, fusese îngropat în cimitirul din Froth Worth cadavrul unui bărbat pe a cărui piatră de mormînt era scris: „Aici odihnește William Bobo".

În realitate, în mormînt așezaseră, în mare taină, corpul neînsuflețit al lui Lee Harwey Oswald. De ce în mare taină, repede și sub un nume străin? Erau bucuroși cu toții că Oswald era mort, pentru că un Oswald viu i-ar fi putut arăta cu degetul pe adevărații autori ai atentatului.

S-a scris despre el că fusese un nebun, un dezmoștenit al sorții, un fanatic. Doctorul Robinson spusese despre Oswald că suferea de paranoe progresivă și căuta rădăcina hotărîrii sale de a-l ucide pe președinte în viața zbuciumată a familiei!

Nimic din toate acestea nu erau adevărate. Nici măcar biografia compusă de Comisia Warren nu era adevărată. Oswald nu fusese nici nebun, nici întîrziat mintal. La testele de inteligență făcute la armată el primise 18 puncte, ce îl situau deasupra mediei. Tatăl său nu fusese nici criminal, nici pierde-vară, ci agent de asigurări. Oswald fusese primit în marina de război, slujise sub drapel în Japonia și obținuse calificarea de radiooperator. În

[1] Președinte al Băncii Mondiale din anul 1968 pînă în 1981 cînd a fost înlocuit de Alden Clausen fost, la rîndu-i, președinte al lui „Bank of America" — Nota trad.

momentul cînd C.I.A. lansase programul zborurilor de recunoaștere ale avioanelor U-2 deasupra teritoriului Uniunii Sovietice, ea își recrută și oameni pentru înjghebarea unei rețele subversive.

Marina americană este considerată un corp de elită. Iată de ce au început să dea tîrcoale bazelor navale între care și celei de la Atsugi, din Japonia, unde lucra și Oswald. El a primit oferta și la nouăsprezece ani era deja posesorul unei diplome de specialist radar. Se înțelege că urma cursuri intensive de spionaj, dar și mai intensive erau cursurile de limbi străine. Învață limbile rusă și spaniolă și studie marxismul. Mai tîrziu, ziariștii aveau să se mire cum de a putut „înapoiatul ăla de Oswald" să învețe rusește! În anul 1958, promițătorul spion fusese dus la baza Santa Ana din California, unde se perfecționă în viitoarea lui profesie. În registrele C.I.A. Oswald este înregistrat ca avînd înclinații deosebite către tehnică, fiind excepțional dotat și pentru studiul limbilor străine.

Lee Harwey era discret, reținut, nu vorbea prea mult. Un agent ca din carte, cu alte cuvinte, pe care superiorii săi îl trimiseră în Uniunea Sovietică. Desigur, Oswald nu plecase în U.R.S.S. dintr-un entuziasm deosebit față de ideile comunismului, nici în dorința de a duce un trai mai bun; un agent al C.I.A. atît de școlit și-l putea permite și acasă. El primise o misiune precisă: avea să lucreze ca ... navigator pe uscat purtînd un mic aparat de emisie, care putea fi recepționat numai de la o distanță de zece mii de metri, adică exact distanța la care zburau avioanele de spionaj U-2. Comisia Warren se înșela desigur atunci cînd califica plecarea lui în Uniunea Sovietică ca pe o idee aventuroasă a unui dezechilibrat, pornit în lume fără o lețcaie în buzunar.

Oswald a rămas în Uniunea Sovietică treizeci de luni ceea ce presupune că a avut de îndeplinit o misiune importantă, de lungă durată. Cum însă organele sovietice de securitate îl luaseră la ochi, el nu-și putea permite prea multe. Că nu venise în Uniunea Sovietică de amorul artei reiese și din faptul că, imediat după sosirea lui la Minsk, numărul zborurilor avioanelor americane de recunoaștere crescuse simțitor.

La o jumătate de an după reîntoarcerea lui Oswald acasă deasupra teritoriului sovietic a fost doborît avionul american de spionaj pilotat de Garry Powers, fapt pentru

care C.I.A. se văzu nevoită să abandoneze programul. Afacerea aceasta a constituit motivul nereușitei Conferinței la nivel înalt de la Paris și îndată după aceea situația internațională s-a înrăutățit vizibil.

După ce Oswald se întoarse în Statele Unite împreună cu soția sa, Marina, organele corespunzătoare îi supravegheau întreaga activitate. Doar se întorsese din Uniunea Sovietică, își luase o rusoaică de nevastă și cine putea ști dacă ea nu era un agent secret instruit, pe care serviciile sovietice de contrainformații i-o scoseseră în cale...

Fiecare pas le era supravegheat. C.I.A. pusese pe urmele lui un individ cu numele conspirativ Cinan, ce trebuia să informeze în amănunțime despre comportamentul lui Oswald și al soției sale, Marina. În realitate el se numea George S. Mohrenschildt și era un as în meserie. De bună seamă că el îl sfătuise pe Oswald să se înscrie la cursurile unei firme din Dallas specializată în executarea de reproduceri de pe documente și hărți, al cărei proprietar era C.I.A.

Oswald a avut numai de cîștigat din colaborarea cu serviciile secrete. Nu numai C.I.A., dar și F.B.I. începură să fie interesate de persoana lui. Publicistul James Hepburn afirmă că la 26 iunie 1962 Oswald a fost vizitat de doi agenți secreți ai F.B.I., John W. Pain și Thomas Carter, „care îi oferiră ceva pe măsura capacității sale". Mai precis, îi propuseseră să se folosească de faima lui de marxist pentru a putea pătrunde printre membrii organizațiilor de orientare comunistă și, în special, în Liga tinerilor socialiști, în Partidul Muncitoresc Socialist și în redacția ziarului „The Worker". Peste puțin timp îi oferiră o misiune mai concretă: să se infiltreze printre membrii organizațiilor emigranților de origină slavă cu care Marina, soția sa, avea relații, și să le furnizeze informații despre activitatea acestora. Oswald pătrunse în cercurile socialiștilor, coresponda și colabora cu radicalii de stînga, în probleme de mai mică importanță.

În momentul izbucnirii crizei din Marea Caraibelor, C.I.A. își puse toți agenții în stare de alarmă. Oswald a primit ordin să plece la New Orleans. Mai întîi s-a stabilit acolo temporar apoi, în aprilie 1963 s-a mutat definitiv. Aici încercă să pătrundă în „Fair Play for Cuba Committee", organizație favorabilă lui Fidel Castro. Se strădui, pe cît îl țineau puterile, să răspîndească manifeste pe

străzi, sperînd că va ajunge printre membrii biroului acestei grupări.

În realitate Oswald acționa împotriva lui Fidel Castro, în favoarea C.I.A. și, în același timp, și pentru F.B.I. Centrala, condusă de Bannister, își avea sediul la New Orleans pe Camp Street la numărul 544. Legătura o ținea prin intermediul căsuței poștale 30061 pe care o închirie Oswald la 3 iunie. La 3 noiembrie el își făcu apariția la Dallas unde căută o casă cu chirie. Se mută la o pensiune chiar în ziua în care guvernatorul Connally urma să se întîlnească la hotelul „Adolphus" cu oficialitățile din Dallas, pentru a pune la punct planul traseului președintelui.

În primele zece zile ale lui noiembrie își făcură apariția la Dallas și ceilalți membri ai complotului. James Hepburn susține că erau șase la număr, cel de-al șaptelea, David Ferrie, fiind conducătorul lor. La 24 noiembrie unul dintre ei l-a înștiințat pe Oswald să se prezinte la Depozitul de manuale unde urma să primească o leafă de 1,25 dolari pe oră. Oswald se duse și începu să lucreze. Aici nu trebui însă să aștepte prea mult să i se iveasă prilejul așteptat: peste o săptămînă, pe sub ferestrele noului loc de muncă urma să treacă coloana prezidențială.

Printre multele inexactități conținute de Raportul Warren se află și afirmația potrivit căreia Jack Ruby nu se cunoștea cu Oswald, că acțiunea lui nu avea nimic comun cu complotul împotriva lui Kennedy și că el nu-l împușcase pe Oswald pentru a-i închide gura pentru totdeauna. În realitate, Jack Ruby era amestecat serios în pregătirea atentatului, se cunoștea cu Oswald și cu ceilalți atentatori și era, la fel ca Ferrie și Oswald, agent plătit al C.I.A., cu care colaborase în contrabanda cu arme pentru adversarii lui Fidel Castro și, după mărturisirile doamnei Nancy Perrin-Rich, se remarcase în ochii superiorilor săi. El dispunea de sume importante pentru finanțarea unor activități subversive.

Doamna Rich lucra ca barman la barul de noapte „Carousel Club" din Dallas, al cărui proprietar era Jack Ruby. Soțul doamnei Rich avea o ocupație „romantică", era traficant de arme. Era un cunoscut al poliției, iar poliția, la rîndul ei, îl știa pe Ruby. Dealtfel, chiar oamenii de la poliție îi găsiră de lucru doamnei Rich la localul

lui Ruby. Mai tîrziu, soții Rich aveau să primească o bună recompensă. Traficanții de arme așteptau o conjunctură prielnică pentru realizarea invadării Cubei. În aceste condiții părăsi doamna Rich localul de noapte al lui Ruby. Cînd însă după un anumit timp participă alături de soțul său la adunările secrete ale emigranților cubanezi ostili regimului lui Fidel Castro, o așteptă o surpriză teribilă: pentru traficul cu arme soțul ei, Robert Perrin, avea de primit nici mai mult nici mai puțin decît douăzeci și cinci de mii de dolari! Se înțelege că Robert ceru o arvună. Locotenent colonelul american, ce conducea ședința, ridică receptorul, formă un număr și ceru să i se aducă banii. Peste cîteva momente intră în încăpere Jack Ruby și-i plăti traficantului de arme arvuna. Jack Ruby, proprietarul localurilor de noapte, era în același timp și trezorierul local al C.I.A. sau, mai bine spus, trezorierul unor organizații ilegale finanțate și conduse de C.I.A.

Robert Perrin a depus ca martor împotriva lui Ruby. El, ca dealtfel și soția lui, știa că Ruby avea legături cu atentatorii, dar cum cunoșteau și legile lumii interlope americane, începună să se mute dintr-un oraș într-altul, ascunzîndu-se pînă cînd, în cele din urmă, se stabiliră la New Orleans. Aici Perrin muri în împrejurări ciudate. Poliția declară că se otrăvise cu arsenic. Specialiștii afirmă însă că nu era vorba decît de una din lunga serie de crime enigmatice, care au urmat după atentatul împotriva președintelui J. F. Kennedy.

Prima victimă a fost Oswald însuși, dar, cu o săptămînă înainte de sfîrșitul lui dispăruse o altă martoră incomodă. Pe o șosea din Louisiana, în apropierea localității Eunice, poliția o găsi, la 18 noiembrie 1963, grav rănită, pe Rosa Cheramie. Transportată de urgență la spital, ea declară că a fost aruncată dintr-o mașină care aparținea lui Jack Ruby. Ea mai declară că nu vrea ca numele ei să fie legat în vreun fel de crima care se pregătea: peste cîteva zile, la Dallas, va fi asasinat președintele Kennedy!!

Un funcționar de la spital notase tot ce-i relatase Rosa: despre traficul cu droguri, despre drumul la Miami unde Ruby o trimisese după mărfuri de contrabandă, dar spusele ei despre planul asasinării președintelui i se părură o manifestare de isterie și nu le luă în seamă. La douăzeci și doi noiembrie înțelesese însă că săvîrșise o

greșeală de neiertat: l-ar fi putut preveni pe președinte...

Rosa Cheramie reuși să dispară la timp din spital și să se ascundă. La 4 septembrie 1965 însă o găsiră. În timp ce trecea la volanul mașinii ei pe o străduță din Big Sandy (Texas) un individ necunoscut o izbi în plin, după care se făcu nevăzut. Pe nefericita Rosa o găsiră moartă la volan. Atentatorii o lichidaseră folosind cea mai obișnuită metodă americană: accident de mașină fără martori.

Întrebarea de ce l-a ucis Ruby pe Oswald și de ce a făcut-o tocmai la închisoare și în fața camerelor de luat vederi, adică într-o situație fără ieșire, a rămas fără răspuns. Pe Oswald trebuia să-l ucidă polițiștii care-l prinseseră la cinematograf, dar, cum n-o făcuseră, greșeala trebuia reparată în vreun fel. Dacă Oswald ar fi început să vorbească, ceea ce era de presupus, căci el înțelesese că era sortit să fie sacrificat, aceasta ar fi însemnat sfîrșitul și al lui Jack Ruby dar și al multor altora. De aceea Oswald figura primul pe listă...

Două au fost motivele care l-au determinat pe Ruby să ucidă. Mai întîi, era singurul prilej ce i se oferea de a-l prinde pe Oswald în bătaia puștii și, în al doilea rînd, el își făcuse socoteala că un om care ucide, înconjurat fiind de polițiști, nu poate fi considerat decît un om nebun, naționalist fanatic sau idealist țicnit. Jack Ruby juca, așadar, rolul răzbunătorului. El mizase și pe faptul că opinia publică va trece necondiționat de partea lui. Și nu se înșela. Avocatul lui Ruby declară că Ruby își cîștigase merite în fața națiunii și ceru să-i fie atribuită o medalie! În „New York Daily News" apăru teza conform căreia „cel mai bun asasin este asasinul mort, tot așa după cum cel mai bun comunist este un comunist mort". Ruby își închipuia că de la tribunal se va duce direct acasă și că magazinul o să-i fie asaltat de lume. Greșise însă calculele. Se trezi închis într-o celulă a închisorii din Dallas unde înțelese în curînd că patronii lui îl trecuseră la index. După un an de detențiune el ceru judecătorului Earl Warren să fie mutat la Washington întrucît se hotărîse să declare care au fost rațiunile pentru care îl ucisese pe Oswald. El mai declară că îi este teamă să facă acest lucru în închisoarea din Dallas, unde ar putea fi lichidat. Temerile lui Ruby nu erau lipsite de temei: la 3 ianuarie 1967 el muri, în mod straniu, de

cancer! Decesul lui survenise la cîteva săptămîni după ce Curtea de apel anulă sentința și hotărî rejudecarea procesului în afara orașului Dallas. Acolo Ruby ar fi putut depune mărturie fără să-i fie teamă că cineva ar putea să se răzbune. După moartea lui, printre ziariști se făcură auzite glasuri (printre acestea era și al lui Norman Mailer), ce afirmau că în închisoarea din Dallas cineva îi inoculase lui Ruby celule canceroase. În această privință sînt demne de toată atenția relatările procurorului Garrison. David Ferrie, pilot de meserie, un bărbat educat și multilateral talentat, avea un hobby ciudat: studierea în laborator a cancerului. Experiențele le făcea în locuința sa unde ținea peste două mii de șoareci albi. Pentru Ferrie această îndeletnicire nu era o simplă pierdere de timp, el publica rezultatele cercetărilor în diferite lucrări. Împreună cu un grup de medici locali, experimenta posibilitățile de inoculare a celulelor canceroase la cobai. În acest timp se petrecu un lucru ciudat: una din colaboratoarele lui cele mai apropiate, doctorița Mary Sherman, a fost găsită moartă în locuința ei din New Orleans. Un asasin necunoscut (așa a rămas pînă astăzi) o ucisese cu un cuțit de bucătărie.

Nici lui David Ferrie nu i-a fost dat să moară de moarte bună, în ciuda faptului că oficialitățile s-au străduit să convingă opinia publică americană că decesul lui nu fusese provocat de cauze exterioare. Autopsia a stabilit că Ferrie încetase din viață în urma unei lovituri puternice, care i-a pricinuit spargerea vaselor sanguine ale creierului. În locuința lui poliția a găsit două scrisori, dintre care una putea fi considerată drept scrisoare de adio. Să fie oare posibil ca destinul lui Ferrie, persoană amestecată în complotul împotriva președintelui, să fi fost atît de exact calculat încît el să se stingă din viață în chiar ziua în care compusese cele două scrisori?

În ziua în care David Ferrie se sfîrșea dintre cei vii, poliția înregistra și o altă crimă rămasă, de asemenea, neelucidată. La Miami (Florida) poliția descoperi cadavrul lui Eladia del Valle, politician cubanez, susținător al regimului lui Batista. Acesta avea capul tăiat cu o seceră și, în plus, un glonte în inimă. Del Valle era în legătură cu David Ferrie, căruia îi plătea cîte o mie cinci sute de dolari pentru fiecare zbor avînd la bord mercenari în solda lui Batista. Asasinul nu a fost identificat.

Într-un alt caz, asasinul a fost însuși polițistul care trebuia să asigure securitatea oamenilor. Bill Hunter, reporter la ziarul „The Long Beach Independent Press Telegramm", se găsea în ziua de 24 aprilie 1964, orele unsprezece, în locul rezervat presei la o circumscripție de poliție din Long Beach. Citea și aștepta, ca în mai toate zilele, să se ivească un caz senzațional. La un moment dat, apărură doi polițiști, unul din ei a scos pistolul și a tras, lovindu-l pe Hunter drept în inimă. Reporterul a murit pe loc.

Polițistul s-a scuzat zicînd că s-a jucat cu pistolul care i-a scăpat din mînă, iar în momentul cînd a pus mîna pe el să-l ridice a apăsat din greșeală pe trăgaci. La autopsie doctorii demonstrară că istorioara polițistului nu are nici o bază pentru a fi crezută, că lovitura nu plecase dintr-un pistol aflat pe podea. Atunci, polițistul născoci altă versiune: făcuse pariu cu colegul lui că el va scoate primul pistolul din teacă, dar din grabă a uitat să-l asigure, așa că... La interogatoriu colegul cu care făcuse pariul declară cu seninătate că el n-a văzut nimic întrucît stătea cu spatele. Polițistul a fost eliberat, judecătorii declarînd că nu există probe pe baza cărora să-l condamne!

În realitate, mobilul crimei era cît se poate de clar. La două zile după comiterea atentatului asupra președintelui Kennedy, la 24 noiembrie 1963, avusese loc în locuința lui Jack Ruby, în timp ce acesta se găsea de acum în închisoarea din Dallas, o ședință secretă. Erau prezenți George Senator, un pierde-vară, care în acea perioadă locuia la Ruby, avocatul Jim Martin (ajuns mai tîrziu consilier juridic și partener comercial al Marinei Oswald), Tom Howard, C. H. Droby, precum și doi ziariști: Bill Hunter și Jim Koetbe de la „Times Herald". Nu se știe exact ce anume s-a discutat la ședința desfășurată sub conducerea lui George Senator, dar se poate deduce că era vorba despre urmările atentatului, precum și despre soarta lui Jack Ruby. Este mai mult ca sigur că ziariștii intraseră în posesia unor informații prețioase la un interval relativ scurt de la asasinarea lui Oswald, aflaseră mai multe, atunci seara, cînd toți cei prezenți vorbiseră mai deschis decît s-ar fi căzut s-o facă. Cert este că ziariștii știau prea multe, de aceea trebuiau să moară!

Jim Koetbe a fost asasinat la 21 septembrie 1964 la locuința sa. Se întorsese de la redacție, făcuse un duș și în momentul cînd a ieșit de sub duș, a fost lovit peste gît cu o lovitură strașnică de karaté. Asasinul a dispărut fără urmă, poliția oprind cercetările din lipsă de probe concludente.

Cei doi ziariști, ca dealtfel toți cei prezenți la această întrunire, deveniseră martori periculoși în legătură cu atentatul împotriva lui J. F. Kennedy, dar unora le lipsise curajul, iar altora nu li se ivise prilejul să le poată da în vileag. Avocatul Tom Howard era unul dintre aceștia. El a murit de infarct la Dallas în condiții suspecte, în mai 1965. Nimeni nu a bănuit că el nu ar fi sfîrșit de infarct. Un ziar din Dallas publică însă un material unde relata că Howard avusese o comportare ciudată cu două zile înainte de a muri. La spital îl adusese un prieten ce nu-și spusese numele și, în plus, dispăruse imediat fără urmă. Și, colac peste pupăză, doctorii omit să-i facă lui Howard autopsia!

Una din versiuni încerca să dea un răspuns, fie el și parțial, în legătură cu lanțul acesta de crime de la New Orleans. În interogatoriul luat lui Jack Ruby anchetatorul îi smulge acestuia următoarea afirmație:

Întrebare: Ați împărtășit cuiva intenția de a-l asasina pe Oswald?

Răspuns (după lungi ezitări): Lui George Senator.

George Senator știa însă mult mai multe și aceasta se putea deduce după comportarea lui ciudată. Trebuie spus că, pe lîngă faima de bețiv și pierde-vară, el era și cel mai bun prieten al lui Jack Ruby și al colaboratorilor acestuia. Cu mult înainte ca Jack Ruby să-l fi ucis pe L. H. Oswald, George Senator, care se găsea la cafeneaua „Eatwell", a vorbit la telefon cu avocatul Wilfred James Martin, zis și Jim, cerîndu-i să-i acorde asistență juridică prietenului său Jack Ruby. Îndată după acest telefon, cei doi s-au întîlnit și au hotărît ce-i de făcut. Amănuntele acestei discuții au rămas necunoscute, dar Jim Martin a fost într-adevăr cel care l-a apărat pe Ruby!

Warren Reynolds avea în Dallas un magazin de mașini vechi. În mod cu totul întîmplător el a devenit martor ocular al asasinării polițistului Tippit. Îl văzuse pe asasin, pe care dealtfel îl și urmărise un timp printre blocuri. Reynolds a fost chemat să depună mărturie abia

după două luni de la comiterea atentatului, mai precis la 21 ianuarie 1964. Cu această ocazie el a declarat că bărbatul care îl ucisese pe Tippit nu era Oswald. Dar nu au trecut decît două zile și în atelierul lui Reynolds și-a făcut apariția un necunoscut, care a scos un pistol și a apăsat pe trăgaci. Mai înainte ca Warren Reynolds să se fi prăbușit la pămînt acesta se făcu nevăzut.

Poliția începu cercetările pentru descoperirea asasinului lui Reynolds, dar în zadar. Într-una din nopți însă, plimbîndu-se beat prin cabaretele din Dallas, Darrell Wayne Garner s-a lăudat că Reynolds și-a primit ceea ce merita. Poliția îl arestează pe Garner, zicînd și dovedind că acesta a fost văzut în perioada incriminată dînd tîrcoale atelierului lui Reynolds. Numai că Garner avea alibi, pe care i-l oferă dansatoarea Nancy Jane Mooney. Aceasta declară sub jurămînt că, în timp ce se trăsese asupra lui Reynolds, Garner se afla cu ea. „Eram într-o discuție foarte intimă". Garner a fost pus în libertate.

La mai puțin de o săptămînă de la depunerea acestei mărturii, Nancy Mooney ajunge din nou la poliție, de data aceasta pentru tulburarea liniștei în timpul nopții. Poliția motiva arestarea susținînd că se certase pe ton foarte ridicat cu cîțiva colocatari. La mai puțin de două ore după ce o închiseseră într-o celulă, un paznic al închisorii a găsit-o atîrnată de funie! Versiunea oficială: Nancy Jane Mooney s-a spînzurat! De ce? Nu s-a spus niciodată. Neclare sînt și motivele pentru care poliția o arestase și o închisese într-o celulă a închisorii. Nu cumva pentru că se certase cu vecinii... Deducția nu-i greu de găsit: dansatoarea Nancy Jane Mooney era angajată la barul de noapte „Caroussel" al cărui proprietar era Jack Ruby.

Doctorii reușiră să-i salveze viața lui Reynolds, dar de la întîmplarea din atelier el n-a mai cunoscut ce înseamnă să trăiești în liniște. Mai întîi, o persoană necunoscută a încercat să o răpească pe fiica sa, în vîrstă de zece ani, după aceea l-au amenințat cu moartea. Așa se face că el își putea permite să iasă în oraș numai întovărășit de un cîine polițist special dresat. Sistemul de iluminat public din apropierea locuinței lui era tot timpul defect. În cele din urmă, la noul interogatoriu luat în luna iulie 1964, el a declarat răspicat că polițistul Tippit a fost ucis de Lee Harwey Oswald! De atunci el duce o viață liniștită.

S-ar părea că evenimentele țesute pe canavaua atentatului asupra președintelui J. F. Kennedy sînt rodul întîmplării. Wanda Joyce Killam, o altă dansatoare de la barul de noapte al lui Ruby, avea un bun prieten în persoana lui John Carter, un coleg de-al soțului ei, pictorul Henry Thomas Killam. John Carter locuia la o pensiune de pe North Beckley Avenue 1026, unde tocmai se stabilise și Oswald, după ce se mutase de la New Orleans la Dallas. Se naște în chip firesc întrebarea: cine l-a informat pe Oswald de existența unei camere libere la pensiunea în cauză? De ce și-a găsit găzduire tocmai la această pensiune?

Se pare că legătura Killam—Carter — aceștia lucrau împreună, își petreceau împreună timpul liber — oferă unele date pentru elucidarea acestor întrebări. Nu este însă limpede ce-ar fi putut ști Killam atît de important despre Oswald încît să determine poliția să-l interogheze în cîteva rînduri și să se aleagă în cele din urmă cu faima de a fi participat la realizarea atentatului împotriva lui J. F. Kennedy. O bună perioadă după aceea nu și-a putut găsi de lucru nicăieri, ba nici liniște nu mai avea. În timp ce soția lui lucra în continuare la barul de noapte al lui Ruby, el a trebuit să se mute dintr-un oraș într-altul. În cele din urmă ajunse la Pensacola, în Florida, de unde telefonă acasă anunțîndu-și soția că, în sfîrșit, a găsit ceva de lucru. A doua zi, la 17 martie 1964 a fost găsit pe stradă, cu o tăietură adîncă la gît. Poliția a declarat ziariștilor că Killam căzuse peste o vitrină, aceasta s-a spart și, din nefericire, un ciob i-a atins gîtul, tăindu-i-l adînc.

Taximetristul William Whaley nu a depus mărturie împotriva lui Oswald, el a afirmat că acesta nu l-a putut ucide pe Tippit, tot așa cum nu l-a putut asasina pe președinte, pentru bunul și simplul motiv că în ziua de 22 noiembrie 1963, între orele 12,30 și 12,45 Oswald se afla în mașina lui. Conform însemnărilor din „cartea taxiurilor“ el l-a luat pe Oswald din stația de autobuz a Societății Greyhound, nu departe de depozitul de manuale școlare și l-a dus pînă pe strada North Beckley. Așadar, el nu se poate găsi în același timp și pe strada pe care a fost ucis polițistul Tippit și la geamul Depozitului de cărți, de unde se trăsese asupra lui J. F. Kennedy. Cu toate că raportul Warren nu a luat în considerație această depoziție, taximetristul nu a renunțat la versiunea lui. El afirma sus și tare: „Da, Oswald a fost clientul meu, s-a urcat în mașină la 12,30! Nu părea grăbit, mergea foarte liniștit pe trotuar și nu era cîtuși de puțin iritat“.

Pe William Whaley l-au interogat de cîteva ori, a fost analizat cu minuțiozitate caietul de însemnări și în final au recunoscut cu toții că afirmațiile lui corespundeau realității. Poliția a încercat în fel și chip să-l convingă pe taximetrist că se înșală, dar fără nici un rezultat. Și pentru că nu au reușit să-l facă să-și schimbe mărturia, la 18 decembrie 1965 a avut loc un accident de mașină. Un șofer „neatent“ a intrat în plin în taxiul lui Whaley, care a rămas nemișcat la volanul mașinii ...

Dintre ziariști, doar unul singur a reușit să-i ia un interviu de o jumătate de oră lui Jack Ruby în timpul procesului. Este vorba de Dorothy Killgelen; ea făcea parte dintre figurile proeminente ale jurnaliștilor americani și tocmai de aceea procurorul i-a permis să aibă o discuție între patru ochi, după ce în prealabil îl trimisese pe coridor pe gardian.

Ruby îi spusese procurorului că îi este teamă să dezvăluie întregul adevăr despre participarea sa la asasinarea lui Oswald. Dorothy Killgelen a rămas singură cu Ruby o bună bucată de vreme. Probabil că Ruby îi mărturisise temerile lui, ea aflase, deci, mai multe decît s-ar fi căzut să știe, de aceea, la 8 noiembrie 1965 poliția a găsit-o moartă. Purtătorul de cuvînt al poliției a declarat că Dorothy a încetat din viață din cauza abuzului de somnifere. Doctorii au fost însă de altă părere: „În mod cert, decesul nu a intervenit ca urmare a abuzului de tablete ...“ Care a fost cauza adevărată a sfîrșitului ei nu se știe nici pînă astăzi, cu atît mai mult cu cît dintr-un ordin venit de foarte sus, cercetările au fost sistate. În cele din urmă poliția difuză redacțiilor ziarelor un comunicat unde sugera că în cazul lui Dorothy Killgelen „nu există nici o dovadă a faptului că ea ar fi sfîrșit de moarte forțată“.

La 22 noiembrie 1963, Lee Rowers, angajat al societății „Union Terminal Co.“, era de serviciu la turnul de control, înalt de patruzeci de metri. Avea așadar o bună privire de ansamblu asupra întregului spațiu de la Dealey Plaza. În momentul producerii atentatului, mașina președintelui nu intrase încă în cîmpul lui de vizibilitate,

fiind mascată de o colină acoperită cu copaci. El reușește în schimb să vadă ce se petrece în spatele mașinii prezidențiale, elemente infinit mai prețioase.

Lee Rowers era un funcționar deosebit de conștiincios. Așa se face că el a notat, în caietul de procese verbale, tot ce se întîmplase în ziua respectivă și îndată după comiterea atentatului a predat poliției toate însemnările sale. În felul acesta el a devenit, practic, singurul martor care urmărise desfășurarea evenimentelor din chiar locul producerii lor.

Punctul de parcare, înțesat de mașini ale poliției fusese închis accesului publicului cu două ore și jumătate înainte de trecerea coloanei prezidențiale. Cu toate acestea, în ultimele douăzeci de minute dinaintea atentatului, în locul de parcare își făcuseră apariția trei mașini străine. Prima dintre ele îi atrase atenția lui Rowers întrucît nu avea număr de înmatriculare emis de poliția statului Texas. Rowers rămase foarte surprins că poliția permisese accesul unei mașini străine. Șoferul condusese mașina ici-colo, căutînd parcă să se convingă că totul era în ordine, apoi dispăruse pe același drum pe care venise. Era un Oldsmobil tip 1959 de culoare alb-albastră.

La cîteva minute după plecarea Oldsmobil-ului în zona interzisă a pătruns o altă mașină. Rowers a avut timp să observe că șoferul ținea la gură receptorul unui telefon de bord sau receptorul unui microfon care emitea pe unde ultrascurte. Și această mașină — un Ford negru, model 1957 — a străbătut zona interzisă timp de patru minute, apoi a dispărut pe urmele Oldsmobil-ului.

Cu opt sau zece minute înainte de trecerea cortegiului prezidențial a apărut o a treia mașină. Era un Chevrolet care, la fel ca Oldsmobil-ul, nu avea număr de înmatriculare de Texas. Mașina a parcurs întreaga zonă ca și cînd șoferul ar fi căutat pe cineva, apoi sa întors și a oprit în fața Depozitului de manuale școlare.

Rowers observă lîngă un gard, cu cîteva clipe înainte de a răsuna împușcăturile, doi bărbați. Aceștia se aflau la o distanță de zece-cincispreze pași de el așa că observă foarte clar că amîndoi erau îmbrăcați în haine civile. Ei erau, dealtfel, singurele persoane străine din întreaga zonă, Rowers știindu-i foarte bine pe muncitorii ce lucrau prin preajmă.

Lee Rowers avea să declare mai tîrziu: „În clipa cînd

s-au auzit împușcăturile, din locul unde se aflau cei doi civili, despre care am vorbit, se văzu o lumină sau ceva asemănător. În orice caz, era ceva care mi-a atras instantaneu atenția. Atunci nu mi-am dat seama despre ce ar putea fi vorba și nici acum n-aș putea să descriu altfel decît că era ceva neobișnuit — poate o fulgerare de lumină, poate o dîră de fum sau ceva asemănător. În orice caz am avut sentimentul că acolo s-a petrecut ceva neobișnuit".

În clipa aceea Rowers îi observă din nou pe cei doi bărbați în civil. Unul dintre ei stătea mai departe lîngă gard, celălalt însă, din cauza îmbrăcămintii de culoare închisă, n-a putut fi observat ca lumea. Cel care trăsese asupra președintelui Kennedy nu putea fi decît unul din cei doi indivizi aflați în apropierea gardului. Această realitate este confirmată — împotriva tuturor probelor aflate la dosarul Comisiei Warren — și de reacția polițiștilor. De la înălțimea la care se afla, Rowers le observă toate mișcările. O bună parte dintre polițiști se repeziră înspre colină îndată ce se auziră primele împușcături, escaladară un zid de beton și, trecînd printre copaci, ajunseră în parcarea și lîngă depozitul de unde, după cît se părea, veniseră împușcăturile. Mai înainte de aceasta însă, ei primiră prin intermediul stației „Radio Dallas" următorul ordin: „Toți polițiștii și toate unitățile de poliție care se găsesc în apropierea gării să se îndrepte de urgență spre calea ferată dinspre Elm Street" (Raportul Warren, vol. XVII, pag. 362).

Din primele gesturi aie polițiștilor nu se putea deduce că s-ar fi tras dintr-una din ferestrele depozitului unde lucra Oswald. La întrebarea unui polițist adresată lui Charles Bachelor, adjunctul șefului poliției din Dallas, referitoare la locul de unde s-a tras asupra președintelui, acesta a răspuns: „Dinspre viaduct, de undeva dintre viaduct și Stremmouth Freeway" (Raportul Warren, vol. XVI, pag. 392). Adică exact din zona pe care o supraveghease Rowers din turnul de control. Observînd forfota polițiștilor el a conchis că, în mai puțin de cinci minute, se îngrămădiseră peste cincizeci de oameni în uniforme și civili. Un alt martor, J. C. Price, care se urcase pe acoperișul casei, declară: „Chiar în clipa cînd a răsunat prima împușcătură am observat un bărbat alergînd printre șinele de cale ferată și dispărînd într-un

vagon. Avea cămașa albă și ținea ceva în mînă" (Raportul Warren, vol. XIX, pag. 492).

Într-adevăr, poliția arestase în acest sector trei bărbați suspecți pe care un agent în uniformă i-a dus pînă la inspectoratul de poliție. Aici i-a predat șefului poliției criminale din Dallas, căpitanul Fritz. Acesta i-a pus, însă, în libertate îndată ce a auzit la radio versiunea oficială despre atentat, conform căreia Oswald este singurul asasin al președintelui Kennedy (Raportul Warren, vol. XIX, pag. 540).

Din depozițiile altor martori rezultă că împușcăturile care l-au lovit din față pe președintele Kennedy și guvernatorul Connally s-au auzit dinspre colină, aproape de calea ferată. Martorul principal al acestei versiuni era însă Lee Rowers, dar, întrucît varianta oficială despre existența unui singur asasin trebuia să rămînă în picioare, Rowers a trebuit să fie redus la tăcere. Moartea lui a produs o mare indignare în rîndul opiniei publice.

La începutul lunii august 1966 el se deplasa cu mașina pe o șosea din apropiere de Dallas. Din motive necunoscute și pînă astăzi neelucidate, la un moment dat mașina a ieșit în plină viteză de pe partea carosabilă, sfărîmîndu-se de un zid. Și cu aceasta martorul Lee Rowers era un om terminat. El a încetat din viață cu puțin timp înainte de constituirea comisiei însărcinate cu analizarea Raportului Warren, a cărui lipsă de imparțialitate a trezit atîtea dubii. Despre vreun raport al poliției privind revizia tehnică a mașinii lui Lee Rowers n-a auzit nimeni, niciodată... Alți doi presupuși suspecți, participanți la pregătirea complotului împotriva lui Kennedy au pierit în împrejurări misterioase. Este vorba despre proprietarii biroului de detectivi particulari de pe Camp Street 544 din New Orleans, unde își aveau sediul organizațiile de extremă dreaptă, a căror menire era răsturnarea regimului lui Fidel Castro. Acesta era locul de unde i se transmiteau ordinele lui Oswald. Hugh Ward a murit într-o catastrofă aviatică în anul 1964, în timp ce Guy Bannister a suferit un atac de cord, nimeni nu știe din ce cauză anume, exact în același an.

Președintele J. F. Kennedy a devenit victima unui complot organizat, pus la cale de specialiști de mare clasă și dus la îndeplinire de șase sau șapte trăgători de elită. Întreaga acțiune a fost realizată de aproximativ

cincizeci de persoane. Oswald nu a fost asasinul nici al lui Kennedy, nici al lui Tippit. Un mare semn de întrebare planează asupra faptului dacă el a tras cu adevărat vreun foc de armă, rezultatul expertizei chimice efectuată de poliție după arestarea sa fiind negativ. Examenul cu parafină în prezența unor nitrați a demonstrat că arma lui Oswald nu fusese întrebuințată în ultimele douăzeci și patru de ore!

Cel puțin patru atentatori îl prinseseră pe Kennedy într-un foc concentrat, alții strînseseră tuburile trase, în timp ce alți cîțiva transportaseră și aranjaseră pretinsa armă a lui Oswald în geamul Depozitului de cărți. În același timp, cîteva persoane primiseră misiunea de a sustrage atenția oamenilor de la ceea ce se petrecea pe colină, unde alți complotiști așteptau sosirea coloanei prezidențiale.

Agenții F.B.I. au înfrumusețat multe dintre depozițiile martorilor, pe altele le-au ajustat, din această cauză pe masa de lucru a Comisiei Warren nu au ajuns materialele cele mai obiective cu putință. Adevărații autori ai atentatului au rămas în umbră. Și, în plus, factorii guvernamentali, care ar fi putut furniza date foarte importante și care ar fi trebuit să facă totul ca adevărul să iasă la iveală, au preferat să tacă.

Vălul timpului a îngreunat din ce în ce mai mult dezlegarea misterelor legate de atentat. Este însă demn de reținut faptul că în rezolvarea multor aspecte ale dramei a intervenit și centrala Intelligence Service-ului britanic. Agentul secret George Langelaan a declarat în presă că agenți de elită ai Intelligence Service-ului britanic s-au întîlnit, cu mult înainte ca Comisia Warren să-și înceapă activitatea, pentru a analiza laturile tehnice ale realizării atentatului asupra lui Kennedy. Originalul concluziilor acestei analize a fost închis într-un seif la care nu poate ajunge nimeni dacă nu este însoțit. Un mare mister planează asupra modului cum conținutul materialului a ajuns totuși la urechile opiniei publice. S-ar părea că la mijloc este lipsa de discreție a unora dintre funcționarii „Oficiului pentru înregistrarea și evidența străinilor", unde a fost dirijată, spre păstrare, o copie.

Conținutul materialului în cauză este demn de atenție pentru faptul că, la numai cîteva zile după atentat,

experții britanici ajunseseră la o concluzie care avea să o infirme pe cea a stufosului material al Comisiei Warren, punîndu-i și mai mult în evidență lipsa de obiectivitate. Procesul verbal al Intelligence Service-ului cuprinde părerea unor specialiști a căror competență n-a pus-o nimeni sub semnul întrebării, conform acestei păreri asupra președintelui Kennedy au tras instantaneu trei trăgători, situați în trei locuri diferite.

Primul glonte, venit din față, a atins gîtul președintelui, pentru ca la un interval de numai cîteva fracțiuni de secundă J. F. Kennedy să fie atins în umăr de un al doilea glonte, venit din spate, poate tocmai de la fereastra Depozitului de cărți unde, conform variantei Warren, s-ar fi aflat Oswald. Acesta a fost glontele care a pătruns în corpul victimei lîngă baza cefei, la cîțiva centimetri de primele vertebre cervicale. Trăgătorul n-a fost însă mulțumit de rezultat de aceea a mai tras un glonte, acesta lovindu-l însă pe guvernatorul Connaly. Cel de-al patrulea glonte, tras de după gardul de pe colină, zgîrîie capul președintelui apoi cade pe trotuar. În aceeași clipă apasă iarăși pe trăgaci primul trăgător. Glontele expediat de el atinge tîmpla victimei. Aceasta avea să fie lovitura fatală. Glontele a ieșit din craniul victimei prin tîmpla stîngă, antrenînd după el bucăți mari de oase de pînă la zece milimetri pătrați.

Ce fel de arme au folosit acești trăgători? Specialiștii au identificat, cu exactitate, două automate Mauser și o carabină. Gloanțele nu aveau numărul seriei de fabricație și erau confecționate dintr-un aliaj de argint și plumb. Așa se explică de ce unele gloanțe nici n-au mai fost găsite: pentru că pur și simplu s-au dezintegrat! La autopsie nu s-a găsit nici măcar un proiectil, în corpul victimei rămînînd doar urmele lăsate de acestea.

Langelaan, un experimentat agent al poliției secrete britanice, căruia, la începutul celui de-al doilea război mondial chirurgii îi schimbaseră fizionomia pentru a putea lucra sub un nume străin în locuri unde el era cunoscut, a emis cîteva considerații demne de toată atenția. La scurt timp după moartea președintelui Kennedy, milioane de telespectatori au putut observa pe micile ecrane o scenă unică: întocmai ca în westernurile americane, în fața a zeci de polițiști înarmați ca la carte, Ruby l-a împușcat pe Oswald, aflat sub stare de arest.

În legătură cu aceasta, Langelaan declară: „Cei care știu ce înseamnă să ucizi cu rapiditatea fulgerului și-au dat seama că aceasta nu a fost o crimă, ci o execuție".

De la Oswald nu au rămas prea multe lucruri, date. A rămas însă un reportaj filmat de la conferința de presă organizată imediat după arestarea sa. Un grup de psihologi au cerut, îndată după moartea lui Oswald, să vadă acest film și au ajuns cu toții la concluzia că asasinul președintelui nu se putea comporta în nici un caz așa cum se comportase Oswald. Așa cum se manifestase Oswald la conferința de presă se putea comporta numai un cetățean american de rînd, care nu bănuia în ce joc murdar și periculos fusese tîrît!

Filmul era alcătuit din fragmente, întrucît în timpul conferinței de presă polițiștii îl întrerupeau pe Oswald la mijlocul frazei.

Oswald:

„Da, am fost interogat de procurorul Johnson. Interogatoriul a durat însă foarte puțin. Am protestat împotriva faptului că nu mi s-a permis să-mi iau un apărător. Nici măcar nu-mi trece prin cap ce urmărește procurorul cu întrebările lui, nimeni nu m-a pus în temă. Mi s-a spus numai că aș fi ucis un polițist. Eu nu știu nimic despre așa ceva. Vreau să mi se dea un apărător!"

Un redactor:

„L-ați ucis pe președinte?"

Oswald:

„Nu, și nici nu m-a învinuit nimeni de asta. Vă rog să mă credeți că nu mi-a vorbit nimeni oficial despre faptul că eu l-aș fi ucis pe președinte. Doar înainte de conferința de presă, în hol, cîțiva ziariști m-au întrebat dacă ..."

Psihologii erau unanim de acord că asasinul președintelui nu s-ar fi putut comporta în felul acesta, nici în cazul în care ar fi fost un artist excepțional de talentat.

George Langelaan adaugă: „Celor care cunoșteau adevărul despre asasinarea lui Kennedy le-a fost foarte clar în clipa aceea[1] că, îndată ce va obține un apărător, Oswald va reuși să-și dovedească rapid nevinovăția, iar în cazul în care s-ar fi ajuns la proces, n-ar mai fi rămas

[1] Adică în momentul în care Oswald răspundea la întrebările ziariștilor prezenți la conferința de presă (nota trad.)

în picioare nici una din învinuirile ce i se aduceau și Oswald ar fi fost pus imediat în libertate. Iată de ce era necesar ca el să dispară cît mai repede cu putință".

Nimeni nu a reușit să dovedească faptul că Oswald a fost asasinul președintelui Kennedy și nici al polițistului Tippit. Atunci cine a făcut-o și de ce? A existat un al doilea Oswald, o dublură a lui Oswald, care și-a jucat cu măiestrie rolul dinainte scris!! Partea proastă este că el a comis și greșeli, așa cum se întîmplă în cazul fiecărui asasin. Cea mai mare dintre ele este recunoașterea, bătătoare la ochi, că el este Lee Harwey Oswald, ceea ce un atentator ales pentru o acțiune atît de importantă cum era asasinarea președintelui Statelor Unite, nu ar fi făcut-o sau nu ar fi trebuit să o facă.

Explicația ar trebui căutată în perioada pregătirii atentatului. În timpul acela soții Oswald locuiau la Irwing, la douăzeci de kilometri de Dallas. Lee Harwey Oswald lucra la un atelier pentru montarea aparatelor de fotografiat. De aici însă fusese concediat pe motiv că nu lucra așa cum ar fi dorit proprietarul. Explicația este foarte simplă, toate acestea se petreceau la scurt timp după întoarcerea lui din Uniunea Sovietică. După concediere a fost vizitat acasă de un agent al F.B.I. pe care Oswald nu-l cunoștea, acesta, în schimb, știa totul despre Lee, inclusiv că fusese concediat.

Conținutul convorbirii lor nu este cunoscut. Se poate însă presupune că agentul F.B.I. a discutat cu Oswald despre o anume slujbă, în schimbul căreia, ca de mai multe ori pînă atunci, Oswald urma să primească un onorariu plătibil în bancnote de cîte cinci dolari.

Tot ceea ce a întreprins Oswald în continuare seamănă cu acțiunea unui modul condus de la distanță. Agentul F.B.I. îi recomandă să-și închirieze o căsuță poștală unde să i se lase ordinele. Oswald se declară de acord, inclusiv cu ideea ca aceasta să fie pe un alt nume. Oswald avea într-unul din buzunare cartea de vizită a unui coleg de armată, Hidell, și se învoiră ca toată corespondența să-i fie trimisă pe acest nume. Mai tîrziu, numele lui Hidell avea să apară destul de des în procesele verbale ale cercetărilor.

La începutul lunii martie 1963, magazinul de arme tip sport „Klein Sporting Goods" din Chicago a primit o cerere pentru o carabină italiană cu lunetă, o armă folo-

sită și cunoscută în timpul războiului și pe care firma o vindea cu preț redus. La adresă era atașat și un cec în valoare de 21,45 dolari. Carabina a fost expediată pe adresa lui A. I. Hidell, căsuța poștală 2915, Dallas, Texas.

În aceeași zi de la începutul lui martie 1963 firma „George Ross and Co. Inc" din Los Angeles a primit o nouă cerere, semnată A. I. Hidell și avînd anexat un cec, pentru un pistol „Smith and Wesson, Special 38" în valoare de 29,45 dolari. Firma a expediat arma pe aceeași adresă din Dallas. Specialiștii au identificat scrisul lui Oswald pe ambele cereri. Cele două cecuri erau, de asemenea, semnate de el. În felul acesta Oswald juca rolul maurului, fără a fi conștient de aceasta.

Oswald a închiriat căsuța poștală pe numele Hidell începînd cu data de 9 octombrie 1962. La 14 mai 1963 închirierea căsuței poștale expirase. În documentele oficiului poștal din Dallas există însă un document demn de toată atenția. În acea zi, căsuța poștală, rămasă liberă, a fost închiriată de o persoană care se numea tot A. I. Hidell!

Între timp, la pervazul ferestrei de la etajul al șaselea al Depozitului de cărți regizorii atentatului pregătiseră carabina, Mannlicher-Carcano cu lunetă, atît de neglijent încît în poziția în care o așezaseră nici nu ar fi permis executarea unor lovituri pe locul unde s-a comis atentatul. Lîngă armă aruncaseră și trei cartușe trase: planul atentatului prevedea executarea a trei focuri! În timpul realizării atentatului a fost însă nevoie și s-au executat mai multe lovituri. În felul acesta a apărut prima contradicție: cinci împușcături și doar trei cartușe!

Imediat după atentat un agent al F.B.I. a venit la Oswald și i-a spus că dintr-un loc foarte aproape de el s-au tras focuri de armă asupra președintelui, că va veni poliția și că ar fi mai bine... cine știe... Oswald fusese în Uniunea Sovietică, a avut legături cu cubanezii... Pe scurt, ar fi mai bine să fugă și să ia și o armă cu el. Și i-a pus în mînă același pistol „Smith and Wesson, Special 38" pe care îl primise, Hidell numindu-se, prin poștă.

Dublura lui Oswald avea și el în buzunar un pistol și, în plus, încă patru cartușe trase, care, mai înainte fuseseră în încărcătorul pistolului lui Oswald de unde fu-

seseră extrase. Adevăratul Oswald, care, conform ordinelor primite, trebuia să fie undeva pe stradă, nici nu a încercat să fugă, nici să se ascundă, așa cum ar fi făcut, mai mult ca sigur, asasinul. El s-a apropiat liniștit de locul în care se produse asasinarea polițistului Tippit. Este de presupus că agentul F.B.I. îl dirijase în mod intenționat către acest loc.

Regizorii atentatului calculaseră astfel: după comiterea crimei, adevăratul Lee Harwey Oswald nu trebuia să rămînă în viață, pentru a nu trăda ceva. Era aceasta o metodă veche, verificată. Dar cum să scape de Oswald? Orice încercare de a-l otrăvi fusese exclusă, ar fi putut da naștere la complicații. Nici o sinucidere nu putea fi aranjată întrucît amănuntele tehnice ale operațiunii ar fi putut da greș. Mai rămînea o singură posibilitate: împușcarea presupusului asasin.

În timpul conceperii planului atentatului s-a apreciat că cel mai bun lucru ar fi ca Oswald să fie împușcat chiar de polițiști. Trebuia creată însă o situație în care un apărător al legii să fie obligat să-l împuște. Și astfel se născu planul rafinat de a pune poliția pe urmele lui. În momentul cînd asasinii se pregăteau să tragă asupra președintelui, Oswald intrase în cantina Depozitului de cărți de unde își luă un sandviș cu carne de pui și o sticlă de Coca-Cola. Cînd se auziră împușcăturile, de Oswald s-a apropiat un bărbat necunoscut. Mai tîrziu avea să se spună că era una și aceeași persoană cu agentul secret de la F.B.I. Acesta a discutat ceva cu Oswald apoi au plecat amîndoi, mai înainte ca Lee Harwey să fi apucat să-și bea Coca-Cola.

Întîmplare? Se înțelege că nu. Căsuța poștală funcționa mai departe pe numele Hidell fără ca Oswald să știe acest lucru. Diabolic plan! Prin Dallas își făcu apariția dublura lui Oswald, deci și a lui Hidell, care făcu tot ce îi stătu în putință pentru a atrage atenția asupra lui: se duse la un poligon de tir unde puse mîna pe o carabină și trase mai abitir ca Wilhelm Tell! N-a pregetat nicăieri să spună că se numește Oswald. Și tot în chip de Oswald se arăta prin restaurante și cazinouri. Depozițiile martorilor sînt contradictorii: unii afirmă că semăna leit cu Oswald, alții dimpotrivă. Dar asta are prea puțină importanță. Esențial este faptul că în hora atentatorilor acest al doilea Oswald juca rolul de pion.

La orele treisprezece un bărbat îmbrăcat identic cu Oswald și avînd aceeași înfățișare îl ucisese pe polițistul Tippit chiar în locul de parcare al mașinilor poliției. În momentul cînd Tippit a coborît din mașină și a încercat să ridice capota, dublura lui Oswald a tras patru gloanțe asupra lui. După aceea a aruncat pe pămînt cele patru cartușe care, în prealabil, fuseseră trase din pistolul „Smith and Wesson, Special 38", pe care îl avea în buzunar adevăratul Oswald.

Ce a urmat se știe. Mecanicul auto a alarmat poliția și astfel s-a ajuns la arestarea lui Oswald în sala cinematografului. În acel moment a ieșit în evidență cea de-a doua greșeală de regie. Conspiratorii se bazaseră pe faptul că unul din colegii polițistului vor trage asupra asasinului colegului lor. Oswald nu se putea apăra, cocoșul pistolului pe care îl primise nu funcționa! Împrejurările au făcut ca polițistul, pus pe urmele lui Oswald, să nu știe de uciderea colegului său Tippit așa încît atunci cînd ajunse cu Oswald la poliție află, stupefiat, că îl arestase pe presupusul asasin al președintelui Kennedy!!! Greșeala trebuia reparată. Iată cum se explică apariția în scenă a lui Jack Ruby.

De-a lungul anilor, dar mai ales în timpul cînd s-a desfășurat procesul împotriva lui Clay Shaw, comerciant din New Orleans, pe care procurorul Jim Garrison îl învinuise de participare la pregătirea atentatului împotriva președintelui Kennedy, au ieșit la iveală cîteva „senzații", care au avut menirea să facă lumină în acest caz. În hățișul de intrigi și obstacole puse în calea aflării adevărului, a apărut depoziția unui oarecare Lawrence Eugen Hall, despre care se spunea că este unul dintre martorii principali. Se mai spunea că întreaga acuzare a procurorului federal Jim Garrison se sprijinea pe depoziția acestui martor. După cum se știe, Clay Shaw a fost pus în libertate, dar depoziția lui Hall rămîne o mărturie dintre cele mai importante. „Am refuzat să primesc cei cincizeci de mii de dolari ce mi-au fost oferiți pentru a-l ucide pe J. F. Kennedy", declarase L. E. Hall. „Aceasta se întîmpla cu cinci săptămîni mai înainte ca el să fi fost asasinat la Dallas. Oferta mi-a fost făcută de o grupare a extremiștilor de dreapta, care îl trecuse pe lista ei neagră pe Robert Kennedy și pe Martin Luther King. Lista era alcătuită împreună cu C.I.A.".

După victoria forțelor progresiste din Cuba, pe țărmurile de apus ale SUA, dar mai ales în Florida și Texas se strînseseră mii de emigranți cubanezi, care luptau prin toate mijloacele împotriva singurului stat socialist de pe continentul american. Acțiunile diversioniste împotriva Cubei sînt cunoscute. Se cunoșteau multe tabere unde se instruiau emigranții cubanezi. Una din aceste tabere se găsea în apropiere de New Orleans, lîngă lacul Pontchar trein.

Hall renunțase la meseria lui de chelner și în anul 1962 intrase în rîndurile emigranților cubanezi. În scurt timp ajunse comandantul detașamentului Sambra, care se ocupa cu traficul de arme pentru Cuba. Referindu-se la activitatea lui din acea vreme, Hall a declarat că s-a pomenit într-o societate ai cărei membri fuseseră aproape toți ofițeri, ce nu puteau uita avantajele fostei lor meserii, dar care acum tînjau după cu totul altceva decît să stea în fața unor unități militare. Mari amatori de succese, ei erau convinși că aveau aptitudini deosebite pentru a fi conducători. Regia întîlnirilor lor era semnată de serviciile secrete ale C.I.A., care acordau activității lor o atenție excepțională și, în plus, asigurau emigranților cubanezi și un substanțial sprijin material.

„Oamenii aceștia îl urau pe președintele Kennedy și au încercat în repetate rînduri să-l extermine. Pentru aceasta au pregătit grupe speciale de șase pînă la zece trăgători. Ideea era ca unul dintre ei să fie sacrificat, ceilalți urmînd să scape. Ei erau neliniștiți și de activitatea lui Martin Luther King și făceau eforturi disperate pentru a provoca o confruntare de mari proporții între albi și negri. Dacă populația albă dorește să-și mențină autoritatea, spuneau ei, ea trebuie să creze în permanență o «stare de război». Pe lista condamnaților la moarte figura, de asemenea, și numele lui Robert Kennedy. Pe fratele președintelui îl urau chiar mai mult decît pe președintele însuși și-l considerau drept cel mai mare obstacol în calea acțiunilor lor. Printre ceilalți candidați la condamnarea la moarte mai figurau pe lista neagră Earl Warren[1], președintele Curții Supreme a S.U.A., secretarul

[1] Viitorul președinte al Comisiei Warren, însărcinată cu elucidarea împrejurărilor comiterii atentatului împotriva lui J. F. Kennedy (nota trad.)

de stat Dean Rusk[2], ministrul apărării McNamara și alții ...

Propunerea de a-l ucide pe John F. Kennedy în schimbul sumei de 50.000 dolari, mi-a fost făcută în ziua de 17 octombrie 1963 la Dallas, unde mă aflam pentru a mă întîlni cu oamenii ce finanțau traficul cu arme pe avioanele grupării «Sambra» și pentru a prelua puștile, muniția și medicamentele pentru membrii acestei grupări".

Hall nu era un sfînt, el colaborase cu numeroase bande de gangsteri. Dar pentru că făcea parte din rîndul celor care știau prea multe el era un martor nedorit, el trebuia să dispară. De aceea, la șaisprezece martie 1968 au încercat să-l ucidă, în modul tipic american. Șoferul, rămas neidentificat, al unui Ford-Mercury model 64, a lovit mașina lui Hall silind-o să iasă de pe partea carosabilă a șoselei, dar fostul chelner a avut un noroc de zile mari; mașina lui s-a oprit lîngă o stîncă, în spatele căreia se căsca o prăpastie adîncă de șaizeci de metri!

Cîteva săptămîni mai tîrziu, pe cînd Hall se afla la volanul mașinii sale și gonea cu o sută la oră, volanul a încetat să-l mai asculte. Trei din cele patru șuruburi ce fixau volanul fuseseră deșurubate fără ca el să știe. Hall scăpă ca prin minune, dar înțelese că gluma se îngroașe. De aceea, se înfățișă procurorului Garrison căruia îi destăinui tot ce știa. Convorbirea lor a durat optsprezece ore.

Un alt personaj a cărui mărturie merită toată atenția, nu se numea în mod cert José Luis Romero, chiar dacă el s-a prezentat sub acest nume la Paris, dîndu-se drept reprezentant al presei și lucrător al editurilor „Plon" și „Julliard". El a declarat că primise două sute de milioane franci francezi vechi pentru a-l ucide pe președintele Kennedy la 31 mai 1961. Arma crimei urma să fie o pușcă ce funcționa pe bază de raze infraroșii. Kennedy trebuia să fie asasinat la Paris, în timpul vizitei oficiale de stat pe care o efectua în Franța, la invitația președintelui Charles de Gaulle. Președintele american urma să fie împușcat în timp ce se găsea într-o mașină deschisă, alături de generalul de Gaulle, care urma să fie cruțat.

Așa-zisul José Luis Romero, un bărbat înalt de un metru și nouăzeci, de vîrstă mijlocie, cu păr alb, tatuat

[2] Ministerul Afacerilor Externe al S.U.A. (nota trad.)

pe ambii obraji, și-a făcut apariția la Paris în toamna anului 1972. Declarația lui senzațională a trezit un mare interes, dar și o mare neîncredere. Ziariștii au încercat să afle cine era de fapt acest bărbat și iată ce au aflat: s-a născut la Madrid în anul 1926, unde tatăl său simpatiza cu forțele progresiste spaniole. Din această cauză întreaga familie a trebuit să se mute. La fel ca și pentru alte zeci de mii de spanioli, Franța reprezenta doar o stație de tranzit. De aici s-au mutat la Oran, unde tatăl lui Romero a început să se îndeletnicească cu confecționarea de încălțăminte împletită. Fiul José Luis intră în legiunea străină, făcu antrenamente și zborurile obligatorii în Indochina, apoi deveni ofițer în primul detașament de desant al Legiunii străine. În această calitate luă parte la războiul din Algeria unde îl cunoscu pe unul din Smithii sau Brown-ii de care sînt pline serviciile de informații ale C.I.A. din întreaga lume.

Domnul Smith sau Brown se întîlni de cîteva ori cu Romero apoi îi promiseră ajutor pentru finanțarea armatei secrete a O.A.S. Banii îi primi printr-un om de legătură al lui Smith sau Brown, într-o bombă din portul Alger. După aceea au început presiunile, căci în această branșă nimic nu se oferă gratuit.

Aducătorul banilor a acceptat să discute cu Romero numai după ce acesta și-a îndepărtat cele două gorile care-l păzeau. S-au urcat într-o mașină și în timp ce treceau, cu viteză redusă, de-a lungul golfului Hussein Dey, omul de la C.I.A. i-a spus lui Romero că este apreciat drept cel mai bun trăgător de elită aflat în Algeria (realizase 98 puncte din 100 posibile!) și ca un om ce nu se teme de nimic. Apoi a trecut repede la subiect, propunîndu-i să-l asasineze pe președintele Statelor Unite, în ziua de 31 mai, cînd se va afla la Paris într-o vizită oficială de stat. Prilejul este unic, îi spuse trimisul lui Smith sau Brown. Atentatul ar putea fi prezentat ca o greșeală nefericită, oricine își poate închipui că în timpul rebeliunii algeriene și în zilele cînd, la Paris, se desfășura procesul generalilor Zeller și Challe, s-a găsit cineva care să trimită cîteva gloanțe în pieptul președintelui Franței, de Gaulle, și că, din greșeală, acestea l-au lovit în plin pe oaspetele generalului.

Aventurierul cu fața tatuată a primit oferta. Îl surprinsese largheța celor cu inițiativa. Suma de două sute

milioane franci din care jumătate trebuiau achitați pe loc, cealaltă jumătate imediat după comiterea atentatului, nu era o pomană de fiecare zi.

Agentul secret îl duse pe Romero în micul port de pescari Ben-Haroun, nu departe de Castiglione, unde îi înmînă un pașaport elvețian, emis de poliția din Geneva, la 21 aprilie, pe numele Broeger. Cei doi s-au îmbarcat pe un trauler, ce se găsea printre bărcile pescarilor, și-au dispărut în larg.

În dimineața următoare traulerul, sub pavilionul spaniol, ancora la Mallorca în micul Puerto de Andraix. La chei îl aștepta o mașină. După ce au străbătut o sumedenie de serpentine au ajuns la o vilă, așezată într-o grădină spațioasă, cu palmieri. Un servitor al casei îl salută cu o reverență adîncă și îl conduse pe domnul ofițer într-o cameră bine mobilată și aranjată cu gust. După ce făcu un duș, oaspetele se întîlni cu stăpînul casei: același Smith sau Brown.

Romero a primit și alte acte pe numele Broeger: o legitimație pentru un club genevez, contravaloarea în mărci vest-germane a cincizeci de milioane franci, cifrul conturilor la o bancă din Laussane, de unde urma să primească jumătatea de sumă rămasă după achitarea arvunei. Cetățeanul elvețian Broeger a călătorit apoi la Geneva și de aici la Laussane unde se convinse că partenerul lui nu mințise. Broeger scoase cele cincizeci de milioane de franci aflați pe numele său și-i depuse la o altă bancă, pe un alt carnet de cont.

În ziua de treizeci mai, adică cu numai o zi înaintea plănuitului atentat, domnul Broeger se găsea la Paris unde, la cafeneaua „Le Paris" de pe Champs Elysées, a primit alte instrucțiuni: planul acțiunii și adresa locuinței de pe rue de Rivoli, de unde urma să tragă asupra președintelui american. Trăgătorul se putea ascunde într-o cameră de la ultimul etaj al unei case din piața „Etoile", aici Kennedy și de Gaulle urmau să vină pentru a aduce un omagiu la mormîntul soldatului necunoscut.

Arma crimei i-o aleseseră specialiștii. Era o carabină „Remington 280", ascunsă într-un geamantan păstrat la Gare de Nord, într-un seif. Cheia urma să-i fie predată ulterior.

Numai că Broeger nu a mai venit la întîlnire. I se

făcuse frică sau îl cuprinseră mustrările de conștiință? Sau pur și simplu își făcuse un calcul foarte lucid? Dacă el va realiza atentatul, toată lumea va crede că acesta a fost pus la cale de OAS, ori Romero era ofițer al acestei organizații. Iată de ce se întoarse la hotel de unde chemă la telefon Algerul, statul său major, de unde primi instrucțiuni foarte clare: să nu se amestece în nici un fel în acțiune. Mai tîrziu el va povesti ziariștilor că OAS și, în ultimă instanță, generalul Salan, cel care hotărîse să nu colaboreze cu americanii, au fost cei care i-au salvat viața lui Kennedy.

Agenții C.I.A. nu-l aleseseră întîmplător pe Romero. Ei știau că în timp ce se găsea în Indochina fusese grav rănit la cap, în timpul exploziei unei mine. Avea și acte la mînă! În cazul în care l-ar fi asasinat pe Kennedy și ar fi fost arestat, iar el ar fi divulgat identitatea adevăraților vinovați, toată lumea ar fi putut fi convinsă că făptuitorul era un nenorocit de invalid de război căruia îi lipsea o doagă. S-ar fi găsit cu siguranță vreo patru-cinci doctori dispuși să dovedească cu acte în regulă acest lucru.

Broeger nu era însă nebun. El a reușit să se strecoare prin pînza de păianjen a C.I.A. și să fugă împreună cu banii pe care îi primise. S-a dus mai întîi în Elveția, apoi în Italia, la Roma, și în continuare în Congo, aflat în momentul acela în plin război. Aici, ofițerul Legiunii străine se putea mișca precum peștele în apă. Mai tîrziu, cînd lucrurile s-au mai liniștit, Romero plecă în America Latină unde, cu banii primiți de la domnul Smith sau Brown, își cumpără o fermă.

Să ne întoarcem însă iarăși la întrebarea: Cine se află în culisele atentatului împotriva președintelui J. F. Kennedy?

Răspunsul ni-l dă procurorul Jim Garrison:

„La baza morții președintelui Kennedy se află o lovitură de stat, desfășurată sub patronajul guvernului american. De pregătirea propriu-zisă a atentatului, de aranjarea tuturor detaliilor pentru ca această crimă să apară drept o acțiune politică lipsită de însemnătate a unui tînăr iresponsabil, s-a ocupat C.I.A. Trebuie spus din capul locului că C.I.A. nu mai este doar o centrală pentru coordonarea activității de informații, ea a devenit o organizație ilegală a grupărilor cercurilor militare din guvernul Statelor Unite...

Atentatul de la Dallas s-a desfășurat mai ușor decît a-i frînge gîtul unui pui de găină. Menirea reală a Comisiei Warren și a F.B.I. era de a retușa participarea agenților serviciilor secrete americane la asasinarea lui John Kennedy chiar dacă, și o spunem cu toată obiectivitatea, nu toți membrii acestei Comisii știau în ce scopuri sînt folosiți. Șeful de atunci al C.I.A., Allan Dulles, s-a opus prin toate mijloacele publicării concluziilor Comisiei Warren. În schimb, presa americană publica pagini întregi de știri oficiale și semioficiale care i-au condus pe mulți dintre cetățenii acestei țări la concluzia că moartea președintelui Kennedy s-a datorat unui accident nefericit, care i-a ieșit în cale pe nepusă masă".

Numai că „Central Intelligence Agency" nu se substituie Americii, iar Statele Unite nu sînt numai „Central Intelligence Agency". Care a fost poziția Congresului? Dar a celorlalte departamente? Să fi complotat ele concertat pentru ca adevărul să nu iasă la lumină?

Și la această întrebare răspunde tot procurorul Jim Garrison:

„Faptul că un anume departament poartă numele «justiției» nu înseamnă nici pe departe că după reușita loviturii trebuie să se sinucidă. La fel ca și în cazul celorlalte organe ale statului, funcționarii acestuia nu pier odată cu dispariția celui care a pierdut puterea. În cazul asasinării lui John Kennedy și a lui Martin Luther King, ministrul justiției s-a grăbit să declare că nici într-un caz nici în celălalt nu este vorba de un complot. Și asta încă mai înainte ca cei doi să fi fost asasinați! Vechile aparate guvernamentale aderă aproape totdeauna la noile forțe ce au preluat puterea, pentru că funcționarii știu că dacă nu vor susține noul regim vor fi concediați!!"

Astăzi Dallas-ul crește ca suprafață și în frumusețe. Și astăzi, la atîția ani de la comiterea atentatului, turiștii mai fotografiază clădirea depozitului de cărți, în timp ce autocarele agențiilor de turism trec, la pas, cum s-ar spune, prin locul pe care s-a jucat dramatica scenă din istoria americană contemporană, prin Dealey Plaza sau prin fața halei de box unde, în zilele acelea, se găseau localurile de noapte ale lui Jack Ruby.

În Fair Park se găsește Muzeul figurilor de ceară pe care le execută Thomas Bolton. Acesta este mîndru de Oswald al său și de Ruby. Parcă ar fi vii. În fața lor,

bătrînele doamne cu pălării cu boruri mari şi voaletă exclamă entuziaste: O, ce interesanţi sînt!

Proprietara pensiunii de pe Berckley Street 1206 invită turiştii să intre pentru a vedea, contra unui dolar, camera în care a locuit Oswald. Bătrîna doamnă Oswald, mama lui Lee Harwey, locuieşte la douăzeci kilometri depărtare de Dallas, la Fort Worth, într-o vilişoară nouă. Are secretară şi un registru pentru înregistrarea convorbirilor referitoare la fiul său, pe care le are cu ziariştii. Nu angajează discuţii cu nici o persoană pînă nu achită mai întîi o sută de dolari. Şi, se-nţelege, repetă la nesfîrşit că nu fiul ei l-a ucis pe preşedintele Kennedy.

După moartea soţului său, Marina Oswald a primit aproximativ două sute de mii de dolari. Zice-se că de la nişte oameni cu suflet, înduioşaţi de cruda ei soartă! Dar acesta nu este singura atenţie primită. O perioadă s-a mutat, apoi s-a întors cu noul ei soţ şi după puţin timp şi-a deschis la Dallas „KEN's Bar". Bineînţeles că nu uită să afirme cu fiecare prilej că numele barului nu ar avea nimic comun cu numele lui KENnedy (sublinierea traducătorului), ci aşa îl strigă ea pe nou-i soţ!

În Dealey Plaza există un loc pe care se găseşte o placă memorială. Mai mult nu au putut face nici autorităţile texane, nici cele federale. Ba nu, am uitat: au făcut farfurii pentru sandvişuri cu chipul lui Kennedy, pe care le poate oricine vedea la magazinele „Sears", „Woodwork" şi „Saks" şi au mai confecţionat inele şi termometre, şi picsuri cu portretul lui Kennedy. Şi încă ceva: toate aceste produse se vînd la un preţ inferior celui de fabricaţie!

La Washington, în cimitirul Arlington, pe o movilă, se găseşte o placă de marmoră neagră, lîngă care arde o flacără nestinsă. În jur, patru coloane cu lanţ pentru ca prea mulţii curioşi să nu calce pe flori. O cruce aurită şi trei cuvinte: JOHN FITZGERALD KENNEDY: 1917—1963.

Capitolul 8

VARA FIERBINTE A LIBERTĂŢII

Un Chrysler de culoare albastră trecu în viteză pe strada Jackson şi îşi continuă apoi drumul pe şoseaua numărul douăzeci în direcţia oraşului Meridian.

Era o căldură toropitoare de iunie, umiditatea atmosferică atinsese şaptezeci de procente, dar în sudul Statelor Unite, în Mississippi, acest fapt nu surprindea pe nimeni.

— După ce treci rampa o iei la dreapta, spuse individul mai în vîrstă.

— E clar, încuviinţă şoferul.

— O iei apoi pe 35, pînă la Raleigh.

— E clar, spuse Horace.

La radio un dixilend născut cu ani în urmă pe Bourbon Street din New Orleans, la aproape o sută treizeci de kilometri de locul în care se aflau ei. Horace Barnett, în vîrstă de douăzeci şi şase de ani, arătînd ca un jucător de baseball, tăcea. James Jordan, mai bătrîn cu doisprezece ani decît Horace, tăcea şi el. Îşi aprindea ţigară de la ţigară. Degetele îi tremurau, palmele îi erau transpirate.

— Vezi, nu au uitat nimic? spuse el cînd ajunseră la o intersecţie.

— Te referi la cartonul ăla?

Şoseaua numărul 35 reprezintă drumul cel mai scurt dintre Forest şi Laurel. Ea trece printre păduri şi mlaştini, dar şi foarte aproape de rezervaţia naţională Roosevelt. Întreaga regiune are un aspect trist, de ţinut pustiu, la margine de lume. Viaţa începe aici numai în apropiere de New Orleans sau de Mobile.

Maşina a trecut în viteză prin Raleigh, o aşezare ce amintea izbitor de decorurile montate pentru turnarea unui western.

— Păi ăsta-i un sat mort, spuse Horace Barnett.

— E duminică, toată lumea stă la umbră.

— Uite, acolo se află încă un carton de Coca-Cola.

— Dispari în pădure, repede!

— Știu, spuse șoferul în timp ce opri mașina.

Pe drumul îngust pe care o apucaseră apăru un individ cu armă în mînă, îndreptîndu-se spre Chrysler. Horace Barnett opri motorul. Se uită la cer. Deasupra pădurii zbura un aparat cu două locuri apoi, la scurt interval, apăru un al doilea.

— Păzește-l, zise James Jordan, dînd mulțumit din cap. Totul merge strună.

Individul ce stătea acum în mijlocul șoselei cu picioarele desfăcute și cu pușca în mînă nu se numea Samie. Era un străin. James Jordan îi făcu un semn cu capul după care stîrpitura aceea morocănoasă se îndreptă spre mașină.

— Nu l-ați văzut pe domnul Ayak? îl întrebă James Jordan.

— Nu cunosc un astfel de domn, zise stîrpitura. Eu mă numesc Akia.

Își duse arma la umăr și încercă să zîmbească. Se dădu în lături și Chrysler-ul albastru pătrunse în pădure. Horace Barnett mergea ca un automat, ghidîndu-se după semne, adică după cartoanele lăzilor de Coca-Cola, agățate de crengile copacilor.

Într-un luminiș se găsea o bisericuță de lemn, în jurul căreia erau parcate vreo două sute de mașini. Unele dintre ele aveau talkie-walkie, aparate de emisie-recepție pe unde scurte. Cele două avioane tip sport, care zburaseră cu puțin timp în urmă deasupra pădurii, aterizaseră. Horace Barnett parcă. James Jordan coborî trîntind portiera. Un individ dintr-o mașină alăturată își băgă pistolul în toc.

— Horace, armele rămîn în mașină, spuse James camaradului său. Sam nu-i dispus să audă împușcături la adunare.

Și într-adevăr, din biserica de lemn unde se strînseră, ca într-o doară, vreo trei sute de indivizi nu s-a auzit nici o împușcătură. Au explodat în schimb, din amvon, petardele vorbelor mari: Sam Bowers ținea o predică credincioșilor săi.

— Cine-i individul scund de lîngă el? îl întrebă Barnett pe James.

— Imperial Wizard, răspunse James.

— Așadar ăsta-i „vrăjitorul imperial", zise Barnett mirat și adăugă parcă decepționat: Nici nu arată a fi mai mult.

La prima vedere nici unul dintre cei prezenți nu se deosebeau de americanii obișnuiți. Nici Sam Bowers, un individ în vîrstă de treizeci și nouă de ani, nici „vrăjitorul imperial", nici vreunul dintre cei trei sute de băieți de prăvălie, funcționari de bancă, proprietari de drogherii rentabile, dentiști și avocați. Dar toți laolaltă formau organizația Ku-Klux-Klan, iar acum se aflau strînși pentru a asculta planul șefului lor.

Ku-Klux-Klan-ul este o organizație secretă. Cînd James Jordan oprise mașina în fața individului cu pușca în mînă, ce stătea crăcănat în mijlocul drumului și-l întrebase de domnul Ayak și Akia, în realitate ei n-au făcut decît un schimb de parole: *„Are You A Klansman?"* — Faci parte din clan? iar individul cu pușca, care dumnezeu știe cum s-o fi numind, s-a prezentat drept Akia, adică: *„A Klansman I Am"* — sînt membru al clanului.

Acum toți cei prezenți în biserică îl ascultau pe orator. Sam Bowers tuna și fulgera din amvon despre pericolul comunismului, despre alianța roșiilor care s-au unit cu negrii pentru a-i transforma pe americanii albi în sclavi. Complotul lor, afirma el, este pregătit pînă în cele mai mici detalii. Negrii organizează demonstrații, cum este cazul celei de la Birmingham, pe străzile căruia au mărșăluit cîteva zeci de mii de locuitori. Trebuie să ne apărăm împotriva acestor acțiuni. Dacă totuși negrii vor provoca acțiuni împotriva albilor, dacă se va ajunge la lupte de stradă, atunci Washingtonul va trimite Garda națională, din statul Mississippi va fi trimisă poliția federală și armata și n-ar fi exclus ca în felul acesta Sudul să se proclame independent. Iată de ce este necesar să folosim metodele pe care Ku-Klux-Klanul le folosește de cînd există!

Sam Bowers era cunoscut datorită faptului că purta pe mînecă o banderolă roșie cu însemnul zvasticii naziste și că saluta provocator cu „Heil Hitler!" El afirma cu sînge rece că adepții Mișcării pentru drepturile civile sînt niște evrei bolșevici și trădători, ei pregătesc în Cuba o armată a negrilor care vor invada Statele Unite, unde urmăresc să instaleze un guvern al negrilor: Vai și amar

va fi atunci de albi, se căina el, vor fi făcuți cu toții sclavi!

Realitatea era însă alta. Mișcarea pentru drepturile civile organizase acțiunea numită COFO. Ea avea un singur țel: ca în anumite state, dar mai ales în Mississippi, să se realizeze înregistrarea alegătorilor de culoare. Nu era pentru nimeni un secret faptul că la începutul anului, aproximativ cinci sute de tineri, în majoritate studenți, membri ai SNCC[1], le-au explicat cetățenilor de culoare în ce constau alegerile, i-a învățat să scrie și să citească, lămurindu-i asupra necesității prezentării lor în fața urnelor pentru a-și da votul candidaților lor.

Tinerii aceștia au primit o ripostă dură din partea albilor. Aproape toți au fost arestați și interogați în acea vară fierbinte. În timpul desfășurării campaniei electorale mulți dintre ei se aflau, împreună cu candidații lor negri, în spatele gratiilor. Bisericile populației de culoare ardeau una după alta, barăcile negrilor erau încercuite și incendiate și nu de puține ori s-a întîmplat ca ele să ardă cu locatari cu tot. Mai mult de cincizeci de studenți de culoare au fost împușcați, fără ca asasinii să fie prinși sau măcar identificați. Și în spatele tuturor acestor acte criminale se găsea Ku-Klux-Klanul.

Istoria acestei organizații de trist renume este zguduitoare. Ea are pe conștiință mii de crime, Ku-Klux-Klanul preluînd, chiar de la înființare, metodele inchiziției medievale. Dealtfel, și scopul ei este tot medieval: de a-i împiedica pe negrii din Statele Unite să trăiască în libertate.

Negrii americani și-au dobîndit independența încă din anul 1862. Abraham Lincoln, președintele de atunci al Statelor Unite, care are merite incontestabile în înfăptuirea acestui act, a fost asasinat la 14 aprilie 1865 de actorul Booth[2]. După comiterea atentatului s-a dovedit că Booth era un susținător înflăcărat al sistemului sclavagist din sud. În același an a luat ființă la New Orleans asociația secretă „Cavalerii cameliei albe", care a început

[1] SNCC — Comitetul studențesc pentru coordonarea acțiunilor neviolente — Nota trad.

[2] Cititorul va putea găsi o relatare amănunțită a desfășurării atentatului împotriva lui Abraham Lincoln în volumul: V.P.Borovička, „Atentate care urmau să schimbe lumea" — pag. 50—77, Ed. Politică 1978, în românește de Nicolae Nicoară — Nota trad

să organizeze acțiuni teroriste împotriva negrilor. „Cavalerii" îi asasinau pe concetățenii lor de culoare, chinuindu-i ca pe vremea inchiziției. Cadavrele lor erau expuse în locuri publice pentru a-i înspăimînta pe ceilalți cetățeni de culoare. Desigur, asasinii se temeau de urmările faptelor lor și în scurt timp „Societatea cameliei albe" s-a autodesființat.

Locul ei l-au luat însă alte organizații, mai bine puse la punct. Astfel, în ziua de Crăciun a anului 1865, adică la puțin timp după asasinarea lui Lincoln, a luat ființă în statul Tennesse, în orășelul Pulaski, Ku-Klux-Klan-ul. Lîngă leagănul acestei organizații criminale s-au aflat cetățeni onorabili ai Sudului, ca: avocatul Thomas M. Jones, John B. Kennedy și James R. Growe. Ei au fost inspiratorii acestei organizații și, inspirîndu-se de la cuvîntul grecesc Kyklos, însemnînd grup sau grupare, au botezat-o Ku-Klux-Klan. Ei au încercat de la bun început să zădărnicească participarea negrilor la alegeri, stabilindu-și propria lor lege, conform căreia egalitatea între albi și negri nu trebuia să se producă nici în ruptul capului. Cea de a cincisprezecea anexă a Constituției federale a S.U.A. garanta dreptul la vot al foștilor sclavi, dar muncitorii analfabeți de pe plantațiile de bumbac nu știau că prin propriul lor vot și-ar putea schimba destinul. În urma acțiunilor teroriste, de intimidare, alegătorii de culoare nu s-au prezentat în fața urnelor.

Ku-Klux-Klan-ul teroriza întregul Sud dar, în ciuda acestui renume, ea s-a transformat, în anul 1868, într-o organizație publică „pentru răspîndirea ideilor umaniste, a cavalerismului și a patriotismului". Noua denumire contrasta întrucîtva cu atribuțiile șefului grupării ce se numea „vrăjitorul imperial"; el îi delega pe reprezentanții săi pe întregul teritoriu al țării în persoana ciclopilor și a vampirilor. Faptul că Ku-Klux-Klanul a acționat undeva sau că avea de gînd să acționeze era simbolizat de o cruce arzînd. Vampirii și ajutoarele lor îmbrăcați în straie albe cu capișoane înalte, ascuțite, organizau marșuri de la miezul nopții și pînă la răsăritul soarelui. Ei erau dușmanul fără nume, de care negrii nu aveau cum să se apere.

Organizarea unui întreg șir de crime, a determinat Congresul Statelor Unite să aprobe, în anul 1870, cunoscutul Force Bill, care prevedea pedepse grele pentru fap-

ta de a fi organizat acțiuni teroriste menite a-i înspăimînta pe alegători sau a-i împiedica să ia parte la alegeri. Numai că această lege nu a avut nici o putere, membrii Ku-Klux-Klan-ului asasinau în colaborare cu șerifii locali, fără ca cineva să-i tragă la răspundere...

În aceste condiții Congresul S.U.A. l-a împuternicit pe președintele țării să intervină împotriva Ku-Klux-Klanului și a altor organizații similare. N. B. Forrest — vrăjitorul imperial, și-a dat demisia din funcție, iar cei peste o jumătate de milion de membri ai organizației s-au împrăștiat, dizolvînd gruparea.

În anul 1915 la Atlanta—Georgia colonelul William J. Simmons a luat inițiativa reorganizării grupării fasciste desființate prin demisia lui Forrest. În acest scop, el a organizat la sfîrșitul anului în orășelul Stone o adunare de constituire. Chiar la această primă întrunire s-au auzit glasuri ce propovăduiau ideea că Ku-Klux-Klanul are menirea de-a fi o „organizație patriotică, orientată către binele și prosperitatea poporului", dar tot cu această ocazie s-au făcut auzite și declarații foarte categorice, care cereau ca noua grupare să lupte prin toate mijloacele împotriva negrilor, a evreilor și a catolicilor.

În ciuda acestor scopuri, declarate fățiș, organizația a început să prindă viață în statele din sudul Statelor Unite. Încurajat, Simmons a atras de partea lui un grup de specialiști în materie de reclamă și a declanșat o vastă activitate de propagandă. Lui Edward Young Clark, un expert foarte talentat, i-a revenit sarcina de a se ocupa de reclamă, împreună cu Elisabeth Tyler. Cei doi se îndeletniceau și cu selecționarea contribuțiilor financiare. Pentru a deveni membru al organizației trebuia plătită suma de zece dolari, dintre care opt și-i oprea Clark și numai doi dolari ajungeau în visteria grupării. Clark a început apoi o activitate febrilă de distribuire a hlamidelor, pe care le comanda la diferiți croitori în schimbul a 1,25 dolari, dar le revindea celor ce doreau să devină membri, contra sumei de 6,25 dolari.

Ku-Klux-Klanul și-a trăit veacul său de aur îndată după primul război mondial. În Sud, acțiunile lui erau orientate împotriva populației de culoare în timp ce în statele din Nord activitatea îi era dirijată împotriva mișcărilor cu caracter comunist sau socialist. Mijloacele și formele de luptă erau peste tot aceleași: amenințări, crime, torturi publice, linșaj. În fruntea acestei bande de asasini, al cărei efectiv ajunsese la peste șase milioane de membri, se afla dentistul Hiram Wesley din Dallas — Texas.

În anul 1923 în statul Oklahoma situația ajunsese atît de critică încît guvernatorul s-a văzut nevoit să decreteze starea de urgență. Guvernatorul Parker din Louisiana s-a ridicat împotriva Ku-Klux-Klanului, iar drept răspuns rasiștii i-au tăiat orice legătură cu lumea, izolîndu-l în propria sa reședință. Mai tîrziu, cînd prin intermediul unui ziarist vestea despre situația creată de elementele teroriste a ajuns la Washington, F.B.I. a trimis la New Orleans efective ale agenților săi pentru a reinstaura ordinea și calmul. Numai că acțiunea lor nu a fost încununată de succes. Și nici nu putea atîta vreme cît poliția lucra mînă în mînă cu gangsterii. Dealtfel, situația aceasta s-a perpetuat pînă în zilele noastre, iar evenimentele din anul 1964 aveau să scoată cu toată puterea în evidență rolul tragic al colaborării dintre poliție și Ku-Klux-Klan.

Michael Schwerner, Andrew Goodman și negrul James Chaney erau trei tineri entuziaști, asemănători sutelor de tineri care au declanșat în Cuba lupta împotriva analfabetismului. Mickey Schwerner avea douăzeci și patru de ani, era student, și venise în Sud direct de la New York. Purta barbă care, însă, nu-i putea ascunde trăsăturile sale tipic evreiești. Andrew Goodman avea douăzeci de ani, era și el student și venise, asemeni lui Schwerner tot din New York. Și el se născuse din părinți evrei. James Chaney trăia în orașul Meridian, era un negru în vîrstă de douăzeci de ani, cu fruntea înaltă și păr scurt și creț. Toți trei s-au hotărît să lucreze pentru ridicarea conștiinței populației de culoare.

Orășelul Philadelphia din statul Mississippi, cu cei cinci mii de locuitori ai săi, se află la cîteva mile de malurile lui Pearl River, cam la o oră bună de mers spre sud venind dinspre Toscaloosa, unde își avea reședința „Vrăjitorul imperial". Jumătate dintre locuitorii așezării sînt negri și trăiesc într-un gettou, impus de cetățenii albi. Aici duc o viață mizeră, dorm în case de tablă și scînduri, terorizați veșnic de membrii Ku-Klux-Klan-ului și de albi.

În acest oraș din sud și-au început activitatea lor mi-

sionară cei trei tineri. Dar, rasiștii s-au ridicat împotriva studenților, exprimîndu-și fățiș ura față de ei și față de misiunea lor. În scurt timp, provocările lor au devenit din ce în ce mai drastice și mai violente: refuzul de a le vinde alimente, amenințări, împușcături de avertizare executate din mașini trecînd și dispărînd în mare viteză, aprinderea în timpul nopții a crucilor Ku-Klux-Klan-ului.

Conștient de la bun început la ce riscuri se expune, Michael Schwerner și-a găsit o locuință în gettoul negrilor din Meridian unde a creat o „școală a libertății", urmărind în principal înscrierea cetățenilor de culoare pe listele de alegători. În momentul în care grupa lui s-a întrunit în localul Universității din Ohio la o lecție obișnuită, un funcționar al Ministerului Justiției din Washington, John Doar l-a avertizat asupra pericolului ce îl paște. I-a mai spus, printre altele, că în statul Mississippi nu există poliție federală, capabilă să-i asigure securitatea, iar poliția locală va fi în mod cert împotriva acțiunii începute de el.

Prevederea s-a și împlinit. În noaptea de șaisprezece iunie 1964 se strînseră într-o sală de gimnastică din Philadelphia cîțiva zeci de klansmeni dintre cei care participaseră la predica ținută de „Vrăjitorul imperial" cu cîteva săptămîni în urmă, în biserica de lemn din pădure. Se înțelege că între ei se afla și James Jordan și Horace Bernett. Întrunirea s-a desfășurat într-o atmosferă foarte agitată. La un moment dat cineva a adus vestea că în localitatea Longdale, situată prin apropiere, un anume Michael Schwerner se străduiește să organizeze o centrală a COFO.

Unul dintre cei prezenți a strigat: „Să punem mîna pe el!" A fost suficient atît ca participanții la întrunire să sară în mașini constituindu-se în felul acesta, într-un detașament de pedepsire. În biserica de lemn din Longdale se aflau zece negri, care, observînd mașinile, au ieșit imediat în fața bisericii. Rasiștii au coborît din mașini cu pistoalele îndreptate asupra lor.

— Unde-i tipul ăla cu barbă de țap?, a întrebat James Jordan.

— N-am văzut nici un tip cu barbă, răspunse negrul Cornelius Steele.

— Nu vorbi idioțenii, negrule? Noi îl căutăm pe javra aia de Schwerner!

— Vă spun sincer că n-am văzut pe nimeni...

Pe Steele l-au lăsat să plece, pe cel de al doilea, Junior Cole, l-au reținut însă. În clipa cînd a răspuns că nici el nu cunoaște nici un Schwerner, cineva l-a lovit în cap cu un corp tare. Negrului a început să i se învîrtească pămîntul sub picioare, apoi s-a prăbușit fără cunoștință, timp în care mașinile s-au făcut nevăzute. După mărturiile ulterioare ale negrilor, Jordan și Barnett i-au amenințat că tot îl vor prinde pe „negrul ăla roșu" și se vor răfui cu el. Ei au mai relatat că unul dintre indivizi, cel care-l lovise pe Junior Cole, era îmbrăcat în uniformă de polițist. Să fi fost șeriful Rainey? Să fi fost Price, ajutorul de șerif?

Atacurile deșănțate împotriva negrilor lipsiți de apărare nu au luat însă sfîrșit. În noaptea respectivă mașinile rasiștilor și-au făcut din nou apariția lîngă biserica de lemn din Longdale. Cîțiva bandiți au luat din mașini canistre cu benzină, alții au scăpărat chibriturile, iar biserica din lemn s-a prefăcut în scrum.

Vestea despre atacul terorist asupra bisericii din Longdale s-a răspîndit cu iuțeală în împrejurimi. Despre incendierea bisericii au aflat și Schwerner și Chaney. Împreună cu Goodman, cei doi s-au deplasat la Longdale. Aici au cercetat urmările incendiului, au investigat cîțiva martori și în cele din urmă l-au vizitat pe Cornelius Steele pe care l-au întrebat despre desfășurarea atacului banditesc al Ku-Klux-Klan-ului. Steele a declarat că, împreună cu Cole, va depune mărturie în fața tribunalului. Numai că teroriștii aveau oamenii lor peste tot. Aceștia au urmărit pas cu pas fiecare mișcare a celor trei tineri apărători ai drepturilor populației de culoare. Nu se cunoaște locul unde s-a hotărît soarta lor, cert este numai faptul că evenimentele ce au urmat nu sînt rodul unei întîmplări.

Andrew Goodman, Michael Schwerner și negrul Chaney, aflați toți trei într-un Ford, au plecat spre Meridian în jurul orei trei după-amiază. Ajungînd la marginea orașului, calea le-a fost barată de un bărbat vînjos. Individul în cauză se numea Cecil Price, fusese lăptar, iar acum era ajutor de șerif. Cei trei erau foarte contrariați constatînd că Cecil Price ieșise să-și îndeplinească serviciul pe o caniculă cum era cea din ziua respectivă. Ținînd în podul palmei un pistol, a cărui țeavă era în-

dreptată asupra tinerilor, Cecil Price se adresă celui de la volan:

— Gonești prea repede, negrule! Nu știi că în orașe și localități trebuie să reduci viteza sub patruzeci de kilometri?

— Nu am gonit, domnule! răspunse James Chaney.

— Ai depășit suta!, i-o reteză uriașul.

— N-am mers cu mai mult de patruzeci la oră, se apără băiatul, puteți să-i întrebați, zise el arătînd spre tovarășii lui.

— Dacă pricep bine, vrei să spui că mint ...!?, o întoarse Cecil Price. Coboară și urmează-mă! Lămurim noi restul la post!

Ce-i mai rămînea băiatului de făcut? A coborît și s-a urcat în mașina ajutorului de șerif. Ajungînd la sediul poliției locale, Cecil Price a început să-l descoase: unde a fost și ce a căutat acolo? După ce a aflat ceea ce el știa prea bine dinainte, a dat ordin ca băiatul să fie arestat și închis.

— Pe negrul asta trece-l cu depășire de viteză, îi spuse Cecil Price soției sale. Și-o să ne povestească el și cum a fost cu incendiul de la biserica din Longdale!

Michael Schwerner nu se afla la prima lui arestare. El a încercat să se apere, dar totul a fost în zadar, nu i s-a permis nici să dea un telefon. Rugămintea de a i se permite să dea telefon a repetat-o și ceva mai tîrziu cînd a venit din nou soția lui Price, dar și de această dată cererea i-a fost refuzată.

Se lăsase între timp întunericul și prietenii au început să se inpacienteze și să-l caute. Telefonară la postul de poliție încercînd să intre în legătură cu șeriful Rainey, dar fără rezultat. Era o seară toridă de vară și la poliție nu se afla nimeni.

Ajutorul de șerif își făcu apariția, așa ca din întîmplare, în celula lui James Chaney, la orele zece și patruzeci și cinci de minute.

— Puteți pleca, spuse el, apoi adăugă, arătînd spre Chaney: negrul plătește douăzeci de dolari pentru depășirea vitezei. Și nu uitați să-i mulțumiți judecătorului Warne, căruia i-am telefonat.

James Chaney nu avea douăzeci de dolari așa că a plătit Schwerner pentru el. Cei trei se îndreptau spre ușă în timp ce Cecil Price vorbea tare, ca să fie auzit:

„Băgați-vă mințile în cap, să nu mai prind picior de negru pe-aici". În fața postului de poliție se auzeau glasuri de bărbați. Ceva mai încolo erau parcate cîteva mașini. Era o noapte clară, cu o lună mare și strălucitoare ca argintul.

Ferma lui Herrington se afla la marginea unei păduri și a unei mlaștini. Cei doi soți se culcaseră cînd deodată au auzit o împușcătură. „Ai auzit, George?, l-a întrebat femeia pe soțul ei, „du-te vezi ce este!" George Herrington s-a îmbrăcat, și-a luat pușca și a ieșit. Tot cercetînd a ajuns pînă lîngă șosea, dar fără să descopere nimic, drept pentru care s-a întors și s-a culcat.

Prietenii din Consiliul COFO i-au căutat întreaga noapte pe cei trei dispăruți. În zorii zilei cercetările au fost reluate. Vestea despre arestarea lor în apropiere de Philadelphia și închiderea lor la postul de poliție a ajuns și la Washington, pe Pensylvania Street, unde se află sediul FBI. Chiar în aceeași zi, doi dintre agenții secreți ai FBI, Roy Kingsley Moore și Joe Sullivan au plecat cu avionul la Jackson. Și, cum este normal, cercetările au pornit chiar de la postul de poliție. Ajutorul de șerif Cecil Price răspundea cu un aer suveran: „Da, au fost aici. Negrul a plătit o amendă de douăzeci dolari pentru depășirea vitezei, iar pe la miezul nopții au plecat fiecare la treburile lui, dispărînd cu mașina. Ca să fiu sigur că nu li se întîmplă nimic, i-am urmărit o bună bucată de drum, apoi cînd am văzut că o iau spre Meridian m-am întors acasă, după miezul nopții".

Șeriful, Lawrence A. Rainey, i-a relatat lui Moore, în esență, cam același lucru, adăugînd doar că fiind duminică, locțiitorul lui nu l-a putut deranja pe judecătorul Waren, astfel încît cei trei au trebuit să aștepte în celulă.

— Îi închideți pe toți șoferii care depășesc viteza admisă? întrebă Moore.

— Se înțelege, răspunse scurt șeriful Rainey. Aveți cumva ceva împotrivă?

Investigațiile FBI nu au dus la nici un rezultat. Oamenii tăceau pentru că nu știau nimic sau nu vorbeau pentru că nu voiau să vorbească. Știau bine ce îi așteaptă. În această situație, au schimbat tactica, oferind o recompensă de douăzeci și cinci de mii dolari pentru o informație care ar putea pune cercetările pe făgașul cel bun. Ținutul a fost împînzit cu anunțuri, cu manifeste și rezultatul a fost obținut cu mult mai repede decît

se așteptau agenții FBI. La unul din apelurile telefonice o voce a cerut lămuriri asupra faptului cum vor putea intra în posesia dolarilor.

— Bine, dar ce oferiți în schimbul lor? a întrebat Roy Moore.

— O foaie de hîrtie pe care va fi desenat planul locului unde se găsesc cei trei dispăruți.

— Asta înseamnă că sînt morți?

— V-ați închipuit altceva?

— Nu, dar cum se face că știți de ei?

— Am fost de față...

— Ei, atunci se schimbă povestea..., respiră adînc Roy Moore.

— Dar dacă aveți cumva de gînd să umblați cu fofîrlica să știți că nu vă merge..., nu v-aș sfătui...

Agenții FBI primiră foaia de hîrtie cu planul în schimbul pachetului cu dolari, înmînați unui individ mascat care, băgînd banii în buzunar, a dispărut nestingherit fără să-l întrebe nimeni nimic. Pe foaia de hîrtie erau scrise două cuvinte: ferma Burrage.

Roy Moore era un polițist cu multă experiență. În cîteva minute află că ferma aparține lui Olen Löwell Burage și că ea se afla într-un teren mlăștinos la aproximativ zece kilometri sud-vest de Philadelphia. Mai află că proprietarul ei are în jur de patruzeci și trei de ani și că ferma lui nu-i chiar de nebăgat în seamă. Roy Moore se prezentă la fermă în dimineața zilei de patru august 1964, orele șase, la volanul unui... buldozer.

Olen Burrage protestă la vederea uriașei mașini, dar protestul lui nu a fost luat în seamă. Roy Moore a cercetat terenul, concentrîndu-și atenția asupra locului unde erau adăpostite animalele.

Medicul legist, chemat de agenții FBI, constată că doi decedaseră în urma gloanțelor primite în regiunea inimii. Nu a fost constatată nici o urmă care să dovedească că între atacați și atacatori s-ar fi purtat vreo luptă, glonțele fuseseră trase din imediata apropiere. Negrul Chaney, împușcat pe la spate, a încetat din viață în chinuri groaznice. Pe corpul lui se vedeau urme de tortură.

Dar cine erau asasinii?

Ceva mai aîrziu agenții FBI găsiră la marginea mlaștinei, la mai puțin de douăzeci de kilometri de Philadelphia, o mașină incendiată. După numărul de imatriculare nu a fost dificil să se constate că era vorba de Fordul lui Chaney. În aceeași zi, președintele Johnson a fost vizitat la Casa Albă de părinții lui Goodman și Schwerner, cărora le-a promis că FBI va face tot ce-i stă în putință pentru a-i prinde pe făptași.

Roy Moore și echipa lui s-au pus, așadar, pe treabă. Ei reținuseră afirmația ajutorului de șerif conform căreia cei trei studenți ar fi părăsit sediul poliției cam în jurul orei zece și jumătate, dar el, Price, s-a întors acasă abia după miezul nopții. Pentru cele cincizeci de minute scurse după ora zece și jumătate și pînă la venirea lui acasă el nu avea nici un alibi. Mașina incendiată a fost găsită la cîțiva metri de șosea, în regiunea mlaștinilor Bogue-Chitto. Și, în plus, individul necunoscut care îi ajutase să găsească cadavrele, îl cunoștea pe asasin sau pe asasini, întrucît spusese că a fost prezent la uciderea celor trei studenți.

Fermierul Olen Burrage avea alibi. În noaptea incriminată el se afla cu un prieten al său la Rotary Club din Philadelphia. Să presupunem că el nu se afla la fermă la momentul critic, dar avea un cîine de pază, cum se face că acesta nu a lătrat? Răspunsul logic nu poate fi decît unul: persoana care a adus cele trei cadavre în incinta fermei nu era un străin!

Roy Moore și-a continuat cercetările și a ajuns pînă la constructorul Herman Tucker; el lucra, împreună cu oamenii săi, la ridicarea unei adăpători pentru animalele de la ferma lui Burrage. Interogîndu-l pe Tucker, Roy intui că acesta nu este prea sigur pe spusele sale. De la el reuși Roy să afle că terasamentul pentru adăpătoare fusese proaspăt nivelat, chiar în perioada cînd avusese loc crima. Era o dovadă evidentă a faptului că acolo trebuia să se afle cadavrele celor asasinați. În aceste condiții, agenții, FBI i-au interogat pe toți cei care au lucrat la construirea adăpătorii, dar fără nici un rezultat.

Atunci grupul de investigatori ai FBI și-a concentrat atenția asupra individului care a vîndut, contra celor douzeci și cinci de mii dolari, planul fermei Burrage, în plus el îi destăinuise lui Roy că fusese de față la asasinarea celor trei studenți. Agenții reușesc să dea de urmele lui și-l aduc în fața lui Roy Moore. Vînzătorul era Horace Barnett. Acesta se hotărîse să vorbească.

Ajutorul de șerif Cecil Price nu îi arestase întîmplător pe cei trei tineri, știa cine sînt și ce doreau. Chaney, care se afla la volan, avusese dreptate atunci cînd afirmase că nu depășise viteza admisă, acesta nu era decît un pretext al lui Price. În vreme ce tinerii se aflau în celulă, el s-a înțeles cu reprezentanții Ku-Klux-Klan-ului ca atunci cînd studenții vor ieși de la sediul poliției, să fie așteptați de un grup de klansmeni. Printre aceștia se afla predicatorul baptist Edgar Ray Killen, în vîrstă de patruzeci de ani, constructorul Herman Tucker, care a dat și soluția ascunderii celor trei cadavre, judecătorul pensionar Otha Neal Burkes, om la șaptezeci și unu de ani, studentul Jimmy Townsend, un alcoolic notoriu, Alton Robets de șaizeci și doi de ani, și, în fine, James Jordan, prietenul lui Horace Barnett, realizatorul tehnic al operațiunii. Acesta din urmă lucra ca proiectant în echipa lui Tucker și a fost cel care a condus acțiunea nocturnă de înlăturare a cadavrelor. Printre asasini se afla și tehnicianul Bill Posey, nepotul unui judecător din Philadelphia, brutarul Harris și, se înțelege, Horace Barnett. Comandantul comandoului era Frank Herndon, proprietarul unui atelier auto din Meridian, un individ cam la patruzeci și șase de ani. Ultimele două nume trecute pe lista FBI, alcătuită după depozițiile lui Horace Barnett, avea să producă o adevărată stupefacție: Lawrence A. Rainey, șeriful din localitate, și Cecil Price, ajutorul de șerif!

Gangsterii i-au luat în primire pe cei trei tineri chiar la ieșirea din localul poliției, obligîndu-i să urce în mașina dinainte pregătită. După plecarea mașinii lor, Price s-a urcat la volanul mașinii poliției, secondîndu-i. Coloana autovehiculelor a mers o bună bucată de drum pe șoseaua nr. 19, apoi s-a oprit lîngă ferma lui Burrage, unde așteptau călăii Ku-Klux-Klan-ului; printre ei era și Horace Barnett.

La reconstituirea ordonată de tribunal, a reieșit că primul a fost tîrît afară din mașină negrul James Chaney. Gangsterii l-au legat de un copac, îndreptînd asupra lui toate reflectoarele mașinilor aflate acolo. Rasiștii s-au aruncat asupra lui cu ură, bătîndu-l cu lanțuri de fier pînă ce acesta și-a pierdut cunoștința. În cele din urmă, unul dintre asasini a tras un glonte, spre a pune capăt vieții tînărului militant de culoare.

Ceilalți călăi i-au ținut în tot acest timp pe Schwerner și Goodman, care avea cătușe la mîini, obligîndu-i să privească scenele cumplite ce se petreceau și a căror victimă era prietenul și tovarășul lor. După ce l-au împușcat pe Chaney, asasinii au îndreptat pistoalele spre inimile celor doi luptători pentru eliberarea negrilor, apăsînd apoi pe trăgaci. Groapa comună era deja pregătită la ferma lui Burrage. În ea, cadavrele studenților au fost îngropate în zorii zilei, înainte de venirea muncitorilor.

Acțiunea FBI a fost încununată de succes: asasinii au fost descoperiți, procesul intentat împotriva lor putea să fie pus pe rol. Dar, în loc ca evenimentele să-și urmeze acest curs, chiar a doua zi după publicarea rezultatelor anchetei FBI, în presa locală au apărut articole ce îl acuzau pe Roy Moore și agenții săi de lipsă de umanitate. „Nu le este rușine", scriau articolele, „ca de dragul unui negru împuțit și a doi evrei la fel de împuțiți să învinuiască niște cetățeni onorabili ai orașului, buni creștini, care se duc la biserică în fiecare duminică?" Rasiștii s-au ridicat împotriva apărătorilor legii, luînd fățiș apărarea asasinilor.

Ku-Klux-Klan-ul nu a depus armele. Presa locală era plină de tot felul de articole unde se afirma că acuzații nu au nici o legătură cu asasinarea celor trei tineri, care probabil pactizaseră cu negrii și cu comuniștii și nerespectîndu-și angajamentele asumate s-au trezit cu cîte un glonte în inimă. Evident, asasinii trebuiau căutați printre comuniști și nu printre bunii enoriași.

După descoperirea cadavrelor și a asasinilor, oamenii Ku-Klux-Klan-ului au incendiat douăzeci și șapte de biserici ale negrilor și nenumărate locuințe, au aruncat bombe care au distrus clădiri locuite de negri. Să fi urmărit prin aceste acțiuni o intimidare a juriului?

Se mai impune însă o explicație; cum de au reușit polițiștii să dea de urma lui Horace Barnett, căruia nu-i cunoșteau nici numele și despre care nu aveau nici alte date? Cu cîțiva ani în urmă, îmbrăcase hlamida albă cu glugă și sergentul Wallace Miller din Meridian. El se bucura de încrederea deplină a șefilor săi care s-au gîndit că n-ar fi rău să aibă un om al lor printre teroriștii Ku-Klux-Klan-ului. Primirea în rîndurile organizației rasiste se făcea numai la recomandarea unuia dintre membrii de vază ai ei, astfel Miller a facilitat infiltrarea prin-

tre rasiști a încă cîțiva agenți ai FBI și, în această situație, se înțelege că fiecare dintre ei s-au oferit să cîștige recompensa în schimbul divulgării locului unde se aflau cadavrele celor trei studenți asasinați.

Toate detaliile legate de comiterea crimei erau clare, numai că în unele state din S.U.A. acționează încă legea conform căreia temeinicia acuzației trebuie confirmată de un așa-numit Grand Jury, compus din treisprezece pînă la treizeci și trei de membri, și care, la sfîrșitul dezbaterilor, trebuie să-și dea consimțămîntul. Numai după aceea acuzația este recunoscută ca valabilă. Înfățișarea în fața Grand Jury-ului este secretă. Sînt de față: un reprezentant al acuzării, acuzatul și apărătorii lui, precum și jurații și martorii.

După scurgerea a trei săptămîni de la arestarea celor douăzeci și unu de membri ai Ku-Klux-Klan-ului învinuiți de a fi comis tripla crimă, Grand Jury se întruni într-o cazarmă a infanteriei marine din Meridian, aparținînd organelor federale. În plus, pentru cazul de față ea era teritoriu neutru și ceea ce nu era de loc de neglijat, mai sigur!

Completul de judecată era prezidat de domnișoara Esther Carter, care nu a ezitat să-și arate chiar de la început de partea cui este. Acuzații Price și Rainey s-au purtat mai rău ca într-un cabaret. În presa mondială a apărut chiar o fotografie unde cei doi „apărători ai legii" puteau fi văzuți stînd picior peste picior, abordînd o privire arogantă și disprețuitoare asupra celor aflați în sala de judecată și asupra judecătorilor. Șeriful Rainey ținea în mînă o cutie de tutun de prizat, fără ea nu făcea nici un pas, dar o ținea în așa fel, încît cititorul să poată deslușì cu ușurință și textul „red man". El declara cu mare emfază că devorează în fiecare zi cîte un „om roșu" și zicînd acestea nu se gîndea, desigur, la indieni ci la comuniști. Toată poziția lui în fața lui Grand Jury n-a fost decît o provocare.

Roy Moore a prezentat actul de acuzare aducînd și dovezile, dintre care cea mai concludentă era însăși mărturisirea unuia dintre asasini. După ce Roy și-a terminat pledoaria, domnișoara Esther Carter l-a întrebat:

— Și ce mărturii mai puteți aduce în sprijinul acuzării dumneavoastră?

— Dar depoziția lui Horace Barnett este...

— Depoziția lui Horace Barnett nu poate fi folosită ca probă...

Din celelalte întrebări puse cei prezenți în sală și-au putut da seama ce anume urmărea domnișoara Carter. Ziariștilor nu le-a fost prea greu să găsească explicația faptului că președinta tribunalului de judecată a luat apărarea asasinilor. Ei au și publicat articole pe această temă, arătînd că ea nu putea să facă altfel, din moment ce trăia în statul Mississippi și dorea încă să mai trăiască!

Asasinii celor trei studenți nevinovați, aflați pe banca acuzării, treceau drept cetățeni onorabili, oameni de afaceri, rasiști înfocați și adversari declarați ai comunismului. Această faimă a fost cea care pînă la urmă le-a permis ca de la tribunal să plece direct acasă. Domnișoara Carter nu a luat în considerație probele prezentate de Roy Moore, nu a recunoscut ca valabile depozițiile lui Horace Barnett, a refuzat, deci, să recunoască ca valabil actul de acuzare și, în concluzie, i-a eliberat pe cei douăzeci și unu de arestați.

Șeriful Rainey și ajutorul său, Price, au devenit eroii zilei, locuitorii micuțului orășel Philadelphia primindu-i cu ovații. Ceilalți asasini au devenit și mai populari, și mai plin de vază. Dar nu pentru mult timp întrucît justiția federală nu putea admite, totuși, o asemenea palmă pe obrazul său.

După cîțiva ani de tergiversări, tertipuri și amînări, juriul a pronunțat sentința împotriva grupului de inculpați abia la 29 decembrie 1967. Numai că oamenii de bună credință, care așteptau pedepsirea exemplară a asasinilor, au fost din nou deziluzionați. Barnett și Anowden au primit cîte trei ani, James Jordan s-a ales cu patru ani, ajutorul de șerif Cecil Price și Bill Posey au fost închiși fiecare pentru cîte șase ani.

Cîte zece ani au primit „Vrăjitorul imperial" Sam Bowers, adică cel care a ordonat asasinarea celor trei tineri, și Wayne Roberts, ucigașul lui Schwerner și Goodman.

Capitolul 9

UN GENERAL FĂRĂ ARMATĂ

Guadiana străbătea o regiune liniștită, cu ondulări ușoare acoperite cu *bosquites,* adică livezi cu măslini, dar și cu arbori de plută de culoare roșietică și de eucalipți fără umbră, dar cu un ulei plăcut mirositor. Rîul acesta cu nume de fată formează granița dintre Spania și Portugalia.

Era o după-amiază călduroasă. Fila calendarului arăta 25 martie 1965. Juanito, un copil de prin părțile locului, se juca cu cîinele său într-o livadă de eucalipți, așezată între satele Villanueva del Fresco și Olivenza. Alerga pe malul apei, rîdea cît îl ținea gura, arunca pietricelele în fața cîinelui strigîndu-i: aport! Deodată cîinele se opri, începînd să mîrîie și să latre. Juanito se duse în fugă lîngă el. Respira greu. Privi spre pămînt și se făcu alb ca varul. Cîinele lătra la un cap de om care ieșea din pămîntul afînat, nu departe de malul rîului.

Juanito nu izbucni în plîns cum ar fi făcut oricare copil de vîrsta lui. El fugi într-un suflet pînă acasă apoi se duse glonț la postul de jandarmi al lui *Guardia Civil,* unde repetă ca un papagal: „Am văzut un cap de om mort! Am văzut un cap de om mort!" Polițiștii îl urcară într-un *Jeep* și se îndreptară în grabă spre locul unde copilul văzuse groaznica arătare.

Orașul Badajoz este capitala provinciei cu același nume, situată la frontiera țării. Are numai 90.000 de locuitori dar, în ciuda acestui fapt, Franco stabilise aici o centrală a poliției politice *Policia Social.*

Jandarmii au dat la o parte pămîntul de pe mormîntul făcut de curînd și bătătorit, în bună măsură, de ploile de primăvară. În apropiere, într-un alt mormînt la fel de proaspăt, au găsit cadavrul unei femei, iar după o atentă cercetare a locurilor din jur, au descoperit un al treilea mormînt unde era îngropat cadavrul unui alt necunoscut.

Cele trei cadavre erau într-o stare groaznică. În jurul mormintelor s-a descoperit un număr mare de gloanțe trase. De la prima vedere se putea conchide că cei trei fuseseră victimele unei crime premeditate. În ciuda faptului că poliția cunoștea mult mai multe date despre cei asasinați decît și-ar putea închipui cititorul, aceasta și-a început, în mod paradoxal, cercetările cu identificarea celor asasinați! Un comisar de poliție aduse la cunoștință faptul că în ziua de 12 februarie 1965 la hotelul „Simancas" din Badajoz se prezentase un individ chel, cu un cap țuguiat, cam la șaizeci de ani, care în registrul poliției se trecuse sub numele Gonzales Ibañez, om de afaceri. El era însoțit de o femeie brunetă de vîrstă mijlocie, nu tocmai zveltă. Se numea Arajarir Campos și era secretara domnului Ibañez. Hotelierul a declarat la poliție că cei doi părăsiseră hotelul, fără a-și lua geamantanele, la 13 februarie și că de atunci nu s-au mai întors. Mai trebuie remarcat faptul că în ziua instalării lor, pe la prînz, și-au făcut apariția la hotel doi indivizi care locuiau, de asemenea, la „Simancas". Noii veniți s-au oprit la masa omului de afaceri, au luat loc și au discutat ceva cu el. La scurt timp Gonzales Ibañez, împreună cu cei doi necunoscuți, a ieșit din hotel și s-a urcat într-un „Lincoln" alb. Pe la orele cinci și jumătate cei doi s-au întors pentru a o lua și pe señorita Campos. Din momentul acela nimeni nu i-a mai văzut, nici pe señorita Campos, nici pe Gonzales Ibañez, și nici pe indivizii cu Lincoln-ul alb.

În jurul orei nouăsprezece s-a petrecut însă un fapt surprinzător: la hotelul „Simancas" a descins un grup de polițiști spanioli, care, fără să discute cu cineva, au ridicat bagajele lui Gonzales Ibañez și ale señoritei Campos. Se înțelege că, în această situație, hotelierul a preferat să nu întrebe și să nu spună nimic.

Individul cu capul țuguiat nu se numea Ibañez și nici nu șchiopăta pentru că era invalid, ci pentru că își puse în gheată un cui, ca să nu-și permită să uite că trebuie să meargă șchiopătînd și nu altfel. Poliția franchistă a recunoscut de la început victima, mai ales că pe verighetă se puteau citi clar inițialele H.D. În felul acesta, poliția lui Franco află, fără prea multă bătaie de cap, că individul asasinat era generalul Humberto Delgado, adversarul direct al dictatorului Salazar.

Cel de al doilea cadavru era al lui Ernesto Castro e Souza, membru în exil al opoziției antisalazariste a lui Delgado, cu sediul la Roma, mîna dreaptă a generalului. Identitatea lui a putut fi stabilită însă mai tîrziu.

Asasinarea generalului Delgado a provocat senzație în presa mondială cu toate că existența sa dramatică mai ocupase de cîteva ori pagina întîia a ziarelor de pe toate meridianele.

În ianuarie 1961 opinia publică mondială lua cunoștință de o acțiune pirateresc de un fel cu totul aparte. Vasul particular portughez „Santa Maria", avînd la bord peste cinci sute de călători, fusese răpit în largul Mării Caraibelor. În numele juntei portugheze antisalazariste comanda navei, botezată de insurgenți „Santa Libertad", a fost preluată de Henrique Galvao. După declarația difuzată presei, acest vas urma să fie folosit împotriva colonialiștilor portughezi din Angola și Sao Tomé.

Căpitanul Galvao, urmărit îndeaproape de torpiloare americane și braziliene, a brăzdat cîteva zile apele Mării Caraibelor. În cele din urmă s-a predat, ancorînd în portul brazilian Recife. Senzația cea mare avea să vină, însă, odată cu declarația lui Galvao conform căreia răpirea vasului „Santa Maria" a fost realizată din ordinul generalului Humberto Delgado. Pentru actul de piraterie un tribunal portughez îl condamnă pe Delgado, în contumacie, la 19 ani închisoare.

Henrique Galvao nu era un aventurier. El era unul dintre ofițerii care în anul 1926 au înlăturat guvernul portughez instaurînd în țară dictatura militară. Doi ani mai tîrziu, cînd dictatorul Salazar ajunge în fruntea statului, Galvao trece de partea lui. Și, cu aceasta, norocul îl deschise larg porțile, el ajunge destul de sus pe scara ierarhiilor portugheze, mergînd pînă la funcția de inspector guvernamental pentru Angola.

Un timp, Henrique Galvao se dedică literaturii scriind cîteva romane de mare succes, pentru unul dintre ele primind Premiul național portughez pentru literatură. Floarea neagră a fascismului îl subjugă, va deveni un fervent susținător al doctrinei fasciste, idealurile umanitare din cărțile sale vor fi uitate. După război în mod surprinzător, el se postează alături de comandantul și prietenul său Delgado, împotriva dictatorului Salazar. El publică mărturii zguduitoare despre exploatarea sclavagistă din coloniile portugheze și pune bazele unei organizații, care trebuia să grupeze pe ofițerii cu vederi liberale. Poliția secretă portugheză PIDE îl arestează, iar un tribunal militar îl condamnă în anul 1953, pentru activitatea dusă, la trei ani închisoare.

În anul 1958 generalul Humberto Delgado își prezentă candidatura în alegerile prezidențiale ca reprezentant al opoziției. Henrique Galvao i se alătură fără rezerve. Această aderare îi aduce o condamnare, pe doisprezece ani. Reușește să evadeze din închisoare și cere azil politic la ambasada Argentinei, de unde pleacă în Venezuela pentru a se întîlni cu generalul Delgado. Eșuînd acțiunea cu vasul „Santa Maria", a cerut azil politic în Brazilia.

Deși înfrîntă, „Junta liberală" a generalului Delgado nu a depus armele. După eșurarea tentativei cu vasul răpit, devenit pentru scurt timp „Santa Libertad", generalul încearcă să răpească un avion. La sfîrșitul anului 1961 oamenii lui Delgado îl obligă pe pilotul unui avion, ce decolase de pe aeroportul din Casablanca, să zboare deasupra străzilor Lisabonei; așa au fost aruncate manifeste ce conțineau programul opoziției portugheze, condusă de generalul Delgado. Numele generalului a apărut iarăși, cu litere de-o șchioapă pe primele pagini ale ziarelor.

În afara celor două vechi biserici São Tiago și Misericordia, orașul Bajo, așezat în sudul Portugaliei, se mai mîndrește și cu fortăreața medievală cu turn alb și metereze. Cu toate acestea, la confluența anilor 1961 și 1962 el a devenit centrul unor evenimente deosebite. Un grup de ofițeri ai garnizoanei locale s-au răsculat împotriva regimului lui Salazar și au atacat cazarma rămasă fidelă dictatorului. Revolta nu a fost încununată de succes. Comandantul răsculaților a fost rănit, ceilalți s-au predat, alegîndu-se cu închisoare pe diferite termene. Generalul Delgado e din nou pus în fața unui eșec.

Toate acestea nu ar fi demne de luat în seamă dacă viitoarele acțiuni ale generalului Delgado nu ar fi privite ca niște acțiuni politice în adevăratul înțeles al cuvîntului. Dar trebuie să recunoaștem că unele acțiuni ale generalului Humberto Delgado seamănă foarte mult cu ale unor generali de operetă. În timpul pregătirilor pentru declanșarea insurecției din orășelul Bajo, el se cazase la un hotel din Casablanca unde aștepta să-i crească

mustața pe care intenționa apoi să și-o vopsească, se tunse chilug și își cumpără ochelari cu rame foarte groase. Señorita Campos, devotata lui secretară și admiratoare, venise în Maroc dîndu-se drept nepoata generalului. Ea călca de zor și îi aranja uniforma pe care Delgado urma să o îmbrace cu ocazia marșului triumfal ce i-ar fi încununat victoria! Generalul trăsese la hotelul „Sao Jorge" unde aștepta ca ofițerii insurgenți să ocupe, conform planului, clădirea postului de radio. De asemenea, el era convins că i se vor alătura un mare număr de garnizoane din celelalte orașe în așa fel încît coloane lungi de tancuri și care blindate se vor îndrepta, sub comanda lui, spre fortăreața dictaturii fasciste din Lisabona.

Numai că toate i-au ieșit pe dos. Generalul acesta fără armată și fără nici o speranță, purtînd în buzunar un set de acte false, a fost nevoit să plece, în exil, în Brazilia.

Generalul Humberto Delgado nu era un visător. Acum el împărtășea soarta multor altor emigranți, deși cu cîțiva ani mai înainte fusese unul dintre puținii oameni politici din Portugalia, care se încumetase să se ridice la lupta împotriva dictatorului fascist Salazar.

Delgado s-a născut în anul 1906 în familia unui ofițer, crescînd în atmosfera militară a cazărmii comandată de tatăl său. Din momentul cînd deslușì sensul cuvintelor, îl interesă în mod deosebit literatura de război. În ambianța familiei, micuțul Delgado se transformase într-un veritabil naționalist, iar dorința de a înfăptui ceva eroic îl conduse mai tîrziu spre tot felul de combinații aventuriste. Urmă cursuri la Academia de război devenind, după absolvire, ofițer și apoi, în foarte scurt timp, cel mai tînăr general din Portugalia. În anul 1926 el s-a numărat printre cei care l-au ajutat pe mareșalul da Costa în încercarea sa de lovitură de stat.

La fel ca și prietenul său de mai tîrziu, Henrique Galvao, el l-a sprijinit pe doctorul Antonio de Oliveira Salazar să preia puterea în stat. Rămase alături de Salazar, fost profesor de economie națională la Universitatea din Coimbra, și după ce acesta devenise dictator fascist fanatic.

Delgado nu a fost singurul care s-a lăsat fascinat de ascensiunea lui Hitler în Germania, a lui Mussolini în Italia și a lui Franco în Spania. El era comandantul or-

ganizației Legiunea Portugheză, organizație net fascistă, și, în același timp, al Organizației tineretului fascist. În anul 1938 a fost numit membru în comisia de inspecție delegată să elaboreze un material privind gradul de pregătire al armatei coloniale portugheze.

Se spune că schimbarea orientării sale politice s-ar fi datorat realităților inimaginabile din coloniile portugheze, pe care el le-a descoperit în timpul inspecțiilor repetate. Se mai spune că ar fi fost influențat într-o oarecare măsură și de distincția acordată de regele Angliei, George al VI-lea. Dar, adevărata cotitură, în modul lui de a vedea realitățile, s-a produs în anii 1952—1957, adică în perioada cînd el a activat ca atașat militar al Portugaliei la Washington și, în același timp, ca reprezentant al țării sale în pactul NATO.

În anul 1957 guvernul lui Salazar l-a numit pe Humberto Delgado în funcția de director general al aviației civile portugheze, pentru ca un an mai tîrziu el să candideze în alegerile prezidențiale ca reprezentant al opoziției. Chiar dacă era limpede pentru toată lumea că președintele Portugaliei nu reprezenta decît o marionetă pe care dictatorul Salazar o muta ca pe o figură pe tabla de șah, Delgado a fost singurul care și-a permis să se opună, în mod legal, dictatorului fascist. Alegerile i-au fost însă defavorabile.

Alegerile prezidențiale erau dirijate de poliția secretă PIDE, nu de alegători, aceștia fiind împiedicați în mod ilegal să-și exercite dreptul de vot. Mulți dintre cei care l-au sprijinit pe candidatul opoziției au sfîrșit prin a fi azvîrliți în temniță, întrucît nici un reprezentant al opoziției nu trebuia să ajungă în comisia de numărătoare a voturilor. Humberto Delgado obținuse peste douăzeci de procente din totalul voturilor exprimate, cea ce în condițiile date reprezenta un succes de-a dreptul extraordinar. Dar, succesul acesta avea să-l coste scaunul de director general al aviației civile portugheze. Delgado îl învinui pe Salazar și poliția secretă PIDE de falsificarea rezultatului alegerilor, fapt pentru care a fost nevoit să părăsească țara. În caz contrar, ar fi plătit cu viața!

În aceste condiții candidatul la funcția de președinte al Portugaliei s-a refugiat la ambasada Braziliei din Lisabona de unde, după o ședere de douăzeci și opt de zile,

a părăsit țara în secret, dar nu mai înainte ca dictatorul Salazar să-l degradeze și să-l caracterizeze drept „periculos pentru orînduirea de stat din Portugalia".

La Rio de Janeiro, Delgado s-a întîlnit cu Galvao. Cei doi au pus la cale acțiunea „Santa Maria" și „răscoala din Bajo". Generalul Delgado intră în legătură cu guvernul spaniol din exil cu care semnă un acord referitor la lupta împotriva dictaturii salazariste. Delgado imaginä un plan ce s-ar fi putut numi război de partizani, dar partizanii existau numai în închipuirea lui!

PIDE — Policia Internacional e de Defensa do Estado — era organul executiv al dictatorului. Ea l-a slujit mai întîi pe Salazar apoi, din anul 1968, pe Caetano. Ea guverna și în coloniile portugheze folosind metode medievale, demne de epoca inchiziției. Este suficient să amintim numai evenimentele sîngeroase din Mozambic, care au indignat opinia publică mondială și care au constituit una din cauzele loviturii de stat din Portugalia.

PIDE avea agenți secreți peste tot. Nimeni nu avea certitudinea că vecinii din dreapta și din stînga nu sînt confidenții poliției secrete. Statul Major al PIDE, cu sediul la Lisabona, putea folosi în acțiunile sale ilegale, și niciodată controlate de cineva, și unitățile siguranței publice. Policia de Seguranca Pública — PSP, dispunea de armament militar, care blindate, aruncătoare de grenade, arme automate, mașini cu o mare mobilitate în deplasare.

Garda republicană — Guarda Nacional Republicana — GNR, era și ea înarmată cu tehnică grea de luptă. Și pentru că a fost concepută ca o organizație menită să înăbușe orice demonstrație muncitorească, unitățile lui GNR erau postate în permanență în apropierea celor mai importante întreprinderi industriale.

Numai așa se poate explica faptul că regimul fascist s-a putut menține timp de patruzeci și opt de ani! În caz de necesitate, PIDE putea să mobilizeze și efectivele înarmate ale lui Guarda Fiscal — GF, și detașamentele de criminali ale lui Policia Judiciaria — PJ. În anul 1974, cînd Mișcarea forțelor armate a realizat lovitura de stat din luna aprilie, ocupînd toate punctele strategice din Lisabona, iar insurgenții controlau practic întregul teritoriu al țării, acestora li s-au alăturat și conducători

și membri ai gărzii republicane și ai unităților de poliție. Numai faimoasa PIDE a capitulat.

Dar, în Portugalia lui Salazar și mai tîrziu a lui Caetano, represaliile desănțate și metodele gestapoviste nu constituiau o manifestare de devotament exagerat al unora dintre polițiști. Poziția reacționară, fascistă și nedemocratică a acestor „apărători ai legii" a fost statuată printr-o lege semnată de Salazar însuși îndată după victoria forțelor progresiste asupra fascismului în cel de-al doilea război mondial. PIDE avea dreptul să aresteze pe oricine și să-l închidă fără o hotărîre judecătorească și fără a fi obligatorie deschiderea unui proces într-un interval mai mic de trei luni. Cu aprobarea ministrului de interne, acest termen se putea dubla sau chiar tripla. Dar nici această măsură a dictatorului fascist nu a fost de natură să înfrîngă voința de libertate a poporului portughez. De aceea, în martie 1965 a fost semnat un decret prin care PIDE putea prelungi deținerea cuiva, fără judecată, pe timp nelimitat. Aceasta înseamnă că în Portugalia era posibil ca orice persoană, care nu convenea regimului, să fie condamnată pe viață, fără a fi judecată în prealabil.

Din trei în trei ani condamnarea era prelungită în mod automat celor care „au organizat întruniri sau grupări avînd la bază principii comuniste, care au desfășurat activități subversive sau au avut legături cu aceste grupări, au colaborat cu ele sau s-au condus după instrucțiunile acestora, care au sprijinit în mod conștient activitățile antistatale, sau și-au oferit locuințele lor pentru a adăposti astfel de întruniri, sau au acordat sprijin și ajutor propagandei lor". PIDE avea dreptul să dizolve întrunirile politice și întrunirile publice, să percheziționeze locuințele persoanelor suspecte. Ea putea, de asemenea, să-i aresteze și să-i închidă pe cei care au tipărit sau răspîndit manifeste.

În Insulele Capului Verde exista un lagăr de concentrare denumit Campo de morte lenta — lagărul morții lente. În acest lagăr și-a găsit sfîrșitul Bento Gonçalves, secretarul general al Partidului Comunist Portughez. Au existat însă și oameni care au reușit, în ciuda teroarei demne de Evul Mediu, să învingă poliția secretă portugheză. Unul dintre aceștia este și Alvaro Cunhal, actualul secretar general al Partidului Comunist Portughez.

Fortăreața Peniche era una dintre cele mai bine pă-

zite închisori ale lui Salazar. Ea era așezată chiar pe malul apei, întăriturile ei, înalte de cincisprezece metri, sfîrșindu-se deasupra valurilor Atlanticului. Din această închisoare ermetică, ale cărei uși erau prevăzute cu sisteme speciale de închidere, au reușit să evadeze, în ziua de trei ianuarie 1962, orele șapte, Alvaro Cunhal împreună cu alți șase membri ai Comitetului Central al Partidului Comunist Portughez.

Cum a fost posibilă această evadare? Totul a fost pus la cale de comuniștii portughezi ce acționau în ilegalitate, în afara zidurilor închisorii. Zece dintre deținuți au primit ordinul ca la ora stabilită să se îndrepte, fără a-i ucide pe oamenii de pază, spre întăriturile fortăreței unde un om de încredere deschise o galerie. Acolo îi aștepta o frînghie pe care coborau. Paznicul închisorii a fugit împreună cu ei.

În timpul evadării unul dintre evadați s-a prăbușit de la înălțimea de paisprezece metri, rămînînd fără conștiință, pe stîncile de pe țărm. Ceilalți tovarăși de evadare, între care și Alvaro Cunhal, l-au purtat pe brațe pînă au ajuns cu toții la un loc sigur, lipsit de primejdii. Ei au rămas o bună bucată de vreme pe teritoriul Portugaliei, apoi, în februarie 1962, au trecut granița.

Aceasta nu a fost însă singura acțiune pregătită de comuniștii portughezi în sprijinul camarazilor lor întemnițați. La sfîrșitul anului 1961, au eliberat opt deținuți politici din închisoarea de trist renume de la Caxias. Pregătirea acțiunii lor a durat doi ani!

În emigrație Humberto Delgado a devenit conducătorul Frontului portughez de eliberare națională. În urma unor neînțelegeri datorate alegerii mijloacelor luptei împotriva regimului lui Salazar, s-a despărțit de Frontul patriotic de eliberare națională. Unii publiciști îl considerau pe generalul Delgado drept un tip donchijotesc și și-au exprimat îndoielile în legătură cu pericolul real pe care generalul l-ar reprezenta pentru dictatura fascistă a lui Salazar. Este greu de răspuns dacă respectivii jurnaliști aveau sau nu dreptate, cîteva elemente vor fi însă edificatoare.

Un ofițer făcînd parte din rîndul Organizației Armate Secrete — OAS, care urma să participe la organizarea unuia dintre multele atentate împotriva președintelui Franței, Charles de Gaulle, a primit o ofertă foarte ten-

tantă, ofertă ce nu putea avea altă sursă decît cea a poliției secrete portugheze PIDE. Aceasta, acționînd sub denumirea „Operațiunea secretă Beta" îi oferise potențialului ucigaș, în schimbul asasinării generalului Humbreto Delgado, suma de două sute cincizeci de mii lire sterline.

Ofițerul OAS l-a urmărit pe generalul Delgado de la aeroportul Fiumicino din Roma pînă la aeroportul parizian Orly în speranța că-i va afla obiceiurile pentru a găsi, în funcție de acestea, modalitatea de a-l ucide. Dacă ar fi să dăm crezare relatărilor reporterului P. Deeley de la săptămînalul londonez „Observer", operațiunea a fost revocată întrucît PIDE n-a consimțit să-i înmîneze ofițerului suma făgăduită.

Opoziția împotriva lui Salazar nu depusese armele, dar organizarea ei începea să șchioapete. Henrique Cerqueira, șeful statului major al lui Delgado, a intrat în posesia unei informații conform căreia patrioții portughezi pregăteau o revoltă generală pentru a cărei reușită solicitau sprijinul emigrației. Cerqueira zbură pînă în Maroc, încercînd să stabilească temeinicia acestei informații, după care reveni în Portugalia. Agenții PIDE reușind să se infiltreze printre membrii grupării adverse, au obținut numele cîtorva dintre organizatorii activităților antisalazariste, iar închisorile portugheze deveniră în scurt timp neîncăpătoare pentru luptătorii antifasciști arestați. Henrique Cerqueira reuși cu mare greutate, și numai în ultima clipă, să se refugieze pe teritoriul Gibraltarului. Este necesar să arătăm, pentru a putea înțelege corect evoluția ulterioară a evenimentelor, că poliția secretă portugheză pătrunse și printre emigranții portughezi din diferite țări europene.

Cu toate că situația nu era deloc roză, generalul Delgado nu renunță la convingerea că în Portugalia se coceau condițiile izbucnirii unei adevărate revoluții. De aceea, în anul 1964 el reveni în Europa, vrînd să se convingă la fața locului de posibilitățile reale ale emigranților portughezi.

Humberto Delgado încerca să găsească în Europa sau în Africa de Nord o bază militară unde să poată concentra forțele rezistenței împotriva fascismului portughez. În calitate de președinte al Frontului patriotic de eliberare națională el efectuă o vizită cu nimic deosebită de cea a unui șef de stat, în Algeria. Aici i se puseră la dispoziție

o limuzină de culoare neagră și o vilă cu vedere spre mare, în cartierul Le Golf.

În Algeria fiind, generalul Delgado nu-și pierdu timpul de pomană: se antrena la trageri, organiza conferințe de presă și promitea sfîrșitul regimului lui Salazar. Publicistul american Sanche de Gramot afirmă că Delgado nu se mai înțelegea cu nimeni și, din acest motiv, organizația emigranților portughezi l-a înlocuit din funcția de președinte al Frontului patriotic de eliberare națională.

Dar, Delgado nu era omul care să depună armele după primul insucces. Văzîndu-se abandonat de prieteni, își propuse să organizeze un puci condus chiar de el. Mulți dintre ziariștii care îl întîlniseră în perioada respectivă, afirmau că Delgado vorbea cu multă emfază despre întoarcerea lui triumfală în patrie. Vizita diferite ministere, solicitînd sprijinul te miri cui, se agita, blama. La sfîrșitul anului 1964 el își făcu apariția la Londra, în locuința prietenului său, emigrantul portughez Antonio de Figuereida. Era foarte mîndru de faptul că fiind îmbrăcat într-un costum de beduin nu-l recunoscuse nimeni!

Abia mai tîrziu avea să se dovedească cît de mult se înșelase. Astăzi o putem afirma cu toată convingerea că agenții PIDE erau demult pe urmele lui, că îl urmăriseră cu un an de zile înainte de a fi comis atentatul și că îi controlau întreaga activitate.

Antonio de Figuereida avea să afirme după moartea lui Delgado că „generalul a murit în chip de comandant al unei armate fantome, care exista numai în imaginația lui". Mai tîrziu, după ce comisia Federației Internaționale pentru drepturile omului alcătuită din juriștii Mac Donald din Anglia, Cavalieri din Italia și Leclerc din Franța, își încheia cercetările, s-au putut reconstitui evenimentele petrecute cu puțin timp înaintea comiterii crimei.

Mario de Carvalho, rezidentul lui Delgado la Roma, îl informase pe general că totul este pregătit pentru lovitura de stat, că a primit informații despre anumite unități ale armatei portugheze care sînt gata să treacă de partea insurgenților. El îi mai declarase lui Delgado că i se vor ralia și unități ale marinei, precum și unele formațiuni ale poliției secrete PIDE. Toate erau povești, dar niște povești care generalului îi plăceau și pe care le asculta cu mare interes.

În această fază a jocului, căci era un joc, Delgado

avînd drept adversar poliția secretă PIDE, intră în scenă o nouă persoană: emigrantul portughez Ernesto Castro e Souza, adică individul pe care poliția l-a găsit mort nu departe de cadavrele generalului Delgado și al señoritei Campos. De aici provin contradicțiile legate de faptul dacă el a fost sau nu omul poliției. El s-a infiltrat printre emigranții portughezi aflați la Roma, devenind în scurt timp omul de legătură al generalului cu elementele fidele lui.

Castro e Souza nu venise cu vești pesimiste. El avea informații precise despre un mare număr de cetățeni portughezi aflați în țară, care s-ar fi postat de partea insurgenților lui Delgado. Notițele lui cuprindeau peste cinci mii de astfel de persoane. Prompt ca totdeauna, Carvalho elaboră imediat tactica insurgenților. Trebuiau evitate cu orice preț acțiunile riscante, oameni fideli lui Delgado trebuiau să pară a fi cei mai înfocați susținători ai politicii lui Salazar, să vorbească cît mai puțin și să se ridice la luptă numai la ordinul expres al generalului.

Delgado era foarte bucuros că evoluția situației îi era favorabilă. Ernesto Castro e Souza și Carvalho îi întăreau convingerea că ziua „D" era aproape. Unul dintre cei doi i-au propus generalului să intre în legătură cu reprezentanții opoziției și să stabilească contacte cu cele două grupe de luptă: Oporto și Roma.

Ședința la care s-au discutat pregătirile ce trebuiau făcute pentru această întîlnire a avut loc în anul 1964 la Paris, în preajma Crăciunului. Generalul s-a întîlnit, cu această ocazie, cu profesorul de matematică pensionar Emile Guereira. Tot cu acest prilej, generalul s-a hotărît să se întîlnească cu adepții săi în orașul spaniol Badajoz, nu departe de frontiera cu Portugalia.

Aici este cazul să ne oprim puțin asupra unei anume împrejurări. Inițiatorul întîlnirii de mai sus a fost în primul rînd Carvalho și nu Castro e Souza. Se înțelege deci că și el trebuia să ia parte la întîlnire. La șase februarie el îi comunică însă generalului că reprezentanții grupării opoziționiste Oporto se scuză că nu vor putea veni la întîlnirea stabilită la Badajos, unde, dealtfel, nici el nu s-a prezentat. Să fi fost vorba de o simplă întîmplare sau de un lucru premeditat?

Mai tîrziu avea să se dovedească că scuza lui Carvalho era întemeiată. În zilele de 9 și 10 februarie aeroportul

Fiumicino din Roma a fost închis traficului din cauza timpului nefavorabil. Ceva mai tîrziu s-a găsit o scrisoare trimisă de Carvalho lui Delgado, la 21 februarie, adică cu o săptămînă înaintea asasinării sale; în scrisoare se scuza că întrucît a fost arestat de poliția italiană, care l-a interogat și i-a confiscat pașaportul, el n-a putut pleca din Roma. Care a fost deci adevăratul motiv? Timpul nefavorabil sau confiscarea pașaportului? În mod cert nici unul nici celălalt. Carvalho, despre care se știa că este organizatoriul întîlnirii de la Badajos — lucru ce putea fi dovedit — avea nevoie de un alibi. Și nu putea găsi un altul mai bun decît cel oferit de poliția italiană!

Regia evenimentelor ce au urmat a preluat-o, din însărcinarea poliției portugheze PIDE, Castro e Souza. În perioada respectivă acesta trecea destul de des granița în Portugalia de unde, sub numele de Silvano, îi trimitea lui Delgado rapoarte cifrate foarte rudimentar. Dar nu toți susținătorii lui Delgado erau niște creduli, unii dintre ei, cu puțin timp înainte de data fixată pentru ținerea întîlnirii de la Badajoz, și-au exprimat părerea că poziția lui Souza nu era tocmai limpede.

Generalul Delgado i-a combătut vehement. El a închis ochii în fața dovezilor prezentate de acești oameni realiști, a hotărît în felul lui, iar ceea ce hotăra el nu mai putea schimba nimeni. Generalul hotărî, așadar, ca întîlnirea de la Badajoz să aibă loc la 13 februarie. Pentru a putea călători pînă acolo, Castro e Souza i-a procurat generalului Delgado un pașaport diplomatic fals, pe numele Gonzales Ibañez. Señorita Campos călătorea cu pașaportul său adevărat, eliberat de autoritățile braziliene.

Pentru a fi în siguranță, generalul Delgado își luă un pistol. N-ar fi exclus ca tocmai această armă să fi constituit cauza directă a morții sale, tot așa după cum nu se poate spune în mod cert că agenții secreți ai lui PIDE au avut misiunea de a-l asasina. Se poate presupune că ei trebuiau să-l răpească și să-l treacă peste granița portugheză (așa se și explică faptul că întîlnirea a fost programată să aibă loc la numai cîțiva kilometri de frontiera Portugaliei) și că ei au deschis focul numai în momentul în care generalul Delgado a scos pistolul încercînd să se apere.

După descoperirea celor trei cadavre, pe malul rîului Guadiana, autoritățile spaniole au încredințat judecătorului José Maria Crespo Marques sarcina cercetării cauzelor crimei. Asta doar pentru a induce în eroare opinia publică pentru că poliția dispunea de date complete despre toate cîte se întîmplaseră. Nu este adevărată informația potrivit căreia poliția portugheză PIDE nu ar fi avut nimic comun cu aceste crime. Există suficiente dovezi care demonstrează că, înainte de asasinarea lui Delgado, Policia Social din Spania lucrase mînă în mînă cu PIDE, cele două organizații deosebindu-se numai prin metodele folosite, scopul lor fiind același: lichidarea opoziției.

Autoritățile franchiste au dat publicității rezultatele cercetărilor, urmărind să acrediteze ideea că, în ciuda faptului că triplul asasinat s-a petrecut pe teritoriul Spaniei, în comiterea lui nu este amestecat nici un cetățean spaniol. Întreaga vină o purta, conform comunicatului spaniol, opoziția portugheză din exterior.

În drum spre Badajoz generalul Delgado, înarmat cu un pistol și însoțit de señorita Campos, s-a oprit mai întîi în Maroc. La Casablanca, la hotelul „Lausanne“ a primit de la Cerqueira ultimele știri despre stadiul pregătirilor. De la Casablanca a plecat cu un autobuz pînă la Tetuan, unde a scos o sumă importantă de la banca locală. Se înțelesese cu Cerqueira ca în cazul în care totul va fi în perfectă ordine acesta să-i trimită o ilustrată semnată „Deolinda“. Dacă ilustrata va fi semnată cu numele lui adevărat înseamnă că generalul se află în mare primejdie, situație în care va trebui să se reîntoarcă în Maroc pînă cel mai tîrziu la 16 februarie. În extremis, dacă nu se întorcea pînă la 21 februarie, Cerqueira urma să-i înștiințeze pe prietenii generalului, iar după data de 23 februarie Cerqueira trebuia să anunțe presa.

Señor Ibañez și señorita Campos au ajuns în orășelul spaniol Algeciras cu un vapor. Poliția portugheză PIDE cunoștea fiecare mișcare a complotiștilor, iar militarii din serviciul de control al frontierelor, care dispuneau de fotografia generalului, îl recunoscură îndată, în ciuda mustății lipite. Agenții serviciilor secrete franchiste îi urmăriseră apoi pînă la Sevilla unde le pierduseră urma. Aceasta era versiunea oficială publicată de cenzura spaniolă, ministrul de interne spaniol urmărind astfel să înlăture orice posibilă presupunere în legătură cu participarea instituției sale la asasinarea generalului. Numai că poliția spaniolă a scăpat din vedere că existau și mar-

tori ce puteau depune mărturie despre faptul că imediat după uciderea celor trei, la hotelul „Simancas" din Badajoz s-au prezentat doi polițiști spanioli care au ridicat geamantanele celor asasinați!

De la hotel generalul Delgado a fost luat de un Lincoln alb cu număr de înmatriculare american. Cîteva ziare spaniole aveau să scrie mai tîrziu că generalul era însoțit de cîțiva cetățeni care semănau foarte mult cu niște africani. Limuzina a mers pe șoseaua N 523, iar la o răscruce, situată la cincizeci de kilometri de Olivenza, a intrat pe șoseaua O 436, oprind după puțin timp în fața unei case părăsite din Los Almerines. Generalul era convins să aici îl așteptau reprezentanții opoziției portugheze. A coborît din mașină și a intrat într-o încăpere întunecoasă unde se găseau de fapt trei agenți ai PIDE.

Castro e Souza, care îl însoțea pe general și-a jucat perfect rolul. Știind că generalul era înarmat el s-a aruncat instantaneu la pămînt cînd Delgado a început să tragă. Agenții PIDE au făcut și ei uz de pistoalele gata pregătite, l-au ucis pe general, apoi i-au așezat cadavrul într-un automobil dinainte pregătit.

Rănirea gravă a lui Castro e Souza poate fi explicată în două moduri: fie că generalul Delgado a înțeles că s-a lăsat dus de nas de acest trădător și l-a împușcat răzbunîndu-se, fie că generalul s-a apărat, iar Souza, care se afla în fața lui, a fost atins de un glonț din pistolul generalului.

Înțelegînd că planul lor nu a fost realizat integral, polițiștii s-au întors din nou la hotelul „Simancas" după martorul cel mai incomod — señorita Campos, pe care au ucis-o apoi cu sînge rece. Mai tîrziu, localnicii aveau să depună mărturie despre faptul că în ziua comiterii crimei, la granița dintre Spania și Portugalia s-au auzit împușcături. Ei au mai relatat că pe lunca de-a lungul rîului Guadiana au apărut cîteva jeepuri și cîțiva vînători. Acest din urmă aspect le-a dat de bănuit țăranilor, cu atît mai mult cu cît nu era sezon de vînătoare...

O altă dovadă a asasinării generalului Delgado de către poliția secretă PIDE a fost găsită pe podeaua fermei Los Almerines. În afara gloanțelor din pistolul generalului și din pistoalele de construcție militară ale portughezilor, a fost găsit un loz emis de loteria de stat a Portugaliei, purtînd ștampila din 13 februarie și indicativul Lisabona. 13 februarie era chiar ziua comiterii crimei. De la Lisabona pînă la Badajoz sînt 240 kilometri, iar crima s-a comis la orele optsprezece, este lesne de înțeles că această acțiune a fost realizată de agenții PIDE veniți chiar în aceeași zi din capitala Portugaliei.

Cerqueira și-a așteptat comandantul pînă la 23 februarie, apoi, conform înțelegerii, a tras semnalul de alarmă. Este ciudat totuși faptul că vestea comunicată de Cerqueira nu a produs o vîlvă extraordinară. Algerienii îl considerau un general de operetă, căruia îi plăceau șaradele sentimentale și romantice. Ziarele spaniole și portugheze publicau articole conform cărora Delgado s-ar fi aflat la Milano, Roma, ba chiar la Praga. Se poate spune că PIDE, în colaborare cu poliția spaniolă, a căutat să șteargă orice urmă ce ar fi putut conduce la dezvăluirea adevărului în legătură cu asasinarea generalului Delgado?

Acest lucru nu era cu putință, din moment ce cadavrele au fost găsite pe teritoriul Spaniei, chiar dacă poliția franchistă nu voia să-și recunoască vina. În această situație, Interpolul a cerut poliției spaniole să emită mandate internaționale de arestare împotriva a patru indivizi, suspecți de a-l fi asasinat pe generalul Humberto Delgado: Castro e Souza, al cărui cadavru se găsea într-o boxă a morgăi, dar care pînă la acea dată nu fusese identificat; Roberto Vurrita Baral, Bashed Mirpuri, precum și a unui funcționar de stat portughez. În explicațiile Interpolului la cererea adresată poliției spaniole se mai arăta că acești indivizi au trecut granița spaniolă prin punctul de frontieră situat nu departe de Villanueva del Fresno, într-un Opel avînd numărul de înmatriculare EA-59-55 și într-un Renault nr. GD-86-23, ambele înregistrate în Portugalia. Trecerea celor două mașini fusese consemnată de grănicerii din punctul Huelva. De aici mașinile și-au continuat drumul pe șoseaua ce ducea spre Sevilla, dar, în ciuda acestui fapt, cei patru bărbați aflați în ele au fost observați mai tîrziu pe șoseaua dintre Olivenza și Villanueva del Fresno. Toți patru aveau acte false și trecuseră frontiera spaniolă pentru a-l răpi pe generalul Delgado.

A ieșit la iveală, în același timp, că Roberto Vurrita Baral nu exista în realitate, fiind vorba de o persoană fictivă. Bashed Mirpuri, comerciant indian, se afla la

momentul incriminat departe de locul crimei, undeva prin Bombay, Castro e Souza era mort și el, iar alți răufăcători nu au putut fi găsiți.

Continuarea cercetărilor a adus tot mai multe dovezi împotriva PIDE. Mulți ziariști își puneau întrebarea: cum ar fi putut indianul Mirpuri să participe la asasinarea generalului cînd el se afla în momentul comiterii crimei la o depărtare mai mare de zece mii de kilometri? Acest comerciant indian era funcționar de stat britanic și locuia în orașul Jersey din Marea Britanie. În luna februarie 1964, adică cu doi ani înaintea asasinării lui Humberto Delgado, el s-a aflat în Portugalia pentru niște afaceri. Dar, întrucît viza de pe pașaportul lui era valabilă doar pentru treizeci de zile, el s-a prezentat la secția pentru străini a Ministerului de Interne al Portugaliei, cerînd prelungirea vizei. A predat pașaportul și a primit o adeverință, urmînd ca peste o săptămînă să se prezinte pentru a-și ridica pașaportul cu viza solicitată. Revenind după o săptămînă, funcționarul de serviciu i-a comunicat că pașaportul lui s-a pierdut. În această situație, Bashed Mirpuri s-a prezentat cu adeverința respectivă la consulatul britanic din Lisabona unde a povestit cele întîmplate. Aici i s-a eliberat un nou pașaport. Cel vechi însă nu se pierduse, PIDE înmînîndu-l unui individ dintre cei care urmau să-l asasineze pe generalul Delgado.

În jurul persoanelor suspecte de a-l fi asasinat, poliția portugheză a făcut adevărată echilibristică, ajutată fiind și de sora ei din Spania. Cercetările s-au împotmolit în detalii de genul: elucidarea problemei Lincolnului alb cu care doi indivizi, îmbrăcați în haine tipic africane, l-au ridicat pe generalul Delgado de la hotelul „Simancas". Această mașină a fost găsită la douăzeci și opt februarie, adică la două săptămîni după comiterea crimei, în urma unui telefon anonim dat la autobaza din Badajoz, cerînd să fie trimisă o mașină pentru depanare, care să remorcheze un Ford Lincoln de culoarea osului de fildeș, mașină aflată la marginea șoselei ce ducea spre Villanueva del Fresno.

Mecanicul a găsit mașina, în cauză, nu departe de locul unde fuseseră îngropate cadavrele. Mai tîrziu, poliția a recunoscut în acest vehicul pe cel cu care asasinii l-au transportat pe general. Analizele chimice au scos la iveală că urmele de pe canapeaua mașinii erau sedimente de sînge, iar firele de păr găsite în același loc aparțineau señoritei Campos. Cu mare greutate s-a reușit să se depisteze cine era proprietarul mașinii împricinate. Era vorba de un marocan pe nume Tapeiro, care nu avea însă nimic comun cu toate cîte se întîmplaseră.

Din procesele verbale ale comisiei de anchetă formată din cei trei juriști se desprinde concluzia că PIDE nu plănuise asasinarea lui Delgado, ei doar răpirea generalului și aducerea lui în fața unui tribunal. Crima a fost, zice-se, comisă din greșeală și pentru a nu fi trași la răspundere, asasinii au aruncat apoi cadavrul peste graniță. Castro e Souza, care era grav rănit, a murit pe drum întrucît nu s-a găsit nimeni să-i acorde îngrijire medicală.

În loc să intre în posesia a trei ostateci foarte prețioși, cu care ar fi putut influența opinia publică portugheză, justiția s-a pomenit cu trei cadavre. În mod cert, nu era o floare la ureche să scapi de ele, mai ales că existența lor dădea peste cap întregul plan al acțiunii, elaborat la Lisabona pe parcursul unui an întreg. Și dacă Delgado nu a slujit interesele lui Salazar atîta vreme cît s-a aflat în viață, îl va sluji, în schimb, după moarte. Urma deci ca poliția să aducă în așa fel lucrurile din condei încît să rezulte că generalul a fost asasinat chiar de oamenii lui!

Ceea ce nu era chiar așa de greu de demonstrat, mai ales că alături de cadavrul señoritei Campos se găsea și corpul neînsuflețit al lui Castro e Souza. Și, în plus, nu exista și Lincolnul alb cu urmele atît de compromițătoare pe banchetă? Mecanicul auto care primise comunicarea despre mașina abandonată la marginea șoselei, declarase că persoana care telefonase vorbea limba spaniolă cu un foarte pronunțat accent portughez.

Și acum în cazul acestui atentat, plănuit la început ca o răpire, lucrurile s-au petrecut atlfel. Cele două forțe beligerante și-au supraapreciat puterile. Generalul Delgado, care odihnește pe veci în micuțul cimitir din Villanueva del Fresno, nu departe de locul unde a fost ucis, nu a apucat marea lovitură de la 25 aprilie 1974. La începutul lunii iulie 1974 opinia publică lua cunoștință dintr-o declarație a noului ministru de externe portughez, Mario Suarez, secretarul general al Partidului Socialist Portughez, că au fost elucidate toate detaliile asasinatului de la Badajoz.

Pretinsul colaborator al lui Delgado, Castro e Souza era în realitate agent secret al PIDE și se numea Lopez Ramos. El l-a predat pe Delgado pe mîna altor agenți ai PIDE, care l-au asasinat apoi cu sînge rece. Numele lor era: Agostino Tienco, Antonio Rosa Cosaca și Casimiro Monteiro.

După ce agenții PIDE au reușit să se descotorosească de cadavrele celor trei, adică și al trădătorului Lopez Ramos, ei s-au întors la Lisabona unde au raportat șefilor lor îndeplinirea misiunii. Numele lor însă erau altele: Pais de Almeida e Silva, Barbieri Cardoso și Pereira de Carvalho.

La asasinarea celor trei au luat parte în total zece indivizi. Trei dintre ei nu au putut fi depistați, ceilalți au fost deferiți justitiei.

În luna ianuarie 1975 rămășițele pămîntești ale generalului Delgado au fost aduse la Lisabona într-un sicriu învesmîntat în drapelul național portughez. Ajuns în fața bisericii Santo Condestavel din Lisabona, sicriul a fost întîmpinat cu strigăte de „Trăiască revoluția!". În memoria generalului Delgado au fost organizate funeralii naționale, acordîndu-i-se toate onorurile militare inclusiv gradul de general, care-i fusese retras de autoritățile fasciste portugheze.

Capitolul 10

ȘTIȚI LA CÎT APUNE SOARELE, DOMNULE GENERAL?

Mai toate atentatele din istorie au avut același scop: să înlăture pe deținătorul puterii și, în felul acesta, să se realizeze o lovitură de stat. Atentatele împotriva președintelui Republicii Franceze, Charles de Gaulle, constituie însă o excepție de la regulă. În afară de un singur atentat nereușit, cel din septembrie 1961, cei care l-au atacat erau membri ai armatei secrete OAS (Organisation de l'Armée Secrète). Motivul: răzbunare pentru pacea încheiată cu Algeria.

Franța lupta de destul de mult timp: pe fronturile celui de-al doilea război mondial, în Orientul Mijlociu, în Indochina, la Suez. Francezii urau războiul poate și pentru că el nu era încununat de succes. Lecția istorică de la Diên Biên-Phu[1] era încă vie în conștiința oamenilor. În Algeria izbucnise răscoala musulmanilor, lupta împotriva colonialismului și pentru independență națională încheindu-se prin acordul de la Evian din 3 iulie 1962 și prin proclamarea independenței Algeriei.

Cu toate acestea, armata secretă O.A.S. hotărî să continue lupta prin teroare, conducătorii ei sperînd că în felul acesta vor putea opri mersul istoriei. Teroriștii distrugeau și asasinau fără alegere. La Alger și Oran explodau zeci de bombe cu plastic. Rezultatul? Sute de jertfe inutile și șase sute de mii de cărți ale Universității din Alger distruse. Apoi teroriștii au fost obligați să capituleze, cel care i-a înfrînt a fost Charles de Gaulle. Iată motivul pentru care O.A.S. a hotărît lichidarea generalului.

Locotenent-colonelul Jean-Marie Bastien-Thiry, comandantul unui comando terorist O.A.S., încercase un atentat împotriva președintelui Charles de Gaulle încă în

[1] În bătălia de la Diên Biên-Phu (13 martie — 7 mai 1954), armata populară vietnameză a obținut victoria decisivă asupra trupelor franceze. — Nota trad.

noaptea de 5 septembrie 1961. Drept loc al acțiunii își alesese șoseaua națională nu departe de Pont-sur-Seine, întrucît avea asigurări că pe această porțiune urma să treacă președintele.

Conspiratorii au pregătit o bombă pe care au pus-o într-un geamantan, iar într-o geantă de călătorie încăpătoare au ascuns aparatul de aprindere a încărcăturii explozive. Geamantanul l-au îngropat apoi sub o grămadă de nisip rămasă de la ultima reparație a părții carosabile a șoselei.

Actorul principal al operației se numea Martiel de Villemandy, care, din fericire, și-a jucat prost rolul. El s-a instalat pe un scaun în cafeneaua din Noget-sur-Seine, la o depărtare de numai o sută de metri de grămada de nisip minată; de aici el trebuia să declanșeze aprinderea bombei. Ceilalți conspiratori, în frunte cu șeful lor, Jean-Marie Bastien-Thiry, așteptau într-un loc sigur să audă detunătura. Explozia însă nu s-a produs. Martiel de Villemandy n-a apăsat pe butonul aparatului de aprindere, conștiința oprindu-l să facă acest lucru.

În zilele care au urmat, războinicii teroriști au făcut o adevărată școală, locotenent-colonelul Bastien-Thiry fiind pe deplin convins că este de datoria lui, ca patriot, să-l asasineze pe președintele de Gaulle. Trei zile mai tîrziu, adică la 8 septembrie, după ce acele ceasornicului trecuseră cu puțin de nouă și jumătate seara, Martiel de Villemandy a apăsat totuși pe butonul întrerupătorului.

Aceasta se întîmpla tocmai în momentul cînd mașina prezidențială trecea prin dreptul unei grămezi de nisip în drumul ei de la Paris spre reședința de la Colombey-les-Deux-Eglises. Atentatorii aveau însă să încerce și de data aceasta o deziluzie: s-a auzit o detunătură slabă, un nor de nisip s-a ridicat în aer, iar în fața mașinii președintelui s-a înălțat o barieră de foc.

Șofer de înaltă clasă, François Marroux a apăsat la maximum pe accelerator și și-a văzut mai departe de drum. Pe bancheta din spate se aflau generalul de Gaulle împreună cu soția, iar lîngă șofer aghiotantul președintelui, colonelul Teiseire. Au rămas cu toții calmi, iar Citroen-ul președintelui și mașinile care îl escortau au dispărut curînd în spatele porții cazărmii din Romily. Șoferul a constatat stricăciunile pricinuite și a cerut altă ma-

șină, apoi coloana prezidențială și-a continuat drumul spre reședință.

Locotenent-colonelul Bastien-Thiry nu era un amator, el pregătise cu minuțiozitate atentatul. În plus, avea iscoadele lui la Palatul Elysée. Agenți secreți urmăreau mașina pe traseu și anunțau locurile pe unde trecea. În felul acesta, omul de la capătul firului putea să calculeze momentul în care coloana va trece pe lîngă grămada de nisip minată. Încărcătura nu s-a aprins, a luat foc numai napalmul, dar explozivul nu și-a produs efectul.

Mai tîrziu au ieșit la iveală cauzele ratării exploziei. Bastien-Thiry cercetînd proveniența explozivului detonant a constatat că fusese procurat din rezervele detașamentului de rezistență din timpul celui de-al doilea război mondial. Teroriștii îl primiseră de la colonelul Fourcaud, și el membru al O.A.S., fost tovarăș de luptă al lui de Gaulle și primul colaborator al generalului în exilul lui la Londra. În principiu, colonelul era împotriva atentatului căruia trebuia să-i cadă victimă generalul, e deci posibil ca el să fi dat în mod intenționat explozivul acesta cu termen de folosință depășit. În loc de explozie a avut loc doar un proces de ardere rapidă.

Oamenii din garda personală s-au plîns întotdeauna de cei dați în grija lor, iar cei însărcinați cu paza lui de Gaulle n-au avut nici ei o viață prea ușoară. Generalul era o personalitate cunoscută și admirată. Măsura 1,95 m, capul lui, cu profil expresiv, ieșea întotdeauna în evidență deasupra mulțimii, fiind o țintă ideală pentru un trăgător. Era renumit pentru felul lui sincer și deschis de a fi, ieșea în mod neașteptat pe străzi, se oprea și discuta cu trecătorii, dădea mîna cu toți. De regulă, își petrecea sfîrșitul de săptămînă la reședința de la țară. Călătoriile repetate pe același traseu ofereau o șansă în plus atentatorilor, iar garda lui de Gaulle știa bine acest lucru. Din această cauză, după atentatul de la Pont-sur-Seine, ei au luat măsuri de securitate mai riguroase, cu toată împotrivirea generalului. În mașină el nu suporta nici un alt om din garda personală, în afară de șoferul Marroux. Ceilalți trebuiau să-l urmeze în mașinile de escortă. Pentru mai multă siguranță, coloana era deschisă de polițiști în civil, instalați în mașini sport, cu numere de înmatriculare străine, iar dublura lui de Gaulle, mergînd în Citroen-ul prezidențial, la mare de-

părtare de locul în care se găsea în acel moment generalul, îi punea în încurcătură pe eventualii atentatori. Pe traseele pe care urma să treacă președintele erau pregătite echipe de asistență medicală, iar în spitale se găseau în permanență rezerve de sînge conservat. Încăpățînatul general nu capitulase decît parțial, acceptase ca o parte a drumului spre reședința de la Colombey-les-Deux-Eglises s-o facă cu avionul și numai restul drumului să-l parcurgă cu mașina. Poliția franceză aflase că teroriștii n-au renunțat la planurile lor de răzbunare pentru Algeria.

Operațiunea Petit-Clamart, pregătită de foști ofițeri cu grija cu care pregătiseră atacurile pe front, a fost condusă de colonelul Argoud.

31 august 1962 a fost o zi toridă la Paris. La Palatul Elysée se prelungea o ședință a guvernului, șoferii celor șaisprezece miniștri așteptau în curtea interioară. Cu cîteva minute înainte de șapte și jumătate, un majordom îmbrăcat într-o livrea pompoasă și-a făcut apariția pe ușa de sticlă și a anunțat că ședința a luat sfîrșit.

Miniștrii s-au suit în mașini, poarta verde s-a deschis și în curte au rămas numai două mașini: Citroen-ul negru DS al președintelui și o mașină de escortă. Președintele Charles de Gaulle împreună cu soția și ginerele său, colonelul Alain Boissieu, au luat loc în mașină. În cea de-a doua s-au instalat oamenii din garda generalului: lîngă șofer, robustul Henry Djouder, pe scaunul din spate comisarul Jean Ducret, șeful serviciului securității președintelui. Coloana s-a pus în mișcare pe străzile Parisului, avînd în frunte doi polițiști pe motociclete puternice.

Reconstituirea ulterioară a traseului a arătat că mașinile au parcurs strada Marigny, piața Clemenceau, au trecut peste podul Alexandru al III-lea, pe strada g-ral Galliéni, apoi pe Boulevard des Invalides. Pînă aici mașinile au fost urmărite de un tînăr pe un scuter, care la Boulevard des Invalides n-a mai continuat drumul, ci s-a oprit la cea mai apropiată cabină telefonică și a format un număr. A comunicat: mașinile au intrat pe traseul doi!

Comunicarea a primit-o locotenent-colonelul Jean-Marie Bastien-Thiry, la Meudon, într-un bistrou. El a ales drept loc al atentatului o lungă porțiune dreaptă a

străzii Eliberării, înainte de întretăierea de la Petit-Clamart, unde așezase cu grijă o grupă de șoc. Locțiitorul său era locotenentul Alain Bougrenet de la Tocnaye, un aristocrat extremist de dreapta, adversar declarat al democrației.

Locotenent-colonelul Bastien-Thiry, unul dintre cei mai capabili ofițeri de stat-major ai forțelor aeriene franceze, cîștigase în favoarea atentatului cincisprezece dintre membrii O.A.S., care supravegheau ambele părți ale șoselei pe unde urma să treacă mașina generalului. În planul lor era prevăzut să-l oblige pe șofer să oprească, să-l ridice pe general și să-l ducă în fața unui tribunal militar al O.A.S. Fusese stabilit ca, la nevoie, unul dintre ei, Watin, să deschidă focul.

Locotenent-colonelul Jean-Marie Bastien-Thiry, care se cunoștea cu colonelul Argoud încă din anii studenției, era un rival de temut. La Paris lucra la Ministerul Forțelor Aeriene în calitate de ofițer de stat-major, ducea o viață de familie ordonată, fiind tatăl a trei copii. Putea să considere că avea o carieră promițătoare, mai ales după ce președintele de Gaulle îl decorase personal cu Ordinul de cavaler al Legiunii de Onoare. Pe atunci, Bastien-Thiry îl idolatriza pe legendarul general, dar a urmat acordarea independenței Algeriei și mulți ofițeri, și nu numai ofițeri, și-au schimbat părerea despre politica generalului: dintr-un președinte stimat, el a devenit peste noapte un tiran, un trădător, iar uciderea unui tiran nu constituie o crimă. Prin asasinarea generalului de Gaulle, locotenent-colonelul Bastien-Thiry își închipuia că săvîrșește o faptă patriotică, în sprijinul Republicii.

Pe ambele părți ale șoselei erau postate mașini cu atentatori, ce aveau mi iunea să prindă mașina președintelui într-un cerc de foc. Una dintre mașini era plină cu trăgători de elită înarmați cu automate moderne. Aceștia trebuiau să atace din față. Atacatorii voiau să-l oblige pe șofer să oprească, să înconjoare mașina președintelui și să-l ducă pe acesta în fața unui tribunal de război sau pur și simplu să-l împuște.

Generalul de Gaulle a părăsit Parisul în jurul orei opt, adică mai tîrziu decît era planificat. Se întunecase. Comandantul operației, Bastien-Thiry, stătea într-o stație de autobuz ca și cînd ar fi vrut să ia mașina, în reali-

tate aştepta nerăbdător convoiul prezidenţial. După indicaţiile primite de la Palatul Elysée, convoiul ar fi trebuit să treacă de mult pe acolo. În momentul în care Citroen-ul negru a apărut în întunericul ce devenea tot mai dens, Bastien-Thiry a făcut un semn cu un ziar împăturit, ceea ce însemna că atentatorii trebuiau să fie gata de atac. Vizibilitatea era redusă. Trăgătorii se găseau la locurile lor. Au ridicat piedicile armelor şi patru automate Sterling-M.P. au început să tragă.

Şoferul Marroux înainta cu o sută pe oră. După primele împuşcături, a simţit că maşina intră într-un derapaj puternic. Atentatorii îi atinseseră cauciucurile. Marroux era însă un şofer cu experienţă, a reuşit să echilibreze maşina, a apăsat la maximum pe accelerator şi, conducînd maşina pe pneurile fără aer, a dispărut în întuneric.

De Boissieu, ginerele preşedintelui, se aplecase şi-i strigase preşedintelui să facă la fel. Îl îndemnase şi pe şofer să conducă cît poate mai repede. Marroux se dovedi a fi un adevărat as. În clipa cînd îi atacă cea de-a doua maşină cu atentatori, Citroen-ul negru avea un avans de cîteva zeci de metri şi speranţa că se află în afară de pericol.

Celelalte două maşini (conspiratorii le furaseră în acest scop) mai încercau să urmărească victimele. Teroristul Georges Watin, aplecat pe fereastră, a început să tragă după maşina ce se îndepărta. Mai tîrziu avea să se constate că maşina lui de Gaulle fusese atinsă de zece gloanţe, toate trase din arma lui Watin. Ceilalţi trăgători n-au fost la înălţime, iar acţiunea nu s-a soldat cu succes. Cele şaptesprezece repetiţii generale ale atacului n-au servit la nimic. Conform depoziţiilor unora dintre atentatori, ei au tras cam o sută cincizeci de gloanţe, iar generalul, după cum a mărturisit Georges Watin, a fost ţinta a nu mai puţin de două sute patruzeci şi cinci de lovituri.

Remarcabilul şofer Marroux a condus cu toată viteza, în ciuda faptului că pneurile erau dezumflate, pînă la aeroportul din Villacoublay, unde îi aştepta avionul lui de Gaulle. Preşedintele a coborît din maşină, şi-a scuturat haina de cioburile de sticlă provenite de la geamul din spate şi a spus: „De data asta s-a tras de foarte aproape“, apoi a luat liniştit loc în avion.

Conspiratorii au încercat să urmărească maşina prezidenţială, dar au pierdut urma Citroen-ului negru de îndată ce au intrat pe o porţiune mai circulată a şoselei. Au făcut calea-ntoarsă şi s-au risipit. Comandantul corpului de securitate a preşedintelui a înştiinţat imediat prin radio cel mai apropiat post de poliţie, precum şi centrala de la Paris, dar teroriştii au reuşit să dispară. Abia mai tîrziu o patrulă a descoperit una din maşinile lor în faţa unui bar de lîngă şosea. În maşină se aflau două bombe, o grenadă cu fosfor şi două arme automate. Despre atentatori detectivii nu au aflat în schimb nimic.

Întîmplarea a venit în sprijinul poliţiei. O patrulă obişnuită de la controlul circulaţiei a reţinut, nu departe de oraşul Valence, o maşină particulară în care se găseau patru bărbaţi. În timpul cercetării actelor acestora, s-a constatat că unul din ei nu avea nici un fel de legitimaţie. A declarat că se numeşte Pierre Magade. Şi nu minţea. La postul de poliţie au cercetat lista persoanelor căutate şi l-au găsit înregistrat ca dezertor.

Pierre Magade a fost condus la închisoarea din Lyon şi interogat, dar n-au aflat prea multe de la el. Mai tîrziu, cînd unul dintre anchetatori l-a întrebat, absolut întîmplător, ce ştie despre atacul de la Petit-Clamart împotriva preşedintelui, Magade s-a încurcat, şi-a închipuit că poliţia cunoaşte totul despre acest atentat şi a recunoscut. În aceeaşi zi a trădat şi numele celorlalţi atentatori, care au fost arestaţi în următoarele douăzeci şi patru de ore. Numai Watin a reuşit să se ascundă.

Locotenent-colonelul Bastien-Thiry, ofiţer capabil, cu o bogată experienţă, a făcut de această dată două greşeli. Mai tîrziu, cînd specialiştii din secţia de tactică a diversiunii au analizat pregătirea atentatului, au găsit că locul ales nu era cel mai indicat. Pe o porţiune în linie dreaptă a şoselei un şofer de clasă, cum era Marroux, putea prinde o sută la oră şi acest lucru reducea capacitatea de acţiune a teroriştilor, care aveau sarcina să atace o maşină ce se îndepărta cu viteză mare. De asemenea, urmărirea unei maşini ce se deplasează cu o viteză atît de mare era dificilă şi pentru că Marroux avea un avans considerabil, el nefiind obligat să pornească din locul de staţionare, ca maşinile atentatorilor.

La o distanţă de numai cîteva sute de metri se afla un loc făcut parcă anume pentru un atac mişelesc, loc

pe care Bastien-Thiry nu-l observase. Cu numai trei kilometri înainte de a ajunge la Petit-Clamart, șoseaua era în reparație pe o porțiune de două sute de metri. Partea carosabilă era săpată, așa încît mașina președintelui nu putea merge pe cei două sute de metri cu mai mult de douăzeci de kilometri pe oră. Și încă ceva: marginile șoselei ofereau ascunzători ideale pentru teroriști. Grămezile de pietriș, mașinile de construcție, lăzile cu scule, în spatele tuturor acestora teroriștii puteau sta la pîndă fără a fi observați.

Cea de-a doua greșeală săvîrșită era una dintre acele fapte care devine, adeseori, un călcîi al lui Ahile. Locotenent-colonelul Bastien-Thiry planificase atentatul pînă în cele mai mici amănunte. Optase pentru un mod de semnalizare vizuală, presupunînd că semnele pe care le va face cu ziarul vor fi observate sigur de trăgători. Mai întîi a cercetat un calendar și a văzut că în ziua atacului soarele apune la orele 20,35. Deci vizibilitatea pentru recepționarea semnalului era corespunzătoare. Numai că Bastien-Thiry se uitase într-un calendar tipărit pentru anul care trecuse, iar la 22 august 1962 soarele apunea cu douăzeci și cinci de minute mai devreme. La orele 20,18 era destul de întuneric...

Cînd locotenent-colonelul Bastien-Thiry a observat coloana președintelui, a început să agite ziarul, dar omul de legătură de pe cealaltă parte a străzii, adică Bernier, care se găsea la o distanță de o sută de metri, nu a observat semnalul în întunericul ce se lăsase, astfel încît nu a dat ordin să se deschidă focul decît în momentul în care mașina președintelui trecea prin dreptul lui. De aceea, toate gloanțele atinseră mașina lui de Gaulle numai din spate.

Inițiatorul atentatului, colonelul Argoud, conducea acțiunea tocmai de la München. În ianuarie 1963, în perioada cînd atentatorii se aflau încă în fața tribunalului, s-a făcut o nouă descoperire. Unul dintre teroriști, pe care poliția nu-l prinsese, nu renunțase la planul său de răzbunare. Georges Watin, care se ascundea sub masca unei fețe bisericești, plănuia un nou atac împotriva lui de Gaulle. Se pregătea să-l împuște pe președinte, folosind o pușcă cu lunetă, de la una din ferestrele etajelor superioare ale Școlii de război din Paris. Un ofițer neidentificat avea să-i procure uniforma și să-i faciliteze

intrarea în obiectiv în ziua de 15 februarie, cînd de Gaulle avea să vorbească în fața celor ce urmau cursurile înaltei școli.

O englezoaică, profesoară la Școala de război, a trădat planul unui coleg de-al său (după una din versiuni ar fi fost subofițer și informator al poliției), acesta a sunat la poliție, care i-a arestat pe toți conspiratorii, în afară de Watin. Cineva reușise să-l avertizeze. Watin a fugit în Elveția, de acolo, după doi ani, s-a mutat în Paraguay, iar după amnistie s-a întors în Franța.

După ce poliția a descoperit planul lui Watin și ministrul de interne l-a informat pe președinte, acesta a ordonat ca atentatorii de la Petit-Clamart să fie pedepsiți exemplar. Locotenent-colonelul Bastien-Thiry și Jacques Prévost au fost condamnați la moarte (mai tîrziu, președintele îl va grația pe Prévost), iar Gérard Brusinnes la închisoare pe viață. Pierre Magade, cel care îi denunțase pe conspiratori, a primit cincisprezece ani. Pe Watin l-au condamnat la moarte în contumacie.

În dimineața zilei de 11 martie 1963, locotenent-colonelul Jean-Marie Bastien-Thiry se afla în fața plutonului de execuție. Președintele a refuzat să-i aprobe cererea de grațiere. Prea explicase cu mult entuziasm judecătorilor tribunalului militar suprem de ce voia să-l ucidă pe președinte! La orele șase și patruzeci, comandantul plutonului de execuție de la Fort d'Ivry a dat comanda: Foc!

Inspiratorului atentatului împotriva președintelui de Gaulle, colonelul Argoud, i s-a dat de urmă la München, unde se ascundea sub numele de Charles Cinel, și a fost transportat la Paris, unde a fost tradus în fața tribunalului. Cu toate că a recurs la tot felul de subterfugii, afirmînd că locuiește oficial în Republica Federală Germania, că nu poate fi condamnat în Franța, unde a fost adus cu forța și contrar tuturor legilor, a primit pe merit condamnarea la închisoare pe viață.

Georges Watin ajunsese dușmanul numărul unu al lui de Gaulle, pentru că, în urma proclamării independenței Algeriei, se punea problema moșiei, în suprafață de zeci de mii de hectare, pe care o deținea acolo. După ce a fugit în Paraguay s-a ocupat cu importul de mașini agricole din Europa spre America de Sud. Afacerile nu-i mergeau deloc prost. După șapte ani de exil s-a întors

acasă. Crima lui intra în amnistia acordată de de Gaulle. Cu puțin timp înainte de încetarea din viață a marelui om politic care a fost de Gaulle, Watin a declarat: „Acum nu mai are de ce să se teamă de mine, a ieșit la pensie și cuvîntul lui nu mai contează".

Georges Watin s-a resemnat, dar atacurile sau mai bine-zis pregătirile în vederea acestor atacuri împotriva generalului de Gaulle continuau. La 15 iulie 1963 atentatorul Louis de Condé a plecat la Atena cu intenția de a-l asasina pe președintele francez în timpul vizitei efectuate în Grecia. El concepuse un sistem foarte original. Știa bine că președintele francez va fi asaltat de reporteri și operatori, de aceea și-a pregătit un aparat de filmat prevăzut cu armă. Acesta putea să servească atît pentru filmat, cît și pentru a expedia cîteva gloanțe prevăzute cu otravă puternică.

Ca să prindă curaj în vederea atentatului, Louis de Condé a intrat în cîteva baruri ateniene unde, beat fiind, și-a pierdut actele în noaptea din ajunul vizitei lui de Gaulle. Gîndindu-se că fără acte nu va ajunge prea departe după comiterea atentatului, renunță la planul său. Pentru a nu trece în fața alor săi drept un găgăuță, îl fotografie pe de Gaulle în cîteva împrejurări, iar acasă explică că l-ar fi putut ucide pe de Gaulle dacă ...

Profesorul André Rosfelder avea ceva din tenacitatea lui Watin și din perseverența locotenent-colonelului Bastien-Thiry. În timpul puciului generalilor, el era unul dintre conducătorii stației „Radio Alger". Era profesor de geologie, dar se pricepea bine și în probleme de tehnică a distrugerii. Planul lui era simplu: va pune o bombă sub tribuna de pe Champs Elysées, iar la 14 iulie 1964, în timpul paradei militare, o va aprinde de la distanță prin radio. Atentatul n-a mai avut loc pentru simplul motiv că fotografului, trimis de el să facă o fotografie a tribunei (fotografie necesară în alegerea locului celui mai indicat pentru amplasarea bombei), i s-a făcut frică și nu s-a dus.

Parada a trecut, dar profesorul Rosfelder n-a depus armele, plănuind alte atentate. Nu departe de Toulon se înalță dealul Faron. Pe acest deal, după cel de-al doilea război mondial, francezii au ridicat monumentul debarcării Aliaților în Provence. În apropierea monumentului au construit o tribună de unde președintele de Gaulle

urma să se adreseze celor prezenți. Sub tribună a fost plasată o bombă cu treizeci de kilograme de exploziv detonant, plus trei kilograme de trinitrotoluen. Încărcătura urma să fie aprinsă de la distanță în timpul festivităților prilejuite de dezvelirea monumentului. Doi studenți trebuiau să realizeze această acțiune cu ajutorul unei instalații montate într-un mic aparat de radio cu tranzistori.

Nici acest atentat n-a reușit dintr-un motiv cît se poate de banal: spațiul din jurul monumentului era păzit, iar studenții n-au reușit să se apropie atît cît ar fi trebuit. Emițătorul nu avea puterea necesară.

Ultimul plan de atentat împotriva președintelui de Gaulle, Operația Oscar, s-a născut în închisoare, fiind pus la cale de membrii unei organizații studențești. Rémy Drelon-Mournier, în vîrstă de nouăsprezece ani, a respins procedeele obișnuite ale teroriștilor și a plănuit ca echipa lui să încarce într-un camion un chintal de dinamită și cîteva lăzi cu bucăți de fier, să-l așeze într-un loc potrivit și să aprindă încărcătura cu camion cu tot printr-un semnal-radio.

Planul era pus la punct, atentatorilor le lipseau însă mijloacele materiale pentru a-l realiza. Ieșiseră nu demult din închisoare și buzunarele le erau goale. De aceea, s-au hotărît la o acțiune inspirată din filmul „Liga gentlemenilor". Au furat o mașină, au mers cu ea pînă în fața unui magazin cu gîndul să atace casierul spre a-i lua o parte din banii pregătiți pentru plata salariaților.

Gangsterii s-au amestecat printre cumpărători și au ajuns neobservați pînă în încăperea unde funcționarii contabilității puneau banii în săculețe. Spre desperarea lor, au constatat că, pentru pregătirea plății, erau adunați cam treizeci de funcționari. În fața unei atari forțe nu aveau nici o șansă, așa că au renunțat. Au sărit înapoi în mașina furată și au plecat. Pe drum au comis cîteva abateri de la regulile de circulație, au fost urmăriți de o mașină a poliției și s-a produs un accident. Poliția i-a arestat pe contravenienți. Numai doi dintre ei au reușit să dispară în mulțime.

După cum se știe, președintele de Gaulle s-a retras și a sfîrșit în liniște la reședința sa de la țară. Organizația Armata Secretă și-a încetat existența, devenind anacronică în contextul evoluției istorice.

Capitolul 11

„S-AR PUTEA CA OAMENII SĂ SPUNĂ DESPRE MINE CA SÎNT UN AVENTURIER"

I se spunea Che și odată ajuns director al Băncii Naționale a Cubei, el a semnat noile bancnote numai cu acest apelativ. Este greu, aproape imposibil de tradus această expresie spaniolă, folosită frecvent în împrejurimile orașului Buenos Aires, capitala Argentinei. Cu numele acesta fusese botezat în munții Sierra Maestre, în timp ce lupta alături de Fidel Castro pentru libertatea Cubei. Ernesto Guevara era argentinian. S-a născut în anul 1928 la Rosario și a studiat medicina la Universitatea din Buenos Aires.

După victoria revoluției cubaneze el a încercat să pună în practică un mare vis al său: instaurarea libertății și pe pămîntul Boliviei. Poporul acestei țări nutrea speranța că va reuși să obțină măcar o democrație ciuntită, dar, în urma unui puci contrarevoluționar, generalul René Barientos Ortuno a preluat puterea și a instaurat în țară demagogia și asuprirea socială, un climat de violență fără seamăn.

În timp ce economia țării șchiopăta și scîrțiia din toate încheieturile, efectivele forțelor armate boliviene crescuseră într-un timp record de la două mii de oameni la treizeci de mii. Societățile petrolifere controlate de stat băteau pasul pe loc în vreme ce Golf Oil Company realiza cîștiguri fabuloase. Muncitorii se ridicaseră la luptă, primul detașament fiind cel al minierilor. Aceștia au declarat grevă generală. Drept răspuns, președintele Barientos a trimis printre minieri grupuri de *rangers*, ucigași plătiți, pregătiți după cele mai moderne metode americane. La Cochabamba a luat ființă un centru de instruire a noilor asasini. În țară poliția deținea poziția și puterea supremă, cuvîntul hotărîtor îl aveau generalii. Poporul bolivian gemea sub oprimare.

Acestea au fost cîteva dintre elementele ce l-au determinat pe Guevara să creadă că în Bolivia sînt coapte toate condițiile care să asigure victoria revoluției. Împreună cu un grup de prieteni devotați el s-a îndreptat spre munții Cordilieri, fiind convins că va reuși să strîngă în jurul său pe indienii lipsiți de pămînt, că i se vor alătura muncitorii și toată sărăcimea boliviană.

Avea să trăiască însă o cumplită deziluzie. Oamenii nu l-au înțeles. Fețele lor rămîneau inexpresive. Să nu fi avut încredere în spusele străinului? Să li se fi părut o naivitate ca tînărul cu mustață stufoasă, îmbrăcat într-o uniformă verde, ciudată, și care li se adresa într-o spaniolă suspectă, alta decît erau ei obișnuiți să asculte, deci ca tînărul care gesticula în fața lor, să fie în stare să învingă o armată regulată de treizeci de mii de soldați?

Oamenii țineau la pămîntul primit prin reforma agrară din anul 1953: ei nu vroiau să riște nimic prin comasarea pămînturilor, de aceea se uitau cu neîncredere la predicatorul cu automat și bandulieră. La prima lor întîlnire oamenii au tăcut atît de semnificativ încît Guevara s-a văzut obligat să plece în altă parte.

Pe Guevara nu l-au învins „beretele verzi", detașamentele de diversiune experimentate în ducerea luptei în junglă în orice condiții, pe Guevara l-a învins tăcerea indienilor bolivieni.

Partizanii lui Guevara erau treizeci la număr, poate patruzeci. La 23 martie 1967 micuțul grup primi botezul focului în prima întîlnire cu dușmanul, în pădurile din departamentul Santa Cruz, Tarija și Chuquisaca. Un comandou al armatei boliviene pătrunsese dis de dimineață pe valea rîului Nancahuazu, dar pe neașteptate soldații s-au trezit opriți de un baraj de foc puternic. Majoritatea soldaților comandoului au fost uciși, doar opt dintre ei reușind să se salveze. După un marș istovitor prin junglă ei reușesc să ajungă la statul major din Camira, unde relatează pe larg despre cele întîmplate.

Succesul partizanilor lui Guevara constituia punctul de senzație al presei mondiale. Pentru generali, acesta era un semnal pentru mobilizare. Președintele Barientos declară stare de urgență în departamentul Santa Cruz și Chuquisaca, apoi o extinde și asupra provinciilor Herman Siles și Hermanos Calva. Generalul Ovando, comandantul

forțelor armate boliviene, l-a informat despre cele întîmplate pe comandantul misiunii militare americane din Bolivia. La același subiect s-a referit și convorbirea telefonică pe care președintele Barientos a avut-o cu ambasadorul american la La Paz. Comandantul misiunii militare americane și ambasadorul S.U.A. au informat Washingtonul și cu aceasta alarma generală a fost dată!

Consfătuirile cu caracter militar se țineau lanț, chiar dacă aveau loc la mii de kilometri de jungla boliviană. Ele îi mobilizaseră atît pe experții militari cît și pe specialiștii serviciilor de informații. Walt W. Rostow, consilierul pentru problemele securității naționale al președintelui american L. B. Johnson, s-a întîlnit cu W. Bowdler, consilierul prezidențial pentru problemele Americii Latine, după care cei doi au făcut președintelui Johnson propuneri concrete de apărare a Boliviei. Experimentați agenți secreți ai C.I.A. fuseseră mobilizați pentru aceste acțiuni în timp ce Pentagonul ordonă urmărirea pe toate căile posibile a lui Che Guevara și a partizanilor bolivieni.

Specialiști americani urmăreau de mulți ani fiecare mișcare a cunoscutului om politic, îi analizau fiecare frază rostită sau scrisă. Manualul lui Guevara intitulat „Guerra de guerillas" — Războiul de partizani — a fost tradus, în Statele Unite, în toate limbile pămîntului și difuzat, ca lectură obligatorie, tuturor celor care aveau tangență cu luptele de partizani. Ideile lui Guevara și indicațiile lui practice erau studiate de grupuri de sociologi, psihologi și politologi din academiile militare americane. Cursanții școlilor de pregătire a viitorilor agenți secreți erau obligați să cunoască pe de rost pasaje întregi din manualul lui Guevara. Specialiștii serviciilor secret de informații cunoșteau toate obiceiurile lui Guevara, iar de la experții în medicină obținuseră date complete despre starea sănătății și despre boala lui Che.

Serviciile militare americane de informații au la dispoziție mijloace tehnice moderne de obținere a datelor necesare. Cazul, petrecut ulterior, al navei de spionaj „Pueblo",[1] dotată cu aparatură de ascultare aproape perfectă este o dovadă elocventă a acestei afirmații. Încă din anii '60 nave americane de ascultare patrulau la intervale regulate în apele Mării Caraibelor în preajma Cubei, înregistrînd toate transmisiile radiofonice și radiotelegrafice. În felul acesta ajunsese la Pentagon, la 7 noiembrie 1966, vestea că legendarul comandant de partizani, ajuns mai tîrziu ministru de finanțe al Cubei, a renunțat la funcția sa și că se îndreaptă, împreună cu un grup de șaptesprezece oameni devotați, spre jungla boliviană pentru a lupta pentru eliberarea acestei țări.

[1] Este vorba despre vasul militar american „Pueblo" capturat de nave ale flotei de război a R. P. D. Coreene, în timp ce executa operațiuni de ascultare și spionaj în apele teritoriale ale acestei țări — Nota trad.

În zadar a bombardat aviația boliviană cu napalm regiunile muntoase ale nesfîrșitelor păduri din Inca Huasi și Nancahuazú. Generalul Cueto, șeful Marelui Stat Major și comandantul forțelor aeriene boliviene, a plecat la Buenos Aires pentru a informa despre starea de lucruri nou creată. Organele guvernamentale încep să se teamă: în cazul în care Bolivia ar fi cuprinsă de focul revoluției, ea s-ar putea extinde apoi în Chile, Argentina, Paraguay, Brazilia și chiar în Peru.

Subcomitetul pentru problemele interamericane din Congresul Statelor Unite a alcătuit o informare destinată președintelui Johnson, unde atrăgea atenția asupra pericolului pe care îl prezenta revolta din Bolivia. Populația, se arăta în material, dispune de o mare cantitate de arme, iar oamenii nu sînt mulțumiți nici de politica promovată de președintele Barientos, nici de situația economică a țării. Congresul atrăgea atenția președintelui Statelor Unite asupra pericolului revoluției boliviene în primul rînd pentru că această țară este foarte bogată în minereuri. Ambasadorul american la La Paz, Henderson, a informat Congresul că acesta nu are nici un temei să se bizuie pe burghezia națională boliviană, finanțele din această țară nefiind controlate prin intermediul băncilor americane. Ofensiva economică americană era abia la începutul ei. „Bank of America" abia își începea activitatea, iar „First National City Bank", care funcționa de un an, făcea serioase eforturi pentru a acapara industria extractivă a cositorului din regiunea Oruva.

Argentina, Bolivia, Brazilia, Paraguay și Peru au semnat, în mare grabă, un acord privitor la organizarea de acțiuni comune împotriva partizanilor. Reprezentanți ai Argentinei și Braziliei s-au întîlnit la Santa Cruz pentru a

pune la punct o armată interamericană împotriva luptătorilor pentru libertate.

Specialiști americani de înaltă clasă fuseseră rechemați din Coreea de Sud, din Vietnam și Congo pentru a participa la instruirea localnicilor în războiul de partizani. La Washington, întrunirile se țineau, mai departe, în lanț. În ziua de 9 aprilie 1967 a avut loc la Pentagon o ședință la cel mai înalt nivel a consiliului strategic prezidat de secretarul de stat al S.U.A. Dean Rusk. Se afla de față și directorul din acea vreme al C.I.A., Richard Helms, precum și un mare număr de miniștri adjuncți și consilieri. Problema înscrisă pe ordinea de zi se referea la elaborarea unui plan strategic de acțiuni împotriva partizanilor lui Guevara și acordarea de ajutor imediat guvernului bolivian. Folosindu-se de situația creată, acesta ceru Statelor Unite un ajutor de șase milioane dolari pentru înarmarea forțelor sale armate.

Mai tîrziu avea să ajungă la urechile opiniei publice cîteva date interesante de la această reuniune. Astfel, Argentina se oferi să trimită împotriva lui Guevara unitățile sale speciale. Oferta a fost însă refuzată din motive tactice: în cazul în care acțiunea ar fi fost făcută publică, ceea ce era de presupus, opinia publică ar fi putut-o aprecia drept un amestec al unei mari puteri în treburile interne ale Boliviei. Din același motiv a refuzat și ministrul american al apărării să trimită unitățile sale speciale expediționare în pădurile Boliviei. Secretarul de stat Dean Rusk a făcut tot posibilul ca acțiunea din Bolivia, care mai tîrziu va primi denumirea codificată „Operațiunea Cynthia", să nu poată fi interpretată de nici un ziarist drept o intervenție americană în treburile interne ale altei țări. Dar, în ciuda acestor eforturi ale lui Dean Rusk, adevărul a ieșit la lumină...

Hotărîrea Consiliului era următoarea: C.I.A. dispunea de suficiente mijloace și posibilități pentru a duce cu succes la bun sfîrșit o acțiune de asemenea anvergură împotriva lui Guevara, fără ca americanii să apară în scenă! Vor fi folosite numai metode verificate, costumele și căștile obișnuite, nici o uniformă nu va trebui să fie îmbrăcată! Cîteva zile mai tîrziu își făcea apariția în Bolivia un grup numeros de... partizani ai păcii din Statele Unite. Conduși de generalul Skaer, ei se repeziră

să studieze cartografia regiunii împădurite unde operau partizanii. Avioane de tipul RB-57, operînd la mare înălțime, precum și altele mai mici, zburînd la joasă altitudine, survolau ziua și noaptea regiunea muntoasă fotografiind întregul ținut cu ajutorul unor aparate speciale.

În orașul Santa Cruz își făcură apariția, venind de la bazele militare americane din Panama, cîțiva ofițeri în civil. Îndată după sosire ei trecură la pregătirea unor comandouri tip „rangers". Maiorul Shalton ajutat de consilieri, și locotenentul-colonel Weber, însoțit de un grup de specialiști, deschiseseră acțiunea de recrutare a tinerilor indieni. Apărură tabere de instruire a „comandourilor speciale" unde au fost cuprinși și cîțiva indieni din triburile keciuanilor. Experții americani reușiră ca, în numai cîteva săptămîni, să-i transforme pe aceștia din simpli soldați în adevărați ucigași, capabili să se descurce singuri în condițiile junglei, fără hrană, fără apă și fără legătură cu comandamentul. La jumătatea lunii septembrie erau deja încropite nouă grupe, fiecare de tăria unei companii. Aceste grupe au fost afectate trupelor regulate ale armatei. Mulți dintre cei astfel instruiți au acționat apoi în ținutul Valle Grande.

Șase state latino-americane, șase armate bine dotate și instruite de specialiști americani, cu îndelungate state de serviciu în Coreea și Vietnam, organizația de spionaj a C.I.A. cu sutele ei de agenți secreți, care se mișcau prin jungla boliviană cu ușurința cu care s-ar fi plimbat pe Broadway, la New York, iată forțele aruncate în lupta împotriva micului grup de partizani conduși de Che Guevara, un medic bîntuit de un astm puternic și de un reumatism dureros.

La 3 mai 1967 Che Guevara scria în jurnalul său: „După o muncă istovitoare de o zi, am reușit să ne croim un drum pentru două ore de mers. Am ajuns la un rîu adînc, care, de bună seamă, curge spre nord. Mîine vom cerceta dacă e sau nu cazul să ne schimbăm direcția de mers. În același timp, vom continua să defrișăm drumul. Hrana o să ne mai ajungă cel mult două zile, dar și așa este tare puțină."

Trei zile mai tîrziu scria: „Presupunerea noastră că vom ajunge la Oso nu s-a adeverit. Distanța pînă la rîu era mai mare decît ne-am închipuit, drumul era foarte dificil... La orele 14,30 am ajuns la o căsuță, după ce

mai înainte am urcat o înălțime de 1 400 m. Oamenii nu mai au poftă de mers. Am mîncat cîte o rație foarte modestă. Am reușit să vînăm numai cîteva potîrnichi pe care le-am dat lui Bengin și altora doi, care ne urmează."

La 4 mai:

„Înainte de a porni marșul am adunat toți oamenii și am discutat cu ei despre problemele cu care sîntem confruntați, în special despre alimente. I-am reproșat lui Bengin că mîncase singur o conservă întreagă și mai ales faptul că neagă acest lucru. Lui Urbin i-am imputat că a mîncat în ascuns o bucată de carne uscată, iar lui Aniceto i-am reproșat lăcomia lui după mîncare..."

Extras dintr-o însemnare din luna mai 1967:

„Nu putem stabili legătura cu Joaquin în ciuda faptului că străbatem munții de-a lungul și de-a latul. Se pare că a luat-o spre nord. Din punct de vedere militar: am mai dus trei lupte cu dușmanul. Pierderi de partea trupelor guvernamentale. Din partea noastră nici una. Am pătruns în Pirirenda și Caraguatarenda. Acesta este un fapt promițător...

Am pierdut legătura cu Manila, La Paz și Joaquin și, în plus, am rămas numai douăzeci și cinci. În general, se poate spune că muncitorii nu ni s-au alăturat."

Diviziile a patra și a opta ale armatei boliviene au declanșat „Operațiunea Cynthia". Ea se desfășura sub supravegherea specialiștilor americani și a costat două milioane și jumătate de dolari. În lupta împotriva pumnului de partizani conduși de Guevara participau și elicoptere. Armamentul era cît se poate de modern.

Che Guevara, la 26 septembrie 1967:

„Înfrîngere. La revărsatul zorilor am ajuns la Picacha, unde era sărbătoare. Aceasta este cea mai mare așezare prin care am trecut pînă acum. Este așezată la 2 280 m altitudine. Locuitorii ei s-au purtat foarte prietenos cu noi. Ne-am continuat drumul fără teamă în ciuda faptului că Ovando declarase sus și tare că ne va prinde. Situația se schimbase cînd am ajuns în satul Hiqueirras. Toți bărbații din sat dispăruseră, rămînînd numai femeile. Coco s-a dus la locuința telegrafistului, unde era instalat un telefon, și unde se găsea o știre din 22 septembrie, în care subprefectul din Valle Grande îl înștiința pe primar că în împrejurimile satului au apărut partizani. Telegrafistul fugise împreună cu ceilalți bărbați din

sat, dar soția lui ne-a relatat că în ziua aceea nu telefonase nimeni pentru că se aflau cu toții în satul vecin Jagiey, unde se celebra o mare sărbătoare. La orele treisprezece la Jagiey plecă o patrulă. Puțin mai tîrziu am vorbit cu singurul bărbat rămas în sat. Era tare înspăimîntat. În timp ce vorbeam cu țăranul respectiv, și-a făcut apariția un comerciant de cacao care ne spuse că vine din Valle Grande și Pucara și că acolo n-a văzut nimic suspect. În schimb era foarte nervos. Am presupus că din cauza prezenței noastre. L-am lăsat să-și vadă de drum cu toate că era limpede ca bună ziua că mințise. La orele 13,30 în timp ce ne îndreptam spre piscul unui munte, am auzit împușcături. Am crezut că o parte dintr-ai noștri au căzut în cursă de aceea am organizat îndată apărarea, așteptîndu-i pe supraviețuitori să se întoarcă. Peste puțin timp apăru Bengin. Era rănit. La scurt timp au apărut Aniceto și Pabito. Acesta din urmă avea unul din picioare într-o stare foarte proastă. Miguel, Coco și Julio au rămas pe cîmpul de luptă. Camba a dispărut..."

Comandamentul suprem al armatei boliviene difuza următorul comunicat:

„Diviziile a opta și a patra ale armatei boliviene au pregătit o operațiune comună de amploare împotriva partizanilor care și-au stabilit cîmpul de acțiune pe malul nordic al rîului Rio Grande. Grupul de partizani conduși de Roberto »Coco» Pereda și un alt grup condus de un anume Miguel, care operează în pădurile din sud-vestul Boliviei, vor fi zdrobite."

Che Guevara din „Jurnal bolivian" din 7 octombrie:

„Aniversarea celei de a unsprezecea luni de la declanșarea războiului nostru de partizani am sărbătorit-o fără complicații, într-o dispoziție bucolică. La orele 12,30, în incinta taberei noastre a pătruns o bătrînică ce-și păștea caprele prin apropiere. Femeia nu ne spuse nimic deosebit despre soldați și la toate întrebările noastre a răspuns că nu știe nimic. Din spusele ei se putea deduce că ne aflăm la o milă depărtare de Higuerras, cam la aceeași distanță de Jagiey și la două zile de Pucara. I-am dat femeii 50 de pesos ca să nu ne spună nimănui, cu toate că nu cred să-și poată ține gura.

Am plecat la orele 17,00. Marșul a fost istovitor. Am lăsat multe urme în locul unde ne-am așezat tabăra. Prin

preajmă nu se afla nici o așezare omenească, cu toate că ogoarele erau semănate cu cartofi și existau și canale de irigație din apa rîului. La orele două din noapte am făcut o haltă și ne-am odihnit.

Armata guvernamentală a difuzat o știre ciudată. Conform acesteia, la Serrana existau 250 de bărbați care trebuiau să facă joncțiunea cu noi pentru a ieși din încercuire. Se pretindea că ne-am ascunde în spațiul dintre rîurile Acero și Oro. Se pare că această știre a fost difuzată numai pentru a ne sustrage vigilența și atenția."

Soarta lui Che Guevara și a tovarășilor săi de luptă fusese însă hotărîtă. Acțiunea de asemenea amploare declanșată împotriva partizanilor începuse să fie încununată de succes. În culisele ei se aflau, după cum am mai spus, specialiști și consilieri americani. În scenă apăruseră și rangerșii autohtoni cu misiunea de a înconjura grupul de partizani în defileul Yuro. În duminica din 8 august, în orele timpurii ale dimineții, pe dealurile împădurite s-au ivit membrii unui comando special purtînd uniforme verzi. Erau nu numai indieni keciuani, dar și emigranți din Cuba și mercenari din Porto Rico. De unde aflaseră locul unde se încartiruise Che Guevara și camarazii lui?

Nimeni n-a reușit să dea un răspuns verosimil la această întrebare. Una dintre versiuni, care pare a fi și cea autentică, afirmă că însuși Guevara ar fi lăsat să-i scape unele lucruri într-o discuție cu un țăran, care, ulterior, a pierit în împrejurări nu tocmai limpezi.

Cert este însă, că în martie 1967 au apărut în unele ziare locale din provincia Santa Cruz știri despre existența unor detașamente de partizani în munți. Ceva mai tîrziu în munți au fost văzute mașini ce transportau echipament militar. Aceste transporturi contribuiră indirect la confirmarea știrilor din ziare. Guvernul bolivian, care făcea eforturi serioase pentru a pune capăt stării de lucruri create prin declanșarea războiului de partizani, a trebuit să ia poziție față de aceste versiuni. În felul acesta ziariștii au aflat despre luptele armate purtate de partizani cu unitățile militare, în regiunea Nancahuazú. Șapte soldați au pierit în această luptă, iar faptul că alți șapte, în frunte cu un maior și un căpitan, au fost luați prizonieri de către partizani, n-a putut fi trecut sub tăcere.

La începutul lunii aprilie situația se repetă. Lîngă

Iripiti o unitate militară căzu într-o ambuscadă pregătită de partizani. La 11 aprilie căzură unsprezece dintre ei iar alți nouăsprezece, în frunte cu comandantul Ruben Sanchez, sfîrșiră ca ostateci ai partizanilor. Aceștia îi interogară, apoi îi puseră în libertate. Se înțelege că, odată întorși în tabără, maiorul Sanchez și oamenii lui nu au tăcut mîlc...

Între timp se derulaseră alte două episoade care ar fi putut contribui la descoperirea grupurilor de partizani. Lui Che Guevara i se alăturaseră alți doi oameni. Unul dintre ei era un concetățean al lui Guevara, argentinianul Cino Roberto Bustos. Cel de-al doilea, în vîrstă de douăzeci și șase de ani, era Régis Debray, un foarte cunoscut ziarist francez, profesor de filozofie la Universitatea din Havana. El era mai degrabă un teoretician al revoluției decît un partizan pregătit să lupte cu arma în mînă. Lucrarea lui „Revoluție în revoluție" se bucura de o bună primire deoarece trata foarte pe larg și foarte documentat probleme de strategie și tactică ale războiului de partizani.

La 20 aprilie 1967 Régis Debray împreună cu Bustos își făcură apariția pe o stradă din Muyu-Pampa. Aici îi recunoscu un fost miner, Salusio, zis și Chaque Chaque, care-i trădă. Salusio fusese el însuși membru al unui grup de partizani ce opera în munți, dar dezertase. În felul acesta, Régis Debray și Bustos ajung pe mîinile poliției militare. Se spune că o întîmplare fericită i-a salvat pe cei doi de la o execuție ce părea iminentă: ziarul „Presensia" publicase o fotografie înfățișîndu-i pe cei doi în detențiune. Debray a fost recunoscut de un prieten al său și în felul acesta s-a ajuns la demersurile oficiale franceze pentru punerea lui în libertate.

Nici poliția, nici serviciile de informații ale armatei nu au reușit să le smulgă vreo mărturie care să confirme existența detașamentului de partizani condus de Guevara. Mai tîrziu avea să se afle că Régis Debray pregătise împreună cu Guevara un interviu ce urma să fie publicat în presa franceză. Făcuse chiar și unele fotografii pe care, prevăzător, le pusese la poștă, cu destinația Paris. Este cert că Debray nu-l trădase pe Guevara. Dar Bustos? Argentinianul nu se putea lăuda cu o conștiință tocmai curată. El fusese interogat atît de poliție cît și de serviciul militar al armatei. De fiecare dată el relatase alte

elemente, probabil unele dintre ele au putut fi folosite la completarea datelor pe care aceştia le deţineau despre partizanii lui Guevara. Întrucît la poliţie se cunoştea că Bustos are talent la desen, i s-a ordonat să facă portretele unora dintre conducătorii detaşamentului de partizani, întîlniţi în munţi. Reporterul Richard Wigg de la „Times", care luase parte la interogatorii, avea să relateze mai tîrziu că schiţele lui Bustos erau surprinzător de exacte, în pofida faptului că autorul lor le executase din memorie. În mîinile comandanţilor comandourilor de urmărire schiţele lui Bustos erau tot atît de preţioase pe cît ar fi fost nişte fotografii de cea mai bună calitate.

La 18 aprilie Che Guevara relatase în jurnalul său încă o întîmplare, care i-ar fi putut pune pe urmăritori pe urmele partizanilor:

„La orele treisprezece ne prinse urma «calul troian», ziaristul englez Roth, ajutat de cîţiva copii din satul Lagunillas. La prima vedere actele lui erau în perfectă ordine, dar conţineau şi un mic semn ce îl făcea să pară suspect. În paşaportul lui, la rubrica «ocupaţia» cuvîntul «student» era şters şi înlocuit cu «ziarist». Şi nouă ne spuse, colac peste pupăză, că-i fotograf! În paşaport avea o viză portoricană. Cînd l-am întrebat cum se face că are asupra sa o legitimaţie de însoţitor al unei grupe de studenţi de la Universitatea din Buenos Aires a răspuns că a funcţionat acolo, cu cîţiva ani în urmă, ca profesor de spaniolă... A doua chestiune care-l făcea suspect. Am reuşit să aflăm că am fost văzuţi în satul Lagunillas şi că cineva ne-a trădat. Ne-am dus la băiatul lui Rodas şi acesta a recunoscut că fratele său împreună cu un zilier de pe moşia lui Vides au fost cei care ne-au trădat pentru o recompensă de cinci sute sau o mie de pesoşi bolivieni."

La începutul lunii mai la o fermă de munte şi-a făcut apariţia un individ tînăr, care voia să procure niscaiva alimente. Era rănit şi s-a trezit pe nepusă masă în mijlocul unui grup de rangers. Aceştia l-au condus la spital unde au reuşit să-i stabilească identitatea: se numea Jorge Casquez Viana, era fiul unui cunoscut istoric bolivian, şi studiase la Universitate mai înainte de a se alătura partizanilor.

Se pare că interogatoriul i-l luaseră agenţi americani

din cadrul C.I.A. În celulă i-au trimis un anume portorican, care susţinea că este cubanez şi vine direct de la Fidel Castro. Lipsit de experienţă, studentul nu a înţeles că i se întinde o capcană. El a vorbit foarte deschis cu agentul portorican, căruia i-a relatat că Guevara se află în tabăra de la Nancahuazú. După această declaraţie studentul a dispărut şi nimeni nu i-a mai dat de urmă.

La La Paz ştirile despre localizarea lui Che Guevara ajunseră prin luma mai. Între timp grupuri mici de partizani acţionaseră şi în regiunile Capriote, Yacundy, El Mesono, Iti, Ticuche şi Itimiri.

La 6 iulie pe la orele zece, grupul de partizani ajunse în apropiere de Las Cuevas, pe şoseaua care leagă Santa Cruz de Cochabamba. Şoferi de pe camioanele care alergau pe şosea, observînd oameni înarmaţi au anunţat poliţia... Informat de poliţie, comandantul unităţilor locale ordonă grupului de *rangers* din Sumaipata să pornească de urgenţă înspre Las Cuevas.

Interceptînd convorbirea telefonică, partizanii au oprit un autobuz cu care au ajuns pînă la depozitul din Sumaipata de unde şi-au procurat arme şi muniţii. În schimbul de focuri produs cu acest prilej un soldat a fost ucis, iar Guevara s-a ales cu o rană uşoară. După aceea partizanii au întrerupt legătura telefonică şi s-au dus la un farmacist să cumpere antibiotice şi medicamente împotriva astmei.

La 6 iulie Che Guevara nota în jurnalul său, referitor la această acţiune:

„Am plecat dis de dimineaţă în direcţia Pena Colorada, trecînd printr-o regiune unde oamenii se temeau de noi. Spre seară am ajuns la Alto de Palermo la 1 600 m altitudine. Am tras la o mică gospodărie lîngă şosea, unde locuia o văduvă bătrînă. Aveam în plan să reţinem o maşină care venea dinspre Sumaipata, să încercăm să aflăm care este situaţia, să mergem la o farmacie sau la un spital de unde să confiscăm nişte medicamente, să cumpărăm conserve şi apoi să ne întoarcem.

A trebuit însă să ne schimbăm planul întrucît dinspre Sumaipata nu se vedea venind nici o maşină. În plus, ne-am dat seama că aici n-o să oprească nimeni, ceea ce complica situaţia. Cu îndeplinirea misiunii au fost însărcinaţi Coco, Ricardo, Pacho, Aniceto, Julio şi Cino.

Aceștia au oprit pînă la urmă un camion ce venea dinspre Santa Cruz. În spatele lui era un alt camion, pe care a trebuit, de asemenea, să-l oprim. Am avut unele neplăceri cu o femeie care nu voia să coboare din cabină. Și, în timp ce parlamentam cu ea, a venit un al treilea camion și, în final, un al patrulea. Am confiscat un camion și am pornit spre Sumaipata. Aici am capturat doi ofițeri, pe comandantul unității locale, Vacaftora, și un sergent de la care am reușit să aflăm parola. După aceea, printr-o acțiune fulger am încercuit unitatea, unde se găseau zece soldați. Unul dintre ei a încercat să opună rezistență, dar schimbul de focuri n-a durat prea mult. Am plecat de la unitate cu o captură de cinci pistoale Mauser, o mitralieră și zece ostateci pe care, ajungînd la un kilometru de Sumaipata, i-am lăsat goi pușcă, luîndu-le hainele, și i-am pus în libertate. Acțiunea, în ansamblul ei, nu a fost prea reușită . . .“

Evenimentele petrecute în ziua de 24 septembrie merită o atenție specială, chiar dacă datele despre desfășurarea lor sînt contradictorii. Trezindu-se în zorii zilei de 24 septembrie, locuitorii micuței așezări montane Alto Seco au constatat cu groază că erau încercuiți de partizani. Aceștia tăiaseră legătura telefonică cu orașul reședință de ținut. Cînd în fața țăranilor se arătă căpetenia detașamentului de partizani, ei văzură un bărbat de înălțime mijlocie, cu păr lung. Era tras la față și părea bolnav.

Partizanii au cumpărat din sat toate alimentele necesare apoi s-au încartiruit într-o casă părăsită situată la aproximativ două sute de metri de sat. În seara aceleiași zile, la școala din localitate a fost organizată o adunare la care au luat cuvîntul Coco Peredo și Che Guevara. În presa occidentală au fost publicate, la scurt timp după această întîlnire, citate din cuvîntările celor doi, cu toate că este foarte puțin probabil ca cineva să fi notat ceva pe hîrtie. Asta cu atît mai mult cu cît majoritatea ascultătorilor erau analfabeți. În plus, acolo nu se găsea, în mod cert, nici un ziarist.

Coco Peredo a declarat că partizanii vor continua lupta. „Se spune despre noi că sîntem bandiți, dar noi luptăm pentru voi, pentru drepturile celor ce muncesc, pentru muncitorii cu salarii mici. Soldații au soldă mare, regească și cine se istovește muncind pentru ei? Voi! A

făcut guvernul acestei țări ceva bun pentru voi? Am întrerupt legătura telefonică, întrucît credeam că telefonul funcționează normal. Ne-am înșelat, telefonul nu funcționează de mai multă vreme. Nu aveți apă de băut, nu aveți energie electrică. Sînteți niște oameni lăsați în voia soartei, așa cum sînt toți cetățenii săraci din Bolivia. De aceea luptăm pentru voi, să vă ajutăm!“

Apoi a adresat celor prezenți chemarea de a se alătura partizanilor în lupta lor pentru eliberarea țării și pentru alungarea generalului Barientos.

Iată ce scrie Che Guevara în jurnalul său despre aceste evenimente:

„Cînd detașamentul nostru a ajuns în așezarea Alto Seco am aflat că primarul fugise din localitate în ziua precedentă. De bună seamă că cineva îi semnalase prezența noastră prin apropiere. Drept pedeapsă i-am confiscat toate bunurile. Alto Seco este o așezare situată la 1 900 metri și numără la cincizeci de case. Locuitorii ei ne-au primit cu frică și curiozitate. Aprovizionarea a început să funcționeze normal, cartierul nostru dispunînd în scurt timp de cantități suficiente de alimente. Dar camionul care trebuia să vină din Valle Grande întîrzia să se arate. S-ar putea ca aceasta să se datoreze faptului că primarul anunțase venirea noastră. Am supus-o pe soția primarului la un interogatoriu, dar ea n-a făcut altceva decît să se căineze și să se roage să-i restituim lucrurile confiscate. Am refuzat. Seara, am organizat împreună cu Inti o discuție. El a vorbit, în fața a cincisprezece țărani năuciți și tăcuți, despre sensul revoluției noastre. La această convorbire participa și singurul dascăl din sat. Acesta l-a întrebat pe Inti dacă este adevărat că ne desfășurăm lupta și în interiorul localităților. Întrebarea lui era, de fapt, un amestec de naivitate, de șiretenie țărănească, dar și de om școlit puțin. Ne-am trezit cu o ploaie de întrebări, el voind să știe o mulțime de lucruri despre socialism. Un băiat, care se oferise să ne însoțească o bună bucată de drum, ne-a spus că învățătorul este un pișicher și un vulpoi fără pereche. Am părăsit localitatea la orele două din noapte, îndreptîndu-ne spre Santa Elena, unde am ajuns la orele zece. Altitudinea: 1 300 metri.“

Colonelul Zenteno, fost ministru de externe al Boliviei, și care în acea perioadă era comandantul diviziei a

8-a a armatei boliviene, aruncase în lupta împotriva partizanilor aproximativ șase sute de *rangers* instruiți după cele mai noi metode ale americanilor. Aceștia au ajuns la scurt timp pe urmele partizanilor. Cu ocazia unei acțiuni de recunoaștere ei reușiră să-l captureze pe Hugo Choque Silva. Acesta n-a stat prea mult pe gînduri, a trecut de partea armatei și cum cunoștea cîteva din ascunzătorile tainice din munți, soldații au intrat curînd în posesia denumirilor acestora, precum și a unor fotografii, înfățișîndu-i pe conducătorii partizanilor. Una din fotografii, găsită în tabăra de la Nanchahuazú, îi înfățișa pe Inti și Coco Peredo împreună cu o tînără foarte frumoasă.

Comandantul grupului de *rangers* a trimis fotografia secției de criminalistică a poliției boliviene, spre identificare. Poliția a identificat-o pe frumoasa din fotografie, fapt soldat cu o pierdere foarte grea pentru partizani: lichidarea unei vaste rețele de sprijinitori materiali ai mișcării de eliberare națională.

Loyola Guzman studia la Universitatea „San Andres" din La Paz. Într-una din zile poliția dădu buzna în locuința ei. Ceea ce o preocupa însă în mod deosebit pe Loyola era găsirea unei modalități de a-i anunța pe partizani despre arestarea ei. Poliția lucra foarte prudent: a reținut-o timp de douăzeci de zile fără să sufle o vorbuliță despre arestarea ei! În tot acest timp, neștiind nimic despre cele întîmplate, partizanii continuau să transmită date pe adresa ei. În felul acesta au ajuns în mîinile poliției un mare număr de date foarte prețioase. Presa a publicat cîteva rînduri despre arestarea Loyolei Guzman mult mai tîrziu, în momentul cînd aceasta „s-a sinucis", sărind de la etajul al treilea al clădirii poliției!

Ziua de 8 octombrie 1967 era din cale-afară de călduroasă. Detașamentele de cercetași semnalară deplasarea partizanilor lui Guevara de-a lungul îngustei văi Yuro. La orele treisprezece și treizeci de minute grupul de *rangers* a primit ordinul de atac. Ei au coborît cu grijă pe firul văii, cînd, deodată, s-au trezit primiți cu foc puternic de arme automate. Grupul lui Guevara încerca să facă tot posibilul pentru a ieși din încercuire. Atacatorii dispuneau de o superioritate numerică de necontestat și, în plus, erau avantajați de teren. Încercarea partizanilor se dovedi zadarnică, toate ieșirile din vale fuseseră blocate.

Che Guevara a luptat în fruntea curajoșilor săi oameni pînă la ultima picătură de energie. A fost rănit mai întîi la picior apoi o rafală puternică de mitralieră i-a smuls arma din mînă. Magazia Mauserului lui era goală, pistolul nu mai putea fi folosit și, în plus, el nu se mai putea ridica în picioare. Lupta din valea Yuro a durat pînă în asfințit.

În așezarea Higuerras, în casele joase, de lut se aprinseseră cîteva lumînări și lămpi cu carbid în momentul cînd pe o uliță a satului și-a făcut apariția un grup de *rangers* escortînd doi indivizi. Se îndreptau cu toții spre clădirea școlii. Pe unul dintre ei soldații mai mult îl tîrau decît îl sprijineau. Era Che Guevara, comandantul detașamentului de partizani. Cel de al doilea era colaboratorul său apropiat Simon Cuba, fost pînă nu demult unul dintre cei mai buni vînători de munte ai armatei boliviene. În ciuda faptului că cei doi arestați aveau mîinile legate la spate, soldații nu-i slăbeau din ochi, ținînd automatele îndreptate permanent asupra lor. Arestații au fost închiși provizoriu în clădirea școlii, fiecare într-o altă clasă.

Satul s-a animat pe neașteptate. Țăranii se strînseră în fața școlii cerînd să li se dea voie să intre în școală. În acest timp, soldații bolivieni încercuiră satul: comandantul lor se temea că tovarășii lui Guevara vor încerca să-i elibereze pe cei doi din detențiune. Într-una din clase, în fața unei sticle cu whisky stăteau locotenentul major Perez, sergentul Bernardino Huanca și sublocotenentul Mario Teran. Împreună cu ei se găsea și băiatul unui țăran din sat, Pablo Fuentes pe nume. Maiorul Miguel Ayorca plecase să se culce.

A doua zi dis de dimineață, unul dintre *rangers* îi duse lui Guevara micul dejun. Mai tîrziu el a relatat următoarele: „Ostatecul șchiopăta, dar, cu toate acestea, se plimba prin clasă de ici-colo. Am avut sentimentul că dorea să stea de vorbă cu cineva. Într-adevăr, așa era. Puțin mai tîrziu mi-a cerut să-i fie permis să stea de vorbă cu învățătorul din sat."

Jorge Torrico-Vincenthy era ziarist militar. În această calitate el a fost primul care a stat apoi de vorbă cu Julia Cortez, învățătoarea din localitate, în vîrstă de douăzeci și doi de ani. Ea a fost ultima persoană civilă cu care Che Guevara a discutat înaintea morții sale.

Julia Cortez:

„Cînd am intrat în clasă am observat un bărbat cu părul lung, în dezordine. Era îmbrăcat în haine murdare și boțite. Nu mă simțeam prea bine în clasa aceea. El s-a apropiat de mine, privindu-mă cu ochi pătrunzători și m-a întrebat dacă eu sînt învățătoarea din sat. După ce i-am răspuns afirmativ, m-a întrebat cîți copii merg la școală, dacă învață bine și dacă primesc gustare la ora zece. Mi-a povestit apoi despre Cuba, despre faptul că acolo au fost construite școli noi pentru copiii țăranilor. Eu i-am spus că Bolivia este o țară săracă, dar mi-a replicat imediat: «Dar domnii din guvern și generalii din statul major se plimbă în Mercedesuri luxoase!» Am schimbat vorba. Am întrebat dacă era și el printre cei care ocupaseră așezarea Higuerras în luna septembrie. El și-a mișcat cu greu buzele și a răspuns: «Țăranii din Higuerras sînt niște lași. Ne-au trădat. Din cauza lor i-am pierdut pe trei dintre cei mai buni luptători ai noștri».“

În ziua de 9 octombrie la ora zece la marginea satului a aterizat un elicopter militar pilotat de maiorul Nino de Guzman. Din el au descins cîțiva ofițeri superiori ai armatei boliviene în frunte cu comandantul suprem al armatei, generalul Alfredo Ovando Candia. Ceilalți erau David Lafuente Soto și Gonzales, emigrant cubanez aflat în slujba centralei americane C.I.A. Cu un alt elicopter au venit Ioaquin Zenteno și viceamiralul Horacio Ugarteche. În felul acesta, în micuța așezare montană Higuerras se strînsese toată conducerea armatei boliviene. Unul dintre ei a intrat în clasa în care zăcea, rănit, Che Guevara. Ceilalți l-au urmat. Să fi venit pînă aici doar pentru a se convinge de faptul că cel arestat era Guevara în persoană și nu altul!? Desigur că nu! Înainte de amiază ei s-au urcat din nou, în avion de data aceasta, nu mai înainte de a da un ordin scurt: cei doi să fie uciși! După aceea s-au îndreptat spre Valle Grande pentru a avea, pentru orice împrejurare, alibi...

Nu se cunosc detaliile convorbirilor dintre acești ofițeri, cert este că ei au căzut de acord asupra modului în care Che Guevara urma să fie asasinat. Încăperea în care se găsea Che Guevara era despărțită de un perete de clasa unde Mario Teran și Bernardino Huanca, beți amîndoi, își revendicau, certîndu-se zgomotos, dreptul de a-l ucide pe Guevara.

Che Guevara îl rugase din nou pe soldatul care îl păzea să-i permită să mai stea de vorbă cu învățătoarea. Femeia tocmai pregătea prînzul și nici prin cap nu-i trecea că îi va fi dat să nu îndeplinească ultima dorință a unui condamnat la moarte! A trimis vorbă că nu are timp, că va trece după-masă.

Torrico-Vincenthy avea să înfățișeze, după relatările martorilor, ultimele clipe ale lui Guevara: „Mario Teran își luă pușca sa automată americană M-2 și intră în clasă. Cu glas calm, îi porunci lui Guevara să se așeze. «De ce? Tot o să mă împuști», răspunse ostatecul. Soldatul rămase descumpănit. Se duse pînă la ușă apoi se întoarse brusc și apăsă pe trăgaci. Guevara ridică instinctiv mîna în apărare. Glontele îi trecu prin piept și prin inimă, imortalizînd pe lemnul unui scaun mărturiile crimei.“

Guevara însă nu murise. Agoniza. În clasă a intrat locotenentul major Perez. A scos pistolul și l-a împușcat pe Guevara din imediata apropiere, în tîmplă. În aceeași zi, oficialități boliviene au difuzat un comunicat în care se afirma că tăietura de la tîmpla lui Guevara nu reprezenta altceva decît urmele unei incizii pe care doctorul Moises Abraham a trebuit să o facă pentru a putea introduce formaldehidă în cadavru...

Cu cîteva zile în urmă, colonelul Zenteno declarase, în fața unui grup de ziariști, că prinderea lui Guevara este o chestiune de ore. Din această cauză în ziua de 9 octombrie aeroportul din Valle Grande era înțesat de ziariști. Zenteno, venit cu elicopterul din localitatea Higuerras, le declarase că Guevara este mort, că l-a văzut cu ochii lui. Apoi elicopterul s-a ridicat de la sol și a plecat iarăși înspre munți. La orele șaptesprezece, elicopterul a apărut din nou, fiind observat de o bună parte dintre locuitorii așezării și de cîteva zeci de străini, între care și un anume agent al C.I.A., binecunoscut de mulți dintre ziariștii aflați pe aeroport.

Elicopterul a aterizat destul de departe de locul unde se găsea marele număr de ziariști, de curioși. Un coridor făcut de polițiști a apărat elicopterul de mulțimea care dorea să ajungă cît mai aproape. Dar și din locul unde se afla, oamenii au avut posibilitatea să observe, întins pe o targă, corpul neînsuflețit al lui Ernesto Che Guevara.

Mărturii despre cele întîmplate ulterior găsim în relatarea trimisului ziarului american „The Nation“: „Corpul

neînsufleţit al lui Guevara a fost urcat într-un Chevrolet închis, care a plecat apoi în viteză. Am sărit în maşină. Şoferul meu se ţinea strîns după Chevrolet. Am mers aşa cam un kilometru apoi maşina din faţa noastră a oprit brusc şi a intrat pe poarta unui spital. Întrucît mă aflam în imediata apropiere a Chevroletului, nimeni nu a avut timpul necesar pentru a ne închide poarta în nas. Maşina a oprit lîngă o casă cu acoperiş de bambus. Părea a fi spălătoria provizorie. Am sărit repede din maşină şi m-am apropiat de Chevrolet. Portiera din spate era închisă, dar se deschise şi apăru un agent al C.I.A. Înăuntru, pe o targă, am zărit corpul neînsufleţit al lui Guevara. Îl văzusem în urmă cu patru ani la Havana, era o personalitate pe care nu o poţi uita atît de uşor... Mi se părea mai mic şi mai slab decît mi-l aminteam, dar lunile de hărţuială din junglă au lăsat asupra lui urme vizibile. Nu-mi venea să-mi cred ochilor, dar a trebuit să accept că el este într-adevăr atunci cînd l-am văzut întins pe o masă din spălătoria aceea provizorie. Era îmbrăcat într-o uniformă verde, strînsă la gît. În picioare avea ciorapi, de asemenea verzi, şi mocasini. Aşa îmbrăcat cum era, rana nu i se vedea. Mai tîrziu, cînd îl spălară, am observat cîteva răni în abdomen. Nu mă îndoiesc că fusese împuşcat în picior şi în inimă, dar n-aş putea spune că i-am văzut rănile respective..."

Corpul neînsufleţit al lui Guevara a fost ars iar cenuşa dusă într-un loc necunoscut, pentru ca locul acela să nu devină punctul de întîlnire a bolivienilor însetaţi de libertate. Numai că această măsură a colonelului Augusto Rios, şeful serviciului bolivian de informaţii, nu şi-a atins scopul. Există oameni care nu mor! Şi Ernesto Che Guevara este unul dintre aceştia!

Iată ce scria el în ultima scrisoare, adresată părinţilor săi:

„S-ar putea ca oamenii să spună despre mine că sînt un aventurier. Şi s-ar putea ca ei să aibă dreptate. Da, sînt un aventurier, dar unul de un fel deosebit, unul dintre aceia care îşi pun viaţa în joc pentru a dovedi justeţea cauzei pentru care luptă. Cine ştie, scrisoarea aceasta s-ar putea să fie o scrisoare de adio. Nu-mi doresc moartea, dar împrejurările mă obligă să mă gîndesc la ea ca la ceva cît se poate de logic. V-am iubit ca pe lumina ochilor, dar voi nu v-aţi putut bucura de dragostea mea.

Şi mai cred că, uneori, nu m-aţi înţeles, nu m-aţi putut înţelege. Voinţa pe care mi-aţi educat-o cu atîta răbdare mă ajută acum să-mi învinge durerea de la picior şi să-mi odihnesc plămînii bolnavi. Fie ca rîndurile acestea să vă amintească de mine, aventurierul secolului al douăzecilea..."

Ultimul act al tragediei avea să se joace după moartea lui Guevara. La scurt timp după aceasta, presa mondială anunţa cu litere mari dispariţia, din Bolivia, a lui Antonio Arguedas, ministrul bolivian de interne, şi în acelaşi timp, conducătorul serviciilor secrete boliviene. El a făcut un turneu prin mai multe ţări latino-americane cu care prilej a criticat vehement guvernul generalului Barientos numindu-l „unealtă a imperialismului american". Declaraţia lui a provocat o gravă criză guvernamentală în ţară.

În cursul anului 1968 Arguedas apăru la Londra, la New York şi în mai multe oraşe din Peru, urmărît fiind în permanenţă de agenţi ai serviciilor americane C.I.A. Cu toate acestea, el reuşi să pună la dispoziţia unui reporter de la „New York Times" o serie de dovezi despre participarea C.I.A. la asasinarea lui Guevara, numindu-i şi pe oficialii acestei organizaţii ce activau în Bolivia. Şeful lor era un anume Hugo Murray. În statul major al lui Murray acţionau John S. Hilton, colonelul Ed Fox, precum şi Larry Sternfeld şi Nick Lendiris. Arguedas îi numi şi pe cîţiva agenţi ai C.I.A. care concuraseră la depistarea lui Guevara: Julio Gabriel Garcia, un emigrant cubanez, şi bolivienii Edie şi Mario Gonzales.

Che Guevara s-a stins din viaţă în octombrie 1967. Doi ani mai tîrziu, preşedintele Barientos şi-a găsit sfîrşitul într-un accident de elicopter. La şase luni de la moartea preşedintelui, pe una din străzile oraşului La Paz a fost asasinat Antonio Arguedas. Prin care mister a ajuns iarăşi în Bolivia? În paginile ziarelor au apărut fel de fel de presupuneri dintre care cea mai stranie era aceea că Arguedas s-ar fi întors de bunăvoie în patrie, intenţionînd să se prezinte în faţa unui tribunal militar pentru a-l judeca pentru înaltă trădare!!! Cine poate crede? Cine poate crede că asasinarea lui Herberto Rojas, comandantul grupului de rangerşi bolivieni, trimis în Bolivia de C.I.A., a fost întîmplătoare?

Nu cumva cei mai buni martori sînt cei care nu mai pot depune mărturie?!

Capitolul 12

APOSTOLUL NEGRU

Moartea violentă a pastorului Martin Luther King, apostolul cuceririi pe cale pașnică a drepturilor civile ale negrilor americani, cel mai tînăr laureat al Premiului Nobel pentru pace din toate timpurile și conducătorul în care își punea toate speranțele America Neagră, a declanșat evenimente neobișnuit de furtunoase.

În patruzeci și șase de orașe americane au izbucnit tulburări. Demonstranților li s-au alăturat elemente declasate, care, folosind în scopuri proprii situația, au incendiat cinci sute patruzeci și șapte de case, au spart nenumărate vitrine și au jefuit sute de magazine. Străzile a șaptea și a opta din Washington semănau cu niște așezări din linia întîi a frontului, fiind învăluite în adevărați nori de fum. Pe scările Capitoliului au fost instalate mitraliere, spre capitală mărșăluiau douăsprezece mii de soldați. Președintele Johnson adresa apeluri pentru păstrarea liniștii și ordinii amînîndu-și zborul planificat spre insulele Hawaii. Senatorul Robert Kennedy însoțea avionul care transporta corpul neînsuflețit al lui King de la Memphis la Atlanta, unde trăia familia pastorului. Pe străzile orașului în care fusese asasinat pastorul King circulau cîteva mii de bărbați înarmați ai gărzii naționale.

Revolta negrilor începuse la 1 decembrie 1965, în ziua cînd, în Alabama, Rosa Park, aflată într-un autobuz de transport în comun, a refuzat să cedeze locul unui alb. Ea nu s-a supus nici cererii șoferului și astfel a ajuns în fața unui tribunal al albilor, care au condamnat-o la plata unei amenzi de paisprezece dolari. În timpul unei slujbe la biserica baptistă din Montgomery, pastorul King a chemat populația de culoare să boicoteze transportul orășenesc în comun. Timp de trei sute optzeci și una de zile aceștia au mers la slujbă pe jos și, în cele din urmă, au ieșit victorioși. Pastorul Martin Luther King a devenit

conducătorul americanilor lipsiți de drepturi, supuși unui tratament inegal, și apostolul unei apropieri pașnice între negri și albi.

Pastorul King mergea din oraș în oraș, lua cuvîntul la adunări, a organizat „marșul foamei“ spre Washington, în ziua de 4 aprilie 1968, ajungînd cu statul său major la Memphis (Tennessee), unde a tras la motelul „Lorraine“. După orele șase a ieșit în balcon și, proptit de balustradă, discuta ceva cu cîntărețul Ben Branch, aflat jos, în stradă, și care urma să cînte la mitingul din aceeași seară. Punctul principal al acestui miting trebuia să fie discursul lui King. Pastorul îi aminti lui Branch că trebuie să cînte cu multă simțire cîntecul „Doamne sfinte, ia-mă la tine...“ Acestea au fost ultimele cuvinte ale lui King. La orele 18,23, lumina amurgului a fost sfîșiată de un foc de armă.

King s-a ridicat pe vîrfuri, arcuindu-se, și-a dus mîna la gît, apoi s-a prăbușit. Cineva a venit în grabă cu un prosop, străduindu-se să oprească sîngele. Șoferul lui King, care se afla lîngă el, a declarat mai tîrziu că pastorul părea surprins și a căzut spre pămînt incredibil de încet. A fost transportat de urgență la „St. Joseph's Hospital“ unde, la mai puțin de o oră după comiterea atentatului, medicii au atestat că Martin Luther King a încetat din viață. Atentatorul țintise precis, zădărnicind, cu o singură împușcătură, speranțele Americii Negre și dînd semnalul pentru începutul celei mai mari răscoale a negrilor din Statele Unite.

Ca de obicei, apărătorii legii s-au grăbit să declare că atentatorul a acționat de unul singur, crima nefiind rezultatul unui complot organizat. Ministrul justiției, Ramsey Clark, a dat în orice caz această sentință prea devreme. Poliția găsise suficiente obiecte compromițătoare, asasinul își lăsase la locul crimei pușca, cartușiera, o geantă de călătorie, un binoclu, amprentele digitale și ale întregii palme. Criminalul însă dispăruse. Și astfel situația începu să se deruleze în defavoarea cercetătorilor de la F.B.I. Ei au reușit să afle alte cîteva elemente de bază. În după-amiaza zilei de 4 aprilie 1968, cam pe la orele 15,15, la „Rebel“, o pensiune ieftină din Memphis, situată în fața motelului „Lorraine“, a sosit un bărbat, îmbrăcat destul de elegant. S-a înscris sub numele de John Willard și a închiriat o cameră. În jurul orei șase a intrat cu

pușca în mînă în clădirea băii publice. După ce a intrat, a închis ușa, s-a așezat la geam și a urmărit motelul de peste drum. În momentul cînd pastorul a apărut în balcon, a țintit calm și precis. Avea o linie de ochire foarte bună.

Auzind împușcătura, oaspeții pensiunii s-au strîns în grabă. Asasinul le-a strigat să dispară cît mai repede. Cu pușca în mînă a alergat în stradă; mai întîi a aruncat arma în dreptul firmei „Canipe Amusements Company", apoi geanta, și a ajuns la un Ford Mustang de culoare albă, cu care a ieșit din oraș luînd-o în direcția sud-est.

L-au văzut fugind mai mulți oameni, iar unii dintre ei le-au spus polițiștilor cum arăta și încotro a luat-o. Cu toate acestea, oamenii însărcinați cu prinderea lui au pornit-o pe urme false. După cum se va vedea mai tîrziu, versații agenți ai F.B.I. au căzut drept în cursa pregătită de asasini, ceea ce a zdruncinat afirmația ministrului Clark, după care n-ar fi fost vorba de un complot pregătit. Polițiștii abia porniseră pe urmele răufăcătorului, cînd un radioamator emise în eter mesajul că a recepționat întîmplător semnalul șoferului unui Plymouth albastru, care urmărea un Ford Mustang alb ce se deplasa cu viteză în direcția nord.

Mesajul radioamatorului a fost recepționat de șoferul mașinii de pază cu numărul 160, acesta l-a transmis centralei F.B.I., care i-a alertat pe polițiștii din echipa de urmărire a atentatorului. Numai că asasinul o luase exact în direcția opusă, iar mesajul fals avea menirea de a-l ajuta să dispară pentru a se pune în siguranță. Poliția a pierdut astfel prima repriză. Mai tîrziu s-a dovedit că mesajul referitor la urmărirea Ford Mustang-ului alb a fost emis de la o stație stabilă și nicidecum de un emițător aflat la bordul unei mașini.

În anul 1968 Ford Mustang-ul fusese cea mai ușor vandabilă mașină americană, numai la Memphis circulau vreo patru sute de exemplare albe, așa că nu era deloc ușor s-o găsești pe cea în cauză. Poliția a făcut, desigur, tot ce i-a stat în putință, dar pe urmele atentatorului a ajuns abia după o săptămînă. În orașul Atlanta, aflat la șapte sute de kilometri de Memphis, o patrulă a dat peste un Ford Mustang alb abandonat, pe care l-a parcat, la aproximativ douăsprezece ore după atentat, un bărbat tînăr, bine îmbrăcat, după cum au declarat martori oculari. Biroul de înregistrare auto a comunicat că Ford

Mustang-ul alb, cu numărul de înmatriculare Alabama 1-38993, îi aparține lui Eric Starvo Galt, un marinar fără ocupație din Birmingham (Alabama).

Cîțiva polițiști s-au deplasat la Birmingham și au aflat că un oarecare Galt se mutase la 28 august 1967 la căminul pentru burlaci Economy Grill and Rooms din Highland Avenue 2068. Marinarul cu nume exotic, fără ocupație (mai tîrziu a recunoscut că-și confecționase identitatea din numele a doi cunoscuți eroi din romanele polițiste) nu ducea lipsă de fonduri. Patru zile mai tîrziu, el și-a făcut apariția în magazinul de mașini al lui William D. Paisley unde și-a ales un Mustang din producția 1966, puțin uzat, s-a urcat la volan, s-a învîrtit puțin în jurul blocului, a spus O.K., a băgat mîna în buzunar și a pus pe masă aproape două mii de dolari bani gheață.

Poliția l-a interogat pe Peter Cherpes, în vîrstă de șaptezeci și doi de ani, proprietarul motelului unde închiriase Galt camera, și a aflat că el se îngrijise de toate cele necesare chiriașului. Marinarul șomer se scălda în bani. L-a trimis pe Cherpes după permisul de conducere pe teritoriul statului Alabama, declarînd cu acest prilej că permisul pentru Louisiana îl obținuse deja. La biroul circulației s-au și găsit pentru prima oară datele celui căutat: Eric Starvo Galt, născut la 21 iulie 1931, înălțimea 1,80 m, ochi albaștri, greutatea 80 kg. Acestea puteau fi tot atît de bine și niște date false. F.B.I. controlînd, descoperă că în cartotecile sale nu se găsea nici un om cu acest nume, iar în statul Louisiana nu a fost emis vreun permis de conducere pe un asemenea nume.

La 7 octombrie 1967, bărbatul ce se numea sau se dădea drept Eric Starvo Galt și care era proprietarul Mustang-ului alb, a părăsit căminul pentru burlaci din Birmingham, spunînd că se duce în portul Mobile pentru a căuta de lucru pe un vapor, dar, în loc s-o ia spre port, a pornit spre California. Cercetările F.B.I. arată că Galt frecventa cursurile școlii de dans National Dance Studios, pentru care plătise suma de 450 de dolari. La puțin timp după aceasta, și-a permis încă o investiție pentru propria-i educație. Și-a făcut apariția la Los Angeles, unde a început să urmeze școala pentru barmani, International School of Bartending, plătind suma de 225 dolari.

Galt, marinarul fără ocupație, avea nu numai o purtare suspectă, dar într-un fel și lipsită de logică. A făcut

un drum prin Mexic cu Mustang-ul lui alb, apoi, brusc, a apărut la New Orleans. De ce? Mai tîrziu, poate și sub influența celor descoperite în culisele atentatului împotriva președintelui Kennedy, s-a născut ideea că la New Orleans s-ar fi găsit statul-major al complotiștilor și că aici rasiștii i-ar fi plătit asasinului închiriat un avans de cinci mii de dolari. Această ipoteză n-a putut fi însă dovedită.

Galt n-a rămas mult timp la New Orleans. La 27 martie 1968 s-a întors la Birmingham, a intrat în magazinul de arme al lui Harwey Lowmyer de unde și-a cumpărat o pușcă Remington cu repetiție. Poliția a comparat arma crimei, adică cea pe care o abandonase John Willard în timpul fugii, cu pușca cumpărată de Galt și a ajuns la concluzia că este vorba de aceeași armă.

Agenții F.B.I. fac rost de o fotografie a pretinsului barman Galt și lansează un mandat de arestare împotriva lui. La scurt timp au început să apară unele contradicții. Se părea că Eric Starvo Galt nu era una și aceeași persoană cu atentatorul. În timp ce un Galt fusese reținut în California, unde a frecventat, pînă la 2 martie 1968, cursul pentru barmani, cu o zi mai înainte un alt Galt apăruse la inspectoratul circulației din Alabama și solicitase un duplicat după permisul de conducere, rugînd să-i fie trimis prin poștă la vechea adresă, Highland Avenue 2068, unde nu mai locuia însă din luna octombrie a anului trecut. Totuși, destinatarul a primit documentul și a plătit prin mandat poștal douăzeci și cinci de cenți pentru emiterea duplicatului. În timp ce poliția încerca să clarifice lucrurile, proprietarul Cherpes a declarat că poșta venită este pusă în holul de la intrare, de unde fiecare își ia ceea ce-i este adresat lui. Dacă vine cineva informat din afară poate proceda la fel. Să-și fi complicat viitorul asasin într-atîta viața și să fi riscat să devină suspect numai pentru a indica o adresă falsă? Sau poliția nu aflase totul? Sau pur și simplu exista un al doilea Galt?

Pentru substituire de persoană pledează și declarația lui Cherpes. Cînd i s-a arătat fotografia barmanului Galt, a dat din cap: Nu, pe omul acesta nu l-am văzut niciodată! Nici Charles Stephens, unul dintre martorii oculari ai fugii atentatorului din pensiunea „Rebel" din Memphis, nu l-a recunoscut pe cel din fotografie ca fiind

una și aceeași persoană cu fugarul. Și atunci se impune întrebarea: să fi mers cumva poliția tot timpul pe pista falsă oferită și impusă de complotiști, îndată după comiterea crimei, prin mesajul acela radio?

Asasinul își lăsase la locul crimei amprentele digitale și ale întregii palme. După cum se știe, F.B.I. are în moderna sa clădire din Washington o întreagă arhivă de amprente, dotată cu calculatoare cu memorie, care pot căuta fișa celui suspectat numai în cîteva minute. În cazul crimei împotriva lui King cercetarea tuturor amprentelor imprimate a durat paisprezece zile! Chiar dacă, într-o declarație făcută presei, Biroul federal a invocat ca o scuză faptul că a fost nevoie de compararea a 53 000 de amprente, nici un om care se pricepe cît de cît la munca cu benzi perforate nu se poate declara mulțumit cu explicația dată. Mai mult, s-a dovedit că drumul ales, acela de a-l urmări pe barmanul Galt, era greșit.

Bărbatul în vîrstă de patruzeci de ani căruia îi aparțineau amprentele se numea James Earl Ray, ucigaș de profesie, ultima dată fiind condamnat la zece ani de temniță. În timp ce acesta își ispășea pedeapsa, Eric Starvo Galt se ducea pentru prima oară la cursul de dans. Cînd li s-a prezentat colegilor de celulă ai lui Ray fotografia lui Galt, aceștia au negat că persoana din fotografie ar fi Ray.

James Earl Ray ar fi trebuit să se afle în închisoare, dar era demult în libertate. La 23 aprilie 1967, reușise să fugă din închisoarea din Jefferson City, statul Missouri, în căruța unui brutar. Poate părea o născocire romantică afirmația că în secolul instalațiilor electronice de alarmă și al camerelor de televiziune camuflate un deținut a reușit să fugă din închisoare în căruța unui brutar! Fapt este că Ray a reușit să evadeze în felul acesta. Dar, desigur, nu se poate spune că ar fi ieșit din închisoare fără vreun ajutor, dimpotrivă, trebuie să-l fi ajutat o organizație oarecare și nu încape îndoială că aceasta n-a făcut-o din dragoste față de aproape! Fie că Ray a plătit foarte bine, ceea ce este greu de presupus, fiind vorba despre un gangster mai puțin decît mediocru și, după cum vom vedea, un cîrpaci în meserie, fie că l-a eliberat din închisoare pentru că voia ceva de la el. Nu era dator să se revanșeze în vreun fel pentru eliberarea sa?

El a ajuns după gratii pentru un furt făcut anapoda.

Fugind de la locul acțiunii împreună cu un alt hoț, a uitat să închidă ușa mașinii. La o curbă a căzut într-un șanț, de unde l-a ridicat poliția. A fost condamnat la douăzeci de ani de temniță. În momentul cînd a reușit să fugă din închisoare, nu avea asupra lui nici un dolar. Cine l-a întreținut? De unde a avut mai tîrziu bani?

Poliția a reconstituit drumul lui Ray din momentul evadării din închisoare. Mai întîi a plecat cu autostopul pînă la Chicago, unde s-a angajat ca ajutor de chelner. Sub un nume străin, dar în nici un caz cel de Eric Starvo Galt, a ajuns în Canada, la Toronto, unde a făcut cîteva pregătiri pentru a pleca în America Latină. S-a mutat la Montreal și aici a căutat un loc pe un vapor care pleca spre un port îndepărtat. Dar n-a avut noroc. Apoi îl găsim lucrînd ca ospătar la un hotel pe malul lacului Quimet. După aceea urmele lui dispar pentru un timp. Mai tîrziu a recunoscut că s-a întreținut din contrabandă și că a cîștigat o grămadă de bani. La Chicago, a trăit pe picior mare. La Birmingham și-a cumpărat un Mustang alb și o pușcă, apoi a plecat la Memphis pentru a-l ucide pe King. De ce? Era Ray un idealist sau un rasist fanatic care, după evadarea reușită din închisoare, cu buzunarele doldora de bani proveniți din contrabanda cu marijuana, a riscat să fie descoperit săvîrșind crima politică împotriva fruntașului de culoare?

După comiterea atentatului s-a suit în mașina dinainte pregătită, a ajuns la Atlanta, unde a lăsat mașina în stradă, iar la 8 aprilie 1968 a apărut în Canada, la Toronto. Ceea ce înseamnă că a urmat un drum dinainte pregătit. Și, în plus, avea probabil și bani de ajuns. Paul Bridgman, căci așa se numea atunci și, se-nțelege, avea și acte false pe acest nume, apărea peste tot în postura unui gentleman ce nu ține socoteala cheltuielilor. La începutul lunii mai, la Toronto fiind, s-a dus la o agenție de turism unde a achitat costul unui voiaj în Europa.

La 6 mai se afla la Londra, la 8 mai la Lisabona, unde a rămas zece zile în chip de american bogat. La 17 mai s-a întors din nou la Londra. La 8 iunie, deci la o lună după venirea lui în Europa, poliția britanică l-a arestat pe aeroportul din capitala Angliei în momentul cînd se pregătea să plece spre Bruxelles. Detectivii Scotland Yardului l-au arestat întrucît călătorea cu un pașaport fals, pe numele Ramon George Sneyd.

După estimările făcute de „New York Times", pentru această perioadă relativ scurtă i-au fost necesari cel puțin zece mii de dolari. De unde i-a luat? Cine s-a îngrijit de procurarea celor cîtorva rînduri de acte false? Cu ce le-a plătit? Nu cumva trăia din onorariul primit pentru asasinarea lui Martin Luther King?

Mai tîrziu, lucrurile aveau să se lămurească parțial. În timp ce Ray era închis la un etaj superior, bine păzit, al închisorii Wandsworth din sudul Londrei și juriștii se întrebau dacă e cazul sau nu să-l predea Statelor Unite, Scotland Yardul a descoperit, după amprentele digitale, că la 4 iunie turistul Ray săvîrșise un furt la o bancă londoneză de unde furase o sută de lire sterline.

Conform acordului din anul 1931 cu privire la extrădare, Anglia nu era obligată să predea Statelor Unite pe autorii unor crime politice. Atentatul împotriva pastorului King reprezenta o crimă politică, cel puțin prin rezultatele lui. Cazul era însă cu totul excepțional, întrucît nu exista dovada unui complot. Ray nu făcea parte nici din vreo grupare rasistă, nici din vreo sectă religioasă opusă lui King și, cu toate acestea, iată-l ajuns într-o închisoare americană, în fața unui juriu american din Memphis (Tennessee). Opinia publică mondială spera că din desfășurarea procesului va afla din ordinul cui a ucis.

Decepție însă, justiția americană avea mîinile legate. Tribunalul a pronunțat o sentință pripită. A treia zi după începerea procesului, la 10 martie 1969, asasinul lui King a fost condamnat la 99 de ani închisoare, întrucît James Earl Ray, alias Eric Starvo Galt, alias Paul Bridgman, alias Ramon George Sneyd, recunoscînd că l-a ucis pe pastorul King, a scutit tribunalul de o muncă istovitoare de investigație și și-a salvat viața! Din cauza aceasta nici dedesubturile n-au ieșit la lumină. Acuzatorul public Cannale, impresionat, desigur, de sinceritatea asasinului, a apreciat faptul că acesta și-a mărturisit vina și n-a cerut juriului condamnarea la moarte. Apărătorul Percy Foreman, cel care îl apărase și pe Jack Ruby, asasinul lui Oswald, se putea declara mulțumit de acest final.

Condamnatul însă a rămas surprins. A doua zi după pronunțarea sentinței a cerut paznicului celulei numărul 4 al închisorii din Nashville să-i aranjeze o întrevedere cu șeful lui și a declarat, față de martori, că-și revocă mărturisirea, întrucît fusese constrîns s-o facă. A cerut

un nou avocat și a rugat să se organizeze un nou proces.

În afară de unele întrebări rămase fără răspuns privind motivul crimei și proveniența celor zece mii sau poate paisprezece mii de dolari, pe care Ray i-a avut la dispoziție din momentul evadării din închisoare pînă la arestarea lui pe aeroportul din Londra, au ieșit la iveală unele elemente demne de atenție, din care a rezultat că Ray nu a acționat din proprie inițiativă. Scriitorul american William Bradfort Huie se alătură condamnatului (se spune că Ray i-ar fi oferit planul memoriilor sale scrise în închisoare) și, pe baza informațiilor primite de la acesta, își expune părerea că asasinul a fost în legătură cu persoane deocamdată necunoscute, care stau în umbră. Unul dintre aceștia ar fi, se spune, Raul din New Orleans, un latino-american blond, care s-ar fi întîlnit cu Ray la Montreal, după ce acesta fugise din închisoare. S-au înțeles să colaboreze, Ray primind de la Raul mai întîi sarcina de a trece peste graniță produse de contrabandă. La 25 august 1967 Raul i-a oferit două mii de dolari pentru a-și cumpăra o mașină. Pentru Mustang-ul alb pe care l-a cumpărat, Ray a plătit 1995 dolari, apoi a plecat prin Statele Unite și Mexic, dirijat, desigur, de la distanță și finanțat de Raul.

Poliția a continuat să verifice și a aflat că el a fost la Nuevo Laredu (Texas), la Puerto Vallarty, la Acapulco (Mexic) și la New Orleans. În același timp, agenții F.B.I. au aflat că de la 15 martie Ray locuise la Los Angeles. Acolo i-a sosit o scrisoare expediată de Raul cu indicația ca la 22 martie să plece la Selma, în Alabama, și de acolo la Birmingham. O zi mai tîrziu urma să aibă loc la Camden o mare manifestație a negrilor, unde lua cuvîntul pastorul King. Organizatorii au contramandat-o, iar Ray a plecat la Memphis, unde, o zi mai tîrziu, avea să-l împuște pe pastorul King. Avocatul lui Ray a declarat că „misteriosul Raul nu are nimic comun cu asasinarea pastorului King". Blondul latino-american nu a fost găsit, mai bine-zis opinia publică nu a aflat nimic despre el.

După condamnarea lui Ray, în presă a apărut o știre demnă de atenție. F.B.I. a pornit cercetări discrete în legătură cu împrejurările, pînă atunci neelucidate, ale asasinării lui Martin Luther King. Mobilul acestor cercetări îl constituia o scrisoare a condamnatului adresată senatorului Eastland. Ray i-ar fi scris acestuia că asasinarea

pastorului King a fost pregătită de mai multe persoane, una dintre acestea fiind un angajat al motelului „Lorraine" care i-a dat informațiile necesare.

Primul apărător al lui Ray a fost doctorul Arthur Hanes, fost primar al orașului Birmingham (Alabama). Cu cîteva zile înainte de deschiderea procesului, între ei a izbucnit o neînțelegere și Ray l-a ales pe texanul Percy Foreman, care, conform propriilor lui declarații, a apărat cam o mie de persoane suspectate de crimă și numai unul dintre clienții lui ar fi sfîrșit pe scaunul electric. Foreman ținea, desigur, să-și păstreze reputația, iar doctorului Hanes i-a declarat că „atentatul a putut fi pus la cale numai de o organizație aflată sub protecția organelor de stat".

Cîteva date aflate ulterior vor confirma această afirmație. Nu este posibil ca atentatul să fi fost acțiunea unui singur individ, așa cum a afirmat tribunalul, întrucît de cîteva ori asasinul a apărut în același timp și cu același nume în două locuri diferite. Este vorba, desigur, de o înscenare cu o dublură, care trebuia „să șteargă urmele".

Dealtfel și la aeroportul londonez Heathrow poliția a arestat la 8 iunie 1968 doi bărbați: unul la ora 6,15, după cum a comunicat Scotland Yard, celălalt la orele 11,15, cum avea să sune mai tîrziu versiunea oficială. Ambii suspecți au fost arestați sub numele de împrumut Ramon George Sneyd.

Kathreen Westwoodow, proprietara pensiunii „Hitfield House", a afirmat că în pensiunea ei a locuit între 16 și 20 mai un chiriaș liniștit și pașnic pe nume Sneyd, care pleca înainte de prînz și se întorcea pe la miezul nopții. Dar cînd poliția i-a arătat fotografia lui Ray, ea nu a fost tocmai sigură că Ray ar fi Sneyd „al ei".

Ann Thomas, proprietara pensiunii „Pax" de pe Warwick Street 126, cunoștea un cu totul alt Sneyd. Acesta era un tip agitat, nesigur pe el, distrat, care parcă ar fi ascuns tot timpul ceva. La 5 mai, cînd s-a mutat, a fost condus de un blond înalt, ce ducea sub braț un pachet învelit în ziar. Doamna Thomas nu l-a văzut niciodată fără ochelari de soare. După plecarea acestuia, a găsit în camera lui o seringă, fapt ce dovedește că chiriașul ei era morfinoman, or, lucru dovedit, Ray nu era. Interesant este faptul că nici Scotland Yardul, nici F.B.I. nu s-au interesat de camera unde locuise presupusul asasin al lui King, n-au percheziționat-o, n-au cercetat nici ampren-

tele digitale, nici n-au manifestat vreun interes pentru seringă.

Din toate acestea, dar și din alte cîteva amănunte, se poate trage pe drept cuvînt concluzia că unul dintre cei doi Sneyd nu a fost Sneyd-Ray. Este vorba deci de o dublură aruncată în arenă pentru a-l camufla pe adevăratul asasin. Această constatare ne determină să credem că avem de-a face cu un complot pregătit minuțios și nu cu acțiunea unui individ nesăbuit, așa cum se străduia să convingă opinia publică Ramsey Clark, ministrul de justiție al S.U.A., și Hoover, directorul F.B.I. Și astfel, și în spatele acestei crime politice, F.B.I., organizație menită să stîrpească crimele, și centrala de spionaj C.I.A. apar în adevărata lor lumină.

Cîteva luni încă după asasinarea pastorului King, Washingtonul a fost marcat de revoltele negrilor americani. După lăsarea amurgului străzile erau pustii. Pe întuneric nu te-ai fi simțit în siguranță nici chiar pe străzile supravegheate pe care se găseau instituțiile guvernamentale. La New York șoferii refuzau orice sumă în schimbul trecerii prin cartierul Haarlem locuit de populația de culoare.

Mulți erau de părere că în fața tribunalului se juca o farsă aranjată între apărare și acuzare, iar evenimentele din anii 1973 și 1974 aveau să dovedească că ei nu se înșelaseră. Procesul început în 1973 la Cincinatti a debutat cu o declarație a lui James Early Ray, care afirma sus și tare că nu este vinovat, că a fost constrîns să declare că el este autorul crimei. El a susținut tot timpul această teză din momentul în care și-a dat seama de jocul țesut în jurul lui.

Procesul a început cu întîrziere datorită faptului că judecătorul Preston Battle, căruia Ray îi ceruse repunerea pe rol a procesului, a încetat din viață. În felul acesta Ray se văzu nevoit să se adreseze Ministerului de Justiție al statului Tennessee. Cererea i-a fost însă respinsă. Reluarea procesului a fost permisă numai după ce, la insistențele și sub presiunea apărătorului său Foremann, care îi promisese că „va scoate" pedeapsă ușoară, Ray a recunoscut că este vinovat. Foremann i-a mai promis lui Ray o parte din onorariile ce vor fi încasate din articolele publicate pe marginea cazului. Și sumele nu erau deloc de neglijat. Numai pentru o parte a reportaje-

lor din sala de judecată Foremann a încasat mai mult de 170.000 dolari. Ca dovadă a bunelor sale intenții, Foremann i-a înmînat lui Ray o scrisoare prin care se angaja că-i va oferi o parte din cîștigurile realizate din presă, dar numai în cazul cînd acesta nu-i va face greutăți și va acționa strict după indicațiile lui.

Cum ar putea să se ia cineva la trîntă cu o instituție a cărei menire era însăși apărarea dreptății? Să existe, oare, vreo speranță că adevărații asasini vor fi găsiți vreodată?

Iată două întrebări la care încearcă să răspundă procurorul Jim Garrison: „A investiga cu metode clasice un asasinat realizat de serviciile secrete ar fi un nonsens. Rezultatele nu vor întîrzia să se arate: capete sparte, coaste rupte. Vor găsi un țap ispășitor pe care îl vor închide și vor începe apoi să răspîndească zvonuri menite să-i buimăcească pe cei ce așteaptă efectuarea unor cercetări serioase. În cazul nostru, cercetările au fost încununate de succes pentru că ziarele au scris cu totul altceva decît versiunea oficială, pentru că, într-un cuvînt, a dat fericirea peste noi.[1] La New Orleans, în mod cu totul întîmplător, am reușit să prindem urma cîtorva membri ai C.I.A. ce-i dăduseră lui Lee Oswald să îndeplinească diferite sarcini din care să se poată deduce că el ar fi comunist. Și în cazul asasinării lui King serviciile guvernamentale de informații au răspîndit „informații" false, abil însăilate. Este vorba de o metodă tipică a serviciilor secrete, o metodă foarte eficace. Ea este folosită pentru a-i deruta pe cei care nu sînt dispuși să creadă cu una, cu două, prima versiune despre o crimă. În cazul de față, o pistă interesantă pentru efectuarea cercetărilor ar putea fi baza aeriană militară din Memphis, întrucît este de presupus că grupul de asasini a decolat tocmai de pe acest aeroport. Numai că nici investigațiile făcute aici n-au dus la vreun rezultat. Pe de altă parte, nu este mai puțin adevărat că acela care ar fi încercat să cerceteze această crimă s-ar fi izbit de rezistența hotărîtă a guvernului federal. F.B.I. ar fi instalat aparate de ascultare pe toate liniile telefonice și dacă și după aceea ar fi conti-

[1] Procurorul Jim Garrison se referă la asasinarea lui J. F. Kennedy, caz care a scos la iveală o serie de metode ale C.I.A. — Nota trad.

nuat cu investigațiile atunci, ca de obicei, și-ar fi făcut apariția agenții care l-ar fi oprit să „încalce legea...".

Recursul lui Ray a fost admis la sfîrșitul anului 1973 la Cincinatti, în statul Ohio. În cursul procesului au ieșit la iveală elemente noi, demne de toată atenția. Robert Livingston, apărătorul lui Ray, a declarat că nu Ray este asasinul pastorului King, ci doi ucigași de meserie, bine plătiți de către patru dintre bogătașii americani cei mai proeminenți. În cele din urmă, avocatul lui Ray a recunoscut că se află în legătură cu adevărații autori ai crimei și că în schimbul divulgării numelor celor patru „bogătași americani proeminenți", asasinii cereau să li se garanteze rămînerea în libertate.

De ce oare asasinii, despre a căror identitate poliția nu cunoștea nimic, se hotărîseră dintr-o dată să se pocăiască? Strădaniile lor de a se preda legii și justiției aveau la bază un motiv cît se poate de simplu: răzbunarea. Pentru crima săvîrșită urmau să primească un sfert de milion de dolari, dar stăpînii le-au pus în palmă numai o sută de mii!

Ray susținuse că nu este vinovat de asasinarea pastorului King. Dar, în cazul acesta, cum rămîne cu arma găsită la locul crimei, pe care erau imprimate amprentele lui digitale? Avocatul Livingston are un răspuns și pentru această întrebare. Pastorul Martin Luther King a fost victima unui complot minuțios pregătit în care Ray juca rolul țapului ispășitor. Înainte de atentat, sub un pretext oarecare, regizorii crimei i-au dat lui Ray să pună mîna pe arma cu pricina. Așa se explică amprentele digitale ale lui Ray găsite pe patul armei. Se înțelege că adevărații criminali purtau mănuși...

Cazul asasinării pastorului Martin Luther King a rămas pînă astăzi neelucidat. Se „joacă" în culise și pînă una-alta, se pare că legea și dreptatea nu iau parte la acest joc.

La sfîrșitul lunii iunie 1974, mama lui Martin Luther King, Alberta King, tocmai se pregătea să intre într-o biserică din orașul Atlanta, statul Georgia. Ea se opri o clipă, apoi îngenunche pentru a se ruga. În clipa aceea se auzi o detunătură. Doamna King se prăbuși la pămînt fără viață. Să fi fost o întîmplare că glonțele a nimerit-o tocmai pe ea? Mai mult ca sigur, nu. Era numai o continuare a cazului „apostolului negru".

Capitolul 13

ASASINATUL DE LA HOTELUL „AMBASSADOR"

La 5 iunie 1968, adică la patru ani, cinci luni și două săptămîni de la comiterea atentatului împotriva președintelui J. F. Kennedy, o mașină de intervenție a poliției din Los Angeles patrula nu departe de Wilshire Boulevard. În receptorul aflat la bord se auzi deodată vocea centralistei: „Focuri de armă pe Wilshire Boulevard în careul 3400. Repet, focuri de armă..."

— Bine, dar acolo e Hotelul „Ambassador", zise polițistul Travis White în timp ce punea sirena în funcțiune și pleca cu toată viteza.

Arthur Placencia comunică centralei recepționarea mesajului.

Opriră în fața hotelului. Lume înnebunită, agitație. Oamenii strigau, alergau de colo-colo. Cei doi polițiști săriră din mașină și alergară spre intrarea în hotel, dar cîțiva bărbați îi împinseră pînă lîngă depozitul de alimente. În acest timp niște civili țintuiră pe un scaun un băiat măsliniu la culoare, cu ochi de gazelă.

— El este? întrebă White, în momentul în care un polițist în uniformă se apropie de tînărul aflat pe scaun și-i puse cătușele.

White și Placencia îl prinseră de subsiori pe cel încătușat și-l duseră la mașină. White se așeză la volan. Placencia se uită de jur-împrejur, mai avea nevoie de încă un ajutor pentru a-l putea transporta pe arestat. Făcu semn unui bărbat mai în vîrstă care luă loc pe bancheta din spate, avîndu-l astfel pe tînăr între ei.

Abia se puse mașina în mișcare, cînd unul dintre cei doi polițiști scoase o cărțulie și citi următoarea formulă:

„În numele legii vă arestez. Vă atrag atenția că tot ce veți spune din această clipă s-ar putea întoarce împotriva dumneavoastră...". Îi mai atrase atenția arestatului că are dreptul să refuze să răspundă la întrebări. După aceea White se întoarse spre omul venit în ajutor și-l întrebă:

— Sînteți amabil să-mi spuneți cum vă numiți?
— Jesse Unruh.
— Ocupația dumneavoastră?
— Președintele Senatului statului California.
— Și asupra cui a tras tinerelul ăsta?
— Asupra lui Bobby Kennedy!

La 22 noiembrie 1963 Robert Francis Kennedy aflase telefonic despre moartea fratelui său, J. F. Kennedy. Vestea i-o adusese șeful F.B.I., Hoover. Primul lui impuls a fost să plece la Dallas, dar se gîndise că ar putea fi prea tîrziu, de aceea a plecat direct la aeroportul militar din Washington. A ajutat să se găsească un sicriu ca lumea, pe care l-a dus la spital, a așteptat rezultatul autopsiei, încurajînd pe Jacqueline și primind condoleanțe. S-a străduit să încropească cîteva rînduri pe care să le rostească la mormîntul fratelui său, dar nu a reușit să lege nici două cuvinte. Cei doi frați se iubeau foarte mult și, în plus, erau parteneri în lupta politică pe care o duceau.

Robert Kennedy își făcuse stagiul la marină, după care a studiat la Harward, apoi dreptul în statul Virginia. S-a căsătorit cu Ethel Skakel, care îi născu zece copii. Cel de al unsprezecelea a văzut lumina zilei după moartea lui Robert. În perioada cînd John Kennedy candida la funcția de senator pentru statul Massachussetts, Robert i-a condus întreaga campanie electorală, iar mai tîrziu a devenit sufletul campaniei electorale prezidențiale, el ajutîndu-l cel mai mult pe fratele său în cursa pentru Casa Albă.

După moartea fratelui mai mare, Robert avu o perioadă de îndoieli și incertitudini asupra rostului vieții. Își pierduse pofta de a se mai război cu cineva. Dar el era ministrul justiției al Statelor Unite și încercă să se folosească de influența și de dispoziția favorabilă a opiniei publice americane (în numai cîteva săptămîni J. F. Kennedy, acum decedat, devenise cel mai puternic mit al Statelor Unite) pentru a realiza reformele sociale propuse de fratele său. Avu succes. Congresul aprobă propunerile legii privind asigurarea egalității dintre rase în alegeri, în mijloacele de transport în comun, în școli, în instituțiile publice.

Lyndon B. Johnson[1] schimbă întregul aparat al instituțiilor de stat centrale din Washington, numind în posturile cheie oameni de-ai săi. Fratele președintelui asasinat nu figura printre ei. Johnson îi dădu de înțeles lui Robert că ar saluta plecarea lui din fruntea Ministerului Justiției.

Ceea ce Robert Kennedy și făcu, dar se hotărî să-și ia revanșa. Drept urmare, el candidă chiar în același an și fu ales senator în statul New York. Robert critică vehemet politica administrației Johnson, cîștigîndu-și noi și noi simpatizanți. Statisticile de sondare a opiniei publice îl arătau a fi în anul 1967, mai popular decît Johnson. În anul 1968 el se hotărî pentru cea mai tare lovitură a vieții sale.

„Nu am hotărît să candidez în alegerile prezidențiale pentru că mă aflu în opoziție, declara el ziariștilor, ci pentru a da vieții americane un curs politic nou. Țara noastră a încăput pe un drum periculos. Trebuie să fac tot ce depinde de mine".

După ce ieși victorios în toate alegerile preliminare, mai puțin în cele din statul Oregon, el se mută cu întregul său stat major, cu Ethel și copiii în California. „Știu, îi spuse el ziaristului Romain Gary, de la «Figaro»-ul parizian, că din umbră mă pîndește un asasin. Trăim într-o epocă extraordinar de predispusă spre epidemiile psihice. Ni l-au ucis pe King în timp ce de cealaltă parte a oceanului, în Germania, un alt om contaminat cu ură l-a asasinat pe purtătorul de cuvînt al studențimii"[1].

Se cuvenea ca după atîtea apariții publice senatorul Kennedy să se mai și odihnească, de aceea, în așteptarea rezultatului alegerilor, se duse cu un grup de prieteni pe plaja Malibu. Spre seară, către orele douăzeci și trei era deja în posesia rezultatului. Victorie! McCarthy, oponentul lui, obținuse cu patru procente mai puțin.

Alegătorii îl așteptau la Hotelul „Ambassador". Robert Kennedy nu s-a lăsat prea mult așteptat, a venit în Rolls-Royce-ul prietenului său, regizorul de film Frankenheimer. În apartamentul ce-i fusese rezervat la etajul al cincilea se strînseseră pentru a-l felicita: surorile sale Pat și Jean, aceasta din urmă cu soțul, Fred Dutton, conducătorul principal al campaniei electorale a lui Robert Kennedy; Roosevelt Grier, celebru jucător de rugby, Ra-

[1] Fost vicepreședinte al S.U.A. în timp ce J. F. Kennedy exercita funcția de președinte. Ulterior, președinte interimar și, apoi, în urma alegerilor din 1964, președinte al S.U.A. (Nota trad.)

[1] R. Dutschke (nota trad.).

fer Johnson, campion olimpic la decatlon. Se mai găseau acolo, așteptîndu-l: Bill Barry, fost agent secret, Paul Schrade, activist sindical, Chavez, coordonator al campaniei electorale, ziariști, fotoreporteri și alte cîteva zeci de persoane... Cîteva etaje mai jos, cele două săli de dans erau pline ochi cu tineri ce doreau să-l felicite pe Bobby al lor pentru victorie.

În salon domnea o bună dispoziție generală: felicitări, nesfîrșite strîngeri de mîini. Sosise însă timpul, jos mulțimea aștepta nerăbdătoare. Robert Kennedy se îndreptă spre lift, dar întrucît peste tot era o îmbulzeală de nedescris, unul din directorii hotelului îi propuse senatorului să coboare cu liftul pentru mărfuri, urmînd să intre în sală pe o scară laterală. Coborîră prin aripa din spate de unde mai erau doar cîțiva pași pînă în sala de dans. Cu puțin timp în urmă tinerilor strînși în sala de dans le vorbi Jesse Unruh, președintele senatului californian. Apariția lui Robert Kennedy provocă un entuziasm de nedescris. Acompaniat de soția sa Ethel, el se urcă pe un podium și se aplecă spre microfon. Li se adresă cu o scurtă alocuțiune improvizată, despre care s-ar putea spune că erau, de fapt, mulțumiri pentru sprijinul acordat în alegeri. Robert se referi și la violență, la necesitatea luptei împotriva ei și sfîrși cu chemarea: „Putem lucra cu toții împreună: cei slabi și cei puternici, cei cu pielea albă și cei cu pielea neagră, cei săraci și cei bogați. California este o țară generoasă, locuită de oameni cinstiți. Iată de ce aș vrea să-mi fac din ea propria-mi țară. Vă mulțumesc, vă mulțumesc tuturor! Și acum, spre Chicago. Vom învinge și acolo!"

Cei prezenți izbucniră în aplauze furtunoase, exprimîndu-și înfocata simpatie față de Bobby. Prea înfocată, poate. Kennedy nu avea nici o speranță că ar putea ajunge pînă la ieșire. Chelnerul Edward Minasian se urcă pe podium și-i făcu apoi lui Robert drum prin mulțime. Karl Uecker înțelese însă că nu-i chip să treacă prin sală, de aceea îl luă pe Bobby de mînă și-l duse pe scenă, în spatele cortinei. Acolo se găsea o scară de rezervă. În fruntea grupului format ad-hoc trecu Timason, directorul hotelului. Ethel Kennedy rămase mai la urmă, Bill Barry, garda personală a lui Robert Kennedy, ajutînd-o să coboare scările.

În imediata apropiere a senatorului se aflau: secretarul său de presă, Frank Mankiewicz, al doilea om din garda sa personală, Thane Eugene Caesar, apoi Jesse Unruh, Pierre Salinger și Frank Burns. De o parte și de alta, entuziasmați, angajații hotelului. Cu toții doreau să strîngă mîna popularului om politic. În sala de bal, o fanfară intona imnuri în cinstea lui Kennedy.

Ultimii oameni cărora Bobby le strînse mîinile au fost chelnerul Martin Patrusk și ajutorul de bucătar Jesus Perez. Tînăra Lisa Lyna Urs îl observă prima pe tînărul măsliniu la față, îmbrăcat într-o cămașă bleumarin. El se înghesui spre senator, se părea că îi întinde mîna ca să i-o strîngă. În mînă avea însă un pistol din care trase cîteva cartușe. În vacarmul ce domnea nimeni n-a înțeles de ce Robert Kennedy se prăbuși la pămînt...

Primul își reveni în fire Karl Uecker. El se aruncă asupra tînărului și încercă să-i prindă mîna. Tînărul trăgea însă mai departe. Unul din gloanțe îl nimeri pe liderul sindical Paul Schrade, iar alte patru își găsiră ținta în trupurile altor patru persoane. Karl Uecker reuși să ajungă lîngă atacator și-l prinse cu mîna de gît. Îl strînse tare, iar acesta încetă să mai tragă.

— Poliția! Chemați poliția! striga chelnerul Minasian.

Celelalte persoane din suita senatorului reacționară cu întîrziere. Auzind împușcăturile, campionul de rugby Grier încercă să o apere pe Ethel Kennedy cu propriul său corp, trăgînd-o instantaneu la pămînt. Nici Rafer Johnson nu și-a putut pune în valoare forța și agilitatea întrucît se afla prea departe de locul tragediei. Cînd, în cele din urmă ajunse mai aproape, văzu doi bărbați întinși pe podea într-un lac de sînge. Unul dintre ei era senatorul Kennedy.

Robert Kennedy încerca să se ridice. Din rana de lîngă ureche sîngele i se prelingea pe față. McDonald, adjunctul secretarului cu probleme de presă, își dezbrăcă haina și i-o așeză lui Robert sub cap. Rafer Johnson și Bill Barry se aruncară asupra asasinului, care încă mai agita pistolul în mînă. Scăpă arma numai după ce îl izbiră de zidul pe care se găsea un frigider enorm.

Reporterul Andrew West de la un post de radio central îl însoțea pe senatorul Kennedy în speranța că-i va putea lua un interviu. În momentul în care a auzit prima împușcătură el a apăsat pe butonul magnetofonului,

înregistrînd pe bandă un reportaj zguduitor: „L-au împuşcat pe senatorul Kennedy! L-au împuşcat pe senatorul Kennedy! Să fie oare cu putinţă? Mă aflu foarte aproape de locul crimei. Rafer Johnson s-a aruncat asupra unui tînăr. El este cel care a tras! El este, în mod sigur! Încă mai are pistolul în mînă. Acum l-a îndreptat asupra mea, nu i-l pot lua din mînă. Fiţi atenţi, fiţi cu toţii atenţi, vă rog! Luaţi-i revolverul, pentru Dumnezeu! Luaţi-i-l! Prindeţi-l de mînă, suciţi-i mîna! Suciţi-i-o! Sau rupeţi-i-o! Bravo, Rafer! Bravo! I l-ai luat! Îl ai! Ţine-l bine! Doamnelor şi domnilor, pistolul a fost smuls din mîna criminalului . . .“

Juan Romero, şofer pe un autobuz, îl idolatriza pe Robert Kennedy, de aceea venise şi el să ia parte la întrunire. În momentul cînd Robert s-a prăbuşit la pămînt, el i-a sprijinit capul cu o mînă, cu cealaltă scoase din buzunar o batistă cu care îi înfăşură capul în timp ce repeta cu glas monoton: „Curaj, domnule Kennedy, curaj . . .“ În clipa cînd Ethel Kennedy se apropie de soţul ei, Romero îi cedă locul. Aidoma lui Jackie, la Dallas, cu patru ani în urmă, Ethel sprijinea acum, la Los Angeles, capul soţului său aflat în agonie.

În salon izbucnise panica, se produsese un haos de nedescris. Vestea zbura din gură în gură: „l-au împuşcat! El l-a împuşcat!“ Cei care se găseau mai aproape începură să strige: „Prindeţi-l! Prindeţi-l!“ Andy West striga la microfonul pe care îl ţinea în mînă: „Numai de n-ar face din el un al doilea Oswald . . .!“ În cele din urmă, Jesse Unruh a reuşit să-i domolească pe cei prezenţi, zicîndu-le: „Nu se va repeta povestea de la Dallas“.

Ochii atentatorului străluceau de parcă ar fi avut febră.

— De ce l-ai omorît pe Kennedy?

— Am făcut-o pentru binele ţării mele!

Doctorii i-au acordat lui Robert Kennedy îngrijirile necesare, dar nu i-au putut fi de prea mare folos. Totul rezumîndu-se la o pungă cu gheaţă pe ceafă, i-au descheiat gulerul cămăşii, i-au desfăcut şireturile pantofilor. Spitalul Central se găsea pe 6 West Street, la numai un kilometru depărtare de Hotelul „Ambassador“. Amulanţa staţiei de salvare, condusă de şoferul Robert Hulsman şi avîndu-l pe dr. Behrman de permanenţă, au ajuns la hotel în numai cîteva minute.

Cincizeci de minute după ce acele ceasornicului trecuseră de miezul nopţii, Robert Kennedy se afla deja pe masa de operaţie, dar doctorul Baz constată că rănitul intrase în moarte clinică. Robert nu mai respira, pulsul îi era imperceptibil. La orele unu şi cinci minute părintele Thomas Peacha îi făcu ultimul maslu. Doctorii însă nu se dădură bătuţi. Victor Baz îi făcu o injecţie cu adrenalină direct în inimă, alţi doctori îi făceau masaj cardiac extern. Aparatul de oxigen intrase în funcţiune. Clipele aşteptării păreau nesfîrşite. Bătăile inimii lui Bobby Kennedy se fac iarăşi auzite. Senatorul trăieşte!

Ethel Kennedy nu s-a despărţit nici o clipă de soţul său, ea a rămas tot timpul în sala de operaţie urmărind chipul lui Bobby. Cînd doctorul Baz îi comunică rezultatul încercărilor sale de a depăşi moartea clinică, Ethel refuză să creadă. Atunci doctorul îi întinsese stetoscopul şi ea auzi iarăşi, ca de atîtea ori pînă atunci, bătăile inimii iubitului ei soţ.

Încercarea temerară, încununată de succes, a doctorului Baz îi făcu pe toţi să-şi recîştige optimismul. Singur doctorul Roos Müller îşi manifestase de la început anumite temeri. Unul din gloanţe pătrunsese pe lîngă ureche, sfărîmase oasele craniului şi atinsese creierul. Singura speranţă era legată de o operaţie urgentă.

La spitalul „La samariteanul milostiv“, aflat în apropiere, cei mai buni neurochirurgi se pregăteau pentru această operaţie. Pînă acolo îl transportară pe rănit sub mască cu oxigen. Lupta pentru salvarea vieţii lui Robert Kennedy începu la orele trei şi douăzeci din noapte, adică la aproape patru ore de la comiterea atentatului.

Pe coridorul din faţa sălii de operaţie aşteptau cu înfrigurare: Ethel Kennedy şi Edward, fratele lui Bobby, cosmonautul John Glenn cu soţia, precum şi Frank Mankiewicz, secretarul de presă al senatorului. John Glenn se despărţi de soţie şi plecă cu avionul spre Washington, împreună cu copiii lui Kennedy, întrucît Bobby luase cu el, pentru a-l însoţi în această etapă, pe: David Antony în vîrstă de nouăsprezece ani, Courtney de unsprezece ani, Michael Lemoyn de zece ani, pe Mary Kerry de opt ani, pe Christopher George în vîrstă de patru ani şi pe micuţul Mathew Maxwell Taylor. Copiii nu aflaseră încă despre cele întîmplate, în momentul comi-

terii crimei ei dormeau la unul din etajele superioare ale hotelului.

Spre dimineață, în fața spitalului se strînse o mare mulțime, formată din susținători ai lui Kennedy. Majoritatea o formau negrii. Stăteau liniștiți și priveau nerăbdători spre poarta spitalului. La orele patru fără un sfert sosiră primele vești. Secretarul de presă al lui Kennedy anunță că doctorii tocmai începuseră operația: „Să sperăm, prieteni, și să ne rugăm pentru viața senatorului", spuse el și se întoarse în spital.

Operația dură trei ore și patruzeci de minute. La deschiderea craniului, doctorii constatară că unul dintre gloanțe pătrunsese în creier. Acestuia i se adăugau și un mare număr de bucățele de oase, sfărîmate de glonte. Creierul sîngera în mai multe locuri. Era foarte riscant ca acestea să fie extrase întrucît exista pericolul să fie atins un centru nervos vital.

Chirurgul Henry Cuneo nu avea prea multe speranțe: „Chiar dacă acum vom reuși să-l salvăm el ar rămîne marcat pentru întreaga viață. Mai mult ca sigur că nu s-ar mai putea mișca și, în plus, și-ar pierde și vederea. Centrii vorbirii nu vor fi atinși iar intelectul îi va rămîne intact", spuse el.

Senatorul Kennedy se afla mai departe sub masca cu oxigen în timp ce în corp îi era pompat în permanență sînge proaspăt.

În fața spitalului mulțimea aștepta în liniște.

O mașină a poliției, avînd numărul 2—X—49, opri în fața sediului poliției. Șoferul Traven White și colegul său Arthur Placencia îl duseră înăuntru pe tînărul încătușat. Jusse Unruh, care îi ajutase să-l transporte pe criminal, remarcă:

— Numai de n-ar încerca să se sinucidă!

— Are cătușe la mîini, dar pentru mai multă siguranță, n-o să-l slăbim din ochi, spuse șeful schimbului de pază de noapte, sergentul Bill Jordan.

Atentatorul avea numai 1,55 m. înălțime și cîntărea 54 kg. Era măsliniu la culoare și nu voia să spună cum se numește și de unde venise. În timpul percheziției corporale găsiră asupra lui cinci sute de dolari și o sumedenie de tăieturi din ziare, în special articole referitoare la senatorul Kennedy. Mai tîrziu, în locuința lui poliția găsi un jurnal cu o însemnare demnă de luat în seamă: „Kennedy trebuie să moară înainte de 5 iunie 1968!" De ce tocmai înainte de 5 iunie? Exact în urmă cu un an izbucnise războiul israeliano-arab. Să fi avut ceva comun aniversarea conflictului cu atentatul? Să fi fost cumva asasinul însărcinat de complotiști din Orientul Mijlociu cu uciderea candidatului la funcția de președinte al Statelor Unite?

Thomas Reddin, directorul poliției din Los Angeles, ceru identificarea atentatorului. Agenți ai F.B.I. încercară să smulgă de la el cine este și de ce a ucis. Atentatorul însă tăcea.

În această situație, îl chemară pe fotograful poliției și astfel portretul asasinului apăru pe ecranele televizoarelor însoțit de întrebarea: „Cine îl cunoaște pe acest bărbat?" Centrala F.B.I. din Washington primi spre identificare amprentele digitale ale atentatorului. Între timp, poliția voia să afle originea armei cu care trăsese necunoscutul.

Era un Johnson-Cadet Model 55 de calibru 5,8 mm, ce permitea o încărcare maximă de opt cartușe. Era una din nenumăratele variante ale colturilor americane, fabricate în perioada Vestului sălbatic și care se vindeau în mod curent în magazine. Primul proprietar al armei a fost Albert Hurt, dar, ulterior, i l-a dat fiicei sale. Poliția a găsit-o în orășelul Woodacre, la nord de San Francisco. De la doamna Westlake, cum se numea ea după căsătorie, poliția află că dăruise pistolul lui George Erhard, un tînăr de optsprezece ani, din Passadena. Detectivii îi descoperiră urma.

Erhard povesti: „Aici, la Passadena era un băiat negru. Lucra la un magazin. Îl chema Joe. Lui i-a plăcut pistolul meu, de aceea i l-am vîndut".

Iarăși în mașină, dar acum pentru a-l găsi pe Joe. Dar, între timp, unul dintre telespectatori înștiință poliția că îl cunoaște pe individul a cărui fotografie apăruse pe micul ecran și că el locuiește în Passadena, pe Howard Street 699. La adresa indicată, poliția îl găsi pe iordanianul Adel Sirhan, adică pe Joe cel căutat, căruia Erhard îi vînduse pistolul.

— Unde aveți pistolul? întrebă un polițist.

— I l-am dat fratelui meu, răspunse el fără să bănuiască ceva.

— Cum se numește fratele tău?

— Sirhan B. Sirhan.

— Este cel din fotografie?
— Da, domnule, el este.

Aflară cum se numea, de unde venise și cu ce se ocupase înainte de comiterea atentatului, dar despre mobilul crimei nu știau încă nimic. Criminalul refuză să relateze ceva despre propria-i persoană, așa stînd lucrurile, poliția analiză tot ce făcuse în ultimele zile și ceasuri înainte de a trage asupra lui Robert Kennedy.

Sirhan B. Sirhan s-a născut la 18 martie 1944 în Iordania, în satul Silvan, nu departe de Ierusalim. Băiatul încă nu împlinise treisprezece ani cînd părinții săi au hotărît să pună capăt stării de mizerie în care trăiau și să se mute în Lumea Nouă, în Țara tuturor făgăduințelor. În scurt timp, întreaga familie se stabili la Passadena, în California. Tatăl lui Sirhan nu se putea împăca cu modul de viață al americanilor, începu să tînjească după locurile natale și în anul 1960 se întoarse în Iordania, se stabili în sătucul Taiyba, situat la optsprezece kilometri nord-vest de vechiul Ierusalim. Sirhan B. Sirhan rămase la Passadena împreună cu mama și cu frații săi. În anul 1961 începu să frecventeze o școală locală. Învăța însă tare prost, dar, cu toate acestea, reuși ca la finele anului 1966 să obțină diploma de obsolvire.

Viața lui Sirhan B. Sirhan se aseamănă în multe privințe cu a celorlalți emigranți. Mic de statură cum era, și slab, el lucră mai întîi ca ajutor de jocheu la un manej, apoi ca magazioner într-o drogherie. Patronii erau mulțumiți de munca lui: era conștiincios și liniștit. Cînd se întîmpla să ia parte la discuții pe teme religioase sau politice se aprindea dintr-o dată.

Sirhan B. Sirhan pregătise atentatul vreme îndelungată și cu multă migală. În jurnalul lui intim s-au găsit peste douăzeci de pagini de netă poziție antiamericană. Dar motivul crimei? Acesta rămînea, în continuare, neelucidat, în ciuda faptului că ziariștii făceau tot ce le stătea în putință pentru a pătrunde în culisele acestei afaceri. Iată-i, a doua zi după atentat, în număr mare în micuțul sat de lîngă Ierusalim, unde trăia tatăl asasinului. Dar Bisara Salame Bisara, în vîrstă de cincizeci și doi de ani, nu-i putu ajuta cu nimic. Despre întreaga nenorocire ascultase într-una din emisiunile postului de radio Amman. El declară că nu poate înțelege cum fiul său a putut face o asemenea faptă.

La spitalul „La samariteanul milostiv“ mulțimea aștepta rezultatul operației. Neurochirurgul dr. Poole nu-i acorda rănitului nici o șansă de supraviețuire. Spre miezul nopții starea lui Robert Kennedy se înrăutăți brusc. La ora unu și treizeci, Ethel se despărți de soțul ei strîngîndu-i mîna. La orele unu și patruzeci și opt de minute secretarul de presă Mankiewicz se prezentă în fața ziariștilor și a camerelor de luat vederi ale televiziunii și spuse cu glas obosit: „Sînt însărcinat să fac această declarație: senatorul Robert Francisc Kennedy a încetat din viață“.

Asasinul Sirhan venise la hotelul „Ambassador“ cu o mașină. Era îmbrăcat în niște blugi roși, de culoare albastră. Cămașa o avea tot albastră. El ținea să ajungă în salonul venețian, unde urma să aibă loc recepția oficială. Se strecurase printre invitați, se oprise la bar unde ceruse un coctail după care se îndreptă, cu paharul în mînă, spre locul știut de el. Peste tot era înțesat de lume. Nimeni nu știe cum și de ce a ajuns în bucătăria hotelului. Nici pînă astăzi nu s-a putut stabili dacă a fost o întîmplare sau el dispunea de informații foarte exacte. Dar, la ce ar mai ajuta această clarificare? Asasinul lui Kennedy sau, să zicem, organizatorii atentatului nu-și puteau închipui că senatorul va coborî pe scările din spate. Această soluție a fost luată pe loc, ea decurgînd din situația concretă. Atunci cum se explică faptul că ambii, asasinul și victima, s-au găsit la un moment dat față în față?

Există mai multe presupuneri. T. Charach, realizator de filme documentare, a făcut un film cu titlul „Cine l-a ucis pe Robert Kennedy?“ pe care l-a prezentat ziariștilor la o conferință de presă. Pelicula se străduiește să demonstreze că în seara respectivă, la Hotelul „Ambassador“ nu a tras numai Sirhan B. Sirhan ci, concomitent, au tras și alte persoane, că senatorul, care candida la funcția de președinte al Statelor Unite ale Americii, este victima unor grupări ultrareacționare de dreapta și nu a lui Sirhan. Că Robert Kennedy nu a fost împușcat de Sirhan, ci de Caesar, garda personală a senatorului. Schulman, corespondent al studioului de televiziune din Los Angeles, care în momentul tragediei se afla pe coridorul de lîngă bucătărie, declară că Caesar își scoase într-adevăr pistolul și trăsese cu el. El a reușit să demonstreze că pistolul

folosit de Caesar, dar care nu era în dotarea poliției, era identic cu cel folosit de Sirhan!

Apăru și o altă variantă: cea a unui complot organizat, a existenței mai multor trăgători răspîndiți peste tot. Sirhan supraveghea spațiul din preajma bucătăriei, iar senatorul i-a intrat pur și simplu în bătaia puștii. Dar nici pentru această variantă nu s-au putut aduce suficiente probe convingătoare chiar dacă mulți afirmă că în investigarea acestui caz s-au făcut multe erori. Se afirma că multe documente importante referitoare la atentatul împotriva lui Robert Kennedy au fost furate. Nu este exclus să exise ceva adevăr și în ce privește teoria referitoare la existența a trei asasini și a altor persoane aflate, în interiorul hotelului, la dispoziția acestora. Între ei s-ar fi putut să existe și o femeie, pe care unii martori au văzut-o, cu o zi înaintea comiterii atentatului, în compania lui Sirhan.

Poliția îl închisese pe Sirhan B. Sirhan într-o celulă dublă, evitîndu-se în felul acesta repetarea cunoscutelor evenimente de la Dallas. Sirhan era acuzat de crimă cu premeditare. Adus în fața juriului, el este găsit vinovat și este condamnat la moarte.

Toate statele confederației americane luară parte la ceremonia despărțirii de Bobby Kennedy. Trenul special ce transporta de la New York la Washington corpul neînsuflețit al senatorului era adesea oprit pe traseu. Adunarea de doliu a avut loc cu o mare întîrziere la cimitirul Arlington. Era o seară caldă de vară cînd, pe movila cu stejari bătrîni, Edward Kennedy își lua un ultim rămas bun de la cel de-al doilea frate al său asasinat...

Cel de-al treilea atentat, din seria celor care au devenit o rușine pentru istoria contemporană a Statelor Unite, duce la concluzia unei legături între asasinarea lui J. F. Kennedy, a fratelui său Robert și a pastorului King.

Iată părerea procurorului Jim Garrison:

„Într-adevăr, legătura există. În mod cert, asasinii primiseră ordinele de la aceeași grupare: de la coaliția militaro-industrială care, în prezent, conduce America. Cu problemele speciale ale atentatelor a fost investită C.I.A., acest *alter ego* al așa-zisei noastre democrații. Cu tot caracterul său ilegal, ea are, într-un mariaj tainic cu vîrfurile conducătoare ale armatei, mînă liberă în toate...

Fiecare dintre cei ce au devenit victimele asasinilor erau adversari declarați ai războiului din Vietnam și fiecare avea o mare influență în Statele Unite. În ultimii ani, faimosul complex al industriei militare a fost bazat mereu pe eliminarea fizică a celor mai înfocați adversari ai războiului din Vietnam. Mulți cetățeni ai Statelor Unite nu sînt conștienți de acest lucru pentru că nici un mijloc de informare nu a luat poziție împotriva faptului că evenimente ca acestea se produc în țara noastră. După felul cum a fost asasinat Robert Kennedy se poate aprecia că el trebuia să fie exterminat dacă nu se dorea ca acesta să devină un al doilea John Kennedy. Cu alte cuvinte: a fost împărtășită părerea președintelui Kennedy că Pentagonul nu poate hotărî în politica externă a Statelor Unite. După victoria în alegerile din California a fost asasinat «nebunul» și astfel a fost scos din cursa pentru funcția de președinte unul dintre principalii adversari ai războiului din Vietnam. Faptul că Robert Kennedy a fost asasinat într-alt mod decît John Kennedy nu reprezintă decît o schimbare neînsemnată de tactică a acestui organism gigant, care este C.I.A.“

Dar cum este posibil ca această organizație puternică, cum este C.I.A., să mușamalizeze probleme de o asemenea importanță? Asta cu atît mai mult cu cît ziariștii americani își vîră nasul peste tot!

La această întrebare răspunde tot procurorul Jim Garrison:

„Ziarele și revistele noastre nu slujesc opinia publică, ele se află la dispoziția propagandei războinice. Sînt mulți ani de cînd s-a pus întrebarea cum trebuie prezentate problemele legate de politica externă sau cele referitoare la comenzile militare. S-a tras concluzia că ele ar fi în consens cu interesele mașinăriei de război. Acelorași scopuri le sînt subordonate și programele de televiziune. Ele sînt subordonate guvernului, de aceea a trecut atîta vreme de cînd nu mai apar pe micile ecrane imagini serioase și obiective despre stadiul actual al planurilor militare.

Populația este ținută într-o stare de neliniște timp în care grupările militariste interesate își rezolvă, în numele securității poporului nostru, interesele lor particulare... Într-un stat războinic există totdeauna realități publice și realități secrete. Oricine încearcă să afle vreo problemă

din cea de a doua categorie se cheamă că amenință securitatea națională, așa cum aceasta este concepută de cercurile militariste. Astfel, fiecare cetățean este avertizat să nu se amestece în problemele cu caracter secret.

Un superstat trebuie să-și creeze un sistem al său referitor la problemele cu caracter public și cele secrete. În felul acesta, el se apără de pericolul cel mai mare ce l-ar putea amenința: posibilitatea ca opinia publică să afle ce se petrece în realitate. Toți factorii care contribuie la consolidarea puterii sînt bineveniți în timp ce toate împrejurările, care ar putea scoate la iveală slăbiciunile, sînt tăinuite . . .“

Capitolul 14

LEGIUNEA DISPERAȚILOR

La Stockholm, în ziua de șapte aprilie 1971 vremea era rece și, în plus, bătea un vînt puternic. Pe strada Strandvegen numărul 76, Ambasada iugoslavă își începuse programul la ora nouă și jumătate, ca în fiecare zi. La zece fără un sfert în holul de la etajul al șaselea intrară doi tineri. În limba sîrbă îi spuseră funcționarului, care îi primise, că vor să-și prelungească viza pe legitimațiile de marinari. Acesta le înmînă două formulare apoi cei doi se așezară la o masă și începură să le completeze.

În scurt timp intră în hol și Vladimir Rolovici, ambasadorul iugoslav la Stockholm. Acesta se opri lîngă cuier, pentru a-și dezbrăca pardesiul pe care îl atîrnă apoi de un cui. După aceea se îndreptă spre biroul lui. Cei doi marinari se ridicară brusc de pe scaune. Unul dintre ei avea în mînă un pistol și trase asupra ambasadorului.

Vladimir Rolovici reuși să fugă în birou, dar cei doi îl urmară îndeaproape. Individul cu pistolul în mînă mai trase cinci gloanțe asupra ambasadorului apoi încă unul înspre Mira Stompihar, care, auzind împușcături din cancelaria unde se afla, deschise ușa ce lega locul ei de muncă de biroul ambasadorului, pentru a vedea ce se întîmplă.

Branko Lakici, primul secretar al Ambasadei, veni înarmat să-l ajute pe ambasador, dar cei doi atentatori se aflau de-acuma deasupra victimei. Lakici trase nu cartuș dar, fiind foarte emoționat, nu nimeri. Nici cel de-al doilea nu avu mai mulți sorți de izbîndă. Între timp, dintr-un birou alăturat cineva telefonă la poliție.

Un echipaj de intervenție al poliției suedeze sosi în cîteva minute apoi, la foarte scurt interval, își făcu apariția și o mașină a salvării și una a pompierilor. Veniseră însă cu toții prea tîrziu. Atins de cinci gloanțe, ambasadorul Rolovici stătea întins fără cunoștință pe un covor. Din starea de inconștiență în care se afla el nu și-a mai

revenit niciodată și în ciuda eforturilor disperate ale unui grup de renumiți chirurgi suedezi, el încetă din viață la scurgerea unei săptămîni de la comiterea atentatului.

Vladimir Rolovici a fost un remarcabil luptător împotriva fascismului. În timpul războiului, partizan fiind, el se alăturase unităților armatei lui Tito, luptînd eroic pînă la victoria finală. La sfîrșitul războiului el a primit gradul de general, iar după anul 1945 a deținut funcții importante în cadrul aparatului Ministerului Afacerilor Externe. A fost unul dintre membrii marcanți ai Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia.

Polițiștii reușiră să-i imobilizeze pe cei doi atentatori. Dealtfel, ei nici nu aveau de gînd să fugă. Un al treilea, care stătea cățărat pe zidul Ambasadei, reuși să dispară. Cei trei erau membri ai organizației ustașe neofasciste „Creația liberă". A fost foarte clar, pentru oricine, chiar de la început, că era vorba de un atentat politic organizat și desfășurat după toate regulile. În timpul percheziției corporale, poliția a găsit asupra celor doi, care se țineau tot timpul de mînă și se sărutau, cîteva fotografii ale ambasadorului Rolovici și ale soției acestuia. Fotografiile le-au slujit pentru identificarea victimei. „Marinarii" nu erau desigur asasini de meserie, ci pur și simplu niște fanatici politici cu mințile tulburate de intensa propagandă anticomunistă. Andjolke Brajkovici era născut la 7 august 1948 în satul Dubravica, nu departe de Sibernik. În momentul arestării, asupra lui s-a găsit pașaportul XA 352982, eliberat la 26 noiembrie 1969, la Sibernik. De mai bine de la un an locuia la Göteborg.

Complicele lui era cu doi ani mai tînăr. Se numea Miro Brašišici și provenea din aceeași regiune cu Andjolke. S-a născut la 10 septembrie 1950 la Sibernik și era posesorul pașaportului XA 340075 eliberat la 10 decembrie 1969 la Belgrad. În Suedia venise la 11 ianuarie 1970, adică în urmă cu un an. Locuia la Smöland și era căsătorit.

Celălalt terorist, al treilea, era mai în vîrstă. El a reușit să fugă după comiterea atentatului, dar ceilalți doi îl trădară și în scurt timp ajunse și el în mîinile poliției. Ante Stojanov, căci acesta îi era numele, s-a născut la 3 aprilie 1936 în Zadar și venise în Suedia, prin Italia, cu aproximativ un an înainte de realizarea atentatului. Părinții îi muriseră și el hoinărea singur prin lume. Se

perindase prin mai multe tabere pentru transfugi, se oprise pentru un timp în Franța, dar nu avusese nicăieri un domiciliu stabil. La Stockholm venise din orășelul suedez Lislaveda.

Nici unul dintre teroriști nu era suspectat de poliția suedeză. Unele țări din nordul Europei oferiseră posibilități de muncă pentru aproximativ 45.000 de emigranți iugoslavi, veniți aici cu familiile. Primiseră locuri de muncă și nu o duceau prea greu, dar sufereau de dorul de casă și, în plus, se temeau de elementele ustașe fasciste ce îi terorizau.

Asasinarea ambasadorului Rolovici a stîrnit un val de indignare în rîndul opiniei publice mondiale, fapt ce a determinat guvernul suedez să ia în considerare unele măsuri în legătură cu activitatea transfugilor. Acesta nu era un caz izolat și, desigur, guvernul nu a fost surprins să ia cunoștință de el.

Poliția suedeză întîmpina de mai mulți ani greutăți din partea teroriștilor croați. Astfel, în noaptea de 11 spre 12 iulie 1964 doi ustași s-au apropiat de Ambasada iugoslavă și au aruncat o încărcătură explozivă, dar nu au reușit să distrugă decît ușa de la intrare.

Cu ocazia zilei de 1 Mai, Consulatul iugoslav din Göteborg arborase drapelul național. În zorii zilei însă, provocatori rămași necunoscuți, îl smulseseră, dîndu-i foc în plină stradă. În luna mai 1970, cu ocazia Tîrgului Internațional comercial de la Göteborg, un terorist iugoslav a batjocorit în două rînduri steagul iugoslav, coborîndu-l de pe stîlpul unde era arborat. Poliția reuși să-l prindă pe autorul acestei fapte, dar l-a pus în libertate, fără a-l pedepsi în vreun fel. El se numea Josip Brkljačici și era una și aceeași persoană cu cea care, cu ocazia vizitei ambasadorului Rolovici la Tîrgul de la Göteborg, împrăștiase în rîndul vizitatorilor manifeste cu caracter antiiugoslav. Cu ocazia vizitei aceluiași ambasador la o întreprindere a firmei SKF, un grup de ustași se strînseră în fața intrării întreprinderii, aruncînd în aer, în mod ostentativ, bucăți de carton din portretele distruse ale președintelui Iosip Broz Tito.

La zece februarie, adică cu puțin timp înainte de comiterea atacului criminal asupra ambasadorului Rolovici, ustași înarmați atacaseră sediul Consulatului Republicii Socialiste Federative Iugoslavia din Göteborg. Ei

au răpit cu acest prilej trei funcționari ai Consulatului pe care i-au ținut ca ostateci timp de douăzeci și patru de zile. Autorii acestei răpiri se numeau Blago Mikulici și Ivan Vuikovici. Percheziționîndu-le locuințele, poliția găsi o mare cantitate de arme.

Ministerul Afacerilor Externe al Iugoslaviei a protestat cu vehemență împotriva tuturor acestor acte provocatoare. Totul a rămas însă ca mai înainte. Abia mai tîrziu, în urma unor note repetate ale părții iugoslave, Parlamentul suedez a discutat situația creată de către teroriștii ustași. Ministrul afacerilor externe suedez, Torsten Nilsen, atrăsese în mod serios atenția organelor corespunzătoare asupra necesității asigurării securității diplomaților străini acreditați în Suedia. „Grupuri înarmate de străini — spunea el — au comis în ultima perioadă o serie de atacuri împotriva diplomaților proveniți din țările de baștină ale acestora. Guvernul nu poate tolera o asemenea încălcare grosolană a legii și va trebui să facă totul pentru a asigura securitatea reprezentanților diplomatici acreditați în țara noastră".

Cu cîteva zile înainte de comiterea atentatului, Branko Lakici, primul secretar al Ambasadei iugoslave la Stockholm, înaintase șefului poliției suedeze, Esbjörg, o notă prin care atrăgea atenția că teroriști ustași plănuiau alte acțiuni provocatoare împotriva reprezentanței diplomatice iugoslave. Comandantul poliției l-a asigurat că poliția va lua măsurile ce se impun pentru ca acțiuni provocatoare de genul celei petrecute la Göteborg să nu se mai repete.

Organizația fascistă a ustașilor era autoarea unei lungi liste de crime comise de-a lungul anilor. Să ne amintim că ea și-a început activitatea teroristă în anul 1934 cînd a realizat atentatul de la Marsilia împotriva regelui Alexandru, al Iugoslaviei, și a lui Barthou, ministrul afacerilor externe al Franței. Să nu uităm, însă, că înainte de acest trist eveniment emigranții croați au organizat, la Viena, organizația teroristă numită Ustaša Hrvatska Revolucionarna Organizacija[1] și care, în scurt timp, a intrat într-o febrilă colaborare cu gruparea teroristă macedoneană ORIM. Șeful teroriștilor ustași era avocatul Ante Pavelici din Zagreb.

[1] Organizația Revoluționară Croată a Ustașilor — Nota trad

După unele informații din diferite dicționare și enciclopedii „Who's Who?", Ante Pavelici s-a născut la 14 iulie 1889 în Herțegovina, a studiat dreptul după care a profesat avocatura în orașul natal și a intrat în legătură cu mișcarea croată de eliberare. După căderea monarhiei austro-ungare, el s-a preocupat intens de crearea partidului naționalist. În calitate de conducător al acestui partid, el a ajuns deputat în adunarea națională — scupștina.

Partidul lui Ante Pavelici revendica crearea unui stat croat independent. Împreună cu Partidul muncitoresc croat el a format Blocul politic de dreapta. În anul 1929 cînd regele Alexandru a introdus un regim autoritar, interzicînd partidele politice, Ante Pavelici pleacă în emigrație, stabilindu-se în Bulgaria. Mai tîrziu și-a desfășurat activitatea politică la Budapesta, Berlin, Roma și Torino, conducînd și organizația fascistă a ustașilor, calitate în care a fost implicat în atentatul de la Marsilia împotriva regelui Alexandru.

În anul 1941, după ocuparea Sloveniei de către Germania fascistă, Pavelici s-a întors în țară creînd, după modelul fascist, un stat totalitar autointitulîndu-se *poglavnik* — conducătorul. După căderea lui Mussolini, Pavelici s-a proclamat monarh pe viață. Odată cu înfrîngerea Germaniei naziste și eliberarea Iugoslaviei, el a fost judecat și condamnat la moarte în contumacie. După un lung pelerinaj prin țări ale Americii Latine, s-a stabilit în Spania unde s-a stins din viață în anul 1959.

Curzio Malaparte, scriitor italian și reporter de renume mondial, scria în lucrarea sa „Kaput", referindu-se la întîlnirea sa cu Pavelici: «Poporul croat — spunea Pavelici — dorește să aibă un stat unde să domnească justiția și dreptatea. Eu mă aflu în fruntea acestui stat pentru a garanta aceste aspirații». În timp ce vorbea, mă uitam la un coș de nuiele, aflat pe birou în dreapta poglavnikului. Mi se părea că este plin cu animale marine. Să fie stridii, îmi ziceam. Dar parcă semănau cu niște scoici desfăcute, așa cum se vedeau la Londra, în marile depozite «Fortnum și Mansen» din Piccadilly.

— Ce aveți în coș? Sînt cumva stridii de Dalmația?

Ante Pavelici îmi arătă vieţuitoarele acelea marine și-mi spuse zîmbind, zîmbetul acela al lui de om bun și veșnic obosit:

— Este darul făcut de ustașii mei credincioși: douăzeci de kilograme de ochi umani!"

Acest iubitor de oameni și organizația lui teroristă avea pe conștiință mii și mii de vieți nevinovate. În anul 1945, la sfîrșitul războiului, cifra crimelor înfăptuite de ustași se ridica la o cifră incredibilă: șase sute de mii de oameni! După victoria forțelor progresiste, revoluționare în Iugoslavia, ustașii, ajunși în emigrație, au început să colaboreze cu diferite organizații și servicii secrete. Sabotaje, diversiuni, răpiri și crime, iată programul lor. Cititorii își amintesc desigur de tragicul accident al avionului DC-9, ce efectua cursa regulată între Stockholm și Belgrad, care a avut o singură supraviețuitoare în persoana stewardesei Vesna Vulovici. A fost tot o ispravă a bandelor de asasini ustași.

Ante Pavelici a trebuit să se ascundă sub nume de împrumut, să-și procure nume și acte false. În anul 1929, la întîlnirea pe care a avut-o la Roma cu dictatorul fascist Mussolini, el se numea Antonio Serdar. El urmă întocmai exemplul mai experimentatului său prieten. După ce l-a ucis la Zagreb pe ziaristul Anton Slejdil, Pavelici se topi, cum spuneau ei în cercul lor de asasini, după care apăru într-alt loc sub numele de Tomas Mateo. În același timp, el avea documente și pe numele Miko Bazika. A trăit o perioadă la Erezzo, apoi, sub directa oblăduire a lui Mussolini, s-a mutat într-o vilă la Bologna. Aici colabora foarte strîns cu șeful serviciului italian de informații, Ercole Conti, cu Bochini, comandantul poliției fasciste, și se avea foarte bine cu generalul Roatta, comandantul contraspionajului armatei.

Ante Pavelici făcea tot ce-i stătea în putință pentru a fi pe placul lui Mussolini. Și Mussolini era pe deplin mulțumit. În noiembrie 1932 acesta îi spune primului ministru maghiar Gömbös că „Pavelici este persoana cea mai potrivită pentru a conduce mișcarea croată". Era într-adevăr capabil. Nu se dădea în lături de la nici o crimă. Într-una din zile l-a împușcat în tîmplă pe un ustaș pentru bunul și singurul motiv că a refuzat să colaboreze cu el!

Pe cînd plănuia atentatul împotriva regelui iugoslav Alexandru, Ante Pavelici se numea Stevo Gregorici. La 9 octombrie 1934 crucișătorul iugoslav „Dubrovnik", avînd înălțat la catarg însemnul regal, ancora la cheiul

din Marsilia. Pe cheiul umplut pînă la refuz de curioși o fanfară militară a început să cînte un marș energic. Doi bărbați îmbrăcați în redingote negre, cu cilindre în mîini, se apropiară de balustrada punții inferioare. În urma lor venea regele Iugoslaviei, Alexandru, însoțit de ministrul său de externe. Marinarii au coborît puntea. Pe ea s-a urcat mica delegație franceză venită în întîmpinare, condusă de ministrul forțelor navale, Piotri.

Fanfara intona marșuri, regele salută compania de onoare, după care luă loc într-un automobil deschis. Lîngă el stătea ministrul francez al afacerilor externe, Barthou. În jurul orei patru, după-amiază, coloana s-a pus în mișcare, urmînd să ajungă la primăria situată pe strada Cannebières.

De ajuns mașinile n-au mai ajuns la primărie. În momentul cînd mașina cu înalții oaspeți a ajuns în Piața Bursei, la numai cîțiva metri de port, un bărbat necunoscut își croi drum prin asistență, se năpusti pe șosea direct la automobilul în care se afla regele Alexandru; a sărit pe scara mașinii și a tras cîteva gloanțe dintr-un pistol automat de calibru greu. Regele iugoslav a încetat din viață imediat, ministrul Barthou a murit în timp ce era transportat spre spital. Cîțiva dintre spectatorii înmărmuriți de spaimă au mai auzit încă o împușcătură destinată însă asasinului regelui iugoslav. El fusese dinainte condamnat la moarte iar sentința a fost executată de colegul său Mio Kralj. Morții nu mai pot depune mărturie! Conspiratorii, care au plănuit atacul împotriva regelui iugoslav Alexandru după modelul atentatului de la Sarajevo din anul 1914, nu voiau să se bizuie pe capsula cu cianură de potasiu, de aceea l-au desemnat pe unul din ei pentru a-i închide asasinului gura pentru totdeauna.

Mai tîrziu avea să se dovedească că atentatul a fost pregătit cu multă minuțiozitate de către Pavelici împreună cu colaboratorii săi și cu sprijinul unor organizații fasciste din mai multe țări europene: cămășile negre ale lui Mussolini, gestapoviștii lui Hitler și horthyștii maghiari. Comandoul de asasini se pregătise într-o tabără aflată la Jankapusta, pe teritoriul Ungariei.

Conducătorul atentatului era Eugenio Kvaternik. După ce au săvîrșit atentatul și l-au redus la tăcere pe făptaș, Kvaternik a plecat la Torino, unde s-a întîlnit cu

Ante Pavelici, căruia i-a raportat îndeplinirea misiunii. Mai tîrziu după ce Ante Pavelici s-a autoproclamat șef al statului croat, l-a răsplătit pe credinciosul său colaborator cu funcții importante. În felul acesta asasinul Kvaternik a ajuns nu numai mareșal al armatei croate, ci și ministru al apărării naționale. Dar și ceilalți criminali, printre care Budak, Lorkovici sau Artukovici, s-au trezit peste noapte ... „înalți demnitari de stat".

Ante Pavelici era totodată și trădătorul propriului său grup. Prin intermediul unui înalt funcționar din Ministerul Afacerilor Externe italian el îi transmitea cu regularitate lui Mussolini vești despre activitatea bandelor sale. Iar acestea aveau pe conștiință nu numai jafuri și asasinate dar și alte crime.

Încă din anul 1931 băncile iugoslave au fost inundate cu bancnote false. Mai tîrziu s-a dovedit că au fost falsificate de ustașul Anton Godina, cu ajutorul și sprijinul material al organizației ustașe. Godina era un asasin cu înalte state de serviciu. El și-a ucis fratele după care a fugit în Statele Unite unde a devenit, în scurt timp, unul dintre oamenii de vază ai clanului lui Al Capone. Din Statele Unite, Godina a trecut în Italia și a început să colaboreze cu Ante Pavelici.

În timpul guvernării lui Ante Pavelici în „Statul croat independent", organizația ustașilor a jucat rolul de vioara întîi. Kvaternik, prietenul și colaboratorul cel mai apropiat al lui Pavelici, a fost cel care a dat semnalul pentru asasinarea în masă a sîrbilor și evreilor. Bandele teroriștilor croați incendiau bisericile și satele sîrbilor, ucideau fără judecată mii de nevinovați. După modelul fascist, au fost organizate lagăre de concentrare. Vechea fabrică de cărămidă din Jasenovac a fost transformată într-un lagăr cu camere de gazare ca la Auschwitz.

Unul dintre călăii cei mai cruzi s-a dovedit a fi preotul Filipovici-Majsorovici, a cărui sarcină principală era de a-i extermina pe deținuții de la Jasenovac. Dar crima lui cea mai oribilă rămîne cea din satul Krivaja. Ucigașul a intrat în sat îmbrăcat în straie de preot catolic, nu arăta a fi un criminal. Odată ajuns în localul școlii, el a cerut învățătoarei să așeze lîngă unul din pereți toții copiii de religie ortodoxă, iar lîngă alt perete toți copiii de religie catolică și musulmană. Învățătoarea a înțeles îndată despre ce este vorba. Preotul Filipovici și grupul său de ucigași au asasinat în fața învățătoarei și a colaboratorilor școlii pe toți copiii ortodocși. Învățătoarea avea să se sinucidă cîteva zile mai tîrziu într-un sanatoriu de psihiatrie.

În lagărul de concentrare de la Belovar el a asasinat în numai două zile cinci mii de deținuți. Comandantul lagărului era colonelul Vladimir Tomici, fost șef al gărzii personale a lui Ante Pavelici.

După victoria împotriva fascismului, tribunalul de la Nürnberg l-a declarat pe Ante Pavelici și pe colaboratorii săi principali drept criminali de război, condamnîndu-i la moarte în contumacie. Numai că atît Ante Pavelici cît și o bună parte dintre cei condamnați la Nürnberg au reușit să dispară la timp și să se pună la adăpost.

Ante Pavelici nu a fugit, însă, prea departe, și-a stabilit reședința la Bad Ischl, o stațiune balneară din Austria. Depistat de poliție, reușește să scape în schimbul unei sume însemnate. Din Austria a plecat în Italia, unde în anul 1946 s-a stabilit la Verona sub o identitate falsă. Dar aici nu se simțea în siguranță, de aceea părăsi Europa stabilindu-se la Buenos Aires, de unde conducea activitatea organizației sale teroriste, care își întinsese tentaculele în aproape toată lumea.

Se înțelege că mulți dintre ustașii condamnați la Nürnberg au căutat adăpost mai întîi la Franco, colegul lor fascist. Unii dintre ei au luat drumul Australiei, în timp ce o altă parte s-au aciuat prin republicile sud-americane. Mulți însă au rămas în Europa, formînd organizații secrete în Suedia, în Republica Federală Germania. Alții și-au continuat activitatea „politică". Așa de exemplu, capelanul lui Ante Pavelici, părintele Rafael Medici-Skoko, criminal de război, maior în armata poglavnikului Pavelici, ajuns în Cuba a devenit consilierul spiritual al dictatorului Batista. După preluarea puterii de către revoluționarii lui Fidel Castro, el s-a mutat în Germania Federală, unde s-a reîntîlnit cu mulți dintre foștii săi colegi, aflați de multă vreme sub ordinele lui Vjekoslav Luburici, conducătorul ustașilor de pe teritoriul întregii Europe. Statul major al acestui asasin se afla în orășelul spaniol Carcagente, nu departe de Valencia.

După comiterea atentatului împotriva ambasadorului Rolovici, cînd poliția suedeză a reușit să aresteze și alți

membri ai organizației teroriste a ustașilor, Ante Stojanov, unul dintre arestați, a recunoscut că autorii atentatului sînt membri ai organizației teroriste ustașe „Legiunea neagră". Destăinuirea nu a surprins pe nimeni. Numele acesta îl purtase chiar gruparea teroristă condusă de Ante Pavelici în persoană, care, între timp murise în liniște și pace, în anul 1959, într-un spital din Madrid. O altă grupare de trist renume se autointitula „Drina". Ea edita și un ziar „Obrana", care apărea la Madrid.

„Mișcarea croată de eliberare", o altă grupare extremistă a ustașilor, avea membri împrăștiați într-un mare număr de țări ale lumii, unde organizau acțiuni diversioniste, realizau atentate împotriva oamenilor politici și a unor personalități ale vieții publice. Ea a fost condusă de Ante Pavelici, iar după moartea acestuia conducătorul grupării a devenit Stepan Hefer.

Una din ramificațiile „Mișcării croate de eliberare", „Mișcarea croată revoluționară de eliberare", a luat ființă în anul 1966 în urma unor deosebiri de păreri între membrii grupării-mamă. Conducătorul grupării era Vjekoslav Vrancici, fost ministru în guvernul lui Pavelici, și el criminal de război. Terenurile de antrenament ale teroriștilor se aflau în Statele Unite, în Australia sau în Spania, la Carcagente.

Organul de conducere centrală a comandourilor ustașe era Consiliul național croat, cunoscut sub numele de „Prietenii Drinei", cu sediul în Spania. Conducătorul lui era Vjekoslav Luburici, el dirija activitatea tuturor organizațiilor fasciste ustașe din întreaga lume.

Prin anul 1962 a apărut în Republica Federală a Germaniei o grupare teroristă radicalistă, cu numele: „Organizația revoluționară secretă a comandourilor ustașe", preocuparea ei principală fiind pregătirea viitorilor asasini și procurarea de arme pentru acțiunile acestora.

Sreciko Rover, criminal de război, neputînd da uitării cariera rapidă pe care a făcut-o în statul marionetă croat, creat prin voința lui Hitler, a înființat, în anul 1961, în Australia, o organizație teroristă intitulată „Frăția revoluționară croată". Despre aceasta se mai vorbește și astăzi.

Pe litoralul spaniol se află portul Valencia, iar la mai puțin de patruzeci de kilometri de el, pe șoseaua locală

ce duce înspre sud, printre dealurile de la Sierra Corbera, este așezat orășelul Carcagente. Locuitorii lui nu au de mers prea mult pînă la mare, iar la Valencia ajung în mai puțin de o oră. La marginea orășelului Carcagente se găsește un obiectiv ciudat, înconjurat de ziduri înalte, iar la intrare se află soldați înarmați. În spatele zidurilor aleargă ici-colo cîini ciobănești de rasă germană, lătrînd într-una. Pe șosea, în fața obiectivului este prins însemnul „Fotografiatul interzis!" Aici este tabăra de instruire a teroriștilor ustași, de aici își încep ei drumul către toate orașele europene unde au de pus la cale vreo acțiune. La Carcagente și în împrejurimi își au reședința membrii statului major al comandourilor de asasini, cum sînt: Stepan Crnecky, Marjan Rudec și Zelijko Bebek. În anul 1969 s-a stabilit aici și comandatul lor suprem, Vjekoslav Luburici, un om cu mîna de fier.

La Carcagente își are sediul și tipografia „Drina" a organizației ustașilor. Într-una din zile legătorul Sega a observat că pe tavanul legătoriei a apărut o pată de culoare roșie. Și-a anunțat colegii și au fugit cu toții în camera de sus unde l-au găsit doar pe șeful lor, Luburici. Era mort. Pieptul îi era străpuns de patru gloanțe. „Guardia Civil" începu îndată cercetările de rigoare, dar criminaliștii ei se găsiră încă de la început în încurcătură: cel asasinat se numea Vicente Garcia Perez, dar avea documente și pe numele Ladislav Cernovski, se prezentase și sub numele de Svoboda, Soldo, Maximilian, iar mulți îl știau a fi pur și simplu Max!

În presa spaniolă au apărut fel de fel de speculații. Una dintre ele glăsuia că decedatul era emigrant iugoslav și că a fost asasinat de un alt emigrant, Ilja Stanici, în vîrstă de douăzeci și șase de ani, care, îndată după comiterea crimei ar fi plecat cu un taxi la Valencia unde tocmai ancorase vasul particular „Jugoslavija", care l-ar fi luat pe punte.

Nimic din toate acestea nu erau adevărate. Poliția lui Franco a adoptat o poziție de expectativă, urmărind să abată atenția de la cele ce se petreceau în realitate. Cel asasinat, care trăise mulți ani la Carcagente sub nume de împrumut sub oblăduirea lui Carlos Giordano, prefectul de Valencia, era căutat de mai mulți ani, fiind criminal de război și autor al unor asasinate în masă. El avea pe

conștiință mii de vieți nevinovate, în contul lui fiind trecute crime odioase comise în lagărul de exterminare de la Jasenovac. El s-a remarcat prin bestialitățile comise împotriva evreilor, a sîrbilor și a locuitorilor Bosniei.

La activul lui Luburici erau trecute crime bestiale. Unui biet copil din lagărul de concentrare care îndrăznise să spună că hrana este neîndestulătoare, el i-a spintecat cu propria mînă pîntecele; a pus să fie împușcați, pentru distracția unor invitați ai săi, o sută douăzeci de deținuți. După război, cînd o gardă revoluționară a ocupat fosta lui vilă, membrii acestei echipe au găsit în grădină, într-un mormînt comun, cadavrele a douăzeci și opt de deținuți.

În anul 1944, în urma succeselor partizanilor lui Tito, Luburici a reușit să fugă în Italia. Aici urmele lui s-au pierdut. Ante Pavelici, care între timp reușise să ajungă în Italia travestindu-se în călugăr franciscan, era convins că Luburici se ascundea undeva în Iugoslavia. De aceea trimise doi asasini cu experiență pentru a-i face de petrecanie. Poliția iugoslavă însă îi prinse și îi închise pe cei doi și astfel criminalul care ar fi trebuit să fie asasinat pentru a nu vorbi și pentru a nu-l putea compromite pe Pavelici, scăpă cu viață, ducînd o existență liniștită în... Spania, ocrotit de doi fasciști notorii, foștii conducători ai organizației „Divizia albastră": Munoz Grandes și preotul Miguel Oltra Hernandez.

Trecutul criminalului de război Luburici le venea peste mînă și altor ustași, din această cauză el nu a reușit să pună mîna pe putere nici după moartea lui Pavelici. El s-a căsătorit cu o spanioloaică bogată, care l-a sprijinit material pentru a pune pe picioare o întreprindere tipografică, precum și tabăra de antrenament pentru teroriști. Luburici avea deci relații și avea și mijloace bănești. Tabăra pentru antrenament era prevăzută cu un arsenal pentru arme și explozivi. De aici au luat dinamită și teroriștii croați Ignac Gotal și Mijo Secer. Aceștia au pus explozivul într-o cutie de oțel, pe care un anume Ivan Jelici a transportat-o pînă în Iugoslavia. Bomba ustașilor a explodat în gara din Belgrad, dar n-a reușit să producă decît panică. La un cinematograf o astfel de bombă a rănit cîțiva spectatori. Unul dintre ei a încetat apoi din viață. Pentru fapta sa Jelici a fost adus în fața unui tribunal.

În ziua de douăzeci și nouă noiembrie 1962, în fața grădinii de lîngă reprezentanța comercială iugoslavă din orașul vest-german Bad Godesberg au oprit două autobuze din care au coborît vreo douăzeci de indivizi. Se putea observa de la prima vedere că se mișcau foarte suspect. Strada Castelului, din cartierul cu vile unde se afla reprezentanța iugoslavă, se găsea la periferie, de aceea nu se zărea prin preajmă nici țipenie de om. Indivizii s-au oprit o clipă, au privit în jur, apoi opt dintre ei au sărit gardul grădinii, îndreptîndu-se spre vilă. Lîngă unul din pereți au așezat ceva apoi s-au întors cu maximum de viteză. Unii se ascunseseră după trunchiurile copacilor, alții după cele două autobuze. S-a auzit o detunătură puternică. În vila reprezentanței comerciale iugoslave se ridica un nor dens de fum și praf. După ce norul de praf s-a împrăștiat, se putea vedea în peretele clădirii o gaură de formă neregulată. Ceilalți indivizi, care așteptau în stradă, au sărit și ei gardul, îndreptîndu-se spre gaura făcută în perete. Unii țineau în mînă pistoale.

Pe Strada Castelului au început să se strîngă oameni, cineva a telefonat la poliție. Vandalii erau zgomotoși, țipau unul la altul, cîțiva dintre ei rupseseră jaluzelele de la ferestre și atîrnaseră lozinci pe care cei din stradă puteau citi: „Trăiască Marele Imperiu German!", „Trăiască Croația liberă!"

În clădirea reprezentanței comerciale se găsea numai administratorul Momcilo Popovici, un bărbat la patruzeci și trei de ani. A ieșit din locuința de la demisol și s-a împotrivit singur invadatorilor. Nu vroia cu nici un preț să-i lase să intre în clădire. Conducătorul grupului de atentatori a ezitat o clipă, apoi a tras din imediata lui apropiere.

Atentatorii au reușit să pătrundă în clădire ajungînd pînă în hol. Pe scări alerga un bărbat, trăgînd după el un copil de vreo zece ani. S-au auzit împușcături. Bărbatul și-a dus instantaneu mîna la umăr. Unul dintre atentatori l-a ajuns din urmă și l-a lovit în cap cu o bară de fier. Pe aceleași scări a apărut un băiat înspăimîntat. S-au auzit alte împușcături dar gloanțele îl ocoliră. Băiatul fugi la etajul superior unde se ascunse.

În următoarele zece minute gangsterii devastară totul: au distrus tablourile, au sfărîmat ramele în bucăți, au spart tot ce era de sticlă, au sfîrtecat perdelele. Unul

dintre ei a alergat spre autobuze pentru a aduce o canistră cu benzină. Altul i-o luă din mînă și turnă tot conținutul. Altul aprinse un chibrit în timp ce ceilalți tăiau de zor în bucățele covoarele persane.

Poliția sosi după paisprezece minute de la anunțarea ei de către unul din oamenii strînși în fața clădirii. Sirena ei se putea auzi de foarte departe așa că, recepționînd semnalul, unul dintre atacatori strigă ceva și cît ai clipi vandalii se urcară în autobuze, făcîndu-se nevăzuți tocmai în momentul cînd patrula poliției opri în fața vilei reprezentanței comerciale iugoslave, cuprinsă toată de flăcări. Opt dintre atacatori au rămas însă în clădire. Poliția i-a arestat punîndu-i în cătușe, în timp ce o echipă a pompierilor se străduia să localizeze incendiul. Poliția a adunat răniții și i-a urcat într-o mașină a salvării. Administratorul Popovici și soția sa nu mai dădeau însă nici un semn de viață. Albert Dovgan și copilul lui zăceau fără cunoștință. Ochii copilului rămași deschiși erau plini de groază, el nu înțelegea de ce domnii aceia au vrut să-l omoare . . .

Poliția a arestat șaptesprezece dintre atentatori. Opt au fost arestați chiar la locul crimei, ceilalți nouă au fost prinși în gara din Mehlem, mai înainte ca ei să poată dispărea fără urmă. Tribunalul de la Bonn a hotărît deschiderea unei anchete și pentru că era vorba de atacul asupra unei clădiri al cărei proprietar era statul iugoslav, cazul a fost calificat drept crimă politică. Ministerul Afacerilor Externe al Iugoslaviei a adresat o Notă de protest[1], condamnînd actul terorist căruia i-au căzut victime cetățeni iugoslavi și care a produs pagube însemnate clădirii reprezentanței comerciale. Un purtător de cuvînt al guvernului federal a declarat că poliția vest-germană va face tot ce-i stă în putință pentru ca asemenea cazuri regretabile să nu se mai repete în viitor. Ambasadorul suedez Lorenson l-a asigurat pe purtătorul de cuvînt al guvernului federal că se va face interpretul acestei asigurări pe lîngă guvernul iugoslav, căruia îi va prezenta și scuzele de rigoare pentru producerea unui eveniment atît de neplăcut.

[1] Întrucît în perioada respectivă Iugoslavia nu avea relații diplomatice cu R. F. a Germaniei, guvernul iugoslav era reprezentat prin ambasadorul Suediei la Bonn — Nota trad.

Ca și mai tîrziu, în cazul asasinării ambasadorului Rolovici, și în acest caz au apărut o serie de împrejurări ciudate. Membrii reprezentanței comerciale iugoslave primiseră cu cîteva zile înainte de producerea atacului cîteva scrisori de amenințare, precum și cîteva telefoane anonime, prin care erau anunțați că vor fi atacați și că nu vor mai apuca ziua de mîine. De aceea, consilierul comercial Georgijvici se prezentase personal la comisariatul de poliție unde făcuse cunoscut că se aștepta ca reprezentanța lor comercială să fie atacată în ziua de 29 noiembrie, ziua națională a Iugoslaviei.

Douăzeci și doi dintre bandiți se aflau de-acum după gratii, așteptînd să dea socoteală pentru nelegiuirea comisă. Pe străzile din Belgrad și din alte orașe iugoslave s-au adunat oameni care cereau cu indignare să se facă dreptate. Guvernul iugoslav l-a decorat pe Momcilo Popovici cu titlul de „Erou al războiului de partizani", in memoriam.

Între timp, poliția federală a reușit să mai prindă încă patru răufăcători, astfel că în celulele închisorii din Siegbursk se aflau acum douăzeci și șase de persoane. Între ei se afla și părintele Medici-Skoko, odiosul asasin în masă al cetățenilor Iugoslaviei.

În timpul cercetărilor a ieșit în evidență faptul că șeful arsenalului care i-a înarmat pe ustași era Vladimir Murat, în timp ce maiorul și preotul Medici-Skoko era ideologul grupării. Stepan Bilancici controlase documentele aflate în clădirea reprezentanței, turnînd benzină peste ele și incendiindu-le. Franjo Percici era una și aceeași persoană cu cea care l-a împușcat pe administratorul Popovici, trăgînd focuri de armă și asupra celorlalte persoane. În procesele verbale au apărut și unele date care însă nu au ajuns la urechile opiniei publice: organizația teroristă „Legiunea neagră" colabora foarte strîns cu CIA, agentul de legătură fiind John A. Lorden, ce locuia la Oberammergau, în sediul armatei americane de ocupație, denumit și Hawkins Barracks.

Președintele tribunalului, dr. Helmut Quirini, avea să deschidă procesul împotriva atentatorilor abia la 12 martie 1964, adică la șaptesprezece luni de la comiterea faptei, iar sentința a fost pronunțată tocmai la 25 iunie a aceluiași an. Șaptesprezece dintre cei arestați au fost ab-

solviți de pedeapsă, de la tribunal plecînd direct acasă, unde au fost sărbătoriți de ceilalți ustași în chip de învingători. Organizatorul acestei acțiuni, Medici-Skoko, a fost condamnat la patru ani închisoare, asasinul Percici primind paisprezece ani.

În timp ce la Bonn, pe Wilhelmstrasse se derula procesul, conducătorul secției ustașilor din R. F. a Germaniei, Jelici, deschidea, în Berlinul Occidental, „Manifestările Academiei Comitetului Național Croat". Întrunirea a luat sfîrșit cu adoptarea unui manifest prin care adunătura de teroriști ustași fasciști cereau (cui?) recrearea statului independent croat. Cancelarul din acea vreme al Republicii Federale, Ludwig Erhard, și vicecancelarul Erich Mende au trimis acestei adunături un salut oficial cu urarea de succese și fericire ...

În aceste condiții nimeni nu s-a mai mirat cînd, mai tîrziu s-au produs noi atacuri teroriste, n-a mai surprins pe nimeni asasinarea în plină amiază, în plină stradă, la München, a unui adversar incomod, Ratek Obradovici, un bărbat de cincizeci de ani, ziarist la gazeta „Iskra", organul teroriștilor ustași.

La 26 ianuarie 1972, un terorist ustaș a plasat o bombă cu ceas într-un avion DC-9 al Societății iugoslave de aviație JAT. Explozia aparatului s-a produs deasupra teritoriului cehoslovac, nu departe de České Kamenice. Bilanțul catastrofei: 72 morți. Motivul? La bordul avionului ar fi trebuit să se afle, așa presupuneau teroriștii ustași, un ministru iugoslav ce se întorcea de la funeraliile regelui danez Frederik. Avionul făcuse, în prealabil, escală la Copenhaga.

La 15 septembrie 1972 trei gangsteri ustași: Nikola Lisaci, Pomislav Rebrina și Rudolf Prskalo, aflați la bordul unui aparat al Companiei SAS, care făcea cursa între Göteborg și Stockholm, l-au obligat pe pilot, sub amenințarea cu pistolul, să aterizeze pe aeroportul din Malmö. După aterizare, ei au ținut în șah întregul echipaj și pe toți pasagerii. Teroriștii cereau guvernului suedez suma de cinci sute de mii coroane suedeze, să-i elibereze pe asasinii ambasadorului Rolovici și pe alți patru teroriști ustași închiși. Vrînd să salveze viețile călătorilor, guvernul suedez a acceptat condițiile răpitorilor. Conform înțelegerii, teroriștii i-au pus în libertate pe cei 86 călă-

tori aflați la bordul avionului, dar a obligat echipajul să-i transporte pînă la Madrid. Ajunși la Madrid teroriștii s-au predat lui Guardia Civil.

În noaptea de 18 spre 19 iunie 1972 pe teritoriul Austriei, nu departe de frontiera cu Iugoslavia, la un han singuratic s-au prezentat cîțiva bărbați în uniforme verzi. Ei l-au trezit din somn pe hangiu și l-au întrebat care este drumul spre Sf. Lorenzo. Crezîndu-i soldați ai armatei austriece, hangiul le-a arătat drumul după care s-a dus să se culce. Mai tîrziu, anchetatorii aveau să găsească în preajma hanului un toc pentru pistol și cîteva hîrtii celofanate pentru ciocolată, toate de proveniență australiană. Abia peste o lună avea să se audă vești despre neobișnuita întîmplare de la han. Desigur nu era vorba despre niște soldați austrieci, ci de o grupă de nouăsprezece teroriști ustași, care plănuiau un atac asupra teritoriului iugoslav, unde urmăreau să organizeze o mișcare de rezistență împotriva regimului comunist al președintelui Tito. Ei își închipuiau că ajutați de elemente reacționare din interiorul țării vor reuși să pună la cale o lovitură de stat. Naivă speranță ... și idilică ...

Diversioniștii, înarmați pînă în dinți, veniseră în Europa tocmai din îndepărtata Australie, unde au urmat în prealabil cursuri de pregătire specială. În chip de comando de criminali ei s-au format între 17 și 21 iunie 1972 pe teritoriul Austriei în împrejurimile orașului Schwanberg. Aici unul dintre ei își pierduse pistolul, pe care poliția avea să-l găsească mai tîrziu în iarbă. Granița au trecut-o prin munți, în apropiere de Maribor, apoi au ajuns pînă la Varajdin, de unde au capturat un camion cu care au călătorit pînă în Bosnia. Nu departe de Bugojno au abandonat mașina, luînd drumul munților.

Ținutul din preajma orășelului Bugojno este pur și simplu sălbatic, vîrfurile stîncilor ajungînd pînă la înălțimi de două mii de metri. Văile înguste, nelocuite și suprafețele împădurite prin care cu greu se putea pătrunde erau ascunzători ideale pentru niște criminali ca ei. Acesta era tipul de teren pentru care ei au fost înarmați și instruiți în mod special.

Mai tîrziu, după ce poliția a cercetat armele cu pricina s-a putut constata că ele erau cele mai bune din cîte existau în lume la ora respectivă. Toate erau prevăzute cu amortizor pentru zgomote. Aparatele de orientare, in-

strumentele ce le puteau permite să deschidă orice fel de casă de bani, proviziile și corturile, toate arătau limpede că organizația fascistă a ustașilor își înarmase mercenarii cu materiale de cea mai bună calitate.

Numai că acestea nu le-au fost de nici un ajutor. Ei au reușit să se apere patruzeci și opt de ore, folosind cu multă pricepere terenul, dar s-au aflat încă de la început în defensivă, nereușind să formeze, așa cum prevedea planul conducătorilor lor, un centru pentru crearea unei grupări mai mari. Și în plus n-au reușit să atragă de partea lor nici măcar un cetățean iugoslav. Cu bani n-au reușit să cumpere nici un codru de pîine întrucît nimeni nu vroia să le vîndă. Cetățenii Bosniei au făcut front comun împotriva aventurierilor. În cele din urmă, ei s-au văzut nevoiți să se hrănească cu găinușe sălbatice și să bea apă din pîraiele de munte. Alături de unitățile poliției, toți cetățenii s-au ridicat întru apărarea țării. Mulți dintre ei nici nu au mai așteptat sosirea armatei și a armamentului și au început lupta cu mijloacele pe care le aveau la îndemînă.

Ustașii au pornit spre Iugoslavia cu imaginea falsă că populația îi va primi ca pe niște eliberatori. În Bosnia de vest trăiește o populație destul de puternică de croați. Această parte a Iugoslaviei făcea parte din statul fascist al lui Pavelici. Unul dintre comandanții grupului de diversioniști, Ilja Glavas, provenea tocmai din această regiune. Unul dintre țărani, cu care acesta s-a întîlnit, avea să povestească mai tîrziu că era foarte decepționat cînd a constatat că cei din exterior i-au indus în eroare spunîndu-le că populația li se va alătura. În realitate, nici un cetățean nu dorea să aibă de-a face cu ei.

Grupul de mercenari au prins șase țărani dintr-un sat vecin, care se aflau la vînătoare. Diversioniștii i-au încătușat și au început să ducă tratative. Toți cei șase țărani au refuzat să colaboreze cu ei. În această situație, ei s-au văzut nevoiți să le dea drumul, nu însă mai înainte de a-i amenința cu moartea în cazul cînd vor vorbi. Pentru a-i speria unul dintre diversioniști a notat adresele lor!

În ziua în care grupul mercenarilor a fost redus la jumătate, restul efectivului a hotărît să se retragă. Planul lor era pe cît de simplu pe atît de nerealizabil: își imaginau că vor reuși să ajungă la țărmul mării de unde, pe

puntea unui vas, să se facă nevăzuți. Și din acest plan al lor se poate vedea că nu aveau nici cea mai vagă idee despre realitățile din Republica Socialistă Federativă Iugoslavia. La 28 iulie 1972 serviciul de informații a publicat un comunicat informînd populația despre lichidarea întregului grup al celor nouăsprezece ustași fasciști.

De unde au venit? Cine i-a trimis? Și cine le-a spus că sînt așteptați cu brațele deschise în Bosnia și Croația?

Este cert că ustașii au venit din Australia. În presa internațională au apărut o serie de materiale care relatau că la Sydney, în cartierul Boulane, pe Queen Street la numărul 121 se află o casă de rugăciuni și că în această casă își are statul major organizația ustașilor. La trei sute de kilometri de Melbourne se găsea tabăra de antrenament a ustașilor de la Woodonge. Guvernul iugoslav a protestat vehement în repetate rînduri pe lîngă guvernul australian, dar totul a fost în zadar.

Mai rămîne să răspundem la o singură întrebare. Cum se explică faptul că mișcarea fascistă a ustașilor este încă activă? Cine finanțează acțiunile ei teroriste? Chiar dacă nu dispunem de mărturii incontestabile, și motivele sînt lesne de înțeles, se poate afirma că ustașii s-ar desființa ca organizație dacă nu ar avea sprijinul material al unor servicii occidentale de informații.

Dar finanțele? De unde provin ele? Din așa-numitele contribuții benevole pe care mafia ustașilor le smulge de la croații care trăiesc în străinătate. De la cei care s-au îmbogățit în exil, dar și de la sutele de mii de sezonieri ce lucrează în Republica Federală sau în alte state ale Europei.

Președintele coloniei iugoslave din Melbourne, Marjan Jujevici, s-a adresat încă din anul 1966 guvernului australian cu rugămintea de a se întreprinde măsuri împotriva ustașilor aflați pe teritoriul Australiei. „Mulți croați nici nu mai îndrăznesc să iasă din casă", scria el. „Ustașii îi obligă să le plătească sume de bani în fiecare duminică. Banii astfel strînși sînt trimiși la organizațiile centrale ale ustașilor, aflate în Germania Federală și în Spania. Cîțiva ustași s-au opus. Drept urmare, magazinele lor au fost jefuite. Împotriva mea au pus la cale două atentate cu bombe. Am fost atacat și bătut pînă mi-au rupt două coaste. O săptămînă mai tîrziu mi-au dat foc casei".

Capitolul 15

O BOMBĂ PENTRU AMIRAL

Ceasul arăta opt și patruzeci și cinci de minute. O limuzină Dodge Dart model 3700 de culoare neagră, cu numărul de imatriculare „Special PMM. 16416", a oprit în fața casei cu numărul 6 de pe strada Hermanos Bécquez. Șoferul mașinii, José Luis Pérez Mojena, un tînăr de treizeci de ani, rămase la volan în timp ce agentul secret Juan Antonio Bueno coborî și se postă lîngă portieră. În apropierea trotuarului mai oprise încă o mașină cu alți doi polițiști, agenți secreți și ei, însărcinați cu paza primului ministru spaniol. Amiralul Luis Correro Blanco luă loc în limuzină apoi șoferul porni, ca în fiecare zi, pe strada Lopez de Hóyos spre bulevardul Serrano.

Biserica iezuită a Sfîntului Francisc de Borja nu face parte, desigur, din rîndul catedralelor mari ale Spaniei, cu toate acestea primul ministru se ducea aici destul de des. Biserica se găsea la numai cîteva case depărtare de locuința lui. Premierul spaniol nu concepea că ar putea să-și înceapă o nouă zi de muncă fără a trece mai întîi prin fața altarului. Se știe că la împărtășanie creștinii trebuie să se ducă fără să fi pus ceva în gură, de aceea Luis Correro Blanco participa cu întregul său cortegiu la liturghie după care se întorcea din nou acasă pentru a lua micul dejun. Pentru el o dimineață se asemăna cu alta ca două picături de apă. Poate cu o singură excepție: dimineața zilei de 20 decembrie 1973. La Madrid era o zi urîtă, noroasă și rece de aceea primul ministru îmbrăcase un pardesiu mai gros de culoare maron deschis.

El luă loc în strana cu numărul șapte, care-i aparținea. Omul lui de pază i se așeză în spate. Primul ministru se rugă, îngenunche apoi se ridică și primi împărtășania din mîna părintelui Gómez Acabo. La nouă și douăzeci părăsi biserica și după ce parcurse intrarea principală se urcă în mașină.

Traseul de fiecare zi de la biserică pînă acasă, la micul dejun, trecea de pe bulevardul Serrano pe străzile Juan Bravo și Calle Claudio Coello, unde mașina depășea aripa din spate a bisericii. La nouă și douăzeci și cinci, în clipa în care limuzina ajunse în dreptul casei cu numărul 104 se auzi o detunătură puternică.

Un Dodge Dart model 3700 cîntărește aproape 1800 kg. Încărcătura explozivă plasată sub pavaj se aprinse exact în momentul cînd mașina ajunsese deasupra ei. Explozia aruncă mașina în aer la zece metri înălțime. Radiatorul izbi cornișa de pe acoperișul unei case cu patru etaje, apoi zburînd peste clădire, începu să coboare și se opri pe o terasă din curtea interioară.

Explozia făcu în pavaj un crater adînc de doi metri, cu un diametru de zece metri, care începu îndată să se umple cu apă ce se scurgea de la conductele avariate. Toți cei trei polițiști din escorta premierului erau grav răniți. Un taximetrist care trecea prin apropiere a fost obligat să-i ia pe cei trei agenți și să-i transporte de urgență la cel mai apropiat spital. Schije și bucăți de pavaj o rănire pe portăreasa bisericii și pe micuța ei fiică Maria José, în vîrstă de numai cinci ani. Clădirile din jur aveau geamurile sparte iar fațadele le erau scrijelite de schije.

Se înțelege că enoriașii aflați în biserică auzind detunătura și crezînd că ar putea fi un cutremur au ieșit în stradă în grabă. Lîngă mașina complet distrusă au venit ministrul Gregorio Lopez Bravo, care îl salutase pe amiral doar cu cîteva minute mai înainte, în timpul slujbei, ziarista Paulina Borttello și părintele Acebo. Acesta din urmă tocmai se îmbrăca după ce terminase slujba cînd văzuse pe fereastră mașina primului ministru în timp ce cădea spre pămînt.

Agentul secret Juan Antonio Bueno muri pe loc. Primul ministru se stinse în drum spre „Hospital del Generalissimo", iar șoferul José Luis Perez Mojena muri în aceeași zi, pe cînd se lăsa întunericul.

La ora nouă și patruzeci la locul atentatului își făcură apariția membrii unui comando al poliției madrilene. Unități ale poliției blocaseră toate ieșirile din oraș și închiseseră aeroportul Barojos și frontierele de stat. La Madrid poliția franchistă a fost pusă în stare de alarmă, efective masive fiind aduse din regiunile învecinate în-

trucît șeful poliției presupunea că vor avea loc manifestații de stradă, pricinuite de deschiderea „procesului 1001“ împotriva liderilor sindicatelor spaniole.

„Radio Nacional“ și-a întrerupt brusc emisiunea și a transmis muzică clasică. Agențiile de presă lansaseră deja relatări despre cele întîmplate, numai că nimeni nu aflase cauza cumplitei explozii. Mulți spuneau că ar fi vorba de explozia unei conducte de gaz! Comunicatul Direcției generale a Presei, difuzat la orele douăsprezece și jumătate, mări și mai mult deruta: „Astăzi dimineață, în cartierul madrilen Salamanca s-a produs o puternică explozie a cărei cauză nu a fost pînă în prezent elucidată. Primul ministru Luis Correro Blanco a fost grav rănit. În urma rănilor primite el a încetat din viață în drum spre spital. Conform dispozițiunilor legii, funcția răposatului prim-ministru a fost preluată automat de locțiitorul său, Torcuato Fernandez Miranda.“

Guvernul s-a reunit la scurt timp. Deasupra clădirii în care se strînseseră membrii guvernului patrulau elicoptere blindate ale armatei. La orele șaptesprezece, ministrul informațiilor și turismului Fernando do Liman, purtătorul de cuvînt al guvernului, încă mai declara că nu se cunosc cauzele exploziei pentru ca la numai treizeci de minute după aceea Direcția generală a Presei să recunoască că este vorba despre un atentat!

La 15 octombrie 1973 în subsolul imobilului cu numărul 104 de pe Calle Claudio Coello din Madrid se mutaseră doi tineri. Păreau a fi oameni serioși și, în plus, evitau să intre în vorbă cu proprietarul, care le ceruse 400 000 pesetas pentru locuință. Achitaseră jumătate din sumă la semnarea contractului de închiriere. Cei doi și-au completat formularele necesare, inclusiv anunțarea la poliție. Proprietarului îi spuseseră că sînt sculptori și că vor să-și amenajeze un mic atelier la subsol. Încăperea era spațioasă, de 8,10 m × 3,50 m. Numai bună pentru un atelier de sculptură. Proprietarul nu le refuză cererea și nici măcar nu intră la bănuială atunci cînd auzea din subsol zgomote asemănătoare loviturilor de ciocan. Vecinii se obișnuiseră cu noii proprietari și nu li se părea nimic suspect în faptul că sculptorii erau vizitați de un mare număr de prieteni, tineri mai ales. Portăreasa observase în mai multe rînduri că artiștii duceau la subsol niște suluri de sîrmă

în mai multe culori, dar își zise că, de bună seamă, noii locatari își schimbă instalația electrică.

„Sculptorii“ nu lucrau însă la realizarea vreunei opere de artă. Munca lor avea cu totul alt țel: ei pregăteau baza tehnică pentru realizarea atentatului care s-ar putea numi pe drept cuvînt „atentatul cel mai exact din întreaga istorie a atentatelor“. Ei săpau de zor un tunel pe sub strada pe care, de regulă, în jurul orei nouă, trecea primul ministru Luis Correro Blanco, desemnat de Franco drept succesor al său. Tunelul, în care instalaseră trei puternice mine antitanc — după materialele apărute ulterior în presă, în cea spaniolă mai ales, o astfel de mină avea puterea a 50 kg trinitrotoluen — era prevăzut cu stîlpi de susținere. Tot aici ei instalaseră și sistemul electric de aprindere de la distanță a minelor. Activitatea lor era perfectă din toate punctele de vedere, totul reușindu-le de minune.

Ideea realizării unui astfel de atentat nu era nouă. În istoria atentatelor politice este cunoscută încercarea narodnicilor ruși din anul 1880 de a-l ucide pe țarul Alexandru al II-lea, care scăpase teafăr din toate atentatele anterioare. Iurii Bogdanovici și studenta Jakimova îmbrăcaseră costume de lăptari și deschiseră o lăptărie în casa contesei Mengdenova pe strada Sadova, adică pe strada pe care țarul se ducea cel puțin odată pe săptămînă la menaj. Planul atentatului era la fel de simplu, așa cum avea să fie și cel de la Madrid, cu aproape un secol mai tîrziu: săparea unui tunel, plasarea unei încărcături explozive și aprinderea acesteia în clipa cînd, purtîndu-l pe țar, caleașca se afla chiar deasupra ei. Atentatul n-a mai avut loc întrucît în ziua respectivă țarul își alesese un alt traseu.[1]

Unii corespondenți ai presei străine acreditați în capitala spaniolă afirmau în corespondențele lor că atentatul împotriva fostului șef al guvernului spaniol reprezintă evenimentul politic cel mai important desfășurat în Spania după războiul civil. Era vorba de un eveni-

[1] Pentru urmărirea remarcabilei similitudini a desfășurării celor două atentate, recomandăm cititorului să revadă capitolul „Un Alexandru aproape nemuritor“ din volumul lui V. P. Borovička „Atentate care urmau să schimbe lumea“, în românește de Nicolae Nicoară, Editura Politică, București 1978, paginile 77—99 — Nota trad.

ment-şoc, căci Luis Correro Blanco nu fusese numai primul ministru al Spaniei, ci şi succesorul desemnat al lui Franco, considerat timp de douăzeci de ani drept persoana numărul doi în ţară. După 12 iunie 1973 cînd, sub influenţa evenimentelor politice, dictatorul Franco a hotărît să despartă funcţia de şef al statului de cea a şefului guvernului şi l-a numit ca premier pe vechiul său colaborator Correro Blanco, acesta din urmă a devenit o personalitate de prim rang a vieţii politice spaniole. Amiralul se străduia să dovedească că merită încrederea ce i se acordase, ca urmare teroarea în interiorul ţării se înăsprise. Şi astfel, moartea violentă a şefului guvernului însemna aproape acelaşi lucru cu asasinarea însăşi a lui Franco!

Poliţia, cu unităţile sale publice şi secrete, armata cu poliţia sa militară şi serviciile secrete, precum şi organizaţiile falangei fasciste căutau cu febrilitate pe autorii atentatului.

În căutarea de senzaţii tari, unii corespondenţi străini afirmau că, desigur, atentatorii cunoşteau programul primului ministru, datorită faptului că în rîndul serviciilor secrete ar fi apărut o grupare nouă, în genul CIA, şi n-ar fi exclus ca ea să se găsească în culisele atentatului! Nimeni n-a putut însă dovedi că o astfel de organizaţie exista cu adevărat. De regulă, însoţit de escorta sa de poliţişti, primul ministru se ducea în fiecare dimineaţă la slujbă astfel încît orice copil care se pricepe să spună cît e ceasul ar fi putut observa că, în jurul orei nouă, limuzina de culoare neagră oprea în faţa bisericii.

Criminalişti şi specialişti în pirotehnie au declarat că acţiunea fusese pregătită cu înaltă profesionalitate, atentatorii necomiţînd nici cea mai mică eroare. După întocmirea actului de vînzare-cumpărare a încăperii de la subsol, cei doi au folosit actele de identitate false obţinute la Burgos. Încăperea de la subsol o cumpăraseră, o achitaseră chiar pe jumătate, aşa că puteau face în ea tot ce le era pe plac! Tunelul îl săpaseră fără a trezi bănuiala nimănui. Nici măcar nu scoseseră din încăpere pămîntul rezultat din săparea tunelului. Îl depozitaseră în mijlocul încăperii...

Pentru instalaţia electrică folosiseră firele reţelei electrice care, în acel cartier al Madridului, erau întinse

pe stîlpi. Legătura o făcuseră de la un cablu pentru sonerie, aflată la balconul casei. La săparea tunelului se folosiseră de două tîrnăcoape şi o lopată de tablă din cele pentru cărat cărbunele.

Cetăţenii de pe Calle Maldonado, adică strada ce făcea colţ comun cu Calle Claudio Coello, au declarat că au văzut într-una din zile un tînăr îmbrăcat în salopetă de lucru urcîndu-se pe o scară uşoară, cu care dealtfel venise, şi meşterind ceva la o lampă de iluminat public. Mai tîrziu poliţia a descoperit că atentatorii trăseseră pe asfalt, exact deasupra tunelului, o dungă groasă cu vopsea roşie pe care „montatorul" să o poată vedea de pe scăriţă. Se înţelege că el a aprins încărcătura cu atît exactitate...

Conform mărturiilor portăreselor de la casele cu numerele 108 şi 110 de pe Calle Claudio Coello, în seara dinaintea atentatului au văzut pe strada lor doi tineri întinzînd nişte fire electrice. Unul lucra ceva cocoţat pe o scară în timp ce celălalt îl sprijinea, dar nici unul nici celălalt nu semăna cu cei doi tineri care cumpăraseră camera de la subsolul clădirii cu numărul 104. Reţeaua electrică instalată de ei măsura peste patruzeci de metri...

Toate aceste relatări corespundeau adevărului. Dealtfel, poliţia a găsit, imediat după atentat, scara cu pricina, dar a tăinuit mult timp după aceea acest lucru în faţa ziariştilor. Scara rămăsese sprijinită de stîlp, aşa cum o lăsaseră cei ce se slujiseră de ea. Lîngă scară, jos, o valijoară cu bateria cu care au aprins explozivul. Specialiştii au analizat cu lux de amănunte obiectele găsite, dar rezultatele nu-i duseră la nici o concluzie.

Chiar în ziua atentatului, mai bine-zis, pe la miezul nopţii îşi croi drum o ştire senzaţională. Corespondentul la Roma al cotidianului „Informaciones", Joaquin Jimenez, comunica telefonic redacţiei sale textul declaraţiei unui purtător de cuvînt oficial al Organizaţiei revoluţionare socialiste pentru eliberarea bascilor, organizaţie care, ar fi spus el, îşi va asuma responsabilitatea atentatului care va avea loc! Comunicarea ar fi fost făcută, chipurile, la Bayonne corespondenţilor agenţiilor Associated Press şi France Press. Cei doi ziarişti încercară să afle ce este demn de crezare din această declaraţie de aceea corespondentul lui Associated Press se

adresă telefonic președintelui guvernului basc în exil, Juan Maria de Liezaola. Primi un răspuns laconic: organizația ETA[1] a poporului basc, nu are nimic comun cu atentatul! În același mod se exprimă și Pierre Larzabal, preot din Socca și conducător al organizației basce de eliberare „Anai Antea", personalitate marcantă și un cunoscător de prima clasă al problemelor interne ale ETA.

O harababură încă și mai mare printre aceste informații și așa suficient de contradictorii avea să producă și un alt fapt, a cărui relatare a apărut în ziarele de seară. Despre ce este vorba?

Cîțiva jurnaliști proeminenți din Bordeaux au primit niște invitații cu totul neobișnuite de a lua parte la o conferință de presă. Pe invitație nu era trecut nici locul unde urma să se desfășoare conferința de presă, nici problemele care vor fi discutate. Ziariștii s-au întîlnit într-un parc de unde au fost invitați să urce în două mașini. Pe drum aveau să trăiască însă o aventură stranie. Unul din bărbații aflați în mașină a întins spre ei o mitralieră și i-a obligat să-și aplice pe figură cîte o mască și să ia loc pe scaune. Nimeni nu știa încotro se îndreaptă și mai ales pentru ce anume. În cele din urmă se treziră într-o vilă dintr-un sat necunoscut.

Cînd li se permise să-și scoată măștile, ei se treziră într-o încăpere pe ai cărei pereți se aflau doar cîteva fotografii înfățișînd figuri de luptători basci căzuți în lupta pentru libertate, împotriva fascismului lui Franco. La o masă lungă, acoperită cu steagul basc roșu-alb-verde, stăteau patru indivizi cu glugi negre pe cap. Purtătorul de cuvînt le-a relatat ziariștilor că cei patru bărbați aflați în fața lor sînt autorii atentatului împotriva primului ministru spaniol. El le-a relatat, în amănunțime, despre pregătirea și desfășurarea atentatului în timp ce gazetarii își însemnau și cele mai neînsemnate amănunte. Convorbirea a decurs totuși într-o atmosferă cordială apoi ziariștii s-au despărțit de gazdele lor îndreptîndu-se spre mașinile dinainte pregătite, dar nu mai înainte de a le fi pus pe figură măștile pe care le purtară și la venire.

[1] ETA — Euzkadi ta Azkatasuna — în dialect basc, în original, înseamnă „Pămîntul basc și libertatea" — Nota trad.

Mai tîrziu, cînd însemnările lor au fost confruntate cu realitatea înfățișată de poliție au ieșit la iveală o serie de neconcordanțe. Presupușii atentatori declarară că, deghizați în lucrători de la drumuri, au montat încărcătura explozivă sub partea carosabilă a străzii. Ei mai spuseseră că au săpat cîteva gropi pe care apoi le-au astupat, ca și cînd ar fi reparat strada, iar încărcătura au aprins-o de la distanță. În realitate, criminaliștii descoperiseră tunelul săpat pe sub șosea și care pornea de la camera de la subsol a celor doi „sculptori".

Și astfel, dintr-o senzație extraordinară n-a mai rămas decît o simplă găselniță gazetărească, iar redactorii care trăiseră neobișnuita aventură începură s-o considere drept o înscenare menită să sustragă atenția publică și să înspăimînte guvernul spaniol. Mascații de la conferința de presă îi încredințaseră pe redactori, înainte de a se despărți, că aceasta nu este ultima acțiune a organizației. Atacurile cu bombe vor continua pînă cînd guvernul spaniol va accepta și respecta cererea de autonomie a bascilor!

Pentru Franco problema autonomiei naționale a bascilor a constituit o chestiune cheie chiar de la preluarea puterii. Problema bascilor are rădăcini adînci în istorie, regiunea locuită de basci este cea mai dezvoltată din punct de vedere industrial din întreaga Spanie. Țara bascilor reprezintă o regiune etnică alcătuită din provinciile Alava, Guipúzcoa și Viskaya și se întinde pe o suprafață de șapte mii de kilometri pătrați. Are o populație de un milion și jumătate de locuitori. Centrul regiunii este orașul Bilbao.

Pentru regimul lui Franco bascii au constituit în permanență o minoritate incomodă. Aceștia se ridicaseră împotriva tendințelor de centralizare ale dictatorului, precum și împotriva formării regatului spaniol unit. Bascii încercaseră încă în secolul al XIX-lea să-și cîștige independența sau măcar autonomia internă în cadrul statului spaniol. Mai tîrziu, muncitorii au sprijinit Partidul Socialist-Muncitoresc Spaniol, fiind totdeauna în primele rînduri ale grevиștilor. Partidul comunist începe să se organizeze, la Bilbao, încă din anul 1920. În anul 1931 bascii salutaseră cu mult entuziasm crearea Republicii Spaniole și imediat, în chiar anul următor, reprezentanții orașelor basce cerură în parlament, autonomie.

Plebiscitul din 1933 le dădea cîştig de cauză, dar numai victoria Frontului Popular, în anul 1936, le-a permis bascilor să-şi creeze Republica Bască Autonomă. Euzkadi, cum se numea, avea guvernul său propriu, preşedinte al Republicii Basce Autonome devenind José Antonio Aquirro. Acestea au fost puţinele şi adevăratele pagini luminoase din istoria bascilor. Alături de spaniolă limba bască a devenit limbă oficială. În cele din urmă, a fost deschisă şi o universitate a bascilor.

În timpul războiului civil bascii s-au aflat pe baricadele progresului. La Bilbao, unităţile fasciste s-au lovit de rezistenţa îndîrjită a bascilor. Ca represalii pentru lupta eroică a acestor oameni bravi, aviaţia fascistă a distrus oraşelul Guernica. În faţa cruzimii fasciste bascii s-au văzut nevoiţi să capituleze. Trupele fasciste au ocupat teritoriul bascilor anulînd statutul de autonomie al Republicii lor. Bascii nu au depus însă armele. În anul 1939 partizanii basci încă mai luptau în munţi împotriva regimului fascist şi, sub conducerea lui José M. B. de Valle, E. Jaigaray şi J. A. Emporanza, s-au grupat în organizaţia ETA.

În anii '50 acţiunile bascilor se limitau la greve sau la sprijinirea acestora. În anul 1961 cîţiva patrioţi basci au făcut să deraieze un tren ce transporta un grup de fascişti, din perioada războiului civil, la un congres. În anul 1968 a încetat din viaţă, în urma unui atentat pus la cale de patrioţii basci, inspectorul de poliţie Manzamas, cunoscut pentru metodele inchiziţionale la care îl supunea pe cei interogaţi. După acest act, mulţi dintre membrii organizaţiei şi-au sfîrşit zilele în spatele gratiilor închisorii Caranbachel din Madrid.

Represiunile n-au fost însă de natură să oprească lupta bascilor. Salariile muncitorilor erau scăzute, situaţia zilierilor din agricultură se menţinea la nivelul celei din feudalism. Toate acestea au dus la declanşarea în Asturia, în aprilie 1963, a unei greve la care au participat optzeci de mii de mineri. Drept urmare, dictatorul Franco a decretat starea excepţională pe întregul teritoriu al Asturiei.

Hotărîrea dictatorului a ridicat la luptă întreaga clasă muncitoare spaniolă. Ca răspuns la măsurile excepţionale introduse în Asturia, peste un sfert de milion de muncitori din întreaga ţară au declarat o grevă de solidaritate. În plus, s-au auzit glasuri de sprijin şi din partea studenţilor şi a intelectualilor. Studenţii au organizat demonstraţii de stradă, iar un grup de două sute de cunoscuţi intelectuali au publicat o declaraţie în care luau apărarea greviştilor. Franco reuşi să menţină numai două luni starea excepţională introdusă în Asturia apoi se văzu nevoit să cedeze.

Această victorie a dat aripi forţelor progresiste. Imediat îşi făcură apariţia primele comitete muncitoreşti precum şi primele organizaţii sindicale libere. Studenţii nu au rămas nici ei în afara cursului evenimentelor şi în anul 1966 ei cîştigară prima mare bătălie. La Barcelona, în biserica capucinilor din periferia Sarria, se strînseseră în secret aproximativ cinci sute de studenţi care urmăreau să pună bazele unei organizaţii progresiste a studenţilor. Poliţia franchistă a înconjurat biserica pe care a ţinut-o asediată timp de două zile. În cele din urmă a arestat douăzeci de studenţi şi treizeci de alte elemente progresiste, printre care profesori, oameni de ştiinţă, scriitori.

Solidaritatea clasei muncitoare cu studenţimea este demnă de toată lauda. Cînd în urma adunării legale a organizaţiei studenţeşti Sindicato Democrático de Estudiantes (SDE) din Valencia, poliţia franchistă a arestat un grup de şaizeci de studenţi, peste şaizeci de mii de muncitori, între care 2.500 feroviari, au declarat o grevă de protest.

Poliţia franchistă a trecut la represalii, arestînd şi întemniţînd personalităţi din conducerea mişcării studenţeşti. De data aceasta se înscriseseră la cuvînt radicalii, care nu mai vorbeau de reforme, ci de revoluţie! Studenţii au trecut la demonstraţii de forţă: au luat cu asalt rectoratul Universităţii din Barcelona după ce mai înainte răsturnaseră de pe soclu bustul lui Franco. La Madrid au avut loc demonstraţii în timpul cărora a fost ucis un căpitan al armatei spaniole.

Împreună cu miniştrii săi, urmaşul lui Franco a hotărît să organizeze represalii. Mai întîi s-a cerut ca persoanele din conducerea opoziţiei să fie aduse în faţa tribunalelor militare, Franco instituind starea excepţională. La Barcelona poliţia a arestat cincizeci de studenţi, la Madrid aproape cinci sute. Bastioanele libertăţii şi ale rezistenţei — Universităţile din Madrid şi Barcelona —

au fost închise. Poliția a interzis orice adunare la care luau parte mai mult de zece persoane. În cursul primei nopți după introducerea stării excepționale au fost arestați și deportați cu domiciliu forțat zeci de profesori, avocați, oameni de știință. Cu toții au fost catalogați drept criminali periculoși.

Movimiento — Mișcarea, cum o numeau fasciștii franchiști, ținea de competența directă a lui Caudillo și pentru că în ultimii ani *falanga*[1] se cam clătina din temelii și pentru că începuseră să circule vești despre o anume stare sufletească a lui Franco, proprietarii marilor jurnale găsiră cu cale să-i mai facă bătrînului dictator puțină reclamă. Conform celor înfățișate de „Arriba", organul oficial al falangei, Franco, pe atunci în vîrstă de optzeci și trei de ani[2], este un om cu o sănătate miraculoasă și aceasta grație unui strict regim de viață. La fiecare masă, afirma „Arriba", el bea doar un singur pahar de vin, nu fumează și bea numai cafea decofeinizată. De aceea el are o privire limpede, o mînă de fier, respiră regulat și liniștit, iar pulsul îl are de șaizeci de bătăi pe minut. Ziarul mai adăuga, și asta suna mai degrabă a amenințare decît a constatare, că tatăl lui Franco trăise nouăzeci de ani, iar bunicul lui o sută!

Înainte de asasinarea primului ministru Correro Blanco situația politică era critică, după atentat ea s-a înrăutățit și mai mult. La 22 decembrie 1973 comandantul securității statului a publicat un comunicat în care făcea cunoscut că organizatorii atentatului sînt membri ai organizației pentru eliberarea națională a bascilor — ETA. Mai mult, erau publicate și afișe cu numele celor șase atentatori împreună cu fotografiile acestora și, spre surprinderea tuturor, chiar și a celor mai puțin versați în asemenea probleme, și funcțiile lor în cadrul organizației!

Conform acestei versiuni a poliției, José Ignacio Abaitua Gómez, un băiat în vîrstă de douăzeci și trei de ani ar fi fost creierul, adică cel care a propus, a calculat și a executat săpăturile la tunelul subteran, unde a fost amplasată încărcătura explozivă. Petro Ignacio Pérez Bectegui, de douăzeci și cinci de ani, ar fi fost cel care a ajutat la planificarea atentatului, în timp ce Iq-

[1] Partidul fascist al lui Franco purta numele de „falanga spaniolă". — Nota trad.

[2] Franco s-a născut la 4 decembrie 1892 — Nota trad.

vier Maria Larreategui, cu un an mai în vîrstă decît Bectegui, ar fi fost cel care s-a preocupat de găsirea și cumpărarea camerei de la subsolul casei cu numărul 104, de pe Calle Claudio Coello. Autorul sistemului de aprindere ar fi fost José Miguel Benaran Ordenana, de treizeci și doi de ani. Tot el ar fi fost și cel care a aprins încărcătura explozivă cu atîta măiestrie. Ceilalți doi atentatori s-ar fi numit José Antonio Bengoechea, de douăzeci și trei de ani, și Juan Bautista Eizaguirre Santiesteban, cel mai tînăr membru al comandoului, în vîrstă de numai optsprezece ani.

Un comunicat atît de complet privind concluziile investigațiilor poliției și o relatare atît de exactă a faptelor, toate publicate la numai optsprezece ore de la comiterea atentatului, au trezit neîncredere. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor avea să arate că poliția lui Franco se cam pripise . . .

O zi mai tîrziu, la 23 decembrie dimineața, la redacția ziarului „Sud-Ouest", din orașul francez Bordeaux, se prezentă José Ignacio Abaitua Gómez, care declară că trăiește de doi ani cu domiciliul forțat în Franța, că n-a fost în Spania în ultimele două zile și că nu are nimic comun cu atentatul. Singurul element ce ar putea avea vreo legătură cu atentatul este că a absolvit Facultatea de mine, fiind specialist în mine la mare adîncime. Mai tîrziu s-a dovedit că și ceilalți tineri numiți în comunicatul poliției trăiau în străinătate, în Belgia.

La jumătatea anului 1974 în săptămînalul madrilen „ABC" a apărut o știre care a făcut senzație. Cunoscutul ziarist spaniol Alfredo Semprún afirma că reușise să intre în posesia unor informații, din sursă franceză, privindu-i pe adevărații realizatori ai atentatului. După cercetarea instalației tehnice specialiști francezi declaraseră că este exclus ca atentatul să-l fi realizat grupul celor șase tineri. Cel care a realizat această acțiune, bineînțeles contra cost, a fost un cunoscut ofițer francez — inițial sergent în Legiunea străină apoi ofițer al OAS[1],

[1] OAS — Organization de l'Armée Secréte — grupare militară teroristă din cadrul armatei franceze. Nemulțumită de încheierea de către generalul de Gaulle a păcii cu Algeria, în urma Acordurilor de la Evian, din ziua de 3 iulie 1962, prin care se recunoștea independența tînărului stat, această grupare a hotărît să continue lupta prin metode teroriste — Nota trad.

care actualmente[1] trăiește în Suedia de unde conduce și acțiunile teroriștilor irlandezi. Acest recunoscut maestru al crimei politice s-ar fi deplasat la Madrid pentru a studia la fața locului toate datele legate de săparea tunelului și de pregătirea atentatului. Știrea lui Semprún aducea și alte elemente pe care, spunea el, le obținuse chiar de la sursă. Atentatul cu toate elementele sale fusese gata încă de la 18 decembrie. Experimentatul sergent intenționa să aprindă încărcătura chiar în ziua respectivă, în momentul cînd limuzina primului ministru trecea peste tunel. Colaboratorii lui l-au oprit însă întrucît din cealaltă direcție venea o mașină cu o femeie la volan, și care transporta cîțiva copii.

Franco știa bine că miniștrii lui se puteau convinge la tot pasul că rezistența împotriva guvernului fascist creștea zi de zi. După atentatul împotriva lui Correro Blanco, și cei care pînă atunci își înfundau urechile la auzul unor vești neplăcute au început să înțeleagă că se apropie amurgul generalisimului. Dictatorul, care îi depășise cu o întreagă generație pe foștii săi colegi Mussolini și Hitler, guverna țara tot după vechile metode.

În „procesul 1001" intentat împotriva a zece lideri sindicali, tribunalul a pronunțat sentințe care totalizau, împreună, peste o sută șaizeci de ani. Toată lumea a înțeles că era vorba de o pedeapsă exemplară, avînd drept scop intimidarea opoziției. Procesul a fost numit „1001" pentru că în luna iulie 1972, adică atunci cînd au fost arestați sindicaliștii, existau deja pe rol, de la începutul anului, o mie de procese politice împotriva adversarilor regimului. Pedeapsa nu-i privea numai pe cei condamnați ci întreaga mișcare muncitorească. Scopul sentinței era să intimideze conducerile organizațiilor muncitorești, care se bucurau de adeziunea intelectualilor, a clerului și a locuitorilor satelor.

Cei zece fruntași ai mișcării muncitorești au fost arestați de poliția lui Franco la 24 iulie 1972 la Pozuela de Alarcón, pe cînd participau la o ședință a Comisiei centrale muncitorești. Linia concretă pentru desfășurarea procesului era dată de Carlos Arias Navarro, locțiitorul primului ministru.

În timpul guvernării lui Correro Blanco arestările și schingiuirile erau la ordinea zilei. Guvernul simțea că Partidul Comunist Spaniol se întărea pe zi ce trecea și că organizația ETA cîștiga noi adepți. La Valencia luase ființă Frontul patriotic revoluționar antifascist, iar în Insulele Canare se formase Partidul Socialist. La Madrid acționa Organizația Revoluționară a muncitorilor. La fel la Gauipuzco.

Muncitorul Cipriano Martos a fost arestat și întemnițat la Reuss. El a fost ucis în timpul interogatoriului numai pentru că era membru al Partidului Comunist Spaniol. La 6 decembrie 1973 era asasinat, într-o periferie din San Sebastian, activistul ETA Jesús Arteche, după ce cu un an în urmă poliția franchistă îl ucisese pe Mandizabal, alt fruntaș al ETA.

Opinia publică mondială urmărea lupta dusă de Salvador Paig Antiche, un tînăr patriot catalan în vîrstă de douăzeci și șase de ani. Dictatorul Franco a refuzat să-i comute condamnarea la moarte în închisoare pe viață în ciuda faptului că în apărarea tînărului din Catalania se ridicaseră multe personalități marcante din întreaga lume și în ciuda faptului că tineri din diferite țări manifestaseră pe străzi în apărarea vieții lui.

La 2 martie 1974, la orele nouă și patruzeci de minute a fost executat, în poarta închisorii din Barcelona, cu *garrota*, un instrument medieval luat din arsenalul „sfintei inchiziții". Toate aceste acțiuni brutale nu erau decît o mărturie a nesiguranței și fricii pe care regimul de la Madrid le resimțea în fața mișcării forțelor progresiste. În plus, lovitura mortală dată dictaturii fasciste din Portugalia vecină suna ca o condamnare la moarte și pentru fascismul spaniol.

În aceste împrejurări își făcu drum încă o variantă despre atentatul împotriva lui Correro Blanco: atentatul ar fi fost pregătit pe îndelete în casa în care funcționa ca portăreasă soția unui polițist de-al lui Franco! Au apărut fel de fel de presupuneri în legătură cu modul în care a fost posibil să se realizeze pregătiri atît de complexe chiar sub nasul poliției și dacă nu cumva atentatul de pe Calle Claudio Coello a fost una din acele înscenări puse la cale de însăși instituțiile guvernamentale pentru a putea apoi să treacă opoziția prin foc și sabie?!

[1] În momentul apariției știrii — Nota trad.

CUPRINSUL

Capitolul 1. Mahatma/5
Capitolul 2. Asasinatul depune mărturie/21
Capitolul 3. Moartea în „Insula zeilor"/33
Capitolul 4. Cezarul din Caraibe/47
Capitolul 5. Conspirația/71
Capitolul 6. Aramburu, un caz ciudat/100
Capitolul 7. În plină amiază/112
Capitolul 8. Vara fierbinte a libertății/165
Capitolul 9. Un general fără armată/182
Capitolul 10. Știți la cît apune soarele„ domnule general?/20
Capitolul 11. „S-ar putea ca oamenii să spună despre mine că sînt un aventurier..."/212
Capitolul 12. Apostolul negru/232
Capitolul 13. Asasinatul de la „Hotel Ambassador"/245
Capitolul 14. Legiunea disperaților/259
Capitolul 15. O bombă pentru amiral/278

Lector: VIORICA MĂRU
Tehnoredactor: A. MOLNAR

Apărut: 1982. Bun de tipar: 01.07.1982. Comanda nr. 2.264
Coli de tipar: 18.25. Hîrtie: velină de 70 g/m². Format: 16/54×84.

Tiparul executat sub comanda nr. 113/1982.
la Întreprinderea Poligrafică „Crișana" Oradea
Str. Moscovei nr. 5.
Republica Socialistă România

ANTICARIAT IAȘI
Lei